

เจ้าพ่อโหมกขละ: ความเชื่อและพิธีกรรมของชาวปกากะญอ หมู่บ้านห้วยปลากอง ตำบล
ชะเนงจือ อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก

ศิริวรรณ มุสใจ

วิทยานิพนธ์เสนอบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาคติชนวิทยา
ปีการศึกษา 2563
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยนเรศวร

เจ้าพ่อโมกขละ: ความเชื่อและพิธีกรรมของชาวปกากะญอ หมู่บ้านห้วยปลากอง ตำบล
ชนะเจ็้อ อำเภอมะเระมาต จังหวัดตาก

วิทยานิพนธ์เสนอบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาคติชนวิทยา
ปีการศึกษา 2563
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยนเรศวร

วิทยานิพนธ์ เรื่อง "เจ้าพ่อโมกขละ: ความเชื่อและพิธีกรรมของชาวปกากะญอ หมู่บ้านห้วยปลากอง
ตำบลชะเนือ อำเภอมะเข่มาด จังหวัดตาก"
ของ ศิริวรรณ มูลใจ
ได้รับการพิจารณาให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาคติชนวิทยา

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ขวัญชนก นัยจรรย์)

..... ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.แคทรียา อังทองกำเนิด)

..... กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิภายใน

(ดร.อรอุษา สุวรรณประเทศ)

อนุมัติ

.....
(ศาสตราจารย์ ดร.ไพศาล มณีสว่าง)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ชื่อเรื่อง	เจ้าพ่อโมกขละ: ความเชื่อและพิธีกรรมของชาวปกากะญอ หมู่บ้าน ห้วยปลากอง ตำบลชะเนือ อำเภอมะรุม จังหวัดตาก
ผู้วิจัย	ศิริวรรณ มูลใจ
ประธานที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. แคทรียา อังทองกำเนิด
ประเภทสารนิพนธ์	วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. สาขาวิชาคติชนวิทยา, มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2563
คำสำคัญ	เจ้าพ่อโมกขละ, ความเชื่อและพิธีกรรม, หมู่บ้านห้วยปลากอง, ตำบล ชะเนือ อำเภอมะรุม จังหวัดตาก

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและรวบรวมประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อโมกขละ หมู่บ้านห้วยปลากอง ตำบลชะเนือ อำเภอมะรุม จังหวัดตาก เพื่อศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวกับเจ้าพ่อโมกขละ รวมถึงบทบาทของเจ้าพ่อโมกขละที่มีต่อชาวบ้านหมู่บ้านห้วยปลากอง ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลในช่วงปี พ.ศ. 2562 - 2563 จากข้อมูลเอกสาร และข้อมูลภาคสนาม

ผลการศึกษาประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อโมกขละหมู่บ้านห้วยปลากอง ผู้วิจัยพบประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อโมกขละหมู่บ้านห้วยปลากองจำนวน 1 ส่วน และประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อโมกขละส่วนอื่นจำนวน 3 ส่วน ได้แก่ ประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อโมกขละส่วนเมียนมา ประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อโมกขละส่วนอำเภอสองยาง และประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อโมกขละส่วนองค์การบริหารส่วนตำบลแม่หละ ซึ่งประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อโมกขละทั้ง 4 ส่วน มีโครงเรื่องตรงกัน คือ มีการกล่าวถึงเจ้าพ่อโมกขละในฐานะผู้ศักดิ์สิทธิ์ สถิตอยู่ที่ตอโยเลว และทำหน้าที่คุ้มครองดูแลคนในพื้นที่

ผลการศึกษาพิธีกรรมการสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละ ของชาวบ้านหมู่บ้านห้วยปลากอง พบว่า ในอดีตพิธีกรรมการสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละมี 3 รูปแบบ คือ 1) การสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละประจำปีของชาวบ้านหมู่บ้านห้วยปลากอง 2) การสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละของชาวบ้านหมู่บ้านห้วยปลากองที่ทำผิดจารีตประเพณีของชุมชน และ 3) การสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละของพ่อค้าผู้ได้รับสัมปทานไม้เพื่อบอกกล่าวและแสดงความเคารพนับถือเจ้าพ่อโมกขละ แต่เนื่องจากไม่มีผู้สืบทอดเป็นป่อไซ่ (ผู้นำในการประกอบพิธีกรรม) ประกอบกับอิทธิพลของศาสนาคริสต์ และสภาพ

สังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ส่งผลให้พิธีกรรมการสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละทั้ง 3 รูปแบบหายไป จนเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2555 ชาวบ้านหมู่บ้านห้วยปลากองได้รื้อฟื้นพิธีกรรมการสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละขึ้นมาอีกครั้ง โดยปรับเปลี่ยนรูปแบบพิธีกรรมให้เรียบง่ายขึ้นสอดคล้องกับบริบทสังคมในปัจจุบัน

ในด้านบทบาทของเจ้าพ่อโมกขละที่มีต่อชาวบ้านหมู่บ้านห้วยปลากอง ตำบลชะเนือ อำเภอมะเขาะ จังหวัดตาก มี 4 ประการ ได้แก่ 1) บทบาทในการช่วยเหลือ ปกป้องคุ้มครองและเป็นที่พึ่งทางใจให้กับคนในชุมชน 2) บทบาทในการอธิบายที่มาของพิธีกรรมและยืนยันความสำคัญของพิธีกรรม 3) บทบาทในการควบคุมพฤติกรรม และ 4) บทบาทในการส่งเสริมด้านเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวของชุมชน

Title	CHAO PHO MOKKHALA: PGA N'GYAU BELIEF AND RITUAL IN BAN HUAI PLAKONG, KHANECHUE SUB-DISTRICT, MAE RAMAT DISTRICT, TAK PROVINCE.
Author	SIRIWON MOONJAI
Advisor	Assistant Professor Catthaleeya Aung, Ph.D.
Academic Paper	Thesis M.A. in Folklore, Naresuan University, 2020
Keywords	Chao Pho Mokkhala Beliefs and rituals Ban Huai Plakong, Khanechue Sub-district Mae Ramat District Tak Province

ABSTRACT

The objective of this thesis research was to study the history of Chao Pho Mokkhala at Ban Huai PlaKong, Khanechue Sub-district, Mae Ramat District, Tak Province, - to uncover the beliefs and rituals surrounding him and to describe his role regarding the villagers. Documents and field data were collected during the period 2019-2020.

This historical study found one version on Chao Pho Mokkhala's history in Ban Huai PlaKong and three version from that point forward: version covering his history in Tha-song-yang District, Mae-La Sub-district Administrative Organization and Myanmar. The four version confirmed each other, all relating a single story, i.e. that he was a holy man living alone on Lewa mountain, responsible for taking care of the people in that area.

The rituals worshipping Chao Pho Mokkhala were performed in three ways: 1) annual worship ritual by the Huai PlaKong villagers; 2) worshipping by the Huai PlaKong villagers who had transgressed community customs, and 3) worshipping by merchants who had obtained forest concessions in order to show their respect for Chao Pho Mokkhala. However, since there was no one to continue leading these rituals at a certain point, as well as the influence of Christianity and the social changes that

were taking place, those rituals faded away. Then, in 2012, the villagers of Ban Huai PlaKong began to revive those practices, simplifying them to coincide with the current social context.

The roles of Chao Pho Mokkhala included four aspects; 1) assist, protect and take care of the villagers, serve as a guardian of the community; 2) be the person to confirm the importance of the rituals and their origin; 3) be the person responsible for overseeing local behavior; and 4) promote the community economy and tourism.

ประกาศคุณูปการ

ครูคือผู้ให้ ครูคือผู้สร้าง ครูคือผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชา ผู้วิจัยได้ซาบซึ้งและเข้าใจแก่นแท้ของคำเหล่านี้ จากการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้เพราะได้รับความกรุณาอย่างยิ่งจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.แคทรียา อังทองกำเนิด ขอกราบขอบพระคุณครูที่เปี่ยมด้วยปัญญาและเมตตา ครูให้ความรู้ ให้แนวทางการแก้ไขปัญหา ให้คำแนะนำช่วยเหลือทางด้านการวิเคราะห์งานวิจัย เรียบเรียงและตรวจภาษาในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ด้วยดี

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ทุกท่าน คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ขวัญชนก นัยจรรย์ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ อาจารย์ ดร.อรอุษา สุวรรณประเทศ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ได้สละเวลาอ่านและตรวจแก้วิทยานิพนธ์ให้คำชี้แนะและช่วยเติมเต็มให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น และขอขอบพระคุณอาจารย์ ดร.เคน แคมป์ อาจารย์ ดร.ปัญญา ไวยบุญญา และพีท้อย ศิริรัตน์ เฉลิมไทย ที่ได้ให้ความช่วยเหลือและสละเวลาในการช่วยแปลภาษา ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีเนื้อหาครบถ้วนสมบูรณ์

ขอขอบพระคุณบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ที่ได้มอบทุน "อุดหนุนการวิจัยจากงบประมาณรายได้ สำหรับนิสิตระดับบัณฑิตศึกษา ประจำปีงบประมาณ 2562" ให้แก่ผู้วิจัย

ขอขอบพระคุณผู้ใหญ่สมพงษ์ พงศ์อภิโชติ ผู้ใหญ่บ้านหมู่บ้านห้วยปลากอง ที่คอยช่วยเหลือและให้ข้อมูลต่างๆ แก่ผู้วิจัย ครูอภิสิทธิ์ พงศ์อภิโชติ คุณครูโรงเรียนบ้านห้วยปลากอง ที่ให้ข้อมูลประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อโมกขละสำนวนหมู่บ้านห้วยปลากอง ขอกราบขอบพระคุณพระภิกษุ (อาสโภ ภิกขุ) เจ้าอาวาสวัดสองห้วย ตำบลแม่ต๋าน อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก ที่ได้มอบเอกสารประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อโมกขละสำนวนอำเภอท่าสองยาง และขอขอบพระคุณอาจารย์ยี่ ที่ได้ให้ข้อมูลประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อโมกขละสำนวนเมียนมา รวมถึงขอกราบขอบพระคุณผู้ให้ข้อมูลทุกท่านที่ไม่อาจเอ่ยนามได้ครบถ้วน ที่ได้ให้ข้อมูลความรู้ และให้ความเมตตาแก่ผู้วิจัย

ท้ายที่สุดแห่งความสำเร็จในการศึกษานี้ ขอขอบพระคุณ บุคคลในครอบครัวอันเป็นที่รัก ซึ่งเป็นบุคคลที่เฝ้ากำลังใจกับผู้วิจัยตลอดเวลา คอยดูแล ช่วยเหลือในทุกๆ สิ่ง รวมไปถึงอาจารย์และผู้มีพระคุณทุกท่านที่ให้การสนับสนุน ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณด้วยความรักและความเคารพยิ่ง

ศิริวรรณ มุลใจ

สารบัญ

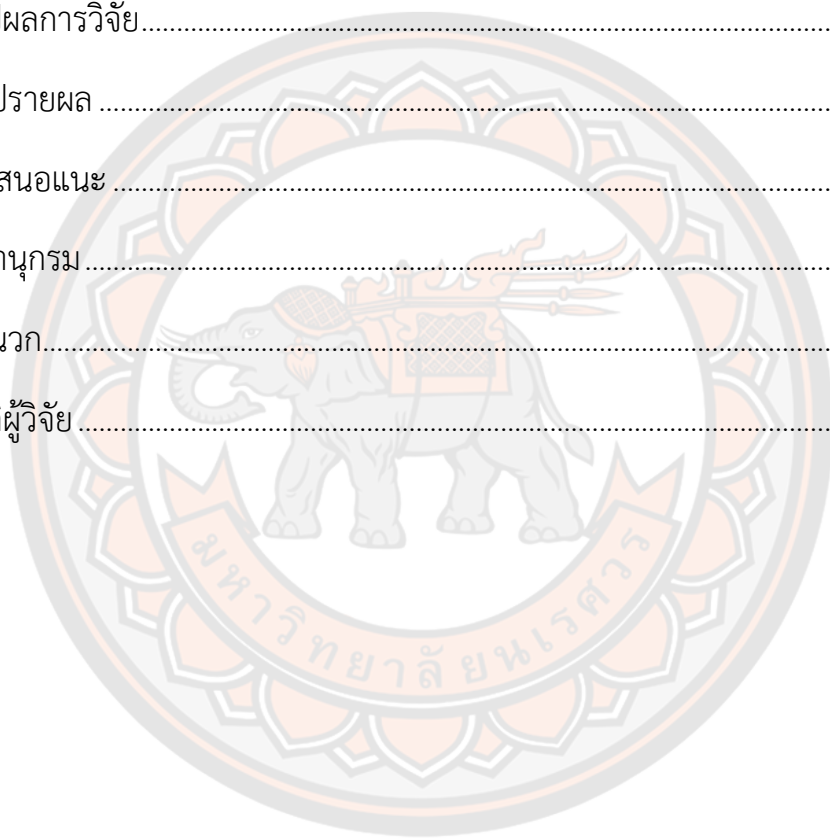
	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
ประกาศคุุณุปการ.....	ช
สารบัญ.....	ซ
สารบัญตาราง.....	ฐ
สารบัญภาพ.....	ฑ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
จุดมุ่งหมายของการวิจัย.....	4
ความสำคัญของการวิจัย.....	4
ขอบเขตการวิจัย.....	4
1. ขอบเขตด้านพื้นที่.....	4
2. ขอบเขตด้านเนื้อหา.....	4
3. ขอบเขตด้านระยะเวลา.....	5
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
ข้อตกลงเบื้องต้น.....	5
กรอบแนวคิด.....	5
วิธีการดำเนินงานวิจัย.....	6
1. กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย.....	6

2.	เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล	6
3.	การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ	7
4.	การเก็บรวบรวมข้อมูล	7
5.	การเก็บข้อมูลชุมชน	8
6.	การวิเคราะห์ข้อมูล	8
บทที่ 2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	10
	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีบทบาทหน้าที่	10
	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรม	19
	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์ปกากะญอ	25
1.	ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ปกากะญอ	27
2.	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์ปกากะญอ	30
บทที่ 3	ข้อมูลทั่วไปของหมู่บ้านห้วยปลากอง ตำบลชะเนือ อำเภอมะเขาะ จังหวัด ตาก	39
	ข้อมูลทั่วไปของจังหวัดตาก	39
1.	ประวัติความเป็นมา	39
2.	ที่ตั้งและภูมิประเทศ	40
3.	ภูมิอากาศ	41
4.	การปกครอง	42
	ข้อมูลทั่วไปของอำเภอมะเขาะ	42
1.	ประวัติความเป็นมา	42
2.	ที่ตั้งและภูมิประเทศ	42
4.	การปกครอง	43

ข้อมูลทั่วไปของตำบลชะเนือ	44
1. ประวัติความเป็นมา	44
2. ที่ตั้งและภูมิประเทศ	44
3. ประชากร	44
ข้อมูลทั่วไปของหมู่บ้านห้วยปลากอง หมู่ 12 ตำบลชะเนือ อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก	45
1. ประวัติความเป็นมา	45
2. ที่ตั้งและภูมิประเทศ	47
3. การคมนาคม	47
4. ระบบการปกครอง	47
5. ระบบสาธารณสุขเบื้องต้น	47
6. ระบบการศึกษาในหมู่บ้าน	48
7. ศาสนา	48
8. ภาษา	50
9. สาธารณสุข	51
10. ทรัพยากรธรรมชาติในหมู่บ้านห้วยปลากอง	51
11. เกษตรกรรม	53
12. ศิลปหัตถกรรม	54
13. ประเพณีพิธีกรรม	59
14. ความเชื่อ	66
15. การแต่งกาย	67
16. ที่อยู่อาศัย	69

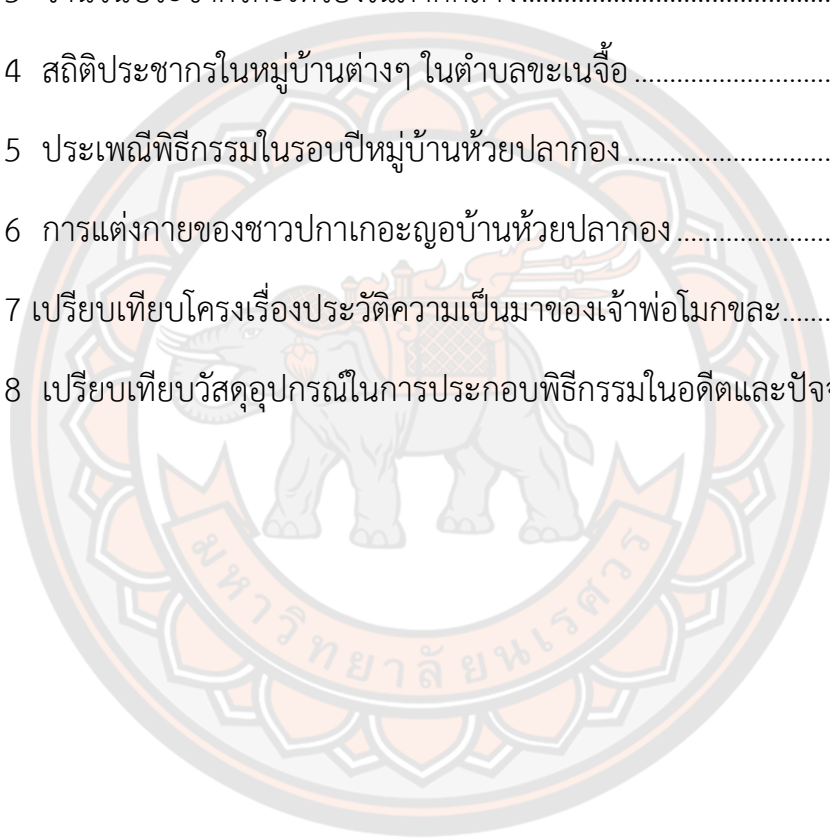
บทที่ 4 ประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อโมกขละ ความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวกับเจ้าพ่อ โมกขละ หมู่บ้านห้วยปลากอง ตำบลชะเนง้อ อำเภอมะระมาต จังหวัดตาก.....	72
ประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อโมกขละ	72
1. ประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อโมกขละสำนวนหมู่บ้านห้วยปลากอง	73
2. ประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อโมกขละจากคำบอกเล่าสำนวนเมียนมา	75
3. ประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อโมกขละจากเอกสารฉบับประวัติความเป็นมาของอำเภอ ท่าสองยาง เรียบเรียงโดยเจ้าอาวาสวัดสองห้วย พระกล้าหาญ (อาสโภ ภิกขุ).....	75
4. ประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อโมกขละ ที่รวบรวมโดยองค์การบริหารส่วน ตำบลแม่ หละ อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก	78
5. วิเคราะห์เปรียบเทียบโครงเรื่องประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อโมกขละ	79
ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับเจ้าพ่อโมกขละของชาวปกากะญอหมู่บ้านห้วยปลา กอง ตำบลชะเนง้อ อำเภอมะระมาต จังหวัดตาก	87
1. ความเชื่อเกี่ยวกับเจ้าพ่อโมกขละของชาวปกากะญอ หมู่บ้านห้วยปลากอง ตำบล ชะเนง้อ อำเภอมะระมาต จังหวัดตาก	87
2. พิธีกรรมการสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละ หมู่บ้านห้วยปลากอง ตำบลชะเนง้อ อำเภอ มะระมาต จังหวัดตาก	91
2.1 พิธีกรรมการสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละหมู่บ้านห้วยปลากอง ตำบลชะเนง้อ อำเภอมะระมาต จังหวัดตาก ในอดีต	92
2.2 พิธีกรรมการสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละของชาวปกากะญอ หมู่บ้านห้วยปลา กอง ตำบลชะเนง้อ อำเภอมะระมาต จังหวัดตาก ในปัจจุบัน.....	96
2.3 การเปลี่ยนแปลงของพิธีกรรมการสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละของชาวปก ากะญอ หมู่บ้านห้วยปลากอง ตำบลชะเนง้อ อำเภอมะระมาต จังหวัดตาก.	108
บทที่ 5 บทบาทของเจ้าพ่อโมกขละที่มีต่อคนในหมู่บ้านห้วยปลากอง ตำบลชะเนง้อ อำเภอมะระมาต จังหวัดตาก	116

บทบาทในการช่วยเหลือ ปกป้องคุ้มครองและเป็นที่พึ่งทางใจให้กับคนในชุมชน	116
บทบาทในการใช้อธิบายที่มาของพิธีกรรมและยืนยันความสำคัญของพิธีกรรม	121
บทบาทในการควบคุมพฤติกรรม	123
บทบาทในการส่งเสริมด้านเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวของชุมชน	126
บทที่ 6 บทสรุป.....	130
สรุปผลการวิจัย.....	130
อภิปรายผล	132
ข้อเสนอแนะ	137
บรรณานุกรม.....	139
ภาคผนวก.....	145
ประวัติผู้วิจัย.....	152

สารบัญตาราง

	หน้า
ตาราง 1 แผนการดำเนินงานวิจัย	8
ตาราง 2 จำนวนประชากรกะเหรี่ยงในภาคเหนือ.....	26
ตาราง 3 จำนวนประชากรกะเหรี่ยงในภาคกลาง	27
ตาราง 4 สถิติประชากรในหมู่บ้านต่างๆ ในตำบลชะเนง้อ	45
ตาราง 5 ประเพณีพิธีกรรมในรอบปีหมู่บ้านห้วยปลากอง	59
ตาราง 6 การแต่งกายของชาวปกากะญอบ้านห้วยปลากอง	68
ตาราง 7 เปรียบเทียบโครงเรื่องประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อโมกขละ.....	80
ตาราง 8 เปรียบเทียบวัสดุอุปกรณ์ในการประกอบพิธีกรรมในอดีตและปัจจุบัน	111

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพ 1 แผนที่แสดงพื้นที่จังหวัดตาก และอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ต่างๆ.....	41
ภาพ 2 แผนที่แสดงพื้นที่หมู่บ้านห้วยปลากอง ตำบลชะเนงี้อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก.....	46
ภาพ 3 ภาษาเขียนของชาวปกากะญอ.....	50
ภาพ 4 กอแล (กระดิ่ง).....	55
ภาพ 5 โโกเหมาะ (หมวก).....	56
ภาพ 6 ภาพซ้ายโสร้อย และภาพขวาข่า.....	56
ภาพ 7 กือ.....	57
ภาพ 8 โฉ่ (สู่มไก่).....	57
ภาพ 9 โสกร้อ.....	58
ภาพ 10 ซอสี (ที่เก็บไก่).....	58
ภาพ 11 ชุดแต่งงานของชาวปกากะญอ.....	65
ภาพ 12 ลักษณะบ้านของชาวปกากะญอบ้านห้วยปลากอง.....	70
ภาพ 13 ลักษณะบันไดของชาวปกากะญอบ้านห้วยปลากอง.....	70
ภาพ 14 บริเวณพื้นที่หน้าถ้ำเจ้าพ่อโมกขละ.....	74
ภาพ 15 ดอยผาขาวหรือดอยพระเจ้า.....	75
ภาพ 16 ภาพแนวเทือกเขาดอยเลว/ดอยผาขาว/ดอยพ่อเจ้า/ดอยโมกขละ.....	84
ภาพ 17 ลำดับเหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงพิธีกรรมการสักการะบูชาเจ้าพ่อโมกขละหมู่บ้านห้วยปลากอง ตำบลชะเนงี้อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก.....	91
ภาพ 18 พื้นที่ตั้งรูปเคารพและศาลเจ้าพ่อโมกขละในอดีตตั้งอยู่ที่หมู่บ้าน.....	98

ภาพ 19	พื้นที่ตั้งรูปเคารพและศาลเจ้าพ่อโมกขละในปัจจุบันที่ย้ายมาตั้งหน้าหมู่บ้าน.....	98
ภาพ 20	รูปเคารพเจ้าพ่อโมกขละ (เมาะกะละ) ที่สร้างบริเวณหลังโรงเรียนบ้านห้วยปลา กอง.....	99
ภาพ 21	การประชุมสัมพันธ์สถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดตากจากเว็บไซต์ขององค์การ บริหารส่วนจังหวัดตาก.....	100
ภาพ 22	พื้นที่ริมแม่น้ำเมยบริเวณถ้ำโมกขละสำหรับนักท่องเที่ยวนั่งพักผ่อนและเล่นน้ำ	102
ภาพ 23	นักท่องเที่ยวให้อาหารปลา.....	102
ภาพ 24	ชาวบ้านที่มาสักการบูชาจุดธูปเทียน	103
ภาพ 25	ชาวบ้านที่มาสักการบูชาวางน้ำที่นำมาถวายด้านหน้ารูปเคารพเจ้าพ่อโมกขละ ...	104
ภาพ 26	ชาวบ้านที่มาสักการบูชาตั้งจิตอธิษฐาน	104
ภาพ 27	ชาวบ้านปักธูปเทียนหลังจากอธิษฐานแล้วเสร็จ.....	105
ภาพ 28	พรมน้ำสั้มป่อยรูปเคารพเจ้าพ่อโมกขละ.....	106
ภาพ 29	หลังจากสักการบูชาแล้วก็จะกราบลา 3 ครั้ง.....	107
ภาพ 30	ลักษณะพื้นที่ตั้งรูปเคารพเจ้าพ่อโมกขละ บริเวณด้านหน้าถ้ำโมกขละ ดอยเลว	107
ภาพ 31	ราวตากผ้า	117
ภาพ 32	รอยพระพุทธรบาทของพระพุทธรเจ้า.....	117
ภาพ 33	สัมภาษณ์นักท่องเที่ยวที่มาสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละ	120
ภาพ 34	สัมภาษณ์นักท่องเที่ยวที่มาสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละ.....	120
ภาพ 35	การเก็บค่าผ่านทางข้ามสะพานไปฝั่งพม่า.....	127
ภาพ 36	การจำหน่ายธูปเทียนแก่นักท่องเที่ยว โดยนักท่องเที่ยวสามารถทำบุญตามจิต ศรัทธา	128
ภาพ 37	สถานที่จำหน่ายอาหารปลาให้นักท่องเที่ยว	128

ภาพ 38 เก็บข้อมูลความเชื่อและพิธีกรรมการสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละ 147

ภาพ 39 เก็บข้อมูลประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อโมกขละ สำนักนเมียนมา..... 147

ภาพ 40 เก็บข้อมูลประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อโมกขละสำนักนหมู่บ้านห้วยปลากอง.... 148

ภาพ 41 อธิบายข้อมูลการขอความยินยอมในการเข้าร่วมโครงการวิจัยให้ชาวบ้านได้รับทราบ 148

ภาพ 42 หนังสือแสดงความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย 149

ภาพ 43 หนังสือแสดงความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย 150

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จังหวัดตากเป็นหนึ่งในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทยที่มีความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ ได้แก่ กลุ่มชาติพันธุ์ปกาเกอะญอ กลุ่มชาติพันธุ์ม้ง กลุ่มชาติพันธุ์ลาหู่ กลุ่มชาติพันธุ์ลีซอ กลุ่มชาติพันธุ์เมี่ยน และกลุ่มชาติพันธุ์อาข่า อีกทั้งจังหวัดตากยังเป็นพื้นที่ที่มีเขตแดนติดต่อกับสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา ทำให้จังหวัดตากมีชาวเมียนมาอพยพเข้ามาอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก (ศูนย์อนามัยกลุ่มชาติพันธุ์ ชายขอบ และแรงงานข้ามชาติ, 2561) ซึ่งกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีจำนวนประชากรมากที่สุดในจังหวัดตากคือกลุ่มชาติพันธุ์ปกาเกอะญอ

กลุ่มชาติพันธุ์ปกาเกอะญอในจังหวัดตากมีจำนวนประชากรประมาณ 143,732 คน (ศูนย์อนามัยกลุ่มชาติพันธุ์ ชายขอบ และแรงงานข้ามชาติ, 2561) อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่อำเภออุ้มผาง และอำเภอท่าสองยาง อำเภอแม่สอด อำเภอพบพระ และอำเภอแม่ระมาด ในพื้นที่อำเภออุ้มผาง และอำเภอท่าสองยางกลุ่มชาติพันธุ์ปกาเกอะญออาศัยอยู่รวมกลุ่มกัน ส่วนพื้นที่อำเภอแม่สอด อำเภอพบพระ และอำเภอแม่ระมาดพบกลุ่มชาติพันธุ์ปกาเกอะญออาศัยอยู่ปะปนร่วมกับคนพื้นราบหรือคนเมืองแต่จะแยกหมู่บ้านกันอย่างชัดเจน

กลุ่มชาติพันธุ์ปกาเกอะญอเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่โดดเด่นในด้าน ภาษา อาหาร การแต่งกาย ความเชื่อ และพิธีกรรม โดยเฉพาะในด้านความเชื่อและพิธีกรรมกลุ่มชาติพันธุ์ปกาเกอะญอมีความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับชีวิตตั้งแต่เกิดจนถึงตาย กลุ่มชาติพันธุ์ปกาเกอะญอมีความเชื่อว่าวิญญาณบรรพบุรุษที่เสียชีวิตไปแล้วยังคงปกป้องคุ้มครองลูกหลาน ดังนั้นลูกหลานจึงต้องประกอบพิธีกรรมเช่นไหว้บรรพบุรุษ อีกทั้งยังมีความเชื่อว่าพื้นที่ที่อาศัยอยู่ และแหล่งทรัพยากรธรรมชาติได้แก่ น้ำ ป่า ต้นไม้ ย่อมมีผู้ที่ปกปักรักษาคุ้มครองดูแลซึ่งสามารถให้โทษให้โทษแก่พวกตนได้ ดังนั้นหากจะกระทำการสิ่งใดต้องบอกกล่าวหรือขออนุญาตจากผู้ที่ปกปักรักษาคุ้มครองดูแลก่อนเสมอ เพราะหากทำสิ่งใดไม่ถูกต้องอาจได้รับการลงโทษได้ และหากไม่ยอมยกให้โทษนั้นรุนแรงมากขึ้นก็ต้องมีพิธีกรรมขอขมาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ปกปักรักษา (อุดม เจริญนิยมไพโร และคณะ, 2547, น. 19)

กลุ่มชาติพันธุ์ปกาเกอะญอในพื้นที่อำเภอแม่สอด อำเภอพบพระ และอำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก ไม่ได้มีความเชื่อเรื่องวิญญาณบรรพบุรุษ และความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ปกปักรักษาคุ้มครองธรรมชาติเท่าที่นั้น แต่ยังมีความเชื่อเกี่ยวกับเจ้าพ่อพะวอ ซึ่งเชื่อกันว่าเจ้าพ่อพะวอเป็นวีรบุรุษ

ของชาวปกากะญอ ตามตำนานเล่าว่า เจ้าพ่อพะวอเป็นวีรบุรุษของชาวปกากะญอ พะวอเป็นนักรบทำหน้าที่เป็นนายด่านแม่ละเมา และเมื่อพม่ายกทัพเข้ามาทางด่านแม่ละเมา พะวอได้รับกับพม่าและเสียชีวิตลง ชาวบ้านเชื่อว่าวิญญาณศักดิ์สิทธิ์ของพะวอนักรบชาวปกากะญอยังคงสิงสถิตอยู่ในพื้นที่ดังกล่าวจึงสร้างศาลและรูปหล่อขึ้นโดยสร้างให้ส่วนใบหน้ามีแววตาดุดันดั่งนักรบผู้กล้าหาญ (จอนิ โอโตเซา และคณะ, ม.ป.ป , น. 13) ปัจจุบัน เจ้าพ่อพะวอ เป็นที่เคารพนับถือทั้งกลุ่มชาวปกากะญอและกลุ่มชาวไทยในจังหวัดตาก มีศาลและรูปเคารพตั้งอยู่บริเวณพื้นที่ถนนสายแม่สอด-ตาก

นอกจากความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ปกากะญอเกี่ยวกับเจ้าพ่อพะวอในพื้นที่อำเภอแม่สอด อำเภอพบพระ และอำเภอแม่ระมาดแล้ว กลุ่มชาติพันธุ์ปกากะญอในพื้นที่อำเภอแม่ระมาดยังมีความเชื่อเกี่ยวกับเจ้าพ่อโมกขละด้วย เมื่อครั้งที่ผู้วิจัยเดินทางไปที่วัดชมถ้ำโมกขละในพื้นที่หมู่บ้านห้วยปลากอง ตำบลชะเนง้อ อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่าบริเวณหน้าถ้ำเจ้าพ่อโมกขละมีรูปเคารพของเจ้าพ่อโมกขละในชุดชาติพันธุ์ปกากะญอ และเมื่อผู้วิจัยมีโอกาสสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับเจ้าพ่อโมกขละจากนายสมพงษ์ พงษ์อภิโชติ ผู้ใหญ่บ้านหมู่บ้านห้วยปลากอง นายสมพงษ์ พงษ์อภิโชติ ได้กล่าวถึงเจ้าพ่อโมกขละว่า เจ้าพ่อโมกขละเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวปกากะญอหมู่บ้านห้วยปลากองให้ความเคารพนับถือ เนื่องจากชาวบ้านเชื่อกันว่าเจ้าพ่อโมกขละคอยช่วยเหลือปกป้องคุ้มครองชาวบ้านจากภัยอันตรายต่างๆ ดลบันดาลเสื่อผ้าให้ชาวบ้านที่ขาดแคลนยืมไปสวมใส่ และด้วยความศักดิ์สิทธิ์ของเจ้าพ่อโมกขละชาวบ้านเชื่อกันว่าหากใครนำน้ำในบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ซึ่งอยู่ห่างจากถ้ำโมกขละประมาณ 5 เมตร ไปดื่มแล้วตั้งจิตอธิษฐานขอให้หายจากโรคที่เจ็บป่วยอยู่ ก็จะช่วยให้หายจากโรคที่เป็นได้

จากข้อมูลดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยเกิดความสนใจที่จะศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับเจ้าพ่อโมกขละในพื้นที่หมู่บ้านห้วยปลากอง ตำบลชะเนง้อ อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก ซึ่งพื้นที่บริเวณถ้ำเจ้าพ่อโมกขละกำลังได้รับการพัฒนาจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดตากให้เป็นพื้นที่ท่องเที่ยว 1 ใน 8 แห่งของจังหวัดตากที่นักท่องเที่ยวต้องมาเยือน เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวมีสภาพทางภูมิศาสตร์ที่สวยงาม มีถ้ำโมกขละที่มีความเชื่อและเรื่องเล่า มีแม่น้ำเมยที่มีน้ำใสสะอาดและมีปลาแหวกว่ายอยู่เป็นจำนวนมาก และจากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์ปกากะญอในพื้นที่หมู่บ้านห้วยปลากอง ตำบลชะเนง้อ อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก พบเพียงงานวิจัยของจุฑามาศ บุตรสีดา และคณะ (2559, น. 1-70) ที่เก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานของหมู่บ้านห้วยปลากองและกล่าวถึงตำนานเกี่ยวกับถ้ำเจ้าพ่อโมกขละไว้ แต่ยังไม่มีการวิเคราะห์ข้อมูล และยังไม่มีการศึกษาเรื่องความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับเจ้าพ่อโมกขละแต่อย่างใด นอกจากนี้พบว่างานวิจัยเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ปกากะญอในพื้นที่จังหวัดตากโดยส่วนใหญ่จะเป็นงานวิจัยที่เน้นการศึกษาเพื่อพัฒนาทั้งการวิจัยเพื่อนำไปพัฒนาชุมชน และการวิจัยเพื่อนำไปพัฒนาระบบการศึกษา ดังเช่น งานวิจัยของ

ศรพิชัย พันธุ์ปัญญากรกุล และคณะ (2560) ศึกษาโครงการแผนชีวิตชุมชนเพื่อการจัดการตนเองอย่างมีส่วนร่วมบ้านห้วยกระทิง ตำบลพระธาตุ อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก ผลการศึกษาแสดงให้เห็น ข้อมูลทุนทางสังคมในมิติสังคมและมิติวัฒนธรรมของชุมชนบ้านห้วยกระทิง รวมถึงจุดแข็ง จุดอ่อน และสถานการณ์ที่มีผลต่อการพัฒนาชุมชนบ้านห้วยกระทิง ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการศึกษา นำไปสู่การสร้างแผนชีวิตชุมชนเพื่อการจัดการตนเองอย่างมีส่วนร่วมของคนในชุมชนบ้านห้วยกระทิง งานวิจัยของ สุขสันต์ ทัศนละวาด และคณะ (2560) ได้ศึกษาโครงการการเรียนรู้แบบบูรณาการบนฐานชีวิตชุมชนปกากะญอบ้านแม่เหว่ย ตำบลท่าสองยาง อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า ชาวปกากะญอบ้านแม่เหว่ยต้องการใช้ข้อมูลในด้านต่าง ๆ ของชุมชน ไม่ว่าจะเป็น ทรัพยากรธรรมชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาบูรณาการและจัดทำหลักสูตรการเรียนรู้ให้กับเยาวชนในชุมชนได้เรียนรู้เพื่อให้เยาวชนไม่หลงลืมรากเหง้าความเป็นตัวตนของกลุ่มชาติพันธุ์ตนเอง และงานวิจัยของประวัติ ศรีกนกสายชล และคณะ (2560) ศึกษาโครงการการเรียนรู้บนฐานชุมชนกะเหรี่ยงฤๅษีคนต้นทะเล ตำบลแม่จัน อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า กะเหรี่ยงฤๅษีคนต้นทะเลนั้นมีวิถีชีวิตสอดคล้องกับธรรมชาติมีการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนอย่างยั่งยืน รวมถึงมีประเพณีและวัฒนธรรมที่มีความผูกพันกัน เชิงเครือญาติและพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน นอกจากนี้ภายในชุมชนกะเหรี่ยงฤๅษีคนต้นทะเลยังมีการสร้างศูนย์การเรียนรู้ชุมชนกะเหรี่ยงฤๅษีคนต้นทะเลเพื่อให้ลูกหลานเยาวชนคนรุ่นหลังได้ศึกษาเรียนรู้

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษารวบรวมประวัติความเป็นมา ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับเจ้าพ่อโมกขละในพื้นที่หมู่บ้านห้วยปลากอง ตำบลชะเนง้อ อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก เพื่อแสดงให้เห็นว่านอกจากเจ้าพ่อพระวอที่เป็นวีรบุรุษของกลุ่มชาติพันธุ์ปกากะญอแล้ว กลุ่มชาติพันธุ์ปกากะญอยังมีเจ้าพ่อโมกขละเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ทำหน้าที่ดังเช่นวีรบุรุษ ทำหน้าที่ช่วยเหลือและปกป้องคุ้มครองกลุ่มชาติพันธุ์ปกากะญออีกด้วย การศึกษาวิจัยครั้งนี้จึงถือเป็นการขยายองค์ความรู้เกี่ยวกับประวัติและคุณูปการของเจ้าพ่อโมกขละ ให้ชาวปกากะญอที่อยู่ต่างพื้นที่และคนทั่วไปได้รับรู้เรื่องราว รวมถึงเป็นชุดความรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมา ความเชื่อและพิธีกรรมเจ้าพ่อโมกขละให้กับคนในชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสำหรับการท่องเที่ยวในหมู่บ้านห้วยปลากอง ตำบลชะเนง้อ อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตากต่อไป

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและรวบรวมประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อโมกขละ หมู่บ้านห้วยปลากอง ตำบลชะเนง้อ อำเภอมะเระมาต จังหวัดตาก
2. เพื่อศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวกับเจ้าพ่อโมกขละ หมู่บ้านห้วยปลากอง ตำบลชะเนง้อ อำเภอมะเระมาต จังหวัดตาก
3. เพื่อศึกษาบทบาทของเจ้าพ่อโมกขละที่มีต่อชาวบ้านหมู่บ้านห้วยปลากอง ตำบลชะเนง้อ อำเภอมะเระมาต จังหวัดตาก

ความสำคัญของการวิจัย

1. เป็นการขยายองค์ความรู้เกี่ยวกับประวัติและคุณูปการของเจ้าพ่อโมกขละซึ่งเป็นผู้ที่มีความสำคัญในกลุ่มชาติพันธุ์ปกากะญอให้ชาวปกากะญอที่อยู่ต่างพื้นที่และคนทั่วไปได้รับทราบ
2. เป็นชุดความรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมา ความเชื่อและพิธีกรรมเจ้าพ่อโมกขละให้กับคนในชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสำหรับการใช้ในการอ้างอิงและเผยแพร่ข้อมูลดังกล่าวเพื่อประโยชน์ในด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวในหมู่บ้านห้วยปลากอง ตำบลชะเนง้อ อำเภอมะเระมาต จังหวัดตาก

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านพื้นที่

การศึกษานี้มุ่งศึกษาในพื้นที่หมู่บ้านห้วยปลากอง ตำบลชะเนง้อ อำเภอมะเระมาต จังหวัดตาก เป็นพื้นที่หลัก แต่เนื่องจากข้อมูลเกี่ยวกับเจ้าพ่อโมกขละมีปรากฏในพื้นที่อำเภอน่าสองยาง จังหวัดตาก ดังนั้นเพื่อให้งานวิจัยฉบับนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงจะเก็บข้อมูลเรื่องเล่าเกี่ยวกับเจ้าพ่อโมกขละในพื้นที่อำเภอน่าสองยาง จังหวัดตาก ด้วย

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษานี้เป็นการศึกษาความเชื่อเรื่องเจ้าพ่อโมกขละของชาวปกากะญอหมู่บ้านห้วยปลากอง ตำบลชะเนง้อ อำเภอมะเระมาต จังหวัดตาก มีขอบเขตด้านเนื้อหาดังนี้

2.1 ประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อโมกขละหมู่บ้านห้วยปลากอง ตำบลชะเนง้อ อำเภอมะเระมาต จังหวัดตาก โดยการเก็บข้อมูลภาคสนาม ใช้เครื่องมือการสัมภาษณ์เชิงลึก และเครื่องมือลำดับเหตุการณ์ในการเก็บข้อมูล

2.2 ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับเจ้าพ่อโมกขละ โดยการเก็บข้อมูลภาคสนามใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม ในการเก็บข้อมูล

2.3 บทบาทของเจ้าพ่อโมกขละที่มีต่อคนในหมู่บ้านห้วยปลากอง ตำบลชะเนง้อ อำเภอมะเระมาต จังหวัดตาก โดยใช้กรอบแนวคิดบทบาทหน้าที่ของคติชนของวิลเลียม บาสคอม (William Bascom) ในการวิเคราะห์ข้อมูล

3. ขอบเขตด้านระยะเวลา

ผู้วิจัยแบ่งระยะเวลาในการเก็บข้อมูลภาคสนามเป็น 2 ระยะ ได้แก่

3.1 การสำรวจข้อมูลเบื้องต้น เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2561

3.2 การเก็บข้อมูลภาคสนามหลังจากสอบโครงร่างวิทยานิพนธ์และได้รับการอนุมัติจาก คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ช่วงระยะเวลาประมาณเดือนเมษายน พ.ศ. 2562 – มีนาคม พ.ศ. 2563

นิยามศัพท์เฉพาะ

เจ้าพ่อโมกขละ หมายถึง สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวปกากะญอหมู่บ้านห้วยปลากองให้ความเคารพ ศรัทธา ชาวปกากะญอหมู่บ้านห้วยปลากองเชื่อกันว่าวิญญาณของเจ้าพ่อโมกขละสถิตอยู่บริเวณพื้นที่ ถ้าโมกขละ คอยทำหน้าที่ช่วยเหลือและปกป้องคุ้มครองชาวปกากะญอหมู่บ้านห้วยปลากองให้รอดพ้นจากภัยอันตรายต่าง ๆ

ชาวปกากะญอหมู่บ้านห้วยปลากอง ตำบลชะเนง้อ อำเภอมะเระมาต จังหวัดตาก หมายถึง กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านห้วยปลากอง ตำบลชะเนง้อ อำเภอมะเระมาต จังหวัดตาก

ข้อตกลงเบื้องต้น

ผู้วิจัยจะใช้คำว่าปกากะญอแทนกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอในงานวิจัยนี้

กรอบแนวคิด

แนวคิดบทบาทหน้าที่ของคติชน ของวิลเลียม บาสคอม (William Bascom) กล่าวถึง ภาชิต ตำนานปรัมปรา เพลงเสียดสี และปริศนาคำทาย ว่า สามารถเป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหา และเป็นทางออกให้แก่คนในสังคมได้ โดยกลุ่มชนบางกลุ่มใช้ภาชิตในการพิจารณาคติในชั้นศาล ใช้ตำนานปรัมปราในการกำหนดกฎระเบียบและข้อห้ามทางสังคม ใช้เพลงเสียดสีเป็นทางออกของความคับข้องหมองใจของบุคคลหรือกลุ่มชนที่มีต่อสังคม และใช้ปริศนาคำทายในการแสดงให้เห็นถึงเขาวนปัญญาของบุคคลหรือกลุ่มชน ซึ่งวิลเลียม บาสคอม ได้กล่าวถึงบทบาทของคติชนไว้ 4 ประการ คือ

1. ใช้อธิบายที่มาของพิธีกรรมและยืนยันความสำคัญของพิธีกรรม
2. ทำหน้าที่ให้การศึกษาในสังคม และช่วยกล่อมเกลาสังคม
3. รักษาบรรทัดฐานทางพฤติกรรมที่เป็นแบบแผนของสังคม
4. ให้ความเพลิดเพลินและเป็นทางออกให้กับความคับข้องหมองใจของบุคคล (สุกัญญา
สุจฉายา, 2548, น. 6)

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้แนวคิดบทบาทหน้าที่ของคติชน ของวิลเลียม บาสคอม เป็นแนวทางในการวิเคราะห์บทบาทของเจ้าพ่อโมกขละที่มีต่อชาวบ้านในหมู่บ้านห้วยปลากอง ตำบลชะเนือ อำเภอมะรุมมาต จังหวัดตาก โดยสามารถจำแนกบทบาทความเชื่อเกี่ยวกับเจ้าพ่อโมกขละที่มีต่อชาวบ้านหมู่บ้านห้วยปลากอง ตำบลชะเนือ อำเภอมะรุมมาต จังหวัดตากได้ 4 ประการ ดังนี้

1. บทบาทในการช่วยเหลือ ปกป้องคุ้มครอง และเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ
2. บทบาทในการใช้อธิบายที่มาของพิธีกรรมและยืนยันความสำคัญของพิธีกรรม
3. บทบาทในการควบคุมพฤติกรรม
4. บทบาทในการส่งเสริมด้านเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวของชุมชน

วิธีการดำเนินงานวิจัย

1. กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย

ผู้วิจัยเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยจำแนกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

- 1.1 กลุ่มผู้รู้ที่สามารถถ่ายทอดเรื่องราวประวัติศาสตร์เจ้าพ่อโมกขละได้ จำนวน 3 คน
- 1.2 ชาวบ้านหมู่บ้านห้วยปลากองและชาวบ้านในพื้นที่อำเภอมะรุมมาต อำเภอมะรุมมาต และอำเภอสองยาง จังหวัดตาก ที่มาสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละ จำนวน 15 คน
- 1.3 ชาวปกากะญอที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ หมู่ห้วยปลากอง ตำบลชะเนือ อำเภอมะรุมมาต จังหวัดตาก ตั้งแต่กำเนิด จำนวน 5 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) เครื่องมือลำดับเหตุการณ์ (Timeline) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non - Participant Observation) โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้รู้เกี่ยวกับประวัติเจ้าพ่อโมกขละ รวมถึงใช้เครื่องมือลำดับเหตุการณ์เพื่อแสดงให้เห็นประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อโมกขละได้อย่างชัดเจนมากขึ้นใช้เครื่องมือการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมในการสังเกตพิธีกรรมการสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่มาสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละ

เพื่อให้ได้ข้อมูลวัสดุอุปกรณ์สำหรับการประกอบพิธีกรรม ขั้นตอนการประกอบพิธีกรรม และความหมายของพิธีกรรม รวมถึงใช้การสนทนากลุ่มเพื่อเก็บข้อมูลที่ทัศนคติของคนในชุมชนที่มีต่อเจ้าพ่อโมกขละ

3. การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการสร้างและพัฒนาเครื่องมือ โดยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

3.1 ผู้วิจัยศึกษาค้นคว้าเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย

3.1.1 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีบทบาทหน้าที่

3.1.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ ประเพณีและพิธีกรรม

3.1.3 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชาวปกากะญอ

3.2 ผู้วิจัยศึกษาค้นคว้าเอกสารและสัมภาษณ์เชิงลึกชาวบ้านเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของหมู่บ้านห้วยปลากอง ตำบลชะเนง้อ อำเภอมะเขม จังหวัดตาก

3.3 ผู้วิจัยออกแบบแบบสัมภาษณ์เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้รู้เกี่ยวกับประวัติเจ้าพ่อโมกขละ ผู้นำพิธีกรรมและผู้เข้าร่วมพิธีกรรมการสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละโดยตั้งประเด็นคำถามแบบปลายเปิด และออกแบบข้อคำถามในการสนทนากลุ่มกับชาวบ้านในหมู่บ้าน

3.4 ให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ประเมินความเหมาะสมของข้อคำถามสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึกและข้อคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม โดยพิจารณาประเด็นคำถามว่ามีความเหมาะสมและเป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือเนื้อหาที่จะศึกษาหรือไม่ พร้อมกับปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ จนได้ข้อคำถามสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึกและข้อคำถามสำหรับการสนทนากลุ่มฉบับสมบูรณ์

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 สืบรวจบริบทพื้นที่หมู่บ้านห้วยปลากอง ตำบลชะเนง้อ อำเภอมะเขม จังหวัดตาก เบื้องต้น

4.2 สอบโครงสร้างวิทยานิพนธ์และดำเนินการขอใบรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ เมื่อได้รับอนุมัติแล้วจึงดำเนินการเก็บข้อมูล

4.3 การเตรียมตัวก่อนไปเก็บข้อมูลชุมชน

ก่อนเดินทางไปเก็บข้อมูลชุมชนผู้วิจัยได้เตรียมตัวก่อนการไปเก็บข้อมูล ศึกษาความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับชุมชน ได้แก่ ข้อมูลที่ต้องการเก็บ โดยในส่วนของข้อมูลพิธีกรรมผู้วิจัยจะศึกษากำหนดการจัดงานหรือขั้นตอนของพิธีกรรมก่อน จัดเตรียมอุปกรณ์สำหรับเก็บข้อมูล วางแนวทางเก็บข้อมูล เตรียมคำถามและแผนการเก็บข้อมูล

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเรื่อง เจ้าพ่อโมกขละ: ความเชื่อและพิธีกรรมของชาวปกากะญอ หมู่บ้านห้วยปลากอง ตำบลชะเนงือ อำเภอมะระมาต จังหวัดตาก มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและรวบรวมประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อโมกขละ หมู่บ้านห้วยปลากอง ตำบลชะเนงือ อำเภอมะระมาต จังหวัดตาก เพื่อศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับเจ้าพ่อโมกขละ หมู่บ้านห้วยปลากอง ตำบลชะเนงือ อำเภอมะระมาต จังหวัดตาก และเพื่อศึกษาบทบาทหน้าที่ของเจ้าพ่อโมกขละที่มีต่อคนในหมู่บ้านห้วยปลากอง ตำบลชะเนงือ อำเภอมะระมาต จังหวัดตาก ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ ดังนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีบทบาทหน้าที่
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อประเพณี และพิธีกรรม
3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์ปกากะญอ

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีบทบาทหน้าที่

จากการศึกษาทฤษฎีบทบาทหน้าที่ของคตินในสังคม ในหนังสือ **ทฤษฎีคตินวิทยาวิธีวิทยาในการวิเคราะห์ตำนาน-นิทานพื้นบ้าน** ของศิริพร ณ ถลาง พบว่า ศิริพร ณ ถลาง ได้นำแนวคิดบทบาทหน้าที่ของคติน 4 ประการของ วิลเลียม บาสคอม ประกอบด้วย

1. บทบาทในการใช้อธิบายที่มาและเหตุผลในการทำพิธีกรรม
2. บทบาทในการให้การศึกษาในสังคมที่ใช้ประเพณีบอกเล่า
3. บทบาทในการรักษามาตรฐานทางพฤติกรรมที่เป็นแบบแผนของสังคม
4. บทบาทในการให้ความเพลิดเพลินและเป็นทางออกให้กับความคับข้องใจของบุคคล

มาประยุกต์ใช้ในการเขียนอธิบายบทบาทหน้าที่ของคตินในสังคม และอธิบายเพิ่มเติมประเด็นย่อยในแต่ละหัวข้อพร้อมทั้งยกตัวอย่างคตินที่มีอยู่ในสังคมต่างๆ โดยจำแนกบทบาทหน้าที่ของคตินเป็น 3 ประการ คือ

1. บทบาทคตินในการอธิบายกำเนิดและอัตลักษณ์ของกลุ่มชนและพิธีกรรม

ศิริพร ณ ถลาง ได้อธิบายว่า ในทุกสังคมไม่ว่าจะเป็นสังคมระดับเล็กหรือระดับใหญ่ล้วนมีประเพณีพิธีกรรมที่สำคัญของสังคมนั้นๆ พิธีกรรมถือเป็นกลไกหนึ่งในการสร้างอัตลักษณ์ของกลุ่มชน และช่วยสร้างความมั่นคงทางจิตใจให้กับมนุษย์ ซึ่งตำนานมักเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของ

พิธีกรรม เนื่องจากตำนานเป็นเรื่องเล่าที่สังคมใช้สร้างมาตรฐานทางศีลธรรม สร้างคำอธิบายและเหตุผลในการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ในกลุ่มชน มาลินอฟสกี นักวิชาการสำนักคิดทฤษฎีบทบาทหน้าที่นิยม เป็นผู้ที่มีความสำคัญกับข้อมูลประเภทตำนานปรัมปราอย่างมาก โดยศิราพร ณ ถลาง ได้นำแนวคิดของมาลินอฟสกีมาจำแนกบทบาทของข้อมูลประเภทตำนานปรัมปรา ในสังคมเป็น 2 หัวข้อ คือ 1) ตำนานกับการอธิบายกำเนิดและอัตลักษณ์ของกลุ่มชน และสถานภาพของคนในสังคม และ 2) ตำนานกับการอธิบายพิธีกรรม

2. บทบาทคติชนในการให้การศึกษา อบรมระเบียบสังคมและรักษามาตรฐานพฤติกรรมของสังคม

ศิราพร ณ ถลาง ได้กล่าวว่า ในสังคมที่ไม่มีตัวหนังสือ คติชนถือเป็นกลไกสำคัญที่ทำหน้าที่เป็นสถาบันการศึกษา ให้ความรู้ ถ่ายทอดวัฒนธรรม ปลูกฝังทัศนคติ อบรมสั่งสอนระเบียบสังคมและรักษาบรรทัดฐานทางจริยธรรมและพฤติกรรมที่เป็นแบบแผนของสังคม ผ่านเพลงกล่อมเด็ก นิทาน ภาษิต ปริศนาคำทาย การละเล่น และการแสดง โดยศิราพร ณ ถลาง ได้จำแนกบทบาทคติชนในด้านการให้การศึกษา อบรมระเบียบสังคมและรักษามาตรฐานพฤติกรรมของสังคม เป็นบทบาทย่อย 3 ประการ คือ 1) บทบาทคติชนในการถ่ายทอดเรื่องราวเกี่ยวกับท้องถิ่นของตน 2) บทบาทคติชนในการให้ความรู้และเสริมสร้างปัญญา 3) บทบาทคติชนในการอบรมระเบียบสังคม ปลูกฝังค่านิยม และรักษาบรรทัดฐานทางพฤติกรรมในสังคม

3. บทบาทคติชนในการเป็นทางออกให้กับความคับข้องหมองใจของบุคคลอันเกิดจากกฎเกณฑ์ทางสังคม

ศิราพร ณ ถลาง ได้ให้ความเห็นไว้ว่า คติชนประเภทนิทานมหัศจรรย์ นิทานมุขตลก เพลงร้องเล่น การละเล่นพื้นบ้าน ถือเป็นประเภทคติชนที่มีบทบาทโดยตรงในการทำหน้าที่เสนอทางออกทางใจให้แก่มนุษย์ในสังคม เป็นทางออกในการระบายความกดดันในใจอันเกิดจากกฎเกณฑ์ในสังคม ซึ่งในสังคมของทุกกลุ่มชนต่างมีข้อกำหนดกฎเกณฑ์เพื่อควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคม ซึ่งในบางครั้งก็ย่อมทำให้คนในสังครู้สึกอึดอัดกับข้อกำหนดกฎเกณฑ์ที่สังคมกำหนด และเมื่อคนในกลุ่มชนมีความรู้สึกอึดอัดและคับข้องหมองใจกับการที่ต้องปฏิบัติตามกฎดังกล่าว จะมีคติชนบางประเภทที่ทำหน้าที่ช่วยเป็นทางออกในการลดความรู้สึกอึดอัดและคับข้องหมองใจของคนในกลุ่มชน ได้แก่ นิทานมุขตลก และเพลงปฏิพากย์ (ศิราพร ณ ถลาง, 2557, น. 359-414)

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีบทบาทหน้าที่ของคติชนในสังคม ของศิราพร ณ ถลาง สะท้อนให้เห็นว่าทฤษฎีบทบาทหน้าที่ถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในสังคมวัฒนธรรมของกลุ่มชน ทั้งในระบบการศึกษา ศาสนา ความเชื่อ ระบบการปกครอง ฯลฯ โดยคติชนประเภทต่าง ๆ ล้วนแล้วแต่ทำหน้าที่ในการสร้างความมั่นคงทางจิตใจ สร้างความมั่นคงทางสังคม และความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมของสังคมนั้น ๆ โดยผู้วิจัยจะนำหลักแนวคิดทฤษฎีบทบาทหน้าที่ของคติชนดังกล่าวมา

ประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์บทบาทหน้าที่ของเจ้าพ่อโมกข์ละที่มีต่อคนในหมู่บ้านห้วยปลากอง ตำบล
ชะเนนจือ อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก 4 ประการ คือ

1. บทบาทในการช่วยเหลือ ปกป้องคุ้มครองและเป็นที่พักพิงใจ
2. บทบาทในการใช้อธิบายที่มาของพิธีกรรมและยืนยันความสำคัญของพิธีกรรม
3. บทบาทในการควบคุมพฤติกรรม
4. บทบาทในการส่งเสริมด้านเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวของชุมชน

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้ทฤษฎีบทบาทหน้าที่มาวิเคราะห์ข้อมูล
คติชนประเภทต่างๆ พบงานวิจัยที่นำทฤษฎีบทบาทหน้าที่มาวิเคราะห์ความเชื่อประเพณีและพิธีกรรม
ที่เกี่ยวกับพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ และผีหรือวิญญาณศักดิ์สิทธิ์ ได้แก่

งานวิจัยของชุตินันท์ มาลาธรรม (2559) ได้ศึกษา **การสืบทอดและบทบาทของคติชน
ที่เกี่ยวกับ “พระพุทธรูปไม้ตั่ว” ในอำเภอเมือง จังหวัดนครพนม และอำเภอพนัสนิคม จังหวัด
ชลบุรี** โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมคติชนเกี่ยวกับ “พระพุทธรูปไม้ตั่ว” ในอำเภอเมือง จังหวัด
นครพนม และในอำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี และเพื่อวิเคราะห์และเปรียบเทียบการสืบทอดและ
บทบาทของคติชนที่เกี่ยวกับ “พระพุทธรูปไม้ตั่ว” ในทั้งสองพื้นที่ ผลการศึกษาพบว่า บทบาทหน้าที่
ของพระพุทธรูปไม้ตั่วต่อกลุ่มคนทั้งสองพื้นที่นั้น มีบทบาท 5 ประการ คือ **บทบาทในการสร้างความ
มั่นคงด้านจิตใจ** พิธีกรรมบูชาพระพุทธรูปไม้ตั่ว มีบทบาทในการสร้างความมั่นคงด้านจิตใจให้กับ
ผู้คนที่ในระดับปัจเจกบุคคลและระดับชุมชนดังนี้ ระดับปัจเจกบุคคล ในพิธีกรรมบูชาพระพุทธรูปไม้
ตั่วบุคคลจะมาขอพรจากพระพุทธรูปไม้ตั่ว เพื่อขอให้ดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข และจะมาขอพร
ในช่วงสำคัญของชีวิต ได้แก่ ช่วงสอบ ช่วงเดินทาง และยามเจ็บป่วย โดยจะมาขอพรให้ประสบ
ความสำเร็จ หรือหายจากโรคร้ายที่กำลังเผชิญอยู่ ซึ่งกลุ่มบุคคลดังกล่าวเชื่อว่าพระพุทธรูปไม้ตั่วจะ
ช่วยให้ผ่านพ้นสิ่งที่ไม่ดีที่จะขึ้นเกิดกับตน และทำให้สมปรารถนาในสิ่งที่คาดหวัง ในส่วนของระดับ
ชุมชนนั้น ชุมชนเชื่อว่าพิธีกรรมบูชาพระพุทธรูปไม้ตั่ว จะช่วยให้เกิดความเป็นสิริมงคลแก่ครอบครัว
ของผู้เข้าร่วมพิธีกรรม ช่วยให้บ้านเมืองสงบร่มเย็นคนในชุมชนแคล้วคลาดจากภัยอันตรายต่าง ๆ
นอกจากพิธีกรรมบูชาพระพุทธรูปไม้ตั่วแล้ว วัตถุประสงค์ของพระพุทธรูปไม้ตั่วก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ช่วยสะท้อน
ให้เห็นความสำคัญในบทบาทการสร้าง ความมั่นคงด้านจิตใจกล่าวคือ กลุ่มชนเชื่อว่าการพกพาวัตถุ
มงคลพระพุทธรูปไม้ตั่วติดตัวช่วยปกป้องคุ้มครองให้ปลอดภัยและรอดพ้นจากการประสบเหตุ ต่าง ๆ
ที่ไม่ดีและเป็นอันตรายได้ **บทบาทในการช่วยสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชน** ในประเพณีสงกรานต์
พระตำหนักพระเทียมนในจังหวัดนครพนมนั้น สะท้อนให้เห็นบทบาทในการช่วยสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่าง
กลุ่มชน คือ ประเพณีดังกล่าวได้รับความร่วมมือจากพระสงฆ์ คณะกรรมการวัด และชาวเมือง
นครพนมที่ต่างมาช่วยกันจัดเตรียมงาน นอกจากนี้ชาวเมืองจังหวัดนครพนมกลุ่มต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น
กลุ่มชาวไทยอีสาน ชาวไทยเชื้อสายจีน และชาวไทยเชื้อสายเวียดนาม รวมถึงนักท่องเที่ยวที่มา

ร่วมงานต่างพากันมาร่วมทำบุญสงฆ์พระดีพระเที่ยมเพื่อความเป็นสิริมงคล และร่วมกันร้องรำทำเพลงอย่างสนุกสนาน ในส่วนของบ้านหัวถนนจะมีงานประเพณีเปิดทอง ขอพร แห่และสงฆ์น้ำหลวงพ่อดิ้วที่บ้านหัวถนน สะท้อนให้เห็นบทบาทในด้านการสร้างความสามัคคีของชาวบ้านหัวถนน ทั้งในส่วนของกรซ้กลากราชรทที่เปิดโอกาสให้ทุกคนได้ร่วมกันจับจูงเชือกกลากราชรทและเดินไปตามถนนในหมู่บ้านร่วมกับผู้ร่วมพิธีคนอื่น ๆ นอกจากนี้ยังสะท้อนให้เห็นผ่านการมาประชุมแบ่งหน้าที่ช่วยเหลือกันในการทำงานฝ่ายต่าง ๆ รวมถึงการผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันมาช่วยงานตามที่ตนได้รับมอบหมายตั้งแต่เช้าจนถึงดึกในแต่ละวันของชาวบ้านเพื่อร่วมด้วยช่วยกันในการเตรียมการจัดงาน **บทบาทในการอธิบายประวัติความเป็นมาของชุมชน** ความเชื่อและตำนานพระพุทธรูปไม้ดี้วสะท้อนให้เห็นบทบาทในการอธิบายประวัติความเป็นมาของชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ของกลุ่มชนต่าง ๆ ในจังหวัดนครพนม ประวัติความเป็นมาของการตั้งวัด อธิบายความสัมพันธ์กับอาณาจักรศรีโคตรบูร อธิบายประวัติความเป็นมาของกลุ่มชนและการตั้งบ้านเรือนในบริเวณบ้านหัวถนน **บทบาทในการแสดงอัตลักษณ์ของกลุ่มชน** จากการที่พระดี้วพระเที่ยมมีความเชื่อและตำนานที่เล่าขานถึงความเก่าแก่และยาวนานตั้งแต่สมัยอาณาจักรศรีโคตรบูร การได้รับการสถาปนาจากเจ้าเมืองให้พระดี้ว พระเที่ยมเป็นพระคู่เมือง จังหวัดนครพนม รวมถึงมีความสัมพันธ์กับเจ้าพ่อหมื่นซึ่งถือเป็นหลักเมืองนครพนม จึงทำให้หน่วยงานราชการยกย่องพระดี้วพระเที่ยมเป็นพระพุทธรูปคู่เมืองนครพนม ส่งผลให้ชาวอำเภอเมือง จังหวัดนครพนมกลุ่มต่าง ๆ ยอมรับพระดี้วพระเที่ยมและนำพระดี้วพระเที่ยมไปแสดงเป็นอัตลักษณ์ของอำเภอเมือง จังหวัดนครพนม ในส่วนของตำบลหัวถนน อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรีนั้น มีความความเชื่อ ตำนานและการประกอบพิธีกรรมเกี่ยวกับหลวงพ่อดิ้วซึ่งชาวตำบลหัวถนนเชื่อว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำกลุ่มของตนนั้นก็คือประเพณีแห่และสงฆ์น้ำหลวงพ่อดิ้ว ซึ่งถือเป็นอัตลักษณ์ของชาวบ้านตำบลหัวถนน อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี **บทบาทในการส่งเสริมการท่องเที่ยว** บทบาทในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของพระดี้วพระเที่ยม จังหวัดนครพนมนั้นเห็นได้จากการที่หน่วยงานภาครัฐได้นำเสนอพระดี้วพระเที่ยมเป็นพระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมืองของจังหวัดนครพนม มีการทำป้ายประชาสัมพันธ์เชิญชวนรวมถึงมีการตีพิมพ์ประวัติความเก่าแก่ของพระดี้วพระเที่ยมเพื่อเชิญชวนให้นักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมและกราบไหว้ขอพรพระดี้วพระเที่ยม ซึ่งถือเป็นการท่องเที่ยวที่ผู้คนสามารถกราบไหว้ขอพรได้ตลอดทั้งปี ในส่วนบ้านหัวถนน อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี มีประเพณีแห่และสงฆ์น้ำหลวงพ่อดิ้วในเทศกาลสงกรานต์ เป็นประเพณีที่ผู้คนที่มีความเคารพศรัทธาต่อหลวงพ่อดิ้วต่างพากันมาท่องเที่ยวเพื่อร่วมประเพณีแห่และสงฆ์น้ำหลวงพ่อดิ้ว ซึ่งถือเป็นการท่องเที่ยวแสวงบุญในงานประเพณี

งานวิจัยของชนิษฐา จิตชินะกุล (2556) ได้ศึกษา **วิเคราะห์บทบาทหน้าที่ของศาลปู่ดู่เป่ง อำเภอโพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ด** โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อวิเคราะห์หน้าที่ของประเพณีการไหว้เจ้าปู่ดู่เป่งที่มีต่อสังคมของชาวอำเภอโพนทอง และเพื่อศึกษาความเชื่อของ

ชาวอำเภอโพธารอง จังหวัดร้อยเอ็ดที่มีต่อประเพณีการไหว้เจ้าปู่กุตเป่ง ผลการศึกษาหน้าที่ของประเพณีการไหว้เจ้าปู่กุตเป่ง พบว่า เจ้าปู่กุตเป่งมีอิทธิพลต่อคนสองกลุ่มคือ ชาวไทยที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านอำเภอโพธารอง และชาวจีนที่อาศัยอยู่ในตลาดอำเภอโพธารอง ซึ่งคนทั้งสองกลุ่มนี้มีการจัดประเพณีไหว้เจ้าปู่กุตเป่งเป็นประจำทุกปีแต่จะจัดในช่วงเวลา และมีรายละเอียดในการจัดงานที่แตกต่างกันไป แต่ถึงกระนั้นทั้งสองกลุ่มก็มีวัตถุประสงค์ในการจัดงานประเพณีการไหว้เจ้าปู่กุตเป่งเช่นเดียวกันคือเพื่อความเป็นสิริมงคล ในด้านหน้าที่ประเพณีการไหว้เจ้าปู่กุตเป่งนั้นมีหน้าที่ 4 ประการ คือ ประการแรกสร้างความรักความสามัคคีให้แก่คนในชุมชน ประการที่สองเป็นที่พึ่งทางใจให้แก่คนในชุมชน ประการที่สามทำนายนเรื่องความอุดมสมบูรณ์ และประการที่สี่เป็นการแสดงความกตัญญูต่อเจ้าปู่กุตเป่งในฐานะผีปู่ตาที่ทำหน้าที่คุ้มครองดูแลให้อยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุข ส่วนในด้านความเชื่อนั้นชาวอำเภอโพธารองมีความเชื่อต่อประเพณีการไหว้เจ้าปู่กุตเป่งมี 5 ประการคือ ชาวบ้านเชื่อกันว่าหากเข้าร่วมประเพณีการไหว้เจ้าปู่กุตเป่งแล้วจะเกิดความเป็นสิริมงคลแก่ตนเองและครอบครัว เกิดความสงบสุขในพื้นที่ เกิดความอุดมสมบูรณ์ ช่วยพิทักษ์รักษาป่าไม้ ช่วยเหลือและลดบันดาลสิ่งที่ไม่ดีที่ชาวบ้านปรารถนา

งานวิจัยของพิมพ์นภัส จินดาวงศ์ (2554) ได้ศึกษา การดำรงอยู่และบทบาทความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวกับผีอารักษ์เมืองเชียงใหม่ ในปัจจุบัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ลักษณะการดำรงอยู่ของความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับผีอารักษ์ในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่ในปัจจุบัน และวิเคราะห์บทบาทของความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับผีอารักษ์เมืองในปัจจุบัน ซึ่งพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อเรื่องผีอารักษ์เมืองในเขตเมืองเชียงใหม่ ประกอบไปด้วย พิธีบูชาเสาอินทขิล พิธีทำบุญเมืองและสืบชะตาเมืองเชียงใหม่ และพิธีบูชาปู่แสะย่าแสะ โดยพิธีบูชาเสาอินทขิล และพิธีทำบุญเมืองและสืบชะตาเมืองเชียงใหม่ แสดงให้เห็นถึงการนำเอาความเชื่อทางพระพุทธศาสนามาใช้ในการประกอบพิธีในขั้นตอนต่าง ๆ อย่างเข้มข้นและเด่นชัดที่สุด ส่วนพิธีบูชาผีปู่แสะย่าแสะ แสดงให้เห็นการนำเอาความเชื่อแบบดั้งเดิมมาใช้ในการประกอบพิธีในขั้นตอนต่าง ๆ มากที่สุดและเด่นชัดที่สุด นอกจากนี้การประกอบพิธียังมีการเพิ่มเติมรายละเอียดในพิธีกรรมบางส่วนเพื่อเป็นการนำเสนออัตลักษณ์และความเป็นหนึ่งเดียวของคนในจังหวัด ตามนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดเชียงใหม่ ในด้านบทบาทของความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับผีอารักษ์เมืองในปัจจุบันมีด้วยกัน 3 บทบาทคือ บทบาทในการตอบสนองความต้องการทางด้านจิตใจ บทบาทในการตอบสนองความต้องการทางสังคม และบทบาทในการตอบสนองนโยบายของรัฐด้านการสืบสานประเพณีของจังหวัดเชียงใหม่

งานวิจัยของพรศักดิ์ พรหมแก้ว (2544) ได้วิเคราะห์บทบาททางสังคมของความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับการนับถือผีของชาวไทยพุทธภาคใต้ โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับการนับถือผีของชาวไทยที่นับถือศาสนาพุทธใน

ภาคใต้ และเพื่อศึกษาวิเคราะห์บทบาททางสังคมของความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับการนับถือผีของชาวไทยที่นับถือศาสนาพุทธในภาคใต้ ผลการศึกษาพบว่า ชาวไทยที่นับถือศาสนาพุทธในภาคใต้มีความเชื่อทั้งผีดีที่ให้คุณและผีร้ายที่ให้โทษ นอกจากนี้ยังมีความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เป็นเจ้าป่าเจ้าเขา และเทพต่าง ๆ โดยความเชื่อเรื่องผีดังกล่าวทำให้เกิดพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องในลักษณะต่าง ๆ มากมาย ซึ่งสามารถจำแนกพิธีกรรมที่ชาวไทยพุทธภาคใต้นิยมปฏิบัติ ได้เป็น 2 ลักษณะใหญ่ ๆ คือ 1) พิธีกรรมเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ เช่น พิธีกรรมเกี่ยวกับการทำนา พิธีกรรมเกี่ยวกับการทำประมง และพิธีกรรมเกี่ยวกับการแสดง เป็นต้น 2) พิธีกรรมเกี่ยวกับชีวิต เช่น พิธีกรรมเกี่ยวกับการเกิด พิธีกรรมเกี่ยวกับการตาย พิธีกรรมขึ้นบ้านใหม่ พิธีกรรมเชิงเปรต (ทำบุญเดือนสิบ) เป็นต้น และจากการที่ชาวไทยพุทธภาคใต้มีความเชื่อว่าผีมีพลังอำนาจมาก ผีจึงมีบทบาทต่อชาวไทยพุทธภาคใต้อย่างมากและหลายลักษณะแต่โดยส่วนใหญ่จะเป็นไปในลักษณะความคาดหวังว่าผีมีอำนาจช่วยมนุษย์ได้ ซึ่งสามารถจำแนกบทบาทหน้าที่ทางสังคมของความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับการนับถือผีที่มีต่อชาวไทยพุทธภาคใต้ได้ดังนี้ บทบาทเกี่ยวกับการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ บทบาทเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ บทบาทเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ บทบาทเกี่ยวกับการสร้างขวัญและกำลังใจ บทบาทเกี่ยวกับการสร้างพลังอำนาจของบุคคล และบทบาทเกี่ยวกับการเสี่ยงโชคเสี่ยงทาย

จากงานวิจัยของชุตินันท์ มาลาธรรม งานวิจัยของชนิษฐา จิตชินะกุล งานวิจัยของพิมพ์นภัส จินดาวงศ์ และงานวิจัยของพรศักดิ์ พรหมแก้ว ทำให้ผู้วิจัยเห็นแนวทางการนำทฤษฎีบทบาทหน้าที่มาวิเคราะห์ความเชื่อประเพณีและพิธีกรรมที่เกี่ยวกับพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ และผีหรือวิญญาณศักดิ์สิทธิ์ โดยงานวิจัยดังกล่าวได้สะท้อนให้เห็นบทบาทของความเชื่อประเพณีและพิธีกรรมในหลาย ๆ ด้าน ซึ่งผู้วิจัยสามารถนำรูปแบบและแนวทางการวิเคราะห์มาปรับใช้กับการวิเคราะห์บทบาทของเจ้าพ่อโมกขละที่มีต่อคนในหมู่บ้านห้วยปลากอง ตำบลชะเนง้อ อำเภอมะเขาะ จังหวัดตากได้

นอกจากงานวิจัยที่นำทฤษฎีบทบาทหน้าที่มาวิเคราะห์ความเชื่อประเพณีและพิธีกรรมที่เกี่ยวกับพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ และผีหรือวิญญาณศักดิ์สิทธิ์แล้ว ยังพบงานวิจัยที่ใช้ทฤษฎีบทบาทหน้าที่ในการวิเคราะห์ประเพณีที่มีในท้องถิ่น คาถาและพิธีกรรมในการรักษาโรคของหมอพื้นบ้าน รวมไปถึงนิทานพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ ดังปรากฏในงานวิจัยต่อไปนี้

งานวิจัยของรัตนา จันทร์เทาว์ (2559) ได้ศึกษา **พลวัตของบทบาทหน้าที่ประเพณีการแข่งขันเรือยาวในภาคอีสาน** มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายพลวัตบทบาทหน้าที่ของการแข่งขันเรือยาวซึ่งเป็นประเพณีท้องถิ่นในภาคอีสาน โดยใช้ทฤษฎีบทบาทหน้าที่นิยม ของวิลเลียม แบลคคอมในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการศึกษาพบว่า บทบาทหน้าที่ของประเพณีการแข่งขันเรือยาวในภาคอีสานประกอบด้วย 1) บทบาทหน้าที่การเป็นกระจกสะท้อนวัฒนธรรมอีสาน โดยสะท้อนให้เห็นว่าในอดีตการแข่งขันเรือยาวจะจัดขึ้นในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาเพื่อเป็นการเฉลิมฉลองวันสำคัญดังกล่าว

ร่วมกันของคนในชุมชนและคนต่างชุมชน การแข่งเรือยาวจึงเป็นกีฬาประเภทหนึ่งที่สร้างความสามัคคีให้กับทุกคนในชุมชนและคนต่างชุมชน แต่ในปัจจุบันการแข่งเรือที่จัดโดยหน่วยงานรัฐมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญคือการเอาชนะ ไม่ใช่ความสามัคคีเหมือนในอดีต นอกจากนี้การแข่งเรือยาวในปัจจุบันยังเป็นที่ไปเพื่อผลประโยชน์ด้านการท่องเที่ยว ซึ่งลักษณะดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าหากสังคมมีการเปลี่ยนแปลง ประเพณีและวัฒนธรรมในชุมชนย่อมเปลี่ยนแปลงตามไปด้วยดังเช่นประเพณีการแข่งเรือยาวของอำเภอกุมภวาปีที่มีพลวัตการปรับเปลี่ยนจากอดีตสู่ปัจจุบัน ซึ่งเป็นกระจกสะท้อนวัฒนธรรมของภาคอีสาน 2) บทบาทหน้าที่ด้านการให้การศึกษาแก่สมาชิกชุมชนนั้น ในอดีตเมื่อมีการจัดประเพณีการแข่งเรือยาว ขั้นตอนจะเริ่มต้นจากผู้ชายซึ่งต้องมีบทบาทที่จะหาไม้ที่มีความสวยและเหมาะสมที่จะมาทำเรือ รู้ขั้นตอนการทำ รู้ขั้นตอนการพายเรือ และรู้ทิศทางของน้ำ สำหรับผู้หญิงก็จะมีบทบาทในการทำอาหารสำหรับเตรียมให้ผู้แข่งขัน ซึ่งบทบาททั้งของผู้ชายและชายดังกล่าว ถือได้ว่าเป็นการฝึกฝนและเป็นการสั่งสมองค์ความรู้ ดังนั้นประเพณีการแข่งเรือจึงเปรียบเสมือนหลักสูตรการเรียนการสอนหลักสูตรหนึ่งของชุมชน แต่ในปัจจุบันเมื่อประเพณีการแข่งเรือยาวเป็นการแข่งขันกันในเชิงธุรกิจมากขึ้น ขั้นตอนในการจัดเตรียมจึงมีความสำคัญน้อยลง เรือที่นำมาใช้ในการแข่งขันและฝีพายล้วนมาจากหมู่บ้านอื่นหรือประเทศอื่น ดังนั้นบทบาทหน้าที่ของประเพณีการแข่งเรือในด้านให้การศึกษาแก่สมาชิกในชุมชนเช่นในอดีตจึงลดลง 3) บทบาทหน้าที่ที่ทำให้เกิดการยอมรับแบบแผนพฤติกรรมของสังคม ประเพณีการแข่งเรือยาวของอำเภอกุมภวาปี เป็นประเพณีที่อยู่คู่กับคนในชุมชนมานานกว่า 50 ปี การยอมรับแบบแผนของประเพณีและพฤติกรรมของคนในชุมชนที่ปรากฏ ได้แก่ การยอมรับแบบแผนของผู้ชายในการจัดทำเรือเป็นฝีพาย การยอมรับแบบแผนของหน่วยงานที่มาสนับสนุนและจัดการแข่งขัน การยอมรับบทบาทของพระสงฆ์ที่มีส่วนสำคัญในการแข่งขัน นอกจากนี้ในปัจจุบันประเพณีการแข่งเรือยาวของอำเภอกุมภวาปี มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชมเป็นอย่างมาก การมาเที่ยวชมดังกล่าวถือได้ว่าเป็นการสร้างการรับรู้ ความเข้าใจ ในประเพณีการแข่งเรือยาวของอำเภอกุมภวาปี ทำให้เกิดการยอมรับแบบแผนพฤติกรรมของคนในสังคมอื่นที่ต่างจากสังคมของตน 4) บทบาทหน้าที่ด้านการให้ความบันเทิง จากการที่ประเพณีการแข่งเรือยาวของอำเภอกุมภวาปีในอดีตจะจัดขึ้นเพื่อเป็นการเฉลิมฉลองในวันสำคัญทางพุทธศาสนา โดยการจัดก็ไม่เพียงแต่มีการแข่งขันเรือยาวเท่านั้น ยังมีการจัดงานมหรสพภายในวัด จึงถือได้ว่าการจัดประเพณีแข่งเรือยวานั้นเป็นการจัดงานที่ให้ทั้งความสุข ความสนุกสนาน และความเพลิดเพลิน ทั้งแก่ผู้แข่งขันและผู้ชมไปพร้อม ๆ กัน และในปัจจุบันถึงแม้ว่ารูปแบบการแข่งเรือยาวของอำเภอกุมภวาปีจะมีการปรับเปลี่ยนจากในอดีตไปค่อนข้างมาก แต่ประเพณีแข่งเรือยาวก็ยังคงสร้างความสุข ความสนุกสนาน และความเพลิดเพลิน ให้กับผู้ชมและผู้แข่งขันเหมือนเช่นในอดีต

งานวิจัยของปานวาด มากนวล (2556) ได้ศึกษา **บทบาทและการสืบทอดคาถาและพิธีกรรมของหมอพื้นบ้านในการรักษาโรคที่บ้านหนองขาว จังหวัดกาญจนบุรี** โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารวบรวมและวิเคราะห์บทบาทของคาถาและพิธีกรรมของหมอพื้นบ้านที่บ้านหนองขาว จังหวัดกาญจนบุรี และเพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการสืบทอดคาถาและพิธีกรรมของหมอพื้นบ้านในการรักษาโรคที่บ้านหนองขาว จังหวัดกาญจนบุรี ในด้านบทบาทของคาถาและพิธีกรรมของหมอพื้นบ้านนั้นพบว่ามีความสัมพันธ์กัน 3 บทบาทคือ **บทบาทในการสร้างความมั่นคงในจิตใจให้กับผู้ป่วย** คาถาและพิธีกรรมรักษาโรคที่บ้านหนองขาวนอกจากจะมีวัตถุประสงค์ในการรักษาโรคให้หายแล้ว คาถาและพิธีกรรมรักษาโรดยังทำหน้าที่สร้างความมั่นคงทางใจให้แก่ชาวบ้านที่เจ็บป่วย โดยการรักษายาจะใช้คาถา พฤติกรรมสัญลักษณ์ วัตถุสัญลักษณ์ และความศรัทธาในพุทธศาสนาและความเชื่อเรื่องครูมาใช้ในการสร้างความเชื่อและความศรัทธาให้กับชาวบ้านที่เจ็บป่วย **บทบาทในการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนทั้งในระดับครอบครัวและชุมชน** เห็นได้จากเมื่อมีการเจ็บป่วย การตัดสินใจเลือกรูปแบบการรักษาไม่ได้เกิดจากผู้ป่วยเพียงคนเดียว แต่เกิดจากการปรึกษาร่วมกันของคนในครอบครัวและในกลุ่มเครือญาติในการเลือกรูปแบบการรักษาว่าจะไปรักษาที่โรงพยาบาลหรือจะรักษากับหมอพื้นบ้าน ซึ่งความร่วมมือในช่วงที่มีการเจ็บป่วยที่เกิดขึ้นในครอบครัวได้สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้น และความห่วงใยของคนในครอบครัวและเครือญาติในส่วนของหมอพื้นบ้านซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชนที่ชาวบ้านต่างให้ความเคารพนับถือ การไปขอให้หมอพื้นบ้านช่วยรักษาจึงเป็นปฏิสัมพันธ์เพื่อช่วยเหลือกันระหว่างคนในชุมชน และแสดงให้เห็นถึงความมีเมตตาต่อลูกหลานของผู้เฒ่าผู้แก่ ลูกหลานหรือคนรุ่นใหม่ก็ให้ความเคารพนับถือผู้เฒ่าผู้แก่ ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าคาถาและพิธีกรรมรักษาโรคของหมอพื้นบ้านทำให้เกิดความผูกพันและปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างคนในชุมชน **บทบาทในการสืบทอดความเชื่อเกี่ยวกับการรักษาโรค** คาถาและพิธีกรรมรักษาโรคของบ้านหนองขาวมีการบันทึกอยู่ในรูปแบบเรื่องเล่าเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือให้แก่การรักษาโรคของหมอพื้นบ้าน โดยมีการบันทึกในรูปแบบเรื่องเล่าสั้น ๆ เพื่ออธิบายคาถา พฤติกรรมสัญลักษณ์ และการแสดงความศักดิ์สิทธิ์ของวิชารักษาโรค

งานวิจัยของ ลาวัญญ์ สังขพันธานนท์ (2552) ได้ศึกษา **บทบาทหน้าที่ของนิทานพื้นบ้านเมืองลาว** โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาบทบาทหน้าที่ของนิทานพื้นบ้านลาว กะตู่ และมังในด้านต่าง ๆ ดังนี้ 1) บทบาทหน้าที่ในการอธิบายกำเนิดของกลุ่มชนและประวัติศาสตร์ท้องถิ่น 2) บทบาทหน้าที่ในการให้การศึกษาอบรมระเบียบของสังคม 3) บทบาทหน้าที่ในการเป็นทางออกสำหรับระบายความคับข้องใจของบุคคลอันเนื่องจากความขัดแย้งและกฎเกณฑ์ทางสังคม 4) บทบาทหน้าที่ในการถ่ายทอดความเชื่อ ประเพณีและพิธีกรรม 5) บทบาทหน้าที่ในการสร้าง อัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ ผลการศึกษาพบว่า บทบาทหน้าที่ในการอธิบายกำเนิดของกลุ่มชนและประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในนิทานพื้นบ้านของทั้งสามกลุ่มชาติพันธุ์นั้นปรากฏให้เห็นในลักษณะเดียวกันคือปรากฏใน

นิทานอธิบายเหตุผล นิทานปรัมปรา นิทานประจำถิ่นและนิทานสัตว์ ซึ่งนิทานดังกล่าวได้สอดแทรก ความรู้ของชาวบ้านในเรื่องวิถีคิดเกี่ยวกับการกำเนิดโลก การกำเนิดธรรมชาติ และการกำเนิดมนุษย์ และสัตว์ของกลุ่มชนนั้น ๆ ในส่วนบทบาทหน้าที่ในการให้การศึกษาอบรมระเบียบของสังคมในนิทาน พื้นบ้านทั้งสามกลุ่มชาติพันธุ์นั้นพบว่าเป็นไปในลักษณะเดียวกันคือ มีบทบาทในด้านการปลูกฝัง คุณธรรมจริยธรรม จารีตและกฎระเบียบต่าง ๆ ทางสังคม การดำเนินชีวิตและการแก้ไขปัญหา โดย กลุ่มชาติพันธุ์ที่มีบทบาทในด้านนี้เด่นชัดที่สุดคือ กลุ่มชาติพันธุ์กะตู่ ในส่วนบทบาทหน้าที่ในการเป็น ทางออกสำหรับระบายความคับข้องใจของบุคคลอันเนื่องมาจากความขัดแย้งและกฎเกณฑ์ทางสังคมนั้น พบว่ากลุ่มชาติพันธุ์ลาวและกลุ่มชาติพันธุ์กะตู่มีบทบาทที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันคือ การระบาย ความคับข้องใจของบุคคลอันเกิดจากความขัดแย้งทางชนชั้นระหว่างชนชั้นสามัญกับชนชั้นสูงที่ไม่มี คุณธรรมจริยธรรมในจิตใจใช้อำนาจ กดขี่ข่มเหงชนชั้นสามัญ สำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ม้งนั้นปรากฏให้ เห็นการระบายความคับข้องใจของบุคคลผ่านความขัดแย้งอันเกิดจากครอบครัว โดยความขัดแย้งที่ ปรากฏมากที่สุดก็คือ ความขัดแย้งระหว่างเมียหลวงกับเมียน้อย ในส่วนบทบาทหน้าที่ในการถ่ายทอด ความเชื่อ ประเพณีและพิธีกรรมของทั้งสามกลุ่มนั้นปรากฏจตุรร่วมเดียวกันในเรื่องของความเชื่อ ประเพณีและพิธีกรรมเกี่ยวกับชีวิตหลังความตายและการเกิดใหม่ และสำหรับบทบาทหน้าที่ในการ สร้างอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์นั้นพบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ลาวสร้างอัตลักษณ์ผ่านนิทานในการแสดงให้ เห็นถึงต้นกำเนิดของกลุ่มชาติพันธุ์ของตน กลุ่มชาติพันธุ์กะตู่สร้างอัตลักษณ์ผ่านนิทานในการแสดงให้ เห็นถึงความเป็นผู้นำที่เหนือกว่าชนเผ่าอื่น การเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ ความเป็นคนซื่อสัตย์และเป็น กลุ่มชนที่มีความผูกพันกับธรรมชาติ และสำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ม้งนั้นสร้างอัตลักษณ์ผ่านนิทานในการ แสดงให้เห็นถึงความเป็นคนของครอบครัวและวงศ์ตระกูล

นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยซึ่งแสดงให้เห็นถึงบทบาทของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ปรากฏในนิทาน ชาดกที่กลุ่มชาติพันธุ์นำมาใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างกุศโลบายเพื่อลดความเสียหายเปรียบของตนเอง จากรัฐบาล โดยปรากฏให้เห็นในงานของภาณุพงศ์ อุดมศิลป์ (2548) ได้ศึกษาเรื่อง **กาละเกต: พระโพธิสัตว์ในอุดมคติและเจ้าพ่อในโลภทัศน์ของไทยพวน** ผลการศึกษาพบว่า จากการศึกษาชาวไทย พวนที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยมีฐานะเป็นเพียงเชลยศึก ต้องส่งส่วยเร็วและถูกเกณฑ์แรงงาน จึงทำให้ กลุ่มชาวไทยพวนเกิดความคับข้องใจและคิดกุศโลบายเพื่อทำให้ตนไม่ถูกเกณฑ์แรงงานโดยใช้ตัวละคร ในนิทานชาดกที่ชาวไทยพวนใช้อ่านในงานบุญวันเข้าพรรษาและใช้อ่านในพิธีต่าง ๆ มาเป็นกุศโลบาย เพื่อหลีกเลี่ยงการเกณฑ์แรงงานโดยใช้ตัวละครเอกที่ชื่อว่า กาละเกตมาเป็นกุศโลบาย และมีการ กำหนดข้อปฏิบัติต่อผู้ที่มีความเชื่อและความศรัทธาต่อเจ้าพ่อกาละเกตไว้ว่า ต้องมีการทำบุญ เข้าวัด ถือศีล และงดเว้นจากการทำงานทุกอย่าง หากใครไม่ปฏิบัติตามจะถูกเจ้าพ่อกาละเกตลงโทษโดยการ เข้าสิงร่างและต้องทำการขอขมาจึงจะได้รับการยกโทษ จากกุศโลบายดังกล่าวทำให้รัฐบาลไม่สามารถ ล่วงรู้ได้เลย และชาวไทยพวนเองก็ปฏิบัติตามเงื่อนไขดังกล่าวเรื่อยมาจนถึงในสมัยรัชกาลที่ 4 และ

สมัยรัชกาลที่ 5 ซึ่งเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงคือ มีการจ้างแรงงานชาวจีนแทนการเกณฑ์แรงงาน มีการเก็บส่วยเร็วหน่อยลง ไพร่สามารถประกอบอาชีพได้หลากหลายขึ้นเนื่องจากมีการเปิดการค้าเสรีกับประเทศตะวันตก จนในปี พ.ศ. 2450 ได้มีการประกาศเลิกทาสและการเกณฑ์แรงงานอย่างถาวร ซึ่งสภาพสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลให้ชาวไทยพวนลดความเคร่งครัดในการปฏิบัติตามเงื่อนไขเพื่อหลีกเลี่ยงการเกณฑ์แรงงานนั้นลงซึ่งก็ทำให้ความเชื่อที่มีต่อเจ้าพ่อกอละเกดลดลงตามไปด้วยจนในที่สุดความเชื่อดังกล่าวได้หายไป

จากงานวิจัยที่นำทฤษฎีบทบาทหน้าที่มาประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยเห็นว่าทฤษฎีบทบาทหน้าที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้ในหลายเรื่องหลายลักษณะ ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า จะแตกต่างกันไปตามวัตถุประสงค์และข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีบทบาทหน้าที่ดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยได้เห็นแนวทางการนำทฤษฎีบทบาทหน้าที่มาประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลในประเด็นต่างๆ ซึ่งผู้วิจัยสามารถนำไปปรับใช้ในการวิเคราะห์บทบาทของเจ้าพ่อโมกข์ละที่มีต่อคนในหมู่บ้านห้วยปลากอง ตำบลชะเนงจือ อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก ต่อไป

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรม

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรม พบว่าความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรม นั้นเกิดจากการยอมรับนับถือสิ่งที่ชาวบ้านเชื่อว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือเป็นผีบรรพบุรุษ ที่ช่วยเหลือและปกป้องคุ้มครองชาวบ้านให้รอดพ้นจากภัยอันตรายต่าง ๆ ดำเนินชีวิตอย่างราบรื่นปราศจากอุปสรรคใด ๆ และเพื่อแสดงความนับถือต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์จึงต้องประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ขึ้น ดังปรากฏในงานวิจัยต่อไปนี้

งานวิจัยของ สิบปีย์ ชยานุสาสนี จันทร์ดอน, และคณะ (2561) ได้ศึกษา ผีปู่ตา: ประเพณีและพิธีกรรม ของชาวมหาสารคาม โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาความเชื่อและประเพณีเกี่ยวกับผีปู่ตาของชุมชน จังหวัดมหาสารคาม และเพื่อศึกษาขั้นตอนการประกอบพิธีกรรมเกี่ยวกับผีปู่ตา จังหวัดมหาสารคาม ผลการศึกษาพบว่า ความเชื่อ ประเพณีและพิธีกรรมเกี่ยวกับ ผีปู่ตาของชุมชนเกิดจากคนในชุมชนมีความเชื่อว่า ผีปู่ตาคือผู้ที่คอยปกป้องคุ้มครองหมู่บ้านไม่ให้ประสบภัยพิบัติต่าง ๆ ทางธรรมชาติได้ เช่น ไม่ให้เกิดน้ำท่วม ไม่ให้เกิดไฟไหม้ เป็นต้น นอกจากนี้ยังเชื่อว่า ผีปู่ตาช่วยปกป้องคุ้มครองคนในชุมชนให้อยู่กันอย่างมีความสุข ไม่เจ็บป่วย ชาวบ้านจะร่วมกันจัดประเพณีเลี้ยงผีปู่ตาบริเวณศาลปู่ตา ในส่วนของขั้นตอนการประกอบพิธีกรรมเกี่ยวกับผีปู่ตามี 3 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) พิธีเลี้ยงผีปู่ตาประจำปี โดยเผ่าเจ้าจะเป็นผู้กำหนดวัน และชาวบ้านจะไปช่วยกันทำความสะอาดบริเวณศาลปู่ตาก่อนวันประกอบพิธี เมื่อถึงวันประกอบพิธีชาวบ้านจะนำเครื่องเซ่นไหว้ ประกอบด้วย รูป เทียน ดอกไม้ และอาหารคาวหวาน มาเซ่นไหว้ โดยเผ่าเจ้าจะเป็นผู้นำในการประกอบพิธี

2) พิธีการเสี่ยงทาย จะจัดในวันเดียวกับวันเซ่นไหว้ปู่ตา เฒ่าจ๋าจะทำหน้าที่เป็นผู้เสี่ยงทายโดยใช้คางไก่ในการเสี่ยงทาย 3) พิธีการบ่า (บนบาน) การทำพิธีบนบานนี้จะทำเป็นรายบุคคลคือ หากผู้ใดมีความเดือดร้อนหรือต้องการสิ่งใดจะมาบนบานกับปู่ตา ซึ่งชาวบ้านเรียกว่า การบ่า และเมื่อผู้ที่มาบนบานได้ตามความประสงค์แล้วต้องมาแก้ข้อที่บนบานไว้ ซึ่งชาวบ้านเรียกว่า ปลงบ่า

จากการศึกษาของสิบปี๊ ทยานุสาสนี จันท์ดอน, และคณะ (2561) ทำให้เห็นถึงรูปแบบและวิธีการนำเสนอข้อมูลประเภทประเพณีพิธีกรรมที่มีการเซ่นไหว้ โดยนำเสนอขั้นตอนในการประกอบพิธีกรรม เครื่องเซ่นไหว้ที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรม ซึ่งผู้วิจัยสามารถนำรูปแบบและวิธีการนำเสนอมาปรับใช้ในการศึกษาประเพณีพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับเจ้าพ่อโมกขละ บ้านห้วยปลาทอง ตำบลชะเนือ อำเภอมะรุมมาต จังหวัดตาก ต่อไป

งานวิจัยของพระวิศิษฐ์ สุมน (แทบทาม) (2556) ได้ศึกษา **คุณค่าความเชื่อในพิธีกรรมการบูชาปู่ตาของชาวบ้านหนองแวงโสภพระ และชาวบ้านหนองแวงโคตร ตำบลหนองแวงโสภพระ อำเภอลพ จังหวัดขอนแก่น** มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมการบูชาปู่ตาของชาวอีสาน เพื่อศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมการบูชาปู่ตาของชาวบ้านหนองแวงโสภพระและชาวบ้านหนองแวงโคตร อำเภอลพ จังหวัดขอนแก่น และเพื่อศึกษาคุณค่าความเชื่อในพิธีกรรมการบูชาปู่ตาของชาวบ้านหนองแวงโสภพระและชาวบ้านหนองแวงโคตร อำเภอลพ จังหวัดขอนแก่น ผลการศึกษาพบว่า ชาวอีสานมีความเชื่อว่าผีปู่ตาช่วยคุ้มครองชาวบ้านให้อยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุข ซึ่งความเชื่อดังกล่าวส่งผลให้เกิดพิธีกรรมการทำบุญบูชาปู่ตา โดยจัดขึ้นในช่วงเดือน 6-7 มีเฒ่าจ๋าผู้ที่ดูแลรักษาหอปู่ตา เป็นผู้ทำพิธี ในส่วนของความเชื่อและพิธีกรรมการบูชาปู่ตาของชาวบ้านหนองแวงโสภพระและชาวบ้านหนองแวงโคตร อำเภอลพ จังหวัดขอนแก่น พบว่าจากการที่ชาวบ้านมีความเชื่อที่ผสมผสานระหว่างศาสนาพุทธ ผีและพราหมณ์มาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันนี้ ทำให้ชาวบ้านมีความเคารพและศรัทธาในผีบรรพบุรุษกันอย่างแนบแน่น มีศาลปู่ตาที่สร้างขึ้นเพื่อเชิญผีบรรพบุรุษนามว่า เจ้าพ่อขุนหาญ ให้มาอยู่เพื่อปกป้องคุ้มครองลูกหลานให้อยู่อย่างสงบร่มเย็น และตั้งเฒ่าจ๋าให้คอยดูแลรักษาศาลปู่ตา สำหรับพิธีกรรมการสักการะบูชาปู่ตานั้น เรียกว่า พิธีกรรมการบูชาปู่ตาหรือการเลี้ยงปู่ตาประจำปีของหมู่บ้าน โดยจะทำพิธีในช่วงเดือน 6-7 ของทุกปี และมีเฒ่าจ๋าเป็นผู้ทำพิธีในด้านคุณค่าของพิธีกรรมการบูชาปู่ตาของชาวบ้านหนองแวงโสภ และชาวบ้านหนองแวงโคตร อำเภอลพ จังหวัดขอนแก่น มี 5 ด้าน คือ **คุณค่าด้านปัจเจกบุคคล** ทำให้บุคคลเกิดความรู้สึกปลอดภัย อุ่นใจ และเมื่อจะกระทำความผิดต่อขนบธรรมเนียมประเพณีก็เกิดความเกรงกลัวต่อปู่ตาจึงทำให้หำใจไม่กระทำความผิดนั้นๆ **คุณค่าด้านครอบครัว** การประกอบพิธีบูชาปู่ตาทำให้เกิดความสามัคคีภายในครอบครัว ทำให้เกิดการถ่ายทอดประเพณีการไหว้ผีบรรพบุรุษ ช่วยให้นคนในครอบครัวเกิดความเคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่ พิธีบูชาปู่ตาจึงเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในครอบครัว **คุณค่าด้านสังคม** พิธีกรรมการบูชาปู่ตา ทำให้เกิดความเชื่อที่จะปฏิบัติตามกฎเกณฑ์และระเบียบของสังคม จึงช่วยลด

ปัญหาต่าง ๆ ของสังคมได้ **คุณค่าด้านเศรษฐกิจ** พิธีกรรมการบูชาปู่ตาทำให้บุคคลเกิดการอยู่ดีกินดี เกิดความขยันขันแข็งในการทำงาน ส่งผลให้เศรษฐกิจเกิดการหมุนเวียน เกิดการซื้อขายแลกเปลี่ยนกันภายในชุมชน **คุณค่าด้านพระพุทธศาสนา** พิธีกรรมการบูชาปู่ตาทำให้วัดและพระสงฆ์ได้ทำหน้าที่เป็นสะพานบุญเชื่อมระหว่างมนุษย์กับผีบรรพบุรุษ เพราะวัดคือสถานที่ที่ชาวบ้านสามารถมาทำบุญ อุทิศส่วนกุศลให้กับผู้ที่ล่วงลับไปแล้วหรือผีบรรพบุรุษได้ ส่วนพระสงฆ์ก็เป็นผู้ที่จะช่วยให้วิญญาณที่ล่วงลับไปแล้วหรือผีบรรพบุรุษได้รับสิ่งของที่ลูกหลานได้อุทิศส่วนกุศลให้เช่นกัน

จากงานวิจัยของพระวิศิษฐ์ สุมน (แทบทาม) ทำให้เห็นว่าความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งเป็นที่มาของการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ เพื่อแสดงความเคารพนับถือนั้นมีคุณค่าในหลาย ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นคุณค่าต่อบุคคล ต่อครอบครัว ต่อสังคม และต่อเศรษฐกิจ ซึ่งลักษณะคุณค่าที่ปรากฏในงานวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยสามารถนำมาเป็นกรอบในการศึกษาความเชื่อและประเพณีพิธีกรรมที่เกี่ยวกับเจ้าพ่อโหมกชะ บ้านห้วยปลากอง ตำบลชะเนือ อำเภอมะรุมมาต จังหวัดตาก ต่อไปได้

งานวิจัยของ บัววอน พรหมบุตร (2561) ได้ศึกษา **พิธีกรรมของบุญห่อข้าวประดับดิน ในนครหลวงเวียงจันทน์ สปป. ลาว** โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของพิธีกรรมบุญห่อข้าวประดับดินในนครหลวง เวียงจันทน์ สปป. ลาว ในพื้นที่วัดของเมือง สีสัตตะนาถ เมืองจันทะบุรีสีสัตตะนาคะนะหุด และเมืองสีโคตตะบอง ในนครหลวงเวียงจันทน์ ผลการศึกษาพบว่า พิธีกรรมของบุญห่อข้าวประดับดิน เป็นพิธีที่เกิดจากประวัติความเชื่อ 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 มีความเชื่อว่าเป็นสมัยพุทธกาล พระเจ้าพิมพิสารถวายทานแด่พระสมณโคตมพุทธเจ้า แล้วไม่ได้กรวดน้ำอุทิศส่วนกุศลไปให้บรรดาพระญาติที่สิ้นพระชนม์และกลายเป็นเปรตในนรก เนื่องจากตอนมีชีวิตได้ไปยกยอกเงินวัด พระญาติที่กลายเป็นเปรตจึงมาร้องขอส่วนบุญจาก พระเจ้าพิมพิสาร เมื่อพระเจ้าพิมพิสารทำบุญถวายทานอีกครั้งแก่พระสงฆ์จึงได้กรวดน้ำไปให้บรรดาพระญาติที่เป็นเปรตตามการชี้แนะของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ส่วนที่ 2 จากตำนานนิทานพื้นเมืองสมัยประวัติศาสตร์พญาขุนบรมสอนลูกหลาน และประชาชนให้รู้บุญคุณของบรรพบุรุษที่เสียชีวิตไปแล้ว โดยการปลูกเรือนน้อยและส่งข้าวปลาอาหารไปให้บรรพบุรุษที่เสียชีวิต จากความเชื่อทั้ง 2 ส่วน ส่งผลให้เกิดเป็นพิธีกรรมที่หลากหลายขึ้น และหนึ่งในนั้นก็คือ พิธีกรรมบุญห่อข้าวประดับดิน โดยสร้างให้เป็นบุญประเพณีของฮีต 12 เดือน เป็นบุญที่อุทิศข้าวของเครื่องเซ่นไหว้ให้แก่ดวงวิญญาณของผีบรรพบุรุษ ญาติพี่น้อง และผีเปรต โดยมีองค์ประกอบในการประกอบพิธีกรรมอยู่ 5 ประการ คือ 1) สถานที่จัดพิธีกรรมจะประกอบพิธีกรรมตามสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ ภายในวัด 2) เวลาและวัน เดือนปีของพิธีกรรมจะประกอบพิธีกรรมในช่วงเช้าเวลาตีสองถึงตีห้าของวันแรม 15 ค่ำ เดือนเก้าของทุก ๆ ปี 3) อุปกรณ์เครื่องเซ่นไหว้ในพิธีกรรม จะใช้ผัก ผลไม้ ขนมหวาน ข้าวต้ม เนื้อแห้ง ปลาแห้ง บุหรี่ ดอกไม้ ธูปและเทียน ในการประกอบพิธีกรรมเซ่นไหว้ 4) ผู้เข้าร่วมพิธีกรรม ได้แก่ ลูกหลานและญาติพี่น้องของผู้ที่เสียชีวิต และ 5) ขั้นตอนในการประกอบพิธีกรรม ก่อนวันประกอบพิธีกรรม

ลูกหลานและญาติพี่น้องจะเตรียมอุปกรณ์เครื่องเช่นไห้ต่าง ๆ ไว้ให้พร้อม เมื่อถึงวันประกอบพิธีกรรมลูกหลานและญาติพี่น้องก็จะนำเครื่องเช่นไห้ไปวางตามสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ภายในวัด พร้อมกับกล่าวอัญเชิญและกรวดน้ำเชิญดวงวิญญาณผีญาติพี่น้อง ผีเปรต รวมถึงผีไม่มีญาติให้มารับเครื่องเช่นไห้ดังกล่าวถือเป็นอันเสร็จสิ้นพิธีกรรม

จากการนำเสนอข้อมูลประวัติความเป็นมาของพิธีกรรมบุญห่อข้าวประดับดินของ บั้วออน พรหมบุตร ทำให้เห็นว่าเหตุการณ์ในพุทธประวัติ และตำนานทางประวัติศาสตร์พื้นเมือง สามารถที่จะสร้างความเชื่อให้เกิดขึ้นกับกลุ่มชนจนเกิดเป็นจารีตประเพณีที่ยึดถือและปฏิบัติสืบต่อกันมา ซึ่งจากการศึกษางานวิจัยดังกล่าวผู้วิจัยสามารถนำรูปแบบและวิธีการศึกษามาใช้เป็นแนวทางในการศึกษาประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อโมกข์ละหมู่บ้านห้วยปลากอง ตำบลชะเนง้อ อำเภอมะนัง จังหวัดตาก ว่าข้อมูลประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อโมกข์ละหมู่บ้านต่าง ๆ ส่งผลให้เกิดความเชื่อและประเพณีพิธีกรรมที่ยึดถือปฏิบัติกันมาหรือไม่ และอย่างไร

งานวิจัยของ ทศน์ไท พลมณี (2560) ได้ศึกษา **ความเชื่อและพิธีกรรมของชุมชนต่อปราสาทวัดพู แขวงจำปาสัก สปป.ลาว** โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาประวัติความเป็นมาและสภาพปัจจุบันของปราสาทวัดพู แขวงจำปาสัก สปป.ลาว และเพื่อศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมของชุมชนต่อปราสาทวัดพู แขวงจำปาสัก สปป.ลาว ผลการศึกษาพบว่า ปราสาทวัดพูซึ่งในปัจจุบันเป็นแหล่งมรดกโลกที่สำคัญของ สปป.ลาว มีประวัติความเป็นมาที่เชื่อว่าเป็นแหล่งอารยธรรมโบราณในสมัยอาณาจักรเจนละ สมัยของพระเจ้ามเหศวรมัน และสมัยอาณาจักรล้านช้าง สำหรับความเชื่อของชุมชนต่อปราสาทวัดพู แขวงจำปาสัก สปป. ลาว พบว่า ความเชื่อของคนในชุมชนที่มีต่อปราสาทวัดพูปรากฏให้เห็นมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยในอดีตนั้นปราสาทวัดพูก่อสร้างขึ้นเพื่อเป็นที่เช่นไห้คนสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติผสมผสานกับความเชื่อในศาสนาพราหมณ์ฮินดู ภายหลังมีการสร้างรูปเคารพสำหรับการบูชาอย่างชัดเจน ต่อมาเมื่อรับความเชื่อทางพระพุทธศาสนา พระสงฆ์ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางระหว่างผู้คนกับหลักคำสอนและการปฏิบัติตามคำสั่งสอนดังกล่าวมาจนถึงปัจจุบัน ในด้านพิธีกรรมของชุมชนที่มีต่อปราสาทวัดพู แขวงจำปาสัก สปป. ลาว ประกอบด้วย ประเพณีบุญนมัสการวัดพู เป็นประเพณีที่ประชาชนทั่วทุกพื้นที่ทั้งชาวลาวและชาวต่างชาติต่างเข้าร่วมประเพณีนี้ ประเพณีบุญเดือน 6 เป็นประเพณีเฉพาะท้องถิ่นของชุมชน ที่จัดขึ้นโดยความร่วมมือของสองหมู่บ้าน คือหมู่บ้านทางคบและหมู่บ้านหนองสาววัดพู เป็นประเพณีที่สืบทอดกันมาตั้งแต่ บรรพบุรุษ

จากการศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมของชุมชนต่อปราสาทวัดพู แขวงจำปาสัก สปป.ลาว ของทศน์ไท พลมณี ทำให้เห็นรูปแบบและวิธีการนำเสนอข้อมูลประเภทประวัติศาสตร์ซึ่งมีการอธิบายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในแต่ละยุคสมัยอย่างชัดเจน รวมถึงการนำเสนอข้อมูลประเภทความเชื่อและพิธีกรรมที่แสดงให้เห็นว่าความเชื่อและพิธีกรรมที่เกิดขึ้นต่างเปลี่ยนแปลงไปตามความเชื่อของแต่ละศาสนาที่เข้ามาซ้อนทับกันในแต่ละช่วงเวลา ส่งผลให้เกิดการผสมผสานความเชื่อจนเกิดเป็นพิธีกรรม

ของชุมชนที่มีรูปแบบและลักษณะที่สอดคล้องกับการดำเนินวิถีชีวิตของคนในชุมชน จากรูปแบบการนำเสนอดังกล่าวผู้วิจัยสามารถนำมาปรับใช้ในการศึกษาประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อโมกขละ ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับเจ้าพ่อโมกขละของชาวปกากะญอ หมู่บ้านห้วยปลากอง ตำบลชะเนงือ อำเภอมะรุมมาต จังหวัดตากได้

ส่วนพิมพ์เพ็ญแข วรรณปาน (2549) ได้ศึกษา**ความเชื่อเรื่อง พิธีกรรมการรำผีของชาวมอญ: กรณีศึกษาชุมชนมอญบางกระดี่** โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาวิเคราะห์พิธีกรรมการรำผีของชาวมอญวัดบางกระดี่ เขตชุมชนเทียน ในประเด็นความเชื่อ การถ่ายทอดและกระบวนการแบบพิธีกรรม ผลการศึกษาพบว่า ชาวมอญบางกระดี่มีความเชื่อเรื่องการเข้าทรงเป็นอย่างมาก การเข้าทรงของชาวมอญบางกระดี่นั้นจะแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ คือการเข้าทรงผีประจำหมู่บ้าน และการเข้าทรงผีบรรพบุรุษ ซึ่งการทรงผีประจำหมู่บ้าน ประกอบด้วยการทรงเจ้าพ่อบางกระดี่ การทรงเจ้าแม่หัวระหาญ และการทรงเจ้าพ่อท้ายทุ่ง ชาวมอญบางกระดี่เชื่อว่าผีประจำหมู่บ้านคือผู้ที่คอยปกป้องคุ้มครองให้คนในชุมชนอยู่กันอย่างร่มเย็นเป็นสุข การเข้าทรงผีบรรพบุรุษ คือการทรงปาโหนก โดยการประกอบพิธีจะมีการเชิญผีบรรพบุรุษให้มากินเครื่องเซ่นไหว้และพูดคุย เมื่อลูกหลานเจ็บป่วยปาโหนกก็จะช่วยปิดเป่าให้อาการเจ็บป่วยนั้นหายไป ซึ่งการเข้าทรงผีบรรพบุรุษนี้จะจัดในทุกๆ ปี ในส่วนของการถ่ายทอดพิธีกรรมการรำผีของชาวมอญบางกระดี่นั้นเป็นพิธีกรรมที่สืบทอดต่อกันมาจากรุ่นสู่รุ่น เพราะชาวมอญเชื่อว่า ผีที่ตนนับถือจะช่วยปกป้องคุ้มครองให้รอดพ้นจากภัยอันตราย และอยู่เย็นเป็นสุข ซึ่งการถ่ายทอดนั้นสามารถแบ่งออกเป็น 3 แบบ ได้แก่ 1) การถ่ายทอดจากการบอกเล่า โดยการบอกเล่าจากคนในครอบครัวว่านับถือผีอะไร รูปแบบการเซ่นไหว้เป็นแบบไหน ลูกหลานก็จะสืบทอดและส่งต่อ ความเชื่อดังกล่าวกันมาจากรุ่นสู่รุ่น 2) การถ่ายทอดโดยการเห็นจากพิธีกรรมจริง คือการถ่ายทอดที่ให้ลูกหลานได้ดูและรับรู้วิถีปฏิบัติของพิธีกรรมดังกล่าว ซึ่งลูกหลานก็จะซึมซับและปฏิบัติตามความเชื่อและพิธีกรรมดังกล่าว 3) การถ่ายทอดโดยการปฏิบัติจริง คือการที่ให้ลูกหลานได้ลองปฏิบัติหรือให้ช่วยเหลือในช่วงต่างๆ ของการประกอบพิธีกรรม ซึ่งจะช่วยให้ลูกหลานจดจำได้ และสามารถที่จะปฏิบัติสืบทอดต่อไปได้ด้วยเช่นกัน และในส่วนของกระบวนการแบบพิธีกรรมการรำผีของชาวมอญ ชุมชนมอญบางกระดี่ นั้นเป็น กระบวนการแบบพิธีกรรมที่มีการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น เป็นลักษณะเฉพาะที่ชาวมอญปฏิบัติต่อกันมาจนทำให้กลายเป็นวิถีทางในการดำรงชีวิต ทำให้ชาวมอญปฏิบัติตนอยู่ในกฎระเบียบของสังคมมอญ

งานวิจัยของพิมพ์เพ็ญแข วรรณปาน แสดงให้เห็นถึงวิธีการถ่ายทอดพิธีกรรมของชาวมอญบางกระดี่ให้กับลูกหลานเพื่อให้ลูกหลานสามารถสืบทอดพิธีกรรมดังกล่าวต่อไปได้โดยการบอกเล่า และให้เห็นพิธีกรรมจริง รวมถึงให้ลงมือปฏิบัติจริง ซึ่งแนวทางดังกล่าวผู้วิจัยสามารถนำมาเป็นกรอบตั้งคำถามในประเด็นความเชื่อและประเพณีพิธีกรรมที่เกี่ยวกับเจ้าพ่อโมกขละ หมู่บ้านห้วยปลากอง

ตำบลชะเนอจ้อ อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก ว่าหมู่บ้านห้วยปลากองมีการถ่ายทอดประเพณีพิธีกรรมเกี่ยวกับเจ้าพ่อโมกข์ทะเลให้กับลูกหลานได้รับรู้และได้ปฏิบัติหรือไม่

นอกจากนี้ยังพบการศึกษาความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในสังคมไทย โดยใช้แนวคิดทางมานุษยวิทยาในบทความของ นฤพนธ์ ต้วงวิเศษ (2560) ได้ศึกษาแนวคิดมานุษยวิทยากับการศึกษาความเชื่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในสังคมไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทบทวนแนวคิดทฤษฎีและองค์ความรู้ทางมานุษยวิทยาเกี่ยวกับความเชื่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และนำมาเปรียบเทียบการศึกษาในสังคมไทย เพื่อให้เห็นทิศทางของการศึกษาว่ามานุษยวิทยาตะวันตกและมานุษยวิทยาไทยสนใจปรากฏการณ์ความเชื่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในกระบวนการทัศน์ที่เหมือนหรือต่างกันในโลกตะวันตก ผลการศึกษาพบว่า จากการทบทวนแนวคิดทฤษฎีและองค์ความรู้ทางมานุษยวิทยาเกี่ยวกับความเชื่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ปรากฏการศึกษาความเชื่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ อำนาจเหนือธรรมชาติ และไสยศาสตร์ของนักมานุษยวิทยาตะวันตกภายใต้แนวคิดและกระบวนการทัศน์ที่แตกต่างกัน 6 แบบ คือ 1) กระบวนการทัศน์หน้าที่นิยม มนุษย์ใช้สิ่งศักดิ์สิทธิ์เพื่อสนองความต้องการและจัดระเบียบของสังคม 2) กระบวนการทัศน์จิตวิเคราะห์ การบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ช่วยให้ลดความคับข้องใจ ความกลัวและความไม่สบายใจของมนุษย์ 3) กระบวนการทัศน์โครงสร้างนิยม ความเชื่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ช่วยให้สังคมมีระเบียบแบบแผนและทำให้มนุษย์มีความมั่นใจในการใช้ชีวิต 4) กระบวนการทัศน์สัญลักษณ์นิยม ความเชื่อจะถูกแสดงออกผ่านสัญลักษณ์ที่เป็นวัตถุสิ่งของในพิธีกรรม 5) กระบวนการทัศน์นิเวศวัฒนธรรม มนุษย์แสดงความเชื่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ผ่านความสัมพันธ์ที่มีต่อสภาพแวดล้อมและการดำเนินวิถีชีวิต และ 6) กระบวนการทัศน์อำนาจ/ความรู้ ความเชื่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์คือความรู้ที่คอยกำจุนการดำรงชีวิตของมนุษย์ สำหรับในเรื่องของความเหมือนหรือความต่างของกระบวนการทัศน์ในความเชื่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของมานุษยวิทยาตะวันตกและมานุษยวิทยาไทยนั้น พบว่ามีแนวการศึกษาที่เหมือนคล้ายกับมานุษยวิทยาตะวันตก โดยมีแนวการศึกษาทั้งหมด 5 แนว ดังนี้ 1) แนวคิดความเชื่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในฐานะอัตลักษณ์ของกลุ่มชน เป็นแนวคิดที่อธิบายในเรื่องของการดำรงอยู่ของความเชื่อเรื่องผีและศาสนาของกลุ่มชาติพันธุ์ 2) แนวคิดความเชื่อ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ในฐานะโครงสร้างชุมชน เป็นแนวคิดที่อธิบายความเชื่อสิ่งศักดิ์ในฐานะเป็นผู้สร้างกฎระเบียบและข้อบังคับของสังคม 3) แนวคิดความเชื่อกับสังคมเมือง อธิบายวิถีชีวิตของคนเมืองที่ใช้ความเชื่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์เป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิต 4) แนวคิดความเชื่อกับสัญลักษณ์และพิธีกรรม อธิบายการศึกษาสัญลักษณ์และความหมายที่ปรากฏในพิธีกรรม 5) แนวคิดความสัมพันธ์ระหว่างพุทธพราหมณ์ ผี อธิบายการดำรงอยู่ของการผสมผสานความเชื่อทางพุทธศาสนา ศาสนาพราหมณ์ และผีในวิถีชีวิตของคนในสังคมไทย

งานวิจัยของนฤพนธ์ ต้วงวิเศษ (2560) แสดงให้เห็นแนวคิดและกระบวนการทัศน์เกี่ยวกับความเชื่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์และอำนาจเหนือธรรมชาติของนักมานุษยวิทยาทั้งตะวันตกและของไทยมีลักษณะความเหมือนคล้ายกับแนวคิดบทบาทของคติชนของวิลเลียม บาสคอม โดยนักมานุษยวิทยามี

แนวคิดและกระบวนการทัศน์ ได้แก่ 1) กระบวนการทัศน์หน้าที่นิยม มนุษย์ใช้สิ่งศักดิ์สิทธิ์เพื่อสนองความต้องการและจัดระเบียบของสังคม 2) กระบวนการทัศน์จิตวิเคราะห์ การบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ช่วยให้ลดความคับข้องใจ ความกลัวและความไม่สบายใจของมนุษย์ และ 3) กระบวนการทัศน์โครงสร้างนิยม ความเชื่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ช่วยให้สังคมมีระเบียบแบบแผนและทำให้มนุษย์มีความมั่นใจในการใช้ชีวิต ในส่วนบทบาทของคติชนของวิลเลียม บาสคอมันั้นประกอบด้วย 1) ใช้อธิบายที่มาของพิธีกรรมและยืนยันความสำคัญของพิธีกรรม 2) ทำหน้าที่ให้การศึกษาในสังคม และช่วยกล่อมเกลาสังคม 3) รักษาบรรทัดฐานทางพฤติกรรมที่เป็นแบบแผนของสังคม และ 4) ให้ความเพลิดเพลินและเป็นทางออกให้กับความคับข้องหมองใจของบุคคล จากลักษณะความเหมือนคล้ายหรือจุดร่วมบางประการของแนวคิดทั้งสองศาสตร์เป็นสิ่งที่ช่วยเน้นย้ำให้เห็นว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์ อำนาจเหนือธรรมชาติมีบทบาทสำคัญต่อกลุ่มชนและต่อสังคมอย่างมาก

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์ปกากะญอ

กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ใหญ่กลุ่มหนึ่งที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย สุริยา รัตนกุล และสมทรง บุรุษพัฒน์ (2538, น. 4-5) ได้แบ่งกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงตามลักษณะภาษาและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ออกเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอ

กะเหรี่ยงสะกอ หรือ ปกากะญอ ซึ่งแปลว่า คน คนไทยในภาคเหนือจะเรียกว่า ยางขาว ยางกะเลอ ยางป่า ยางเปียง ซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงที่ใหญ่ที่สุดในจำนวน 4 กลุ่ม มีจำนวนประชากรประมาณ 500,000 คน อาศัยอยู่ในพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน จังหวัดราชบุรี จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดกาญจนบุรี รวมไปถึงในบริเวณพื้นที่ชายแดนไทย-พม่า

2. ชาติพันธุ์กะเหรี่ยงโป

กะเหรี่ยงโป หรือ โพล่ง คนไทยในภาคเหนือจะเรียกว่า พล่อ โพล่ง ยางไต่เต้ ยางบ้าน กระเหรี่ยงโป เป็นกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงที่ใหญ่เป็นอันดับสองรองจากกะเหรี่ยงสะกอ มีจำนวนประชากรประมาณ 70,000 คน อาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ลำพูน ลำปาง แพร่ อุทัยธานี กาญจนบุรี ราชบุรี เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ และจังหวัดตาก

3. กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงคะยา

กะเหรี่ยงคะยา หรือแบร หรือ บเว คนไทยทางภาคเหนือเรียกว่า ยางแดง ตามการแต่งกายของผู้หญิงซึ่งเมื่อแต่งงานแล้วจะสวมใส่เสื้อและนุ่งซิ่นสีแดง ซึ่งกลุ่มกะเหรี่ยงคะยานั้นเป็นกลุ่มที่มีจำนวนน้อย มีจำนวนประชากรประมาณ 1,500 คน อาศัยอยู่ในพื้นที่หมู่บ้านห้วยเสือเฒ่า หมู่บ้านห้วยเตือ และหมู่บ้านขุนห้วยเตือ จังหวัดแม่ฮ่องสอน

4. กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงตองสู

กะเหรี่ยงตองสู หรือ ปาโอ คนไทยในภาคเหนือจะเรียกว่า ตองสู ตองตู กะเหรี่ยงตองสู นั้นถือได้ว่าเป็นกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงที่มีจำนวนน้อยที่สุดในจำนวนกะเหรี่ยงทั้ง 4 กลุ่ม มีจำนวนประชากรเพียง 600 คน โดยอาศัยอยู่ในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ประวัติความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในประเทศไทยนั้นสันนิษฐานว่าเมื่อประมาณ 2000 ปีที่ผ่านมาชาวกะเหรี่ยงมีถิ่นฐานดั้งเดิมอยู่บริเวณประเทศมองโกเลีย ต่อมาได้อพยพหนีภัยสงครามมาอยู่บริเวณทิเบต และเมื่อถูกรุกรานจากกองทัพจีนจึงได้อพยพลงมาเรื่อย ๆ ตั้งแต่บริเวณลุ่มแม่น้ำแยงซีเกียง จนมาถึงลุ่มแม่น้ำสาละวินในเขตประเทศพม่า โดยชาวกะเหรี่ยงได้อาศัยอยู่ในประเทศพม่าในบริเวณลุ่มแม่น้ำอิระวดีและสิตตัง ต่อมาในสมัยพระเจ้าอลองพญาซึ่งได้ทำสงครามกับชาวมอญ ชาวกะเหรี่ยงได้รับผลกระทบจากสงครามดังกล่าว จึงอพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยในปี พ.ศ. 2428 และในช่วงที่อังกฤษยึดครองประเทศพม่าทางตอนเหนือโดยได้ปราบปรามชาวกะเหรี่ยงที่แข็งข้อต่ออังกฤษ ทำให้ชาวกะเหรี่ยง ต้องอพยพเข้ามาอาศัยในประเทศไทยอีกครั้งหนึ่ง โดยจำนวนชาวกะเหรี่ยงที่อพยพมาในประเทศไทยมีจำนวนเพิ่มขึ้นในช่วงปลายศตวรรษที่ 18 ช่วงรัชสมัยสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (สุริยา รัตนกุลและสมทรง บุรุษพัฒน์, 2538, น. 1-5)

จากการศึกษาของซูพินิจ เกษมณี และคณะ (2558, น. 74) ได้รวบรวมข้อมูลจำนวนประชากรกะเหรี่ยงในประเทศไทย ไว้ดังนี้

ตาราง 2 จำนวนประชากรกะเหรี่ยงในภาคเหนือ

ภาคเหนือ		
จังหวัด	จำนวนประชากร	ร้อยละ
เชียงใหม่	138,447	31.58
แม่ฮ่องสอน	101,731	23.20
ตาก	94,690	21.60
ลำพูน	27,248	6.21
แพร่	8,254	1.89
เชียงราย	7,559	1.72
ลำปาง	3,969	0.91
อุทัยธานี	3,381	0.78

ภาคเหนือ		
จังหวัด	จำนวนประชากร	ร้อยละ
กำแพงเพชร	1,356	0.31
สุโขทัย	741	0.17

ตาราง 3 จำนวนประชากรกะเหรี่ยงในภาคกลาง

ภาคกลาง		
จังหวัด	จำนวนประชากร	ร้อยละ
กาญจนบุรี	30,976	7.06
ราชบุรี	13,589	3.10
เพชรบุรี	4,011	0.91
ประจวบคีรีขันธ์	1,339	0.30
สุพรรณบุรี	1,159	0.26

ในบทนี้จะกล่าวเฉพาะข้อมูลของกลุ่มชาติพันธุ์ปกากะญอเท่านั้น เนื่องจากพื้นที่ที่ศึกษาเป็นที่ตั้งถิ่นฐานของปกากะญอ และจะกล่าวถึงข้อมูลเกี่ยวกับชาติพันธุ์ปกากะญอ หมู่บ้าน ห้วยปลากอง ตำบลชะเนือ อำเภอมะเข่มาต จังหวัดตาก อย่างละเอียดในบทต่อไป

1. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ปกากะญอ

1.1 โครงสร้างทางสังคม

โครงสร้างทางสังคมของชาวปกากะญอนั้น ผู้ที่มีบทบาทมากที่สุดในชุมชนจะเป็นผู้นำด้านวัฒนธรรม ที่เรียกกันว่า “ฮีโซ” เป็นตำแหน่งที่ได้มาจากการสืบทอดตามเชื้อสายตระกูลจากพ่อสู่ลูกชาย ทำหน้าที่ในการตัดสินใจเรื่องการประกอบพิธีกรรมในระดับชุมชน และไกล่เกลี่ยปัญหาที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมประเพณี ได้แก่ ตัดสินคดีเกี่ยวกับการละเมิดจารีตประเพณี ซึ่งส่วนใหญ่จะเกี่ยวกับการลักลอบได้เสียกันก่อนแต่งงาน คดีลักขโมย การทำลายทรัพย์สินของผู้อื่น การลงโทษโดยส่วนใหญ่เป็นไปในรูปการปรับเงิน และจะนำเงินที่ได้รับไปแบ่งจำนวนเท่าๆ กันให้กับบรรดาผู้เฒ่าผู้แก่ในหมู่บ้าน หากกรณีผู้นำไม่สามารถตัดสินใจได้เอง จะมีการปรึกษาหารือกับผู้อาวุโสในชุมชนและผู้นำทางการร่วมพิจารณาด้วย (อุดม เจริญนิยมไพโรและคณะ, 2547, น. 16) ดังนั้นจึงสามารถกล่าวได้ว่ากลุ่มชาติพันธุ์ปกากะญอถือเป็นกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งที่ยังคงยึดถือ

ธรรมเนียมปฏิบัติแบบดั้งเดิมดั้งเห็นได้จากการมีระบบโครงสร้างทางสังคมที่ผู้นำด้านวัฒนธรรมมีบทบาทมากที่สุดในชุมชน

1.2 การตั้งถิ่นฐานบ้านเรือน

ลักษณะการตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนของปกากะญอโดยส่วนใหญ่จะตั้งถิ่นฐานตามหุบเขาที่มีลำธารไหลผ่าน ลักษณะบ้านเรือนจะสร้างจากไม้ไผ่โดยนำมาสับเป็นฟาก ใช้ทำเป็นทั้งพื้นบ้านและฝาบ้าน หลังคามุงด้วยหญ้าคา ใบตองตึง หรือใบพืชเฉพาะท้องถิ่นที่ชาวปกากะญอเรียกว่า ใบโพทะเล โดยหลังคาบ้านจะสร้างหลบลมต่ำเพื่อป้องกันลมหนาว และเพื่อไม่ให้ลมพัดเข้าบ้านมากเกินไป เพราะหากลมพัดเข้าบ้านมาก จะทำให้ไฟจากเตาไฟในบ้านปลิวไปติดหลังคาบ้าน ทำให้เกิดไฟไหม้ได้ง่าย ภายในบ้านเป็นห้องโถงกว้างๆ ใช้สำหรับการรับแขก ห้องครัว ห้องอาหาร และห้องประกอบพิธีกรรม สำหรับบางครอบครัวที่มีลูกสาวก็อาจจะกั้นท้ายห้องให้แยกนอนต่างหาก กลางห้องมีเตาไฟซึ่งสร้างอยู่บนกระเบดิน ใช้ก้อนหินสามก้อนวางไว้สำหรับเป็นเตารับหม้อข้าวหรือกาน้ำ เหนือกระเบดินจะสร้างชั้นวางของโดยชั้นล่างสุดวางกระดัง ข้าวเปลือก และเมล็ดพืชต่างๆ เช่น เมล็ดฟักทอง เมล็ดแตงกวา เมล็ดพริก เป็นต้น เพื่อให้ข้าวเปลือกได้รับความร้อนจากเตาไฟ จะได้แห้งมากขึ้น ทำให้ได้ง่าย สำหรับเมล็ดพืชต่างๆ ก็เพื่อให้เก็บไว้ได้นาน และสามารถนำไปเป็นเมล็ดสำหรับเพาะปลูกในปีต่อไป ชั้นที่อยู่เหนือขึ้นไปใช้วางเครื่องปรุงอาหาร เช่น พริกแห้ง เกลือ ถั่วเน่า กะปิ หอม กระเทียม ฯลฯ บริเวณข้างเตาไฟจะใช้สำหรับเป็นที่รับประทานอาหารในหมู่สมาชิกของครอบครัวและญาติพี่น้อง ซึ่งบ้านที่สร้างโดยส่วนใหญ่จะเป็นบ้านใต้ถุนสูง เพื่อที่จะใช้ในการเก็บพื้งและเลี้ยงสัตว์ เช่น เลี้ยงหมูและนอกจากนี้ยังใช้เป็นสำหรับเลี้ยงวัวและควายโดยการผูกวัวและควายไว้ตรงเสาใต้ถุนบ้าน (สุริยา รัตนกุลและสมทรง บุรุษพัฒน์, 2538, น. 12-15)

1.3 ภาษา

การใช้ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงนั้น ชูพินิจ เกษมณี และคณะ (2558, น. 74-75) ได้อธิบายไว้ว่า ในอดีตกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาคาเรนิค ซึ่งจัดอยู่สาขาภาษาจีน-ทิเบต เป็นภาษาที่จัดอยู่ในกลุ่มภาษาที่ไม่มีตัวสะกด แต่มีวรรณยุกต์การออกเสียงจะมีสำเนียงที่แตกต่างกันไปในแต่ละกลุ่มและแต่ละท้องถิ่น ต่อมากลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงได้นำตัวอักษรพม่า มาปรับใช้เขียนภาษากะเหรี่ยงเรียกว่า อักษรหลิวา โดยหมอสอนศาสนานิกายโปรเตสแตนต์ และหลังจากนั้น มีบาทหลวงนิกายโรมันคาทอลิกได้นำอักษรโรมันมาปรับใช้เขียนภาษากะเหรี่ยงด้วยเรียกว่า อักษร โรเหม่ นอกจากนี้ยังมีพยัญชนะที่ประดิษฐ์โดยชนชาติกะเหรี่ยง เรียกว่า หลี ซอ แวะ ซึ่งแปลเป็นภาษาไทยว่า อักษรไก่อีเซีย โดยเล่าขานกันว่าได้พยัญชนะนี้มาจากการเสียทายโดยการวางโคนปีกไก่ ได้พยัญชนะทั้งหมด 16 รูปแบบ ปัจจุบันตัวอักษรที่กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงใช้ประกอบไปด้วย ตัวอักษรหลิวา ซึ่งนิยมใช้ในกลุ่มกะเหรี่ยงที่นับถือศาสนาคริสต์ และตัวอักษรโรเหม่

ซึ่งนิยมใช้ในกลุ่มกะเหรี่ยงที่นับถือศาสนาคริสต์ นิกายคาทอลิก ส่วนตัวอักษรลี ซอ แวะ หรืออักษร ไก่เขี่ยนั้นไม่ได้รับความนิยมและไม่มีการใช้ในปัจจุบัน

1.4 การแต่งกาย

การแต่งกายของชาวปกากะญอนั้นผู้หญิงจะแต่งกายแตกต่างกันอยู่ใน 2 ช่วงวัย คือ ช่วงวัยก่อนแต่งงานและช่วงวัยหลังแต่งงาน โดยหญิงก่อนแต่งงานนั้นจะแต่งกายด้วยชุดทรงกระบอกยาวสีขาวที่เรียกว่า เซวา เป็นสัญลักษณ์ของการเป็นหญิงสาวที่ยังบริสุทธิ์ ส่วนผู้หญิงที่แต่งงานแล้วจะนุ่งผ้าถุงและสวมเสื้อที่เรียกว่า เซซู เป็นเสื้อสีดำที่มีลายปักลูกเต๋อย หญิงทั้งสองช่วงวัยจะสวมผ้าโพกศีรษะ ซึ่งจะเป็นผ้าฝ้ายสีขาวเดินด้วยลายสีแดง นอกจากนี้ยังมีการสวมเครื่องประดับประกอบด้วยสร้อยคอลูกปัดหลากสี และตุ้มหูขนาดใหญ่ ส่วนผู้ชายจะสวมเสื้อสีแดง ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของความอดทนและแข็งแรง นุ่งโสร่งหรือสวมกางเกง คาดศีรษะด้วยผ้าสีแดงหรือสีขาว (ชูพินิจ เกษมณีและคณะ, 2558, น. 78-80)

1.5 อาหาร

อาหารที่ชาวปกากะญอนิยมบริโภคในชีวิตประจำวันคือ พริกกับเกลือ กับข้าวของชาว ปกากะญอส่วนใหญ่จะต้องใส่พริก ดังมีสำนวนของชาวปกากะญอว่า “หวี โตะ โตะ แอ โตะ โตะ” ซึ่งแปลว่า ยิ่งเผ็ดยิ่งอร่อย ดังนั้นอาหารหลักของชาวปกากะญอจึงเป็นน้ำพริก รองลงมาคือแกงข้าวเบือ (ตำพอเพาะ) โดยชาวปกากะญอจะบริโภคข้าวเจ้าเป็นหลัก (สุรียา รัตนกุล, และสมทรง บุรุษพัฒน์, 2538, น. 16)

1.6 การประกอบอาชีพ

การประกอบอาชีพของปกากะญอนั้น ส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพเกษตรกร โดยจะปลูกข้าวและปลูกพืชผักต่างๆ รวมถึงเลี้ยงสัตว์ไว้สำหรับบริโภคและประกอบพิธีกรรมเป็นหลัก ข้าวที่ปลูกจะเป็นข้าวไร่แบบหมุนเวียน ชาวปกากะญอจะปลูกข้าวในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งเพียงหนึ่งปีแล้วจะย้ายไปปลูกในพื้นที่อื่นเพื่อให้ดินได้มีการฟื้นตัว และเมื่อเวลาผ่านไปห้าปีก็จะย้อนกลับมาปลูกข้าวในบริเวณพื้นที่เดิมอีกครั้ง สำหรับพืชผักก็จะปลูกผสมในไร่ข้าว และปลูกไว้บริเวณข้างบ้าน พืชที่ปลูกโดยส่วนใหญ่ ประกอบด้วยเผือก มัน ฟักทอง พริก มะเขือ แตงกวา เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการทอเสื้อผ้า ทอย่าม จักสานอุปกรณ์ของใช้ในครัวเรือน ตีมีด รวมถึงรับจ้างทั่วไปเป็นรายได้เสริม (สุรียา รัตนกุลและสมทรง บุรุษพัฒน์, 2538, น. 16)

จากที่กล่าวมาข้างต้นไม่ว่าจะเป็นลักษณะการตั้งถิ่นฐานและบ้านเรือน การประกอบอาชีพ ล้วนมีความเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับธรรมชาติและป่าไม้แทบทั้งสิ้น ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวที่ว่า ป่าคือบ้านและชีวิตของชาวปกากะญอ นอกจากนี้ในเรื่องของอาหารที่บริโภคก็แสดงให้เห็นถึงความเรียบง่ายในการดำรงวิถีชีวิตของชาวปกากะญอเช่นกัน

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์ปกากะญอ

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอหรือปกากะญอทำให้เห็นการวิจัยในหลายๆ ด้านและหลายๆ มิติ แต่ส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับวิถีการดำเนินชีวิต ไม่ว่าจะเป็นการสร้างบ้านเรือน ดนตรี และพิธีกรรมต่างๆ นอกจากนี้ยังมีการศึกษารูปแบบการจัดการและการปรับตัวของชาวปกากะญอในประเด็นต่างๆ ซึ่งปรากฏให้เห็นดังงานวิจัยต่อไปนี้

งานวิจัยของ ณีภูษัชรชัช สารหงษ์, บุญสม ยอดมาลี, และสมชาย ลำดวน (2561) ได้ศึกษา **ศักยภาพทางวัฒนธรรมของชาวปกากะญอ: พลวัตการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยชุมชน จังหวัดแม่ฮ่องสอน** โดยบทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นมาและลักษณะชุมชนของชาวปกากะญอ ศักยภาพทางวัฒนธรรมของชาวปกากะญอในจังหวัดแม่ฮ่องสอน และพลวัตการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยชุมชนในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ผลการศึกษาพบว่า ประวัติความเป็นมาของชาวปกากะญอนั้น ยังไม่มีข้อสรุปที่แน่นอน และยังเป็นข้อถกเถียงที่ยังไม่มีข้อยุติ แต่กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ให้ความเห็นว่า ชาวปกากะญอในเขตภาคเหนือสันนิษฐานว่า กลุ่มของตนสืบเชื้อสายมาจากมองโกล โดยอพยพเข้ามาสู่ทิเบต และอินโดจีน เดินทางผ่านสายน้ำที่สำคัญจำนวน 3 สาย ประกอบด้วย 1) แม่น้ำอิระวดี 2) แม่น้ำสาละวิน แม่น้ำเมย และแม่น้ำตะนาวศรี 3) แม่น้ำโขง และแม่น้ำเจ้าพระยา และแสดงให้เห็นว่าชาวปกากะญอได้ตั้งถิ่นฐานอยู่ในประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาและประเทศไทยมานานแล้ว มีจำนวนประชากรชาวปกากะญอประมาณ 200,000 คน ตั้งถิ่นฐานอยู่ในเขตจังหวัดตาก แม่ฮ่องสอน เชียงใหม่ เชียงราย ลำปาง ลำพูน กาญจนบุรี และราชบุรี สำหรับการศึกษาศักยภาพทางวัฒนธรรมของชาวปกากะญอ ในจังหวัดแม่ฮ่องสอนนั้น พบว่า แต่ละหมู่บ้านยังคงมีศักยภาพทางวัฒนธรรมที่ชัดเจน สามารถแบ่งได้เป็น 3 ลักษณะ ดังนี้ ศักยภาพทางวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตบนพื้นฐานของปัจจัยสี่ ศักยภาพทางวัฒนธรรมในการสร้างความมั่นคงของกลุ่มสังคม และศักยภาพด้านนิเวศวัฒนธรรม สำหรับพลวัตการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยชุมชนปกากะญอ ในจังหวัดแม่ฮ่องสอนนั้นมีรูปแบบแตกต่างกันแบ่งได้เป็น 3 รูปแบบ ประกอบด้วย พลวัตการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยชุมชนในระดับชัดเจน พลวัตการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยชุมชนในระดับเดินกระบวน และพลวัตการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยชุมชนในระดับก่อดัว

จากการศึกษาของณีภูษัชรชัช สารหงษ์, และคณะ ทำให้ทราบข้อมูลประวัติความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ปกากะญอ ซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่ผู้วิจัยได้เลือกเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ดังนั้นการศึกษาประวัติความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ดังกล่าวจึงสามารถนำมาเป็นชุดความรู้ที่สามารถนำไปใช้ในการตรวจสอบข้อมูลในงานวิจัยของผู้วิจัยได้

งานวิจัยของพระญาณพล กิตติปัญญา (2560) ได้ศึกษาวิเคราะห์พิธีกรรมการผูกข้อมือของกะเหรี่ยงสะกอตามแนวพุทธจริยศาสตร์ โดยบทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาพุทธจริยศาสตร์ในพระไตรปิฎก 2) ศึกษาพิธีกรรมการผูกข้อมือของกะเหรี่ยงสะกอ 3) เพื่อวิเคราะห์พิธีกรรมการผูกข้อมือของกะเหรี่ยงสะกอตามแนวพุทธจริยศาสตร์ ผลการศึกษาพบว่า พิธีกรรมการผูกข้อมือของกะเหรี่ยงสะกอนั้นเกิดจากความเชื่อเรื่องขวัญ โดยเชื่อว่าขวัญของกะเหรี่ยงสะกอนั้นมีอยู่ 37 ขวัญ ซึ่งหากขวัญใดขวัญหนึ่งหายไปจะทำให้เจ้าของขวัญนั้นเกิดการเจ็บป่วย ซึ่งการที่จะทำให้ความเจ็บป่วยนั้นหายไปก็คือ การประกอบพิธีกรรมผูกข้อมือโดยจะจัดขึ้นทุกปี ปีละ 2 ครั้งในเดือนกุมภาพันธ์และเดือนสิงหาคม การประกอบพิธีกรรมจะมีผู้นำที่ชาวกะเหรี่ยงสะกอเรียกว่าฮีโซ ซึ่งการประกอบพิธีกรรมจะใช้เวลาประมาณ 2-3 วัน วันแรกเป็นวันเตรียมอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จะใช้ในการทำพิธีกรรม วันที่สองช่วงเช้าจะเป็นการผูกข้อมือ ช่วงบ่ายก็จะพากันไปประกอบพิธีในบ้านหลังอื่น ๆ จนครบทุกหลัง วันที่สาม จะเป็นวันที่ไปร่วมพิธีกรรมกับบ้านหลังอื่น ๆ ที่ยังไปไม่ครบต่อจากวันงาน ซึ่งหลังจากการประกอบพิธีกรรมนี้ ผู้ได้รับการผูกข้อมือก็จะเกิดขวัญกำลังใจในการดำเนินชีวิตเกิดความรัก ความความผูกพันในครอบครัว เกิดความสามัคคี ความเคารพเชื่อฟังตามกฎระเบียบสังคมมากขึ้น

จากบทความวิจัยของพระญาณพล กิตติปัญญา แสดงให้เห็นว่าชาวกะเหรี่ยงสะกอนั้นให้ความสำคัญกับการประกอบพิธีกรรม ซึ่งการผูกข้อมือ เป็นพิธีกรรมหนึ่งที่ชาวกะเหรี่ยงสะกอเชื่อว่าผู้ที่ได้รับการผูกข้อมือจะไม่เจ็บป่วยไปตลอดทั้งปี นอกจากนี้การที่ทุกคนในชุมชนต้องไปทำพิธีกรรมในบ้านหลังอื่น ๆ เพื่อเป็นการสร้างความสามัคคีและความรักความผูกพันให้กับทุกคนในครอบครัว และคนในชุมชน ซึ่งจากงานวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยสามารถนำข้อมูลพิธีกรรมการผูกข้อมือมาเป็นแนวทางในการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของชุมชนในประเด็นพิธีกรรมที่สำคัญในชุมชนบ้านห้วยปลากอง ตำบลชะเนง้อ อำเภอมะเระมาต จังหวัดตาก ได้

ส่วนงานวิจัยที่เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ปกากะญอในพื้นที่จังหวัดตาก ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ผู้วิจัยศึกษานั้น โดยส่วนใหญ่จะเป็นงานวิจัยที่เน้นการศึกษาเพื่อพัฒนา ทั้งการวิจัยเพื่อนำไปพัฒนาชุมชน และการวิจัยเพื่อนำไปพัฒนาระบบการศึกษา ดังงานวิจัยต่อไปนี้

งานวิจัยของศรพิชัย พันธุ์ปัญญากรกุล และคณะ (2560) ได้ศึกษา **โครงการแผนชีวิตชุมชนเพื่อการจัดการตนเองอย่างมีส่วนร่วมบ้านห้วยกระทิง ตำบลพระธาตุ อำเภอมะเระมาต จังหวัดตาก** โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลทุนทางสังคมในมิติสังคม วัฒนธรรม ทรัพยากรและเศรษฐกิจ ของชุมชนบ้านห้วยกระทิง ตำบลพระธาตุ อำเภอมะเระมาต จังหวัดตาก เพื่อวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน และสถานการณ์ที่มีผลต่อการพัฒนาชุมชนบ้านห้วยกระทิง และเพื่อจัดทำแผนชุมชนในการจัดการตนเองของชุมชนห้วยกระทิง ระยะสั้นและระยะยาว ผลการศึกษา ทุนทางสังคมในมิติสังคมของชุมชนบ้านห้วยกระทิงได้แก่ เครือข่ายภาคีสนับสนุน ประกอบด้วย มูลนิธิธรรมบุตร โรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลพระธาตุ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลพระธาตุ มูลนิธิกิจกรรม

มาบ่ออิง สภาคริสตจักร เครือข่ายกะเหรี่ยงเพื่อวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม วิทยาลัยโพธิวิชชาลัย พัฒนาการอำเภอ และวัฒนธรรมจังหวัดตาก มิติวัฒนธรรม ได้แก่ ผู้รู้ด้านการตีมีด ผู้รู้ด้านการทอผ้า ผู้รู้ด้านการจักสาน ทรัพยากรและเศรษฐกิจ ได้แก่ น้ำตก ต้นผึ้ง แหล่งอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ สวนร่มเย็น (สวนผสมผสาน) นาขั้นบันได ป่าเกิด/ป่าตาย ไร่หมุนเวียน สำหรับการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน และสถานการณ์ที่มีผลต่อการพัฒนาชุมชนบ้านห้วยกระทิงนั้น ได้แบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 3 มิติ คือ มิติสังคม มิติวัฒนธรรม มิติทรัพยากรและเศรษฐกิจ ในส่วนของการจัดทำแผนชุมชนในการจัดการตนเองของชุมชนห้วยกระทิง ระยะสั้นและระยะยาวนั้น คนในชุมชนได้ดำเนินการกำหนดวิสัยทัศน์แผนยุทธศาสตร์และเป้าหมาย ดังนี้ วิสัยทัศน์ “คนอยู่ ป่ามี น้ำดี มีกิน มีใช้” มีแผนยุทธศาสตร์ 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านทรัพยากรป่า/ที่ดิน/น้ำ มีเป้าหมายคือ การพัฒนาระบบข้อมูลการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้ ที่ดิน และน้ำ ของชุมชน การพัฒนากลไกคณะกรรมการและการพัฒนาการศึกษา รวมถึงการสร้างภาคีเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก 2) ด้านการผลิต/เศรษฐกิจ มีเป้าหมายคือ การปรับระบบการผลิต การรักษาไร่หมุนเวียน และการสร้างระบบเศรษฐกิจที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชน 3) การศึกษา/วัฒนธรรม/องค์ความรู้ มีเป้าหมายคือ การรวบรวมชุดองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น การพัฒนาคนรุ่นใหม่ให้มีใจรักและต้องการสืบสานในวัฒนธรรมท้องถิ่นของชุมชน รวมถึงเด็กและเยาวชนต้องอ่านออกเขียนได้ คิดเป็น มีคุณธรรม งานวิจัยของศรพิชัย พันธุ์ปัญญากรกุล และคณะ (2560) เป็นการศึกษาทุนทางสังคมและทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนที่สามารถนำไปพัฒนาต่อยอดได้ โดยชุมชนได้มีการทำแผนการบริการจัดการของชุมชนเอง

งานวิจัยของสุขสันต์ ทิศนลภาวะ และคณะ (2560) ได้ศึกษา **โครงการการเรียนรู้แบบบูรณาการบนฐานชีวิตชุมชนปกากะญอบ้านแม่เหว่ย ตำบลท่าสองยาง อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก** โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภูมิปัญญาการพึ่งพาและจัดการตนเองของชุมชนปกากะญอ และเพื่อสร้างการเรียนรู้แบบบูรณาการบนฐานชีวิตชุมชนปกากะญอบ้านแม่เหว่ย ตำบลท่าสองยาง อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก ผลการศึกษาพบว่า ภูมิปัญญาการพึ่งพาและจัดการตนเองของชุมชนปกากะญอบ้านแม่เหว่ยนั้น คนในชุมชนยังมีการรักษา สืบทอด วัฒนธรรมภูมิปัญญา ประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อ ซึ่งนำไปสู่การจัดการชุมชนด้านสังคมวัฒนธรรม ด้านทรัพยากรธรรมชาติ ด้านเศรษฐกิจของชุมชนได้อย่างยั่งยืน โดยสอดคล้องกับหลักการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ (UN) ในด้านนิเวศวิทยา สำหรับการสร้างการเรียนรู้แบบบูรณาการบนฐานชีวิตชุมชนปกากะญอ บ้านแม่เหว่ย ตำบลท่าสองยาง อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตากนั้น คนในชุมชนประกอบไปด้วยประชาชนชาวบ้าน ตัวแทนชาวบ้าน ครู และนักเรียน ได้มีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นได้ข้อสรุป คือ การจัดทำหลักสูตรการบูรณาการจัดการเรียนการสอนบนฐานชีวิตชุมชนปกากะญอ จำนวน 6 ด้าน ได้แก่ ด้านทรัพยากรป่าไม้ ทรัพยากรน้ำ เขตรักษาพันธุ์ปลา การทอผ้า การจักสาน และประวัติศาสตร์ชุมชน โดยนำไปบูรณาการเข้ากับหลักสูตรแกนกลาง ประกอบด้วย

วิชาวิทยาศาสตร์ วิชาสังคม วิชาภาษาไทยและการทำงานอาชีพ จากงานวิจัยของสุขสันต์ ทศนละวาด และคณะ สะท้อนให้เห็นว่าคนในชุมชนปกากะญอบ้านแม่เหวยต้องการใช้ข้อมูลในด้านต่าง ๆ ของชุมชนไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรธรรมชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาบูรณาการและจัดทำหลักสูตรการเรียนรู้ให้กับเยาวชนในชุมชนได้เรียนรู้เพื่อให้เยาวชนไม่หลงลืมรากเหง้าความเป็นตัวตนของกลุ่มชาติพันธุ์ตนเอง

งานวิจัยของประวดี ศรีกนกสายชล และคณะ (2560) ได้ศึกษา **โครงการการเรียนรู้บนฐานชุมชนกะเหรี่ยงฤๅษีคนต้นทะเล ตำบลแม่จัน อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก** โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิถีชีวิตชุมชนกะเหรี่ยงฤๅษีคนต้นทะเล เพื่อศึกษาสถานการณ์ปัญหาและผลกระทบจากภายนอกที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตกะเหรี่ยงฤๅษีคนต้นทะเล และเพื่อศึกษาการเรียนรู้บนฐานชีวิตชุมชนกะเหรี่ยงฤๅษีคนต้นทะเล ผลการศึกษาพบว่า วิถีชีวิตชุมชนกะเหรี่ยงฤๅษีคนต้นทะเลนั้นยังมีการดำเนินวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับธรรมชาติมีการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนอย่างยั่งยืน รวมถึงมีประเพณีและวัฒนธรรมที่มีความผูกพันกันเชิงเครือญาติและพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน สำหรับสถานการณ์ปัญหาและผลกระทบจากภายนอกที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตกะเหรี่ยงฤๅษีคนต้นทะเลนั้นพบว่า สถานการณ์ปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นในชุมชนนั้นมีทั้งสถานการณ์ปัญหาทางบวกและสถานการณ์ปัญหาทางลบ ในส่วนของการเรียนรู้บนฐานชีวิตชุมชนกะเหรี่ยงฤๅษีคนต้นทะเลนั้นคนในชุมชนได้มีการสร้างศูนย์การเรียนรู้ชุมชนกะเหรี่ยงฤๅษีคนต้นทะเล มีการจัดการเรียนการสอน 3 ด้าน ประกอบด้วย การจัดการเรียนการสอนด้านพืชผัก การจัดการเรียนการสอนด้านปศุสัตว์ และการจัดการเรียนการสอนด้านภาษาปกากะญอ มีการจัดการเรียนการสอนทุกวันจันทร์และวันศุกร์ โดยมีปราชญ์ผู้รู้ทั้ง 3 ด้านมาให้ความรู้ และผู้เรียนได้ ลงมือปฏิบัติจริงทำให้ผู้เรียนเรียนรู้และเข้าใจถึงวิถีชีวิตอย่างแท้จริง รวมถึงสามารถอ่านออกและเขียนภาษาปกากะญอซึ่งเป็นภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ของตนได้ จากงานวิจัยของประวดี กนกสายชล และคณะ ทำให้เห็นว่ากะเหรี่ยงฤๅษีคนต้นทะเลนั้นมีวิถีชีวิตสอดคล้องกับธรรมชาติมีการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนอย่างยั่งยืน รวมถึงมีประเพณีและวัฒนธรรมที่มีความผูกพันกันเชิงเครือญาติและพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน นอกจากนี้ภายในชุมชนกะเหรี่ยงฤๅษี คนต้นทะเลยังมีการสร้างศูนย์การเรียนรู้ชุมชนกะเหรี่ยงฤๅษีคนต้นทะเลเพื่อให้ลูกหลานเยาวชนคนรุ่นหลังได้ศึกษาเรียนรู้

จากการศึกษางานวิจัยกลุ่มชาติพันธุ์ปกากะญอ (กะเหรี่ยงสะกอ) ในพื้นที่จังหวัดตาก ทั้ง 3 เรื่องนั้น จะเห็นได้ว่าส่วนใหญ่จะเป็นงานวิจัยที่แสดงให้เห็นทุนทางสังคม ทุนทางวัฒนธรรม และทุนทางทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน เป็นงานวิจัยเพื่อนำไปสู่แนวทางการจัดการ และเป็นงานวิจัยเพื่อนำไปสู่การบูรณาการการเรียนการสอนโดยใช้หลักสูตรท้องถิ่น แต่ยังไม่มียานวิจัยใดที่ศึกษาด้านประวัติความเป็นมาของบุคคลสำคัญที่ชาวปกากะญอให้ความเคารพนับถือ ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อโมกขละซึ่งชาวปกากะญอเชื่อว่าเป็นบุคคลสำคัญ

ที่คอยช่วยเหลือกลุ่มชาติพันธุ์ปกากะญอ พร้อมกับการศึกษาความเชื่อประเพณี และพิธีกรรม รวมไปถึงบทบาทหน้าที่ของเจ้าพ่อโมกขละต่อคนในชุมชนบ้านห้วยปลากอง ตำบลชะเนือ อำเภอมะเขาะ จังหวัดตาก

นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยที่เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงและกลุ่มชาติพันธุ์ปกากะญอในพื้นที่จังหวัดต่างๆ ในประเทศไทย ซึ่งโดยส่วนใหญ่จะศึกษาในเรื่องความเชื่อ วิถีความเป็นอยู่ การดำรงชีวิต และวัฒนธรรม ดังงานวิจัยต่อไปนี้

งานวิจัยของกิตติกุล ศิริเมืองมูล, และเซาวลิต สัยเจริญ (2559) ได้ศึกษาความเชื่อเกี่ยวกับการจัดระเบียบที่ว่างของเรือนกะเหรี่ยงในหมู่บ้านพระบาทห้วยต้ม ตำบลนาทราย อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน โดยบทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะเฉพาะเรือนพื้นถิ่นชาว กะเหรี่ยงพระบาทห้วยต้ม ศึกษาความเชื่อที่มีผลต่อรูปแบบการจัดระเบียบที่ว่างในระดับหมู่บ้านและเรือน ตลอดจนสามารถอภิปรายถึงการปรับเปลี่ยนของความเชื่อและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่สะท้อนออกมาในรูปแบบการจัดระเบียบที่ว่างของเรือนพื้นถิ่นชาวกะเหรี่ยงพระบาทห้วยต้ม ผลการศึกษาพบว่า ลักษณะเรือนของกะเหรี่ยงสามารถแบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ เรือนแบบดั้งเดิม เรือนแบบผสมผสานดั้งเดิม เรือนแบบผสมผสานเรือนคนเมือง โดยเรือนแบบดั้งเดิมมีลักษณะเฉพาะที่ชัดเจน เป็นเรือนที่สร้างมาจากภูมิปัญญา ซึ่งสะท้อนผ่านรูปทรง สัดส่วน พื้นที่การใช้งาน และวัสดุที่ใช้ล้วนแฝงไว้ด้วยความเชื่อ ซึ่งเรือนพื้นถิ่นของชาวกะเหรี่ยงพระบาทห้วยต้ม มีลักษณะเฉพาะที่ปรากฏให้เห็นดังนี้ ทั้งสองหมู่บ้านมีเรือนขนาดดั้งเดิมซึ่งการสร้างขนาดของเรือนจะขึ้นอยู่กับจำนวนสมาชิกในครอบครัว โดยลักษณะที่พบมากที่สุดเป็นแบบผังเรือนเดี่ยวที่มีขนาดเล็ก 3-4 ช่วงเสา และขนาดใหญ่ 4-5 ช่วงเสา รูปทรงของเรือนเป็นทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้า ผนังปิดทึบไม่มีช่องเปิด หลังคาคลุมต่ำ มีความลาดชันประมาณ 45 องศา นอกจากนี้ยังมีลักษณะเฉพาะในองค์ประกอบอื่นๆ ของเรือนได้แก่ บันไดจะมีจำนวนขั้นบันไดเป็นเลขคี่ ขานร่มหน้าเรือนจะหันไปทางทิศใต้เป็นพื้นที่สำหรับการซักล้าง เสาเอกอยู่บริเวณกึ่งกลางเรือน หิ้งพระตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกบริเวณห้องนอนหรือโถงอเนกประสงค์ภายในเรือน ห้องนอนหรือที่นอนมีทั้งห้องนอนและบริเวณห้องโถงอเนกประสงค์ ระดับเรือน มีทั้งระดับใต้ถุนเรือนต่ำและใต้ถุนเรือนสูง ซึ่งใต้ถุนจะเป็นพื้นที่สำหรับเก็บฟืน เก็บของ เก็บกระสอบข้าวตากผ้า ผูกเปล และนั่งเล่น ระบบสัญลักษณ์ทางความเชื่อ ที่ปรากฏให้เห็นทั้งสองหมู่บ้านและในทศวรรษเรือนก็คือตาแหลว ซึ่งทำมาจากไม้ไผ่นำมาสานเป็นแผ่นสี่เหลี่ยม 7 ชั้น และ เซวะละ ซึ่งเป็นเศษไม้จากการเจาะทำลูกประคำชาวกะเหรี่ยงถือเป็นไม้มงคล ซึ่งสัญลักษณ์ทั้งสองสิ่งนี้ชาวกะเหรี่ยงเชื่อว่าเป็นเครื่องรางที่คอยป้องกันสิ่งชั่วร้ายไม่ให้เข้ามาภายในเรือน สำหรับอิทธิพลของความเชื่อที่มีผลต่อรูปแบบการจัดระเบียบที่ว่างในระดับหมู่บ้านและตัวเรือนนั้นพบว่าการจัดระเบียบที่ว่างระดับหมู่บ้านเกิดจากความศรัทธาในพระครูบาชัยยะวงศา ซึ่งท่านได้ตั้งอาศรมเพื่อปฏิบัติธรรมในพื้นที่พระบาทห้วยต้ม และเมื่อท่านเผยแพร่ศาสนาตามหมู่บ้านชาวเขาในจังหวัดต่างๆ จนชาวเขาในพื้นที่

ดังกล่าวเกิดความศรัทธาจึงได้อพยพติดตามครอบครัวมายังเมืองที่ตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณพื้นที่พระบาทห้วยต้ม และในส่วนของความเชื่อและภูมิปัญญาที่ส่งผลต่อการจัดระเบียบที่วางในระดับตัวเรือนนั้น ประกอบด้วยความเชื่อภูมิปัญญาดั้งเดิมที่ยังคงหลงเหลืออยู่ ได้แก่ การเคารพบูชา แม่เตาไฟ การตั้งเสาเอกอยู่บริเวณกลางเรือน นอกจากนี้ยังมีประเพณีที่เกี่ยวกับชีวิตที่กระทำภายในเรือน ไม่ว่าจะเป็น การเกิด การเจ็บป่วย การตายและการแต่งงาน ความเชื่อกับภูมิปัญญาที่มาจากพุทธศาสนา ได้แก่ การหันหน้าเรือนไปทางวัด การหันหัวนอนทางทิศตะวันออก สำหรับความเชื่อ ภูมิปัญญาที่มาจากวัฒนธรรมอื่น ส่วนใหญ่เป็นวัฒนธรรมจากคนเมือง โดยเห็นเด่นชัดในเรื่องของรูปลักษณะของเรือน สำหรับในส่วนของ การปรับเปลี่ยนของความเชื่อและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ที่สะท้อนออกมาในรูปแบบการจัดระเบียบที่วางของเรือนพื้นถิ่นของชาวกะเหรี่ยงพระบาทห้วยต้มนั้นพบว่า ได้รับอิทธิพลจากปัจจัยสองรูปแบบคืออิทธิพลจากปัจจัยภายใน ประกอบด้วยปัจจัย ด้านสภาพแวดล้อม ปัจจัยด้านวิถีชีวิต และปัจจัยด้านศาสนา สำหรับอิทธิพลจากปัจจัยภายนอก ประกอบด้วยปัจจัยด้านการพัฒนาของหน่วยงานภาครัฐ ปัจจัยด้านเทคโนโลยีและกระแสความทันสมัย จากการศึกษาวิจัยดังกล่าวทำให้เห็นรูปแบบ แนวคิด และความเชื่อในการสร้างบ้านเรือนของชาวปกากะญอ รวมถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อรูปแบบการสร้างบ้านเรือน

งานวิจัยของรัศมี ศรั้อยมาต (2556) ได้ศึกษาการปรับตัวทางวัฒนธรรมการผลิตด้านการเกษตรของชาวปกากะญอ ตำบลห้วยปูลิง อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการปรับตัวทางวัฒนธรรมการผลิตด้านการเกษตรของชาวปกากะญอ ตำบลห้วยปูลิง อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการปรับตัวทางวัฒนธรรมการผลิตด้านการเกษตรของชาวปกากะญอตำบลห้วยปูลิง อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ผลการศึกษาพบว่า การปรับตัวทางวัฒนธรรมการผลิตด้านการเกษตรของชาวปกากะญอ ตำบลห้วยปูลิง อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอนนั้น มีการปรับตัวด้านทุนทางสังคม การปรับตัวด้านคุณค่า การปรับตัวด้านอำนาจ และการปรับตัวด้านการผลิต สำหรับปัจจัยที่มีผลต่อการปรับตัวทางวัฒนธรรมการผลิตด้านการเกษตรของชาวปกากะญอตำบลห้วยปูลิง อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอนนั้น แบ่งออกได้เป็นปัจจัยภายในชุมชน ได้แก่ ปัจจัยด้านภูมิโนเวศ ปัจจัยการเข้าสู่ระบบทุนนิยมของชุมชน และปัจจัยด้านผู้นำชุมชน ในส่วนปัจจัยภายนอกชุมชน ได้แก่ ปัจจัยด้านอคติทางชาติพันธุ์ และปัจจัยด้านอุทยานแห่งชาติน้ำตกแม่สุรินทร์

จากการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวกับการจัดการและการปรับตัวดังกล่าวข้างต้นทำให้เห็นว่า กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงต้องมีการจัดการเพื่อให้วิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรม ที่เป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ยังคงอยู่ แต่กระนั้นก็ต้องมีการปรับตัวในหลาย ๆ ด้านไม่ว่าจะเป็นด้านความเป็นอยู่และการประกอบอาชีพ ซึ่งการปรับตัวดังกล่าวก็เพื่อให้อยู่ได้ในสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งลักษณะการปรับตัวเพื่อให้อยู่ได้ในสังคมที่เปลี่ยนไปดังกล่าวนี้ผู้วิจัยสามารถนำมาใช้ในการศึกษาความเชื่อและประเพณี

พิธีกรรมที่เกี่ยวกับเจ้าพ่อโมกขละ หมู่บ้านห้วยปลากอง ตำบลชะเนง้อ อำเภอมะเมาะ จังหวัดตาก ต่อไปได้

นอกจากนี้การศึกษาวิจัยที่ศึกษาในลักษณะการจัดการและการปรับตัวในเรื่องต่าง ๆ ยังปรากฏให้เห็นในงานวิจัยของ นฤมล ลภะวงศ์, และอนุรักษ์ ปัญญาวัฒน์ (2557) ได้ศึกษาเรื่อง **กระบวนการจัดการเพื่อรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ปกากะญอบ้านหนองมณฑล อำเภอมะเมาะ จังหวัดเชียงใหม่** โดยบทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการจัดการเพื่อรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชนบ้าน หนองมณฑล (มอวาคี) และเพื่อศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการจัดการเพื่อรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ปกากะญอในชุมชนบ้านหนองมณฑล (มอวาคี) ตำบลแม่วิน อำเภอมะเมาะ จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่าการศึกษาวิถีชีวิตวัฒนธรรมแบบปกากะญอให้คงอยู่กับสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน มีการสร้างข้อตกลงร่วมกันภายในชุมชน รวมถึงในการประชุมแต่ละครั้งชาวบ้านในชุมชนทุกครอบครัวจะต้องมาร่วมแสดงความคิดเห็นและร่วมลงมติ หากครอบครัวใดไม่สามารถร่วมการประชุมได้ต้องส่งตัวแทนคนในครอบครัวอย่างน้อย 1 คนมาร่วมประชุม และหากครอบครัวใดไม่เข้าร่วมประชุมติดต่อกัน 3 ครั้ง ครอบครัวนั้นก็จะได้ไม่ได้รับความช่วยเหลือจากคนในชุมชน การรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมแบบปกากะญอใช้วิธีการให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม เช่น เชิญผู้รู้ ผู้อาวุโส และปราชญ์ชาวบ้านร่วมจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อสอนลูกหลานในโรงเรียนบ้านมอวาคี ในส่วนบทบาทหน้าที่ของคนในชุมชน คนในชุมชนทุกคนต้องมีส่วนร่วมในการดูแล รักษาจารีต ประเพณี วัฒนธรรมของชุมชน สำหรับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการจัดการเพื่อรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ปกากะญอในชุมชนบ้านหนองมณฑล (มอวาคี) ตำบลแม่วิน อำเภอมะเมาะ จังหวัดเชียงใหม่ นั้นพบว่า ภายในชุมชนยังคงมีผู้รู้ ผู้อาวุโสซึ่งเป็นบุคคลที่มีความรู้ทางด้าน ประเพณี ศิลปวัฒนธรรมอยู่ รวมไปถึงคนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนให้วิถีชีวิตแบบปกากะญอยังคงอยู่โดยการจัดตั้งโรงเรียนมอวาคีที่ใช้หลักสูตรท้องถิ่นสำหรับจัดการเรียนการสอนให้ลูกหลานได้เรียนรู้รากเหง้า ประเพณีศิลปวัฒนธรรมของ ชาวปกากะญอ

ในด้านการศึกษาอัตลักษณ์ด้านต่าง ๆ รวมถึงภูมิปัญญาชาวบ้านในพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงนั้นปรากฏให้เห็นในงานวิจัยของศิริธร สาวเสมอ (2555) ได้ศึกษา **ดนตรีกะเหรี่ยงกรณีศึกษาหมู่บ้านโปงกระทิงบน ตำบลบ้านบึง อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี** โดยงานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาดนตรีของชาวกะเหรี่ยงหมู่บ้านโปงกระทิงบน ตำบลบ้านบึง อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี เพื่อศึกษาวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับดนตรีในสังคมชาวกะเหรี่ยงหมู่บ้านโปงกระทิงบน ตำบลบ้านบึง อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี และเพื่อวิเคราะห์ความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมของหมู่บ้านโปงกระทิงบน ตำบลบ้านบึง อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี ผลการศึกษาพบว่า ดนตรีชาวกะเหรี่ยงบ้านโปงกระทิงบน นั้นมีทั้งเพลงร้องและเครื่องดนตรีที่สืบทอดกันมา คือ แคน และมีเครื่องดนตรี

ประกอบจังหวะได้แก่ กลองยาว ฉิ่ง ฉาบ กรับไม้ ซึ่งจะใช้ร้องเพลงเล่นดนตรีเมื่อมีงานประเพณีต่าง ๆ เพลงร้องและดนตรี เป็นเพลงดั้งเดิมเพลงที่ขับร้องส่วนใหญ่มีเนื้อหาเกี่ยวกับวิถีชีวิต ธรรมชาติ ความรัก และคำสอนต่าง ๆ การขับร้องก็จะร้องโต้ตอบกัน วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับดนตรีในสังคม ชาวกะเหรี่ยงหมู่บ้านโปงกระทิงบน นั้นพบว่า มีกระบวนการเรียนรู้และถ่ายทอดกันแบบการบอกเล่า ต่อ ๆ กันมา บางคนก็เรียนแบบครูพักลักจำ เพราะเพลงส่วนใหญ่เป็นเพลงที่ร้องในชีวิตประจำวัน ไม่ว่าจะเป็นเพลงกล่อมเด็ก เพลงสอนเด็ก เพลงในงานรื่นเริงต่าง ๆ นอกจากนี้ในส่วนของดนตรีใน ประเพณีและพิธีกรรมเกี่ยวกับชีวิต ได้แก่ การเกิด ก็จะใช้เพลงกล่อมลูกในการอบรมสั่งสอนลูก การแต่งงานและความรัก เด็กหนุ่มก็จะใช้เพลงในการจีบสาวที่ตนเองหมายปอง และเมื่อมีการ แต่งงานเพื่อนเจ้าบ่าวก็จะร้องเพลงหยอกเย้าเจ้าบ่าว งานศพ ก็จะมีการขับร้องเพลงสวดส่งวิญญาณ นอกจากนี้ดนตรียังใช้ในพิธีกรรมสำคัญในรอบปี ไม่ว่าจะเป็นงานประจำปี งานประเพณีการก่อพระ ทรายเวียนเจดีย์ พิธีไหว้ต้นไม้ ประเพณีเรียกขวัญ เป็นต้น ในส่วนของการวิเคราะห์ความเข้มแข็งทาง วัฒนธรรมของหมู่บ้านโปงกระทิงบนโดยใช้ทฤษฎีรากแก้วทางวัฒนธรรมของรองศาสตราจารย์ ดร. กาญจนา อินทรสุวานนท์ มาวิเคราะห์ พบว่า สามารถสรุปได้ตามหัวข้อดังนี้ 1) อยู่อย่างกะเหรี่ยง คือ มีการใช้ชีวิตความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย มีการดำเนินวิถีชีวิตตามแบบอย่างบรรพบุรุษทั้งด้าน ความเชื่อ ประเพณีวัฒนธรรมต่าง ๆ 2) ใฝ่ใจศึกษา นักดนตรีบ้านโปงกระทิงบนมีการฝึกฝนและ พัฒนาฝีมือของตนเองเพื่อถ่ายทอดให้กับเยาวชนรุ่นใหม่ 3) เสาะหาความรู้ โดยได้มีการศึกษาวิธีการ ดำเนินงานด้านประเพณีวัฒนธรรมของชาวกะเหรี่ยงในหมู่บ้านอื่น ๆ ด้วย 4) เข้าสู่ค่านิยม โดยการนำ ดนตรีและการร้องเพลงเข้าไปมีส่วนร่วมกับการประกอบกิจกรรมต่าง ๆ 5) สร้างสมอุดมการณ์ โดยชาวกะเหรี่ยงบ้านโปงกระทิงบนจะไม่นำเอาเครื่องดนตรีสมัยใหม่เข้ามาเกี่ยวข้อง เพื่อเป็นการการ ส่งเสริมและอนุรักษ์ให้เครื่องดนตรีดั้งเดิมคงอยู่กับลูกหลานสืบไป 6) สืบสานวัฒนธรรม ชาวกะเหรี่ยง บ้านโปงกระทิงบนยังคงมีการรักษาวัฒนธรรมด้านภาษา การแต่งกาย การร้องเพลงและดนตรี ไว้อย่างเหนียวแน่น 7) จดจำประเพณี ชาวกะเหรี่ยงบ้าน โปงกระทิงบนมีการจัดกิจกรรมหรืองานตาม ช่วงเวลาที่ได้กำหนดไว้ในรอบปีเป็นประจำ ซึ่งประเพณีที่ทำก็จะมี ความเกี่ยวข้องกับธรรมชาติ ความเชื่อและศาสนา 8) ของดีศาสนา ชาวกะเหรี่ยงบ้าน โปงกระทิง มีการนับถือศาสนาพุทธ โดยมี พระอธิการนวม เป็นพระภิกษุที่มีบทบาทสำคัญในการนับถือพุทธศาสนาของชาวกะเหรี่ยง

จากงานวิจัยของศิริธร สาวเสมอ ทำให้ทราบถึงเครื่องดนตรีที่กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงนิยม ใช้เล่นเมื่อมีกิจกรรมสำคัญหรือประเพณีต่างๆ นอกจากนี้ยังทำให้ทราบถึงลักษณะรูปแบบของเพลงที่ กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงนำมาร้องซึ่งแต่ละเพลงล้วนแฝงข้อคิดคติสอนใจต่าง ๆ ไว้

ส่วนงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับภูมิปัญญาชาวบ้านที่ปรากฏในพิธีกรรมได้แก่ งานวิจัยของ จักรพันธ์ เพียรพนัสสัก (2543) ได้ศึกษาภูมิปัญญาชาวบ้านในพิธีกรรมของชุมชนกะเหรี่ยง ซึ่งงานวิจัยนี้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของความเชื่อและพิธีกรรมที่ชาวปกากะญอได้ปฏิบัติกันสืบ

มา แต่กระนั้นเมื่อความเปลี่ยนแปลงในสังคมเกิดขึ้นก็ทำให้ความเชื่อและพิธีกรรมบางอย่างเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย โดยงานวิจัยของจักรพันธ์ เพียรพนัสศักดิ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบวิธีการและเนื้อหาสาระที่เป็นภูมิปัญญาในพิธีกรรมของชุมชนกะเหรี่ยง เพื่อศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขที่ส่งผลต่อความคงอยู่และการเปลี่ยนแปลงภูมิปัญญาในพิธีกรรมของชุมชนกะเหรี่ยง ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบวิธีการและเนื้อหาสาระในพิธีกรรมของชุมชนกะเหรี่ยงนั้นสามารถแบ่งรูปแบบและวิธีการได้ 3 รูปแบบ คือ พิธีกรรมตามวงจรชีวิต ซึ่งได้แก่ พิธีกรรมการเกิด พิธีกรรมการแต่งงาน และพิธีกรรมการตาย พิธีกรรมหลักในรอบปีการผลิต เป็นพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบการผลิตเพื่อยังชีพ โดยจะมีพิธีกรรมตั้งแต่การเลือกพื้นที่ในการเพาะปลูกจนถึงการเก็บเกี่ยวขึ้นยุ่งฉาง พิธีกรรมตามโอกาส เป็นพิธีกรรมที่เกิดจากความเชื่อและความศรัทธาของคนในชุมชน ได้แก่ การทำพิธีเสี่ยงทายด้วยกระดูกไก่ ไบไม้ และข้าวสาร สำหรับปัจจัยและเงื่อนไขที่ส่งผลต่อความคงอยู่และการเปลี่ยนแปลงภูมิปัญญาในพิธีกรรมของชุมชนกะเหรี่ยงนั้นสามารถแบ่งได้เป็นสองส่วนคือ ปัจจัยและเงื่อนไขภายใน ได้แก่ ระบบการถ่ายทอดในชุมชนและวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชน ซึ่งจะเปลี่ยนแปลงในรูปแบบมากกว่าสาระของพิธีกรรม ปัจจัยและเงื่อนไขภายนอก ได้แก่ การพัฒนาสมัยใหม่และอำนาจของรัฐ การบุกรุกทางวัฒนธรรม การส่งเสริมระบบเศรษฐกิจในการปลูกพืชเชิงเดี่ยว และพ่อค้าคนกลาง ซึ่งทำให้พิธีกรรมตามวงจรชีวิตปรับเปลี่ยนรูปแบบไป

จากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในเรื่องของความเชื่อกับการจัดระเบียบที่ว่างของเรือนกะเหรี่ยงในหมู่บ้านพระบาทห้วยต้ม ตำบลนาทราย อำเภอเถลิง จังหวัดลำพูน, การปรับตัวทางวัฒนธรรมการผลิตด้านการเกษตรของชาวปกากะญอ ตำบลห้วยปูลิง อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน, กระบวนการจัดการเพื่อรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ปกากะญอบ้านหนองมนชล อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่, ดนตรีกะเหรี่ยง กรณีศึกษาหมู่บ้านโปงกระทิงบน ตำบลบ้านบึง อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี, ภูมิปัญญาชาวบ้านในพิธีกรรมของชุมชนกะเหรี่ยง แสดงให้เห็นการศึกษาในชุดความรู้สองกลุ่มใหญ่ ๆ คือ 1) การศึกษาในรูปแบบของการจัดการ และ 2) การศึกษาสิ่งที่เป็นลักษณะเฉพาะของกลุ่มชาติพันธุ์ในด้านต่าง ๆ แต่ยังไม่ปรากฏการศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับเจ้าพ่อโมกขละ ซึ่งจากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับงานวิจัยทั้งเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในจังหวัดตาก และงานวิจัยเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในพื้นที่อื่น ๆ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อโมกขละ ศึกษาความเชื่อ และประเพณีพิธีกรรมที่เกี่ยวกับเจ้าพ่อโมกขละ หมู่บ้านห้วยปลากอง ตำบลชะเนือ อำเภอมะรุมมาต จังหวัดตาก และศึกษาบทบาทของเจ้าพ่อโมกขละที่มีต่อคนในหมู่บ้านห้วยปลากอง ตำบลชะเนือ อำเภอมะรุมมาต จังหวัดตาก เนื่องจากข้อมูลดังกล่าวจะเป็นฐานข้อมูลที่สำคัญและเป็นประโยชน์กับหมู่บ้านห้วยปลากอง หน่วยงานราชการ และผู้ที่สนใจศึกษาต่อไปในอนาคต

บทที่ 3

ข้อมูลทั่วไปของหมู่บ้านห้วยปลากอง ตำบลชะเนือ อำเภอมะรุมะต จังหวัดตาก

บทนี้ผู้วิจัยจะกล่าวถึงข้อมูลทั่วไปของหมู่บ้านห้วยปลากอง ตำบลชะเนือ อำเภอมะรุมะต จังหวัดตาก แต่เพื่อให้เห็นภาพและข้อมูลที่ชัดเจนจึงจะให้ข้อมูลพื้นฐานทั้งในระดับจังหวัด ระดับอำเภอ ระดับตำบล และระดับหมู่บ้าน ซึ่งภายในข้อมูลพื้นฐานดังกล่าวจะนำเสนอประวัติความเป็นมา ที่ตั้งและภูมิประเทศ ภูมิอากาศ และการปกครอง โดยมีรายละเอียดดังนี้

ข้อมูลทั่วไปของจังหวัดตาก

1. ประวัติความเป็นมา

อำเภอบ้านตากเริ่มก่อตั้งโดยกลุ่มคนไทยที่อพยพมาจากลุ่มแม่น้ำแยงซีเกียงตอนใต้ ซึ่งได้เดินทางลงมาตามแนวลำน้ำสาละวิน ได้ข้ามลำน้ำสาละวินผ่านลุ่มน้ำเมยเข้ามาทางช่องเขาต่าน อำเภอมะรุมะต และเมื่อมาถึงพื้นที่หนึ่งซึ่งเห็นว่ามีความเหมาะสมจึงได้ก่อตั้งบ้านเมืองขึ้น โดยมีผู้นำของกลุ่มตั้งตนเป็นกษัตริย์ปกครองบ้านเมืองสืบต่อกันมา การปกครองบ้านเมืองมีทั้งยุคสมัยที่มีความเจริญรุ่งเรือง และยุคสมัยที่เสื่อมสลาย กล่าวคือในช่วงปี พ.ศ. 560 ในรัชสมัยพระเจ้าสุทนต์มณีเขตการปกครองแผ่ขยายไปจนถึงทะเลอันดามัน มีการค้าขายกับเมืองอินเดีย และในช่วงปีพุทธศตวรรษที่ 10 รัชสมัยของพระยาภาววรณดิศ ได้มีการอพยพโยกย้ายผู้คนไปสร้างราชธานีขึ้นใหม่ที่เมืองละโว้ ทางตอนใต้ของเมืองตาก นอกจากนี้ยังสันนิษฐานว่าในบางยุคสมัยเมืองตากได้ถูกทิ้งร้างไว้ ดังปรากฏข้อมูลในพงศาวดารเหนือที่ได้กล่าวถึงการเสด็จทางชลมารคตามลำน้ำปิง ของพระนางจามเทวี พระราชธิดากษัตริย์ละโว้ ในช่วงปี พ.ศ. 1176 เพื่อไปปกครองแคว้นทริภุญไชย (ลำพูน) พระนางจามเทวีได้ขึ้นไปสำรวจบนฝั่งแม่น้ำป่องรอยกำแพงเมืองเก่าถูกทิ้งร้างจึงทรงโปรดให้สร้างเป็นเมืองใหม่ให้ชื่อว่า “เมืองตาก”

ปี พ.ศ. 1805 ขุนสามชนเจ้าเมืองฉอดได้ยกทัพมาโจมตีเมืองตาก พ่อขุนศรีอินทราทิตย์ ทรงจัดกองทัพออกไปรบ โดยมีพระราชโอรสองค์เล็ก (พ่อขุนรามคำแหงมหาราช) ซึ่งมีพระชนมายุได้ 19 พรรษา ติดตามไปด้วย กองทัพของทั้งสองฝ่ายได้สู้รบกันที่บริเวณเชิงเขานอกเมืองตากประมาณ 1 กิโลเมตร พ่อขุนรามคำแหงมหาราชได้ทรงชนช้างกับขุนสามชนกระทำยุทธหัตถีกัน ขุนสามชนสู้ไม่ได้แตกพ่ายไป พ่อขุนรามคำแหงมหาราชจึงได้ทรงโปรดสร้างเจดีย์ขึ้นเป็นที่ระลึกถึงชัยชนะในการทำยุทธหัตถี โดยสร้างเป็นศิลปะแบบสุโขทัยตั้งอยู่ ณ วัดพระบรมธาตุ อำเภอบ้านตาก ต่อมาในยุคสมัยพระมหาธรรมราชาได้ย้ายเมืองตากลงมาทางตอนใต้ตามลำน้ำปิง ไปตั้งอยู่ที่ปามะม่วง

ฝั่งตะวันตกของแม่น้ำปิง ซึ่งอยู่ในเขตตำบลปามะม่วง อำเภอเมืองตาก โดยใช้เป็นเมืองหน้าด่านสำหรับป้องกันกองทัพพม่าที่ยกทัพเข้ามาทางด่านแม่ละเมาและเป็นเมืองที่กองทัพไทยใช้เป็นชุมชุมพลในช่วงเวลาที่ยกทัพไปตีเมืองเชียงใหม่

จังหวัดตากถือเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีความสำคัญในประวัติศาสตร์ เป็นเมืองที่พระมหากษัตริย์ในอดีตได้เสด็จมาชุมนุมกองทัพที่เมืองตาก ถึง 4 พระองค์ คือ พ่อขุนรามคำแหงมหาราชทรงชนช้างกับขุนสามชนเจ้าเมืองฉอด สมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงประกาศอิสรภาพเมืองแครง และทรงยกทัพกลับราชอาณาจักรไทยโดยผ่านดินแดนเมืองตากเป็นแห่งแรก สมเด็จพระนารายณ์มหาราชทรงนำทัพไปตีหัวเมืองฝ่ายเหนือ และได้ทรงสร้างวัดพระนารายณ์ที่เชิงสะพานกิตติขจร ตั้งอยู่ในพื้นที่อำเภอเมืองตากในปัจจุบัน และสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชเคยได้รับพระบรมราชโองการแต่งตั้งเป็นเจ้าเมืองตาก (สำนักงานจังหวัดตาก, ม.ป.ป.)

2. ที่ตั้งและภูมิประเทศ

จังหวัดตาก ตั้งอยู่ในภาคเหนือค่อนไปทางตะวันตกของประเทศไทย ระหว่างเส้นรุ้งที่ 15 องศา 50 ลิปดา 36 พิลิปดาเหนือ และเส้นแวงที่ 99 องศา 7 ลิปดา 22 พิลิปดาตะวันออก สูงกว่าระดับน้ำทะเล 116.2 เมตร (ที่ตั้งศาลากลางจังหวัดตาก) ห่างจากกรุงเทพมหานคร ตามระยะทางทางหลวงหมายเลข 1 ถนนพหลโยธิน ประมาณ 426 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 16,406.65 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 10,324,156.25 ไร่ ใหญ่เป็นอันดับที่ 2 ของภาคเหนือรองจากจังหวัดเชียงใหม่ สภาพภูมิประเทศโดยทั่วไป เป็นป่าไม้และภูเขา มีทิวเขานนธงชัยแบ่งพื้นที่จังหวัดออกเป็น 2 ฝั่ง ตากฝั่งตะวันออก คือ อำเภอเมือง อำเภอบ้านตาก อำเภอสามเงา กิ่งอำเภอวังเจ้า และตากฝั่งตะวันตก คือ อำเภอแม่สอด อำเภอแม่ระมาด อำเภอพบพระ อำเภอท่าสองยาง อำเภออุ้มผาง จังหวัดตากมีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ จังหวัดแม่ฮ่องสอน จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดลำพูน และจังหวัดลำปาง

ทิศใต้ ติดต่อกับ จังหวัดอุทัยธานี และจังหวัดกาญจนบุรี

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ จังหวัดสุโขทัย จังหวัดกำแพงเพชร จังหวัดนครสวรรค์ และจังหวัดอุทัยธานี

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา (จังหวัดตาก, ม.ป.ป)

ภาพ 1 แผนที่แสดงพื้นที่จังหวัดตาก และอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ต่างๆ

ที่มา: <https://www.ecitepage.com/viewtopic.php?f=63&t=85452>

3. ภูมิอากาศ

เนื่องจากจังหวัดตากมีสภาพภูมิประเทศแบ่งออกเป็นสองฝั่ง คือ ฝั่งตะวันออก และฝั่งตะวันตก ส่งผลให้ลักษณะภูมิอากาศของภูมิภาคทั้งสองฝั่งแตกต่างกันไปด้วย เนื่องจากเทือกเขาถนนธงชัยเป็นแนวปะทะลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ที่พัดมาจากมหาสมุทรอินเดีย และทะเลอันดามัน ทำให้ภูมิภาคฝั่งตะวันออกได้รับความชื้นจากลมมรสุมไม่เต็มที่ ขณะที่ภูมิภาคฝั่งตะวันตกได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมมากกว่า ทำให้ปริมาณฝนตกในฝั่งตะวันตกโดยเฉพาะในพื้นที่ที่อยู่ในเขตภูเขา เช่น อำเภอท่าสองยาง อำเภอพบพระ และอำเภออุ้มผาง และอากาศจะหนาวเย็นมากกว่าฝั่งตะวันออก สภาพภูมิอากาศโดยทั่วไปแบ่งออกเป็น 3 ฤดู คือ

ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่กลางเดือนกุมภาพันธ์เป็นต้นไป จนถึงกลางเดือนพฤษภาคม

ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่กลางเดือนพฤษภาคมเป็นต้นไป จนถึงเดือนตุลาคม โดยฝนจะตกทางด้านตะวันตกมากกว่าด้านตะวันออก เนื่องจากอยู่ในเขตอิทธิพลของมรสุมและดีเปรสชัน นอกจากนี้ด้านตะวันตกมีพื้นที่ป่าไม้มากกว่าทำให้เก็บความชุ่มชื้นได้เป็นอย่างดี

ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่เดือนตุลาคมเป็นต้นไป จนถึงเดือนกุมภาพันธ์ อากาศจะหนาวจัด ในช่วงเดือนธันวาคมถึงเดือนมกราคม (จังหวัดตาก, ม.ป.ป)

4. การปกครอง

จังหวัดตากมีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 645,047 คน เป็นชาย 326,833 คน หญิง 318,214 คน แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 8 อำเภอ 1 กิ่งอำเภอ คือ อำเภอเมือง อำเภอบ้านตาก อำเภอสามเงา อำเภอแม่สอด อำเภอแม่ระมาด อำเภอพบพระ อำเภอท่าสองยาง อำเภออุ้มผาง และ กิ่งอำเภอวังเจ้า ส่วนการปกครองท้องถิ่นจำแนกได้คือ องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง เทศบาลนคร 1 แห่ง เทศบาลเมือง 1 แห่ง เทศบาลตำบล 17 แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบล 49 แห่ง (สำนักงานจังหวัดตาก, ม.ป.ป.)

ข้อมูลทั่วไปของอำเภอแม่ระมาด

1. ประวัติความเป็นมา

อำเภอแม่ระมาดสันนิษฐานว่า เดิมทีเป็นที่อยู่อาศัยของชาวกะเหรี่ยงมาเป็นเวลากว่า 100 ปี มาแล้ว ต่อมาประชาชนในจังหวัดภาคเหนือหลายจังหวัด เช่น ลำพูน เชียงใหม่ ลำปาง แพร่ น่าน พากันอพยพมาหาที่ทำกินโดยอาศัยลำห้วยแม่ระมาดเป็นพื้นที่ประกอบอาชีพและตั้งถิ่นฐาน บ้านเรือนอยู่อาศัย บริเวณดังกล่าวเป็นพื้นที่อุดมสมบูรณ์ ประกอบอาชีพเกษตรกรรมได้ผลดี จึงได้ชักชวนญาติพี่น้องอพยพลงมาตั้งถิ่นฐานเพิ่มมากขึ้น จนกระทั่งเป็นหมู่บ้านใหญ่เรียกว่า “บ้านแม่ระมาด” ตามชื่อลำห้วย ซึ่งมีฐานะเป็นเมืองหน้าด่านขึ้นกับอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ต่อมา พญาอินทรีศรีนายอำเภอแม่สอดสมัยนั้นได้พิจารณาเห็นว่า ตำบลแม่ระมาดมีการขยายตัวเติบโตอย่างรวดเร็วและอยู่ห่างไกลจากอำเภอแม่สอดมาก การคมนาคมไม่สะดวก เพื่อประโยชน์แก่การปกครอง จึงได้ยกฐานะเป็นอำเภอแม่ระมาด เมื่อปี พ.ศ. 2440 และต่อมาในปี พ.ศ. 2494 ทางราชการได้ยกฐานะเป็นอำเภอแม่ระมาด เมื่อวันที่ 1 มกราคม 2494 โดยมีขุนโสภิตบรรณลักษณ์ หรือนายอำพัน กิตติขจร เป็นนายอำเภอคนแรก (สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ, ม.ป.ป.)

2. ที่ตั้งและภูมิประเทศ

อำเภอแม่ระมาด ตั้งอยู่ที่ทิศตะวันตกของจังหวัดตาก มีระยะห่างจากอำเภอแม่สอด 33 กิโลเมตร ห่างจากตัวเมืองจังหวัดตาก 120 กิโลเมตร อำเภอแม่ระมาด มีเนื้อที่ประมาณ 998,014 ไร่ มีแนวชายแดนติดต่อกับสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาทั้งสิ้น 97.5 กิโลเมตร โดยมีแม่น้ำเมย กั้นพรมแดนทั้งหมด

อำเภอแม่ระมาดมีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ ตำบลแม่ตื่น อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่

ทิศใต้ ติดต่อกับ ตำบลแม่กาษา และตำบลพระวอ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ตำบลแม่ท้อ อำเภอเมืองตาก ตำบลท้องฟ้า อำเภอบ้านตาก และตำบลบ้านนา อำเภอสามเงา จังหวัดตาก

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ตำบลแม่หละ อำเภอท่าสองยาง และติดต่อกับรัฐกะเหรี่ยง สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา โดยมีลำน้ำเมยเป็นเขตเส้นแดน

สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นป่าเขามิที่ราบสูงบ้าง ส่วนมากเป็นที่ราบเชิงเขาซึ่งเป็นพื้นที่เหมาะแก่การเพาะปลูกบริเวณลุ่มน้ำ เช่น แอบลำห้วยแม่ระมาต ลำห้วยแม่จะรา ลำห้วยชะเนจื้อ ลำห้วยแสม ลำห้วยแม่ท้อ และตามแนวลำน้ำแม่ตื่น (สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ, ม.ป.ป.)

3. ภูมิอากาศ

ลักษณะภูมิอากาศในเขตอำเภอแม่ระมาต โดยทั่วไปมีสภาพอากาศเย็นสบายอุณหภูมิเฉลี่ยตลอดปีที่ 25 - 40 องศาเซลเซียส สภาพภูมิอากาศประกอบด้วย 3 ฤดู คือ

ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคม - เดือนตุลาคม ปริมาณน้ำฝนประมาณ 40 มิลลิเมตร/ปี ฝนจะตกมากที่สุดในช่วงเดือนกรกฎาคม - เดือนสิงหาคม เฉลี่ย 322.8 มิลลิเมตร/เดือน

ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน - เดือนกุมภาพันธ์ อากาศจะหนาวจัดในช่วงเดือนธันวาคม และเดือนมกราคม อุณหภูมิเฉลี่ยประมาณ 19 องศาเซลเซียส

ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือนมีนาคม - เดือนเมษายน อากาศจะร้อนจัดในช่วงเดือนเมษายน (เทศบาลตำบลแม่ระมาต, ม.ป.ป.)

4. การปกครอง

อำเภอแม่ระมาตได้แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 6 ตำบล 57 หมู่บ้าน ดังนี้

ตำบลแม่ระมาต ประกอบด้วย 8 หมู่บ้าน

ตำบลแม่จะรา ประกอบด้วย 9 หมู่บ้าน

ตำบลชะเนจื้อ ประกอบด้วย 14 หมู่บ้าน

ตำบลพระธาตุ ประกอบด้วย 8 หมู่บ้าน

ตำบลสามหมื่น ประกอบด้วย 5 หมู่บ้าน

ตำบลแม่ตื่น ประกอบด้วย 13 หมู่บ้าน

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 8 แห่ง

เทศบาลตำบลแม่ระมาต

เทศบาลตำบลแม่จะรา

เทศบาลตำบลทุ่งหลวง

องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ระมาต

องค์การบริหารส่วนตำบลชะเนจื้อ

องค์การบริหารส่วนตำบลพระธาตุ

องค์การบริหารส่วนตำบลสามหมื่น

องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ตื่น

จำนวนประชากรของอำเภอแม่ระมาด มีจำนวนทั้งสิ้น 55,170 คน แยกเป็นชาย 28,192 คน หญิง 26,978 คน และมีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 18,215 ครัวเรือน (สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ, ม.ป.ป.)

ข้อมูลทั่วไปของตำบลชะเนือ

1. ประวัติความเป็นมา

ชะเนือเป็นภาษากะเหรี่ยง แปลว่า รังผึ้ง โดยมีที่มาจากกรณีผึ้งมาทำรังที่ต้นไม้ใหญ่ บริเวณห้วยที่ไหลผ่านตำบล จึงเรียกตำบลชะเนือ ประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวบ้านไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง และบางหมู่บ้านเป็นประชากรที่อพยพย้ายมาจากจังหวัดลำพูน (องค์การบริหารส่วนตำบลชะเนือ, ม.ป.ป.)

2. ที่ตั้งและภูมิประเทศ

ตำบลชะเนือ อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก อยู่ห่างจากอำเภอแม่ระมาด ไปทางทิศเหนือประมาณ 17 กิโลเมตร และห่างจากจังหวัดตากประมาณ 136 กิโลเมตร มีเนื้อที่ 323.57 ตารางกิโลเมตร หรือ 202,231 ไร่

ตำบลชะเนือมีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ของประเทศต่าง ๆ และอำเภอต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ ตำบลแม่หละ อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก

ทิศใต้ ติดต่อกับ ตำบลแม่ระมาด อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ตำบลแม่ตื่น และตำบลสามหมื่น อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ แม่น้ำเมยซึ่งกั้นพรมแดนระหว่างประเทศไทยกับสาธารณรัฐแห่ง

สหภาพเมียนมา

ลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไป เป็นภูเขาสูงมีที่ราบลุ่มระหว่างภูเขาเล็กน้อย ความลาดชัน 0 – มากกว่า 35 เปอร์เซ็นต์ สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง ประมาณ 181 – 1,011 เมตร (องค์การบริหารส่วนตำบลชะเนือ, ม.ป.ป.)

3. ประชากร

ฐานข้อมูลเว็บไซต์องค์การบริหารส่วนตำบลชะเนือ ระบุว่าตำบลชะเนือมีหมู่บ้านจำนวน 14 หมู่บ้าน แต่ละหมู่บ้านมีรายละเอียดจำนวนประชากร แยกเป็นชายและหญิง และจำนวนครัวเรือน ดังรายละเอียดในตารางต่อไปนี้

ตาราง 4 สถิติประชากรในหมู่บ้านต่างๆ ในตำบลชะเนง้อ

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	จำนวนประชากร			จำนวนครัวเรือน
		ชาย	หญิง	รวม	
1	บ้านนุบอ	211	180	391	128
2	บ้านป่าไร่	317	318	635	255
3	บ้านพะละ	295	299	594	165
4	บ้านแพะ	302	289	591	210
5	บ้านห้วยปูลิง	276	270	546	155
6	บ้านหม่องว่า	412	388	800	288
7	บ้านชะเนง้อ	1,120	1,003	2,123	494
8	บ้านแม่ระมาตน้อย	363	365	728	331
9	บ้านห้วยแห้ง	482	398	880	169
10	บ้านทุ่งผู้เมีย	314	289	603	198
11	บ้านจกปก	394	397	791	247
12	บ้านห้วยปลากอง	340	286	626	168
13	บ้านหนองหลวง	220	245	465	180
14	บ้านชิปะก่อ	299	268	567	133

ตำบลชะเนง้อมีประชากรทั้งสิ้น 10,340 คน มีครัวเรือนประมาณ 3,121 ครัวเรือน แยกเป็นชาย 5,345 คน หญิง 4,995 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลชะเนง้อ, ม.ป.ป.)

ข้อมูลทั่วไปของหมู่บ้านห้วยปลากอง หมู่ 12 ตำบลชะเนง้อ อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก

1. ประวัติความเป็นมา

หมู่บ้านห้วยปลากอง ก่อตั้งเมื่อประมาณ ปี พ.ศ. 2504 ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน เป็นชาวปกากะญอที่อพยพมาจากรัฐกะเหรี่ยง ประเทศพม่า เดิมทีชาวปกากะญอกลุ่มนี้อาศัยอยู่ในหมู่บ้านเดผาใต้ ชื่อหมู่บ้านเดผาใต้ มาจากคำว่า เด หมายถึง เก่าแก่ และผาใต้ หมายถึง ใหญ่ รวมความหมายถึง หมู่บ้านเก่าแก่ขนาดใหญ่ ซึ่งขณะนั้นมีบ้านเรือนจำนวน 15 หลังคาเรือน หลังจากตั้งบ้านเรือนในหมู่บ้านเดผาใต้ได้ประมาณ 5-6 ปี เกิดเหตุการณ์ชาวบ้านในหมู่บ้านเสียชีวิตวันละ 1-2 คน นายพะเมี้ยะ ผู้นำชุมชน ณ ขณะนั้น จึงนำชาวบ้านอพยพย้ายถิ่นฐานมาตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ใหม่ โดยตั้งชื่อหมู่บ้านว่า "หมู่บ้านเดโพ" ซึ่งมีความหมายว่า "กระต๊อบ" แต่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่นี้ได้

เพียง 2 ปี ชาวปกากะญอกลุ่มนี้ก็ได้อพยพย้ายถิ่นฐานอีกครั้ง โดยครั้งนี้ได้มาตั้งหมู่บ้านอยู่ในพื้นที่ใหม่และตั้งชื่อหมู่บ้านว่า หมู่บ้านยะหมูโก ซึ่งมีความหมายว่า สถานที่ที่ปลาว่ายน้ำมาอยู่รวมกันเป็นจำนวนมาก และเมื่อถึงช่วงฤดูน้ำลดก็จะเห็นปลากองอยู่เต็มห้วย ต่อมาหน่วยงานราชการได้เปลี่ยนชื่อหมู่บ้านโดยแปลความหมายจากชื่อหมู่บ้านภาษาปกากะญอเป็นภาษาไทยว่า หมู่บ้าน ห้วยปลากอง และชาวปกากะญอกลุ่มนี้ได้อาศัยอยู่ในพื้นที่ดังกล่าวมาจวบจนถึงปัจจุบัน (จุฑามาศ บุตรสีดา และคณะ, 2559, น. 12)

ภาพ 2 แผนที่แสดงพื้นที่หมู่บ้านห้วยปลากอง ตำบลชะเนงจือ อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก

ที่มา: <https://www.google.co.th/maps/@17.0688535,98.3775285,633m/data=!3m1!1e3?dcr=0>
เพิ่มเติมข้อมูลการใส่ตำแหน่งหมู่บ้านห้วยปลากองโดย ศิริวรรณ มูลใจ, 3 เมษายน 2563

2. ที่ตั้งและภูมิประเทศ

หมู่บ้านห้วยปลากอง ตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ 12 ตำบลชะเนงือ อำเภอมะละมาต จังหวัดตาก มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ต่างๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดกับ ตำบลแม่หละ อำเภอลำปาง จังหวัดตาก

ทิศใต้ ติดกับ บ้านห้วยปลากองน้อย

ทิศตะวันออก ติดกับ ดอยเลวหรือดอยผาขาว

ทิศตะวันตก ติดกับ แม่น้ำเมย รัฐกะเหรี่ยง ประเทศพม่า

3. การคมนาคม

การคมนาคมเข้าสู่หมู่บ้านห้วยปลากองสามารถเดินทางได้ 2 วิธี ดังนี้

3.1 เดินทางโดยใช้รถยนต์ได้ 2 เส้นทาง คือ

เดินทางเป็นระยะทาง 60 กิโลเมตรจากแยกอุ้มผาง ใช้เส้นทางหลวงหมายเลข 105 ตำบลแม่ปะ อำเภอมะละมาต จังหวัดตาก เมื่อถึง กม.48+780 เลี้ยวซ้ายเข้าหมู่บ้านห้วยปลากอง ระยะทางจากถนนสายหลัก กม.48+780 เข้าหมู่บ้านห้วยปลากองประมาณ 9 กิโลเมตร

เดินทางโดยใช้เส้นทางหลวงหมายเลข 105 อำเภอลำปาง จังหวัดตาก ถึง กม. 49+220 เลี้ยวขวาเข้าหมู่บ้านห้วยปลากอง ระยะทางจากถนนสายหลัก กม. 49+220 เข้าหมู่บ้านห้วยปลากองประมาณ 9 กิโลเมตร

3.2 เดินทางโดยใช้เรือล่องมาตามแม่น้ำเมย (ระยะทางกรมทางหลวง, 2563)

4. ระบบการปกครอง

หมู่บ้านห้วยปลากองอยู่ในความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลชะเนงือ อำเภอมะละมาต จังหวัดตาก โดยมีนายสมพงษ์ พงษ์อภิโชติ ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน (องค์การบริหารส่วนตำบลชะเนงือ, ม.ป.ป.)

5. ระบบสาธารณูปโภคพื้นฐาน

5.1 ไฟฟ้า

กระทรวงพลังงานเข้ามาช่วยเหลือหมู่บ้านห้วยปลากอง และโรงเรียนบ้านห้วยปลากอง โดยติดตั้งระบบผลิตไฟฟ้าด้วยเซลล์แสงอาทิตย์สำหรับโรงเรียนบ้านห้วยปลากองในปี พ.ศ. 2546 และผลิตไฟฟ้าประจุแบตเตอรี่ด้วยเซลล์แสงอาทิตย์สำหรับหมู่บ้านห้วยปลากองในปี พ.ศ. 2548

5.2 น้ำใช้สำหรับการอุปโภคและบริโภค

ใช้น้ำประปาภูเขาโดยต่อน้ำจากแหล่งน้ำดอยเลวมาพักไว้ในถังพักน้ำซึ่งอยู่ในบริเวณสำนักสงฆ์ห้วยปลากองแล้วต่อท่อแจกจ่ายน้ำไปทั่วหมู่บ้าน

5.3 การจัดการขยะ

การจัดการขยะของชุมชน จัดการโดยนำขยะไปทิ้งที่ลานโล่งบริเวณข้าง ๆ สำนักสงฆ์แล้วเผาทิ้ง ขยะส่วนใหญ่จะเป็นถุงพลาสติก ถุงที่ใช้ประกอบหรือห่อหุ้มอาหาร และ ขวดผลิตภัณฑ์ที่ใช้ในครัวเรือน (สมพงษ์ พงษ์อภิโชติ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 11 พฤษภาคม 2562)

6. ระบบการศึกษาในหมู่บ้าน

หมู่บ้านห้วยปลากองมีโรงเรียนประจำหมู่บ้าน คือ โรงเรียนห้วยปลากองวิทยาการ เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดภายใต้องค์การบริหารส่วนตำบลชะเนง้อ นักเรียนในโรงเรียนส่วนใหญ่เป็น ชาวปกากะญอและชาวพม่า การจัดการเรียนการสอนจะเน้นวิชาภาษาไทย คณิตศาสตร์ และ วิทยาศาสตร์ รวมถึงการคิดวิเคราะห์เป็นหลัก ส่วนวิชาอื่น ๆ จะบูรณาการเข้าด้วยกัน นอกจากนี้ทาง โรงเรียนยังเน้นกิจกรรมให้เด็กมีส่วนร่วมได้แก่ โครงการเศรษฐกิจพอเพียง เลี้ยงไก่ เพาะเห็ด ปลูกผัก เลี้ยงปลาตก ทำน้ายาล้างจาน เป็นต้น มีสหกรณ์ออมทรัพย์สำหรับให้นักเรียนฝึกการออมเงิน

นอกจากการได้รับงบประมาณสนับสนุนเพื่อบริหารจัดการจากองค์การบริหารส่วน ตำบลแล้ว ยังมีหน่วยงานและองค์กรภายนอก อาทิ มูลนิธิกำลังใจ สำนักงานข่าว Spring News มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย มหาวิทยาลัยกรุงเทพ เข้ามาสนับสนุนงบประมาณในการสร้างอาคาร สถานที่สำหรับการเรียนการสอนและห้องน้ำเพื่อให้เพียงพอต่อการใช้งานสำหรับเด็ก รวมไปถึงมี ทหารที่ประจำการอยู่ในหมู่บ้านห้วยปลากองให้ความอนุเคราะห์ช่วยเหลือในการจัดสถานที่ และทำ กิจกรรมร่วมกับนักเรียน เช่น สอนนักเรียนออกกำลังกายเป็นต้น (จุฑามาศ บุตรสีดา และคณะ, 2559, น. 16-18)

7. ศาสนา

ชาวบ้านหมู่บ้านห้วยปลากองนับถือศาสนาทั้งศาสนาพุทธ และศาสนาคริสต์ ซึ่งการ นับถือศาสนาคริสต์นั้นมีทั้งนิกายโรมันคาทอลิกและนิกายโปรเตสแตนต์

7.1 ศาสนาพุทธ

หมู่บ้านห้วยปลากองมีสำนักสงฆ์ห้วยปลากองซึ่งเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวบ้านที่ นับถือศาสนาพุทธ มีเจ้าอาวาสชาวปกากะญอ ชื่อ แอะเซอ ภายในสำนักสงฆ์มีพระจำวัดอยู่ 2 รูป ชาวปกากะญอหมู่บ้านห้วยปลากองที่เป็นพุทธศาสนิกชน ล้วนให้ความสำคัญกับวันสำคัญต่าง ๆ ทางพุทธศาสนาเหมือนกับชาวพุทธทั่วไป แต่จะมีความแตกต่างกันบ้างในเรื่องของรูปแบบและ ขั้นตอนในการประกอบพิธีทางศาสนา เนื่องจากพื้นที่หมู่บ้านห้วยปลากองมีพรมแดนติดกับประเทศ เมียนมา ส่งผลให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรมขึ้น รวมไปถึงการประกอบพิธีกรรมบางอย่างทาง พุทธศาสนาได้รับอิทธิพลจากประเทศเมียนมาด้วย วันสำคัญทางพุทธศาสนาของชาวปกากะญอ หมู่บ้านห้วยปลากอง ประกอบไปด้วย

7.1.1 วันพระใหญ่ขึ้น 15 ค่ำ ชาวบ้านหมู่ห้วยปลากองที่นับถือศาสนาพุทธได้รับอิทธิพลมาจากเมียนมา ในเรื่องของการทำบุญในวันพระ ชาวบ้านจะไปวัดในช่วงสายหรือบ่าย และมักจะมาพักผ่อนที่วัดเหมือนเป็นวันหยุดของชาวพุทธ พระจะทำวัตรเช้าในช่วงเวลา 6 โมงเช้า ซึ่งจะช้ากว่าไทย ทุกวันพระในช่วงเช้าพระราชามีการเวียนเทียน บทสวดมนต์จะสวดคล้าย ๆ บทสวดมนต์ของไทย

7.1.2 วันเข้าพรรษา-ออกพรรษา มีการทำบุญ แห่เทียน ถวายเทียนพรรษา เหมือนกับพุทธศาสนิกชนทั่วไป แต่สิ่งที่แตกต่างคือ ชาวบ้านหมู่บ้านห้วยปลากองจะมีการไปเวียนเทียนในตอนเย็นของวันพระใหญ่ในช่วงวันเข้าพรรษา หลังจากทำบุญเสร็จจะมีพิธีแห่เทียนเป็นการนำเงินเหรียญไปล้างน้ำแล้วนำเงินนั้นไปแต่ละตัวคนที่เราอยากให้เราช่วยทำบุญกับเรา จากนั้นนำเงินไปถวายพระ เพื่อให้พระนำเงินไปเป็นปัจจัยในการทำนุบำรุงพุทธศาสนาต่อไป

7.1.3 งานทอดกฐิน มีการจัดงานเหมือนกับชาวพุทธในเมืองทั่วไป แต่เป็นงานเล็ก ๆ ไม่ใหญ่มาก (จุฑามาศ บุตรสีดา และคณะ, 2559, น. 53-54)

7.2 ศาสนาคริสต์

หมู่บ้านห้วยปลากองมีอาคารที่ชาวบ้านที่นับถือศาสนาคริสต์ร่วมแรงร่วมใจกันสร้างสำหรับใช้เป็นศูนย์รวมจิตใจ และเป็นศูนย์รวมในการประกอบพิธีในวันสำคัญต่าง ๆ ได้แก่

7.2.1 วันอีสเตอร์ เป็นวันที่ระลึกถึงพระเยซูคริสต์ ที่พระองค์ได้ทรงเสียสละชีวิตเพื่อล้างบาปให้กับมนุษยโลกโดยพระองค์ได้ตายแทนบาปของมนุษย์ โดยกิจกรรมอีสเตอร์จะจัดขึ้นในช่วงเดือนเมษายนของทุก ๆ ปี ชาวบ้านจะมาร่วมกันเพื่อสวดอธิษฐานให้กับพระเยซู

7.2.2 วันแห่งความรัก เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อให้รู้ถึงความรักของพระเจ้าที่มีให้กับมนุษยโลก เป็นความรักแบบการให้ ชาวบ้านที่นับถือศาสนาคริสต์จะมาร่วมฟังการเล่าเรื่องพระเยซูที่เป็นพระผู้ให้ และร่วมกันสวดอธิษฐานให้กับพระองค์

7.2.3 วันคริสต์มาส คือ วันเฉลิมฉลองการประสูติของพระเยซูผู้ซึ่งเป็นศาสดาสูงสุดของชาวคริสต์ เมื่อถึงวันคริสต์มาสทุกคนจะไปรวมตัวกันเพื่อร่วมกันนมัสการ ตอนเย็นก็จะนมัสการและเทศนาร่วมกัน

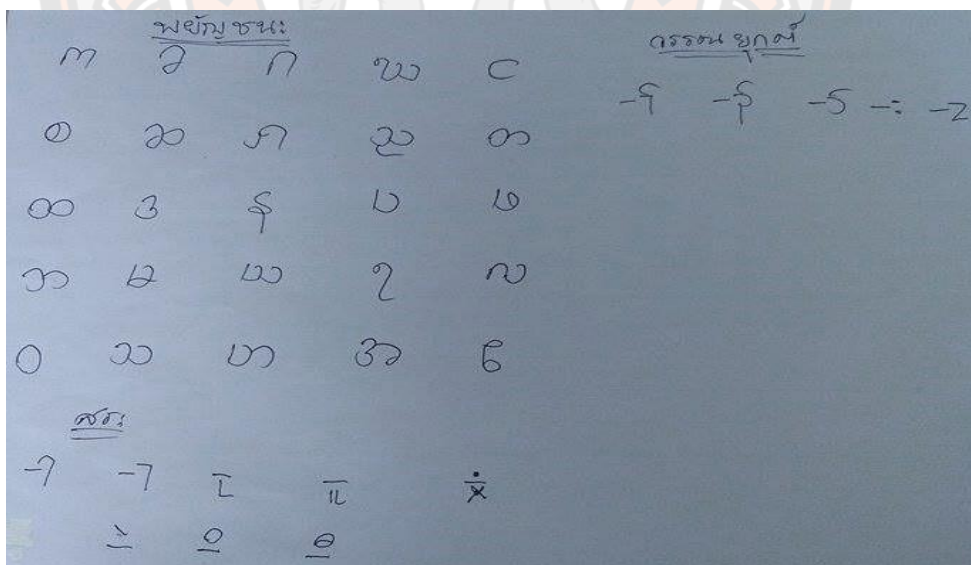
7.2.4 พิธีการรับบัพติศมา คือการยอมรับให้พระวิญญาณบริสุทธิ์มาครอบครองชีวิตของเราโดยเด็กจะรับบัพติศมาคือเด็กที่กำลังจะเติบโตเป็นวัยรุ่นโดยเมื่อเข้าโบสถ์ในวันอาทิตย์จะมีการแจ้งศิษยาภิบาลว่าจะมีคนรับบัพติศมา หลังจากเสร็จกิจกรรมในการเข้าโบสถ์ ศิษยาภิบาลจะสอนขั้นตอนการรับบัพติศมาให้กับผู้เข้ารับบัพติศมา หลังจากนั้นจะให้ผู้รับบัพติศมาไปยืนบริเวณข้าง ๆ บ่อน้ำ คนที่เข้าโบสถ์ในวันนั้นจะมายืนรอบ ๆ บ่อน้ำด้วย หลังจากนั้นก็จะร่วมกันร้องเพลงและอธิษฐานให้กับผู้เข้ารับบัพติศมา หลังจากนั้นศิษยาภิบาลจะให้ผู้เข้ารับบัพติศมาลงบ่อน้ำทีละคน

และศิษยาภิบาลจะทำพิธีการรับบัพติศมา เมื่อทำพิธีเสร็จผู้รับบัพติศมาจะได้รับเกียรติบัตรเพื่อแสดงตนว่าได้ยอมรับพระวิญญานบริสุทธิ์ของพระเจ้ามาคุ้มครองชีวิตแล้ว

7.2.5 พิธีออบู (พิธีมหาสนิท) เป็นพิธีแสดงถึงการร่วมสนิทกับพระเยซู โดยการรับประทานขนมปัง (สัญลักษณ์แทนร่างกายของพระองค์) และไวน์ (สัญลักษณ์แทนโลหิตของพระองค์) พิธีออบูเป็นพิธีที่ทำ 3 ครั้งภายใน 1 ปี (ไตรมาสละ 1 ครั้ง) จะทำในวันอาทิตย์เท่านั้น โดยจะนำน้ำองุ่นผสมกับน้ำองุ่นใส่แก้วเล็ก ๆ วางไว้บนโต๊ะ นำขนมปังมาวางบนโต๊ะ หลังจากนั้นศิษยาภิบาลจะสอนคำสอนในพระคัมภีร์เกี่ยวกับเลือดและเนื้อของพระเยซู เมื่อสอนเสร็จผู้ปกครองคริสตจักรแจกไวน์องุ่นและขนมปังให้กับผู้เข้ารับพิธีมหาสนิท ผู้รับจะสวดอธิษฐานไปพร้อมกับศิษยาภิบาล และรับประทานไวน์และขนมปัง หลังจากที่ได้รับประทานไวน์และขนมปังเสร็จศิษยาภิบาลจะอธิษฐานปิดพิธี (จุฑามาศ บุตรสีดา และคณะ, 2559, น. 56)

8. ภาษา

ภาษาปกากะญอที่ใช้ในหมู่บ้านห้วยปลากองเป็นภาษาปกากะญอสะกอ ดัดแปลงมาจากตัวอักษรพม่าผสมโรมัน มีพยัญชนะจำนวน 25 ตัว สระจำนวน 8 ตัว และวรรณยุกต์ จำนวน 5 ตัว ปัจจุบันนี้เยาวชนรุ่นใหม่ไม่สามารถที่จะเขียนภาษาปกากะญอได้แล้ว ผู้ที่สามารถเขียนภาษาปกากะญอได้ส่วนใหญ่จะเป็นผู้เฒ่าผู้แก่เท่านั้น (จุฑามาศ บุตรสีดา และคณะ, 2559, น. 56)

ภาพ 3 ภาษาเขียนของชาวปกากะญอ

ที่มา: วริษฐ์ ธรรมเกษตรกร, 2560, น. 59

9. สาธารณสุข

9.1 การรักษาโดยทางการ

ในชุมชนมีศูนย์มาลาเรียตั้งอยู่ใกล้กับสามแยกทางเข้าหมู่บ้านเปิดให้บริการทุกวัน จันทร์ อังคาร และศุกร์ เวลา 08.30-16.00 น. มีเจ้าหน้าที่ประจำการอยู่ 2 คน ส่วนในวันพุธ และวันพฤหัสบดีเจ้าหน้าที่จะกลับไปบันทึกข้อมูลผู้มาใช้บริการที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ขณะนี้ นอกจากนี้ในชุมชนยังมีอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) จำนวน 120 คน (นายสมพงษ์ พงษ์อภิโชติ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 11 พฤษภาคม 2562)

9.2 การรักษาโดยหมอชาวบ้าน

ชาวบ้านหมู่บ้านห้วยปลากองยังคงมีการรักษาโรคด้วยการใช้สมุนไพรที่หาได้จากป่า และหากเป็นไข้ ไข้ รุสวัด หรือกระดูกแขนขาหัก นอกจากไปรักษากับหมอที่ศูนย์มาลาเรียหรือโรงพยาบาลแล้ว ยังรักษาด้วยการเป่ามนต์ โดยต้องเตรียมสิ่งของและเงินค่าครูตามที่หมอเป่ามนต์บอก ซึ่งค่าครูและของที่เตรียมจะขึ้นอยู่กับอาการของแต่ละคน แต่ถ้าหากเจ็บป่วยแบบหาสาเหตุของอาการไม่ได้ก็จะไปหาหมอผีให้หมอผีบอกวิธีการรักษาโดยต้องเตรียมบุหรี พลุ ปูน และหมาก จำนวน 1 ชุด รวมถึงค่าครูตามที่หมอผีกำหนดและสิ่งของอื่น ๆ ตามที่ชาวบ้านศรัทธา (จุฑามาศ บุตรสีดา และคณะ, 2559, น. 56)

10. ทรัพยากรธรรมชาติในหมู่บ้านห้วยปลากอง

10.1 ทรัพยากรน้ำ

10.1.1 แหล่งน้ำตามธรรมชาติ

ในหมู่บ้านห้วยปลากองจะมีแม่น้ำหลัก ๆ อยู่ 3 สาย ได้แก่ แม่น้ำยะหมูโก หรือห้วยปลากองที่ไหลมาจากดอยเลวอ แม่น้ำที่เนอซีที่ไหลมาจากเขาลูกเล็ก ๆ ตั้งอยู่ใกล้ดอยเลวอ และแม่น้ำเมย ซึ่งแม่น้ำที่เนอซีไหลลงสู่แม่น้ำยะหมูโก ส่วนแม่น้ำยะหมูโกไหลลงสู่แม่น้ำเมย

สัตว์น้ำและพืชที่พบในแม่น้ำทั้ง 3 สายเช่น ปลาตะเพียน ปลาช่อน ปลานิล ปูแดง ปลาดุก ผักบัว ดอกบัว เป็นต้น

10.1.2 แหล่งน้ำที่ชาวบ้านสร้างขึ้น

บ่อน้ำต้นของหมู่บ้าน เป็นบ่อน้ำซึมที่ชาวบ้านใช้อุปโภคและบริโภค เริ่มมีมาตั้งแต่ประมาณ 30-40 ปีที่ผ่านมา ในอดีตหมู่บ้านมีบ่อน้ำต้นประมาณ 2-3 บ่อ แต่ปัจจุบันเหลือเพียงบ่อเดียว ชาวบ้านจะใช้น้ำในบ่อน้ำต้นช่วงฤดูแล้ง (จุฑามาศ บุตรสีดา และคณะ, 2559, น. 23)

10.2 ทรัพยากรภายในป่า

หมู่บ้านห้วยปลากองตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติแม่ระมาด ตำบล ขณะนี้ อำเภอมะระมาด จังหวัดตาก มีลักษณะเป็นป่าผลัดใบประเภทป่าเบญจพรรณ ต้นไม้ในป่า

ส่วนใหญ่จะเป็นต้นตองตึง และต้นสัก นอกจากนี้ในหมู่บ้านยังมีต้นมะม่วงป่าที่มีอายุประมาณ 100 ปี สูงประมาณ 17-18 เมตร กว้างประมาณ 4 คนโอบ ขึ้นอยู่ริมถนนท้ายหมู่บ้าน และต้นสักที่มีความสูงประมาณ 13-14 เมตร กว้างประมาณ 2 คนโอบ ขึ้นอยู่ข้างสะพานทางเข้าหมู่บ้าน

ทรัพยากรจากป่าที่ชาวบ้านนำมาใช้ประโยชน์รวมถึงสร้างรายได้ให้กับชาวบ้าน ประกอบด้วย

10.2.1 ต้นตองตึง เป็นต้นไม้ที่ขึ้นอยู่บริเวณป่ารอบ ๆ หมู่บ้านห้วยปลากอง โดยในช่วงเดือนกุมภาพันธ์-เมษายน เวลาประมาณตี 3 ถึง 10 โมงเช้า ชาวบ้านจะออกไปเก็บใบตองตึงที่ร่วงหล่นบนพื้นในป่ามาทำหลังคาบ้าน ชาวบ้านหมู่บ้านห้วยปลากองจะนำใบตองตึงมาทำเป็นหลังคาบ้านไว้ใช้เอง และขายบ้างเป็นบางครั้ง

10.2.2 น้ำผึ้ง ชาวบ้านหมู่บ้านห้วยปลากองจะเริ่มเก็บน้ำผึ้งตั้งแต่ช่วงเดือนกุมภาพันธ์ไปจนถึงเดือนเมษายน โดยการเก็บน้ำผึ้งมีขั้นตอนดังนี้ นำเปลือกมะพร้าว ใส่ในกระบอกไม้ไผ่ที่ผ่าเป็นซี่ ๆ มัดให้แน่น จุดไฟเพื่อให้เกิดควันไฟ เตรียมถังเปล่าไว้ใส่น้ำผึ้ง ปีนขึ้นไปเก็บน้ำผึ้งโดยเอาถังเปล่าที่เตรียมไว้ไปด้วย เพื่อที่จะสามารถเก็บน้ำผึ้งบนต้นไม้ใส่ถังได้ ข้อควรระวังในการเก็บน้ำผึ้ง คือ ไม่ควรเก็บน้ำผึ้งในช่วงเวลาหลังฝนตก เพราะน้ำฝนซึมเข้าไปแล้วจะผสมกับน้ำผึ้งทำให้ได้น้ำผึ้งที่ไม่เข้มข้น และเสียรสชาติ ในส่วนของความเชื่อหลังการเก็บน้ำผึ้ง มีดังนี้ 1) การขอบคุณเทพแห่งไฟ โดยหยดน้ำผึ้งใส่คบไฟ และ 2) การหยดน้ำผึ้งที่โคนต้นไม้(ต้นที่เก็บผึ้ง) เพื่อขอบคุณและขอขมาต้นไม้ที่ไปล่วงเกินขึ้นไปปีนป่ายเหยียบย่ำต้นไม้ต้นนั้น สำหรับผึ้งในหมู่บ้านห้วยปลากองจะมีอยู่สองชนิด คือ กะแนบือโซ จะมีน้ำผึ้งมากในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ และน้ำผึ้งเดือนห้า จะมีน้ำผึ้งมากในช่วงเดือนเมษายน

10.2.3 ไข่มดแดง มีมากในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนเมษายน ชาวบ้านจะไปเก็บไข่มดแดงมาประกอบอาหารบริโภคในครัวเรือน เช่น แกงไข่มดแดงใส่ดอกดิน ห่อหนึ่งไข่มดแดง เป็นต้น โดยวิธีการเก็บ คือ ใช้แป้งมันโรยให้ตัวมดหนีออกจากรังไปก่อน จึงจะเก็บไข่มดแดงได้

10.2.4 เห็ดชนิดต่าง ๆ เห็ดในพื้นที่ป่าหมู่บ้านห้วยปลากองจะเริ่มมีในช่วงเดือนพฤษภาคมถึงเดือนมิถุนายน เห็ดที่พบประกอบด้วย

เห็ดเผาะ มีลักษณะเป็นเมล็ดกลม ๆ ขึ้นอยู่โคนต้นไม้ (ต้นตองตึง) เก็บโดยการใช้ช้อนค่อย ๆ ขุดและเขี่ยดินออก ชาวบ้านจะเก็บมาประกอบอาหารและขาย แต่โดยส่วนใหญ่จะนิยมเก็บมาขายเนื่องจากราคาค่อนข้างแพง

เห็ดไผ่ พบได้ทั่วไป ชาวบ้านไม่ค่อยรับประทาน แต่จะเก็บขายเห็ดโคน ชาวบ้านนิยมรับประทาน และเก็บขาย

เห็ดไข่ เป็นเห็ดที่พบน้อยกว่าเห็ดชนิดอื่น ๆ โดยส่วนใหญ่ชาวบ้านจะนำมารับประทาน

10.2.5 หน่อไม้ จะมีในช่วงเดือนกรกฎาคมถึงเดือนสิงหาคม หน่อไม้ที่ชาวบ้าน นิยมเก็บ ประกอบด้วย

หน่อไม้ไร่ ชาวบ้านจะนำหน่อไม้ไร่มาต้มรับประทานเป็นอาหาร

หน่อไม้ซางหรือหน่อไม้รวก หน่อไม้ซางนำมาแปรรูปเป็นหน่อไม้ดองไว้ รับประทานเอง และแบ่งปันกันภายในหมู่บ้าน ไม่นิยมนำไปขาย สำหรับส่วนของลำต้นของ ไม้ซาง ชาวบ้านจะนำมาจักสาน นำมาทำไม้พายใบตองตึงไว้มุงหลังคาบ้าน

ไม้หนามหรือไม้ป่า ขึ้นมากบริเวณริมแม่น้ำเมย ชาวบ้านจะนำหน่อมา รับประทาน และนำลำต้นมาทำไม้ฟาก (ฝาบ้าน) นอกจากนี้ในช่วงฤดูหนาวเดือน พฤศจิกายน- ธันวาคม ชาวบ้านจะตัดลำต้นมาทำกระบอกรับน้ำ

10.2.6 ปูแดง มีอยู่ในช่วงเดือนตุลาคม ลักษณะเป็นปูเนื้อไม่เยอะ ตัวสีแดง อาศัยอยู่ในแม่น้ำ ชาวบ้านจะไปหาปูแดงมาประกอบอาหารและขาย การนำมาประกอบอาหารก็ ได้แก่ การนำมาทำน้ำพริกรับประทาน นำมาคั่วรับประทาน และนำมาแกงรับประทาน (จุฑามาศ บุตรสีดา และคณะ, 2559, น. 24-27)

11. เกษตรกรรม

ชาวปกากะญอหมู่บ้านห้วยปลากองโดยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร มีการ ปลูกข้าวทั้งข้าวนา และข้าวไร่ ปลูกไว้สำหรับบริโภคและขาย นอกจากนี้ยังปลูกพืชเศรษฐกิจ ได้แก่ ข้าวโพด และถั่วเขียว รายละเอียดด้านเกษตรกรรมของชาวบ้านหมู่บ้านห้วยปลากองมีดังนี้

11.1 ข้าว

ชาวบ้านหมู่บ้านห้วยปลากองปลูกข้าวเพื่อบริโภคมากกว่าการค้า ลักษณะพื้นที่ ปลูกมี 2 รูปแบบคือ พื้นที่นา และพื้นที่ไร่ สำหรับข้าวที่ชาวบ้านนิยมปลูกนั้นมีทั้งข้าวเจ้าและข้าว เหนียว โดยลักษณะข้าวที่ปลูกในพื้นที่นาและข้าวที่ปลูกในพื้นที่ไร่ มีดังนี้

11.1.1 ข้าวนา (บือจี้) แบ่งได้เป็น 2 ลักษณะคือ ข้าวที่มีลักษณะต้นสั้น ออกรวงเร็ว มี 1 สายพันธุ์ คือ บือพี หรือ ข้าวเกษตร และข้าวที่มีลักษณะต้นสูง ออกรวงช้า มี 2 สายพันธุ์ คือ คอพิเลาะ, เอนอเมะ

11.1.2 ข้าวไร่ (บือคี่) ข้าวไร่เป็นข้าวที่ไม่ชอบน้ำจึงนิยมปลูกในไร่ มี 3 สายพันธุ์ ได้แก่ บือโหวา ลักษณะเมล็ดข้าวสีขาวปกติ บือโหวาคี ลักษณะจมูกข้าวจะเป็นสีดำ และบือทอละ ลักษณะเมล็ดสีขาวปกติ จะแตกต้นอ่อนเยาะกว่ากอใหญ่กว่า

นอกจากการปลูกข้าวแล้วภายในไร่และในนาชาวบ้านจะมีการปลูกพืชชนิด อื่นๆ เช่น พริก แตงกวา มะเขือเทศลูกเล็ก และงา ร่วมด้วย ช่วงการปลูกข้าวจนถึงการเก็บเกี่ยว จะเริ่มตั้งแต่เดือนมิถุนายนถึงเดือนตุลาคม สำหรับการไม่ข้าวและสีข้าวนั้นชาวบ้านจะมีโรงสีจากนอก หมู่บ้านมาไม่ สำหรับการสีข้าวในหมู่บ้านมีโรงสีขนาดเล็ก 1 โรง นอกจากนี้ภายในหมู่บ้านยังมี

ครกกระเดื่องตำข้าวอยู่ 2 ครก ชาวบ้านเชื่อกันว่าการตำข้าวจะได้ข้าวที่มีวิตามินมากกว่าข้าวที่สี แต่กระนั้นเพื่อความสะดวกรวดเร็วชาวบ้านจึงเลือกการสีข้าวมากกว่าการตำข้าว

11.2 ข้าวโพด เริ่มเข้ามาในหมู่บ้านห้วยปลากองเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2551 ชาวบ้านหมู่บ้านห้วยปลากองปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เป็นหลัก ชาวบ้านเริ่มปลูกข้าวโพดกันในช่วงเดือน พฤษภาคมและขายผลผลิตในช่วงเดือนมกราคมของปีต่อมา ซึ่งจำนวนไร่ข้าวโพดที่ปลูกมากที่สุดคือ 20 ไร่ น้อยที่สุดคือ 5 ไร่ ปริมาณผลผลิตที่ได้ต่อ 1 ไร่ ประกอบด้วย ฝักแห้งได้ผลผลิตประมาณ 1 ตัน เมล็ดแห้งได้ผลผลิตประมาณ 300 กิโลกรัม

สำหรับความเชื่อและพิธีกรรมนั้นชาวบ้านหมู่บ้านห้วยปลากองเชื่อว่าก่อนการปลูกข้าวโพด หากเจ้าของไร่นับถือศาสนาพุทธแต่ไม่ต้องการเลี้ยงผีหลังเก็บเกี่ยวผลผลิต จะเชิญคนที่นับถือศาสนาคริสต์มาปลูกให้ก่อน 3-5 หลุม เป็นการหลอกผีว่าไร่นี้เป็นของคนที่นับถือศาสนาคริสต์

11.3 ถั่วเขียว ชาวบ้านหมู่บ้านห้วยปลากองปลูกถั่วเขียวมากรองจากข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ปลูกมากที่สุดถึง 20 ไร่ ปริมาณผลผลิตที่ได้ต่อ 1 ไร่ ได้ประมาณ 5-6 ถัง (จุฑามาศ บุตรสีดา และคณะ, 2559, น. 30-33)

12. ศิลปหัตถกรรม

12.1 การทอผ้า

ในอดีตชาวบ้านหมู่บ้านห้วยปลากองจะทอผ้าเพื่อใส่เอง และจะทอขายเมื่อมีคนสั่งซื้อ โดยสินค้าผ้าทอได้แก่ ย่อม เซชู(เสื่อ) ชุดเซวา(ชุดยาว) ผ้าถุงและโสร่ง

12.2 ผลิตภัณฑ์จากวัสดุในท้องถิ่น

ผลิตภัณฑ์จากวัสดุในท้องถิ่นของหมู่บ้านห้วยปลากอง มีทั้งการผลิตภัณฑ์ที่ได้จากการจักสาน ส่วนใหญ่สานจากไผ่ซางหรือไผ่รวก และการแกะไม้เป็นของใช้ รายละเอียดผลิตภัณฑ์มีดังนี้

12.2.1 กระจดหรือ กอแล สานจากไม้ไผ่ชื่อว่า ว่าสี ใช้หาวยขึ้นขอบกระจด

12.2.2 หมวกหรือโกเหมาะ

12.2.3 ข่า ไร่ใช้ใส่ฝัก และโสร่ง ไร่ใช้เก็บซ้อน จาน ซาม โดยข่าจะมีขนาดใหญ่กว่าโสร่ง

12.2.4 กือ ไร่สำหรับแบกข้าว

12.2.5 โส่กว้อ ไร่สำหรับแบกฟืน สานลายใยแมงมุม

12.2.6 เข่กรอ คือฝักมิดที่ทำจากไม้ ส่วนมากทำจากไม้สัก หากเป็นฝักมิดแบบสานเรียกว่า เข่คา มี 2 แบบ คือ ขนาดเล็กและขนาดใหญ่

12.2.7 สุ่มไก่หรือโจ

12.2.8 ที่ตั้งหม้อ เรียก เตอเปลอคือ

12.2.9 แจ้ ไร่สำหรับใส่ข้าวเปลือก สูงประมาณ 1.5 เมตร ปากแจ้ มีเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 2 เมตร สานด้วยตอกผิวไม้ไผ่ ลายเทเค ด้านในและนอกทาบด้วยซี่วัว และซี่ควาย

12.2.10 ซ้อนไม้หรือเนาะโตกวา

12.2.11 ซ้อนไม้ไผ่หรือน่อเตอ

12.2.12 กระจบายหรือทีนอเบอะ

12.2.13 ครกและสากตำน้ำพริก ทำจากไม้สัก ไม้ซ้อ

12.2.14 ไม้กวาดจากไม้ไผ่หรือล่อแควเซ่

12.2.15 ไม้กวาดดอกหญ้าหรือไม้กวาดอ่อน ทำขายทั้งในและนอกหมู่บ้าน

(จุฬามาศ บุตรสีดา และคณะ, 2559, น. 37-40)

ภาพ 4 กอแล (กระด้ง)

ที่มา: จุฬามาศ บุตรสีดา, 2559, น. 37

ภาพ 5 โโกเหมาะ (หมวก)

ที่มา: จุฑามาศ บุตรสีดา, 2559, น. 38

ภาพ 6 ภาพช้ายโส่จ้อ และภาพขวาซ่า

ที่มา: จุฑามาศ บุตรสีดา, 2559, น. 38

ภาพ 7 กือ

ที่มา: จุฬามาศ บุตรสีดา, 2559, น. 38

ภาพ 8 โฉ่ (ส้มไก่)

ที่มา: จุฬามาศ บุตรสีดา, 2559, น. 39

ภาพ 9 โสกว้อ

ที่มา: จุฬามาศ บุตรสีดา, 2559, น. 38

ภาพ 10 ซอสี (ที่เก็บไก่)

ที่มา: จุฬามาศ บุตรสีดา, 2559, น. 39

13. ประเพณีพิธีกรรม

ประเพณีพิธีกรรมในหมู่บ้านห้วยปลากอง แบ่งได้เป็น

13.1 ประเพณีพิธีกรรมในรอบปีที่ชาวปกากะเอยหมู่บ้านห้วยปลากองถือปฏิบัติส่วนใหญ่เป็นประเพณีพิธีกรรมที่สัมพันธ์กับวิถีชีวิตของคนในสังคมเกษตรกรรมและความเชื่อของชุมชน สรุปเป็นตารางได้ดังนี้

ตาราง 5 ประเพณีพิธีกรรมในรอบปีหมู่บ้านห้วยปลากอง

ช่วงระยะเวลาในการจัด ประเพณี/พิธีกรรม	ประเพณี/พิธีกรรม ในรอบปี	ลักษณะของประเพณี/พิธีกรรม
เดือนกุมภาพันธ์-เมษายน	เทศกาลท่องเที่ยวถ้ำ เจ้าพ่อโมกขละ วันสงกรานต์	เที่ยวชมถ้ำเจ้าพ่อโมกขละ สักการบูชาเจ้าพ่อ โมกขละ เล่นน้ำเมย และล่องเรือชมบรรยากาศริมแม่น้ำเมย วันที่ 13-16 เมษายนของทุกปี ชาวบ้านในหมู่บ้านถือว่า เป็นวันขึ้นปีใหม่ของหมู่บ้าน ในระหว่างวันที่ 13-14 เมษายน ชาวบ้านจะเล่นน้ำกันอย่างสนุกสนานภายใน หมู่บ้าน ส่วนในระหว่างวันที่ 15-16 เมษายน ชาวบ้านจะ รดน้ำดำหัวผู้เฒ่าผู้แก่ภายในหมู่บ้าน ในประเพณีรดน้ำดำ หัวผู้สูงอายุ และจะประกอบพิธีกรรมสงฆ์น้ำเจดีย์สอง แผ่นดินและพิธีกรรมสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละที่ถ้ำโมกขละ
เดือนมิถุนายน-กันยายน	พิธีเลี้ยงฝาย (ลือที่บอเกาะ)	การเลี้ยงฝาย หรือ ลือที่บอเกาะ จะทำก่อน ไถนาปลูกข้าว ในหมู่บ้านห้วยปลากองมีฝายซึ่งสร้างด้วยภูมิปัญญาของ ชาวปกากะเอยตั้งแต่บรรพบุรุษจำนวน 2 ฝาย การทำ ฝายของชาวบ้านใช้ไม้ไผ่ขางเป็นลำยาว ๆ เจาะรูแล้วใช้ไม้ สักเหลาปลายแหลมตอกเพื่อยึดไม้ไผ่ไว้ โดยสร้างฝายไว้ บริเวณแม่น้ำที่เนอซี ซึ่งเป็นต้นน้ำของฝายในหมู่บ้านไหล ลงมา จากการใช้น้ำจากฝายมาทำนาจึงต้องมีพิธีกรรมที่ เรียกว่า ที่บอเกาะหรือการเลี้ยงฝาย ซึ่งจะมีการเลี้ยงฝาย ฝายในทุก ๆ ครั้งก่อนการไถนาปลูกข้าว <u>อุปกรณ์ในการประกอบพิธีกรรม</u> 1. ไม้ไผ่สร้างให้ลักษณะเป็นทรงบ้านตั้งไว้ริมฝาย 2. ไก่อ่ 2 ตัว (ไก่อ่ตัวผู้และตัวเมีย) 3. เหล้า 2 ขวด

ช่วงระยะเวลาในการจัด ประเพณี/พิธีกรรม	ประเพณี/พิธีกรรม ในรอบปี	ลักษณะของประเพณี/พิธีกรรม
		<p><u>ขั้นตอนการประกอบพิธีกรรม</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. เชือดคอไก่ให้เลือดไหลลงแต่ละมุมของเสาบ้าน 2. จากนั้นจะต้มไก่ ตัดเอาเฉพาะ ปากไก่ ปีกไก่ เท้าไก่นำไปวางไว้ในบ้าน และนำเหล้า 1 ขวดวางไว้ในบ้านมีความเชื่อว่าถ้าไม่ไผ่ที่ใช้เป็นเสาบ้านแตกหน่อออกมาต้องทำพิธีกรรมใหม่ <p><u>ข้อห้ามในการประกอบพิธีกรรม</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. จะไม่ทำพิธีกรรม ในวันพุธ วันพระ และวันโกน 2. เจ้าของนาต้องเริ่มทำนาและทำพิธีเลี้ยงผาย ในวันเดียวกัน
	<p>พิธีเลี้ยงผีนา (ต๊ะแ่ส๊ะปือละหรือ แซะจี)</p>	<p>การเลี้ยงเจ้าที่นาจะทำก่อนข้าวตั้งท้อง เป็นพิธีกรรมที่แสดงถึงความเคารพนับถือ และแสดงความขอบคุณเจ้าที่นาที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มากขึ้น ซึ่งในทุก ๆ ปี จะประกอบพิธีกรรมปีละ 1 ครั้ง โดยการประกอบพิธีกรรมจะทำในนาแปลงเดิม มีข้อห้ามคือ จะไม่ประกอบพิธีกรรมในวันเสาร์ วันอาทิตย์ วันพระ และมีความเชื่อว่าถ้าชาวนาไม่ทำการประกอบพิธีกรรมเลี้ยงผี จะทำให้ผลผลิตไม่ดี เกิดโรคกับข้าว</p> <p><u>อุปกรณ์ในการประกอบพิธีกรรม</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ไก่ 2-3 ตัว ตัวผู้ 2 ตัว ตัวเมีย 1 ตัว และต้องเป็นไก่หนุ่ม ไก่สาว (ไก่ที่ยังไม่ออกไข่) 2. เมอกะขอ (ไม้แหลม 3 อัน) / ตะออคี / ต๊ะแ่ส๊ะ/ ต๊ะต๊ะมอ <p>อุปกรณ์ทั้ง 4 อย่างจะขาดอันใดอันหนึ่งไม่ได้</p> <p><u>ขั้นตอนการประกอบพิธีกรรม</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. เตรียมสถานที่โดยใช้นาแปลงเดิมที่ประกอบพิธีกรรมในทุกปี 2. เมอกะขอ ต้องหันไปทางทิศเหนือ (เมอกะขอทำมาจากไผ่ซาง) 3. สิ่งใส่ภายใน ต๊ะแ่ส๊ะ ประกอบด้วย ข้าวสุก เล็บไก่ ปากไก่ ปีกไก่ (มีความเชื่อว่า เจ้าที่เจ้าทางถ้าได้กินทั้ง 3 อย่างเท่ากับได้กินไก่ทั้งตัว) เหล้าขาวใส่แก้ว ส่วนขวดเหล้าวางไว้ข้างล่าง แต่ถ้าขวดเหล้าล้นต้องเริ่มพิธีใหม่

ช่วงระยะเวลาในการจัด ประเพณี/พิธีกรรม	ประเพณี/พิธีกรรม ในรอบปี	ลักษณะของประเพณี/พิธีกรรม
		ทั้งหมด เนื่องจากเป็นกลางไม่ดี ในการประกอบพิธีกรรม การเตรียมอุปกรณ์ต้องเตรียมที่นา ห้ามเตรียมอุปกรณ์ที่บ้าน
เดือนกรกฎาคม	วันเข้าพรรษา (ประเพณีแฮะที)	ในวันเข้าพรรษาวาบ้านในหมู่บ้านที่นับถือศาสนาพุทธจะ ทำบุญ แห่เทียน และถวายเทียนพรรษาที่วัด หลังจาก ทำบุญเสร็จจะมีพิธีแฮะที เป็นการนำเงินเหรียญไปล้างน้ำ แล้วนำเงินนั้นไปแตะตัวคนที่อยากให้เราช่วยทำบุญกับเรา จากนั้นนำเงินไปถวายพระ เพื่อให้พระนำเงินไปเป็นปัจจัย ในการทำนุบำรุงพุทธศาสนาต่อไป และในช่วงเย็นชาวบ้าน จะไปเวียนเทียนที่วัด
เดือนสิงหาคม	พิธีผูกข้อมือเรียก ขวัญ (ก็จ้อลาขู)	ก็จ้อลาขูเป็นประเพณีการผูกข้อมือของชาวปกากะญอ หมู่บ้านห้วยปลากอง โดยจะจัดประเพณีนี้ทุกปีในช่วง เดือนสิงหาคม ทุกคนในวงศ์ตระกูลจะต้องมาร่วมพิธีโดย พร้อมเพรียงกัน เพื่อให้ปู่ ย่า ตา ยาย มัดมือให้ เพื่อความ เป็นสิริมงคลแก่ลูกหลาน วัตถุประสงค์สำหรับประกอบพิธี ก็จ้อลาขู ประกอบด้วย <ol style="list-style-type: none"> 1. จานไม้ มีความหมายคือ สอนให้ลูกหลานทั้งหลายเชื่อ ฟังพ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย 2. ไม้พายข้าว ต้องมีตา 7 ปล้อง มีความหมายคือ ไม่ว่าใคร จะเป็นผู้นำหมู่บ้าน ต้องมีลักษณะตาม ตาไม้ 7 อย่าง 3. ด้ายขาว มีความหมายคือ เสมือนความบริสุทธิ์ เป็น สัญลักษณ์ของชาวปกากะญอ แม้จะอยู่ที่ใดก็ตาม ถ้าได้พบเห็นใครผูกข้อมือด้วยด้ายขาวแล้วถือว่าเป็น กลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน 4. ข้าวสุก 7 กำมือ มีความหมายคือ ชาวปกากะญอ จะต้องอยู่รวมกันเป็นกลุ่มเป็นก้อน ทุกคนจะต้องมี ความสามัคคีกัน 5. ข้าวต้มมัดตัวผู้และตัวเมีย มีความหมายคือ ลูกหลาน ชายและหญิงทำกิจกรรมอะไรต้องมีความร่วมมือกัน ทั้งเด็กและผู้ใหญ่ 6. ข้าวเหนียวงา มีความหมายคือ ลูกหลานทุกคนไม่ว่า อยู่ที่ไหนก็ตาม ต้องให้ความร่วมมือซึ่งกันและกัน 7. น้ำ มีความหมายคือ ความร่มเย็น ชาวปกากะญอ ทุกคนไม่ต้องการเป็นศัตรูกับใคร

ช่วงระยะเวลาในการจัด ประเพณี/พิธีกรรม	ประเพณี/พิธีกรรม ในรอบปี	ลักษณะของประเพณี/พิธีกรรม
		<p>8. กล้าย มีความหมายคือ ชาวปกากะญออยู่ที่ใดก็ตาม ให้อยู่ร่วมกันเหมือนกับเครือกล้ายให้อยู่รวมกันเป็นกลุ่มก้อน</p> <p>9. น้ำอ้อย มีความหมายคือ อ้อยเมื่อปลูกแล้วจะเป็นกอใหญ่ น้ำอ้อยก็มีรสชาติหวานเปรี้ยวเสมือนกับชาวปกากะญอที่มีมิตรไมตรีที่ดีต่อกัน</p> <p>10. ดอกลาขู (ดอกเดือน 8) มีสีขาว กลิ่นหอม มักจะเก็บวางไว้บนที่สูงหรือถวายเป็นนั้งพระ ดอกลาขูจะออกดอกครั้งเดียวในเดือนสิงหาคมเท่านั้น ซึ่งเปรียบเสมือนชาวปกากะญอที่จะรักษาความซื่อตรงกับครอบครัวของตนมีสามีภรรยาเพียงคนเดียวเท่านั้น เหมือนดอกลาขูที่ออกดอกปีละ 1 ครั้ง</p> <p>11. พอกี้ก่อ (เพี้ยววด้า) มีความหมายคือ ชาวปกากะญอไม่ว่าจะทำกิจกรรมทางวัฒนธรรมและประเพณีต่าง ๆ จะต้องมีการพอกี้ก่อด้วยทุกครั้ง เปรียบเสมือนกับการปลูกต้นไม้เพียงต้นเดียว จะมีการแผ่ขยายออกมาเป็นกอใหญ่ รากไม้จะยึดดินไว้อย่างแน่นหนา ชาวปกากะญอไม่ว่าจะอยู่ที่ใดต้องสร้างความเข้มแข็งเหมือนกับพอกี้ก่อ</p> <p>12. มะพร้าว ผลมะพร้าวมีลักษณะที่ประกอบด้วย เปลือก กะลา เนื้อ และน้ำ ซึ่งชาวปกากะญอ เปรียบทั้ง 4 ส่วนของผลมะพร้าว ดังนี้ เปลือก ความหมายคือ เป็นผู้นำ กะลา ความหมายคือ คุ่มครองหมู่บ้าน เนื้อและน้ำ ความหมายคือ จะต้องมีการทำกินอย่างมั่นคงถาวรเพื่อความเป็นอยู่ที่ดี และสามารถทำมาหากินได้ชั่วลูกชั่วหลาน</p> <p>13. เทียนไขซี่ผึ้ง มีความหมายคือ ถ้าลูกหลานตั้งหลักแหล่งหรือมีที่อยู่อย่างมั่นคง ขอให้ลูกหลานศึกษาหาความรู้ให้มีปัญญาเหมือนแสงสว่างของเทียนมองการณ์ไกล มีความเจริญรุ่งเรืองมาสู่ลูกหลานสืบไป</p>
เดือนตุลาคม	วันออกพรรษา	ในวันออกพรรษาชาวบ้านในหมู่บ้านที่นับถือศาสนาพุทธ จะมีการทำบุญตักบาตรข้าวสารอาหารแห้งที่วัดในช่วงเช้า

ช่วงระยะเวลาในการจัด ประเพณี/พิธีกรรม	ประเพณี/พิธีกรรม ในรอบปี	ลักษณะของประเพณี/พิธีกรรม
	พิธีเลี้ยงผีข้าวโพด	<p>การเลี้ยงผีหลังเก็บเกี่ยวผลผลิต ผี (ตะม้อเก่า) ในที่นี้แทนชื่อเรียกถึง วิญญาณของเจ้าที่ เจ้านา และวิญญาณของบรรพบุรุษตัวเอง เพื่อเป็นการขอบคุณเลี้ยงผีไร่หลังเก็บเกี่ยวผลผลิต มี 2 แบบ ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. แบบดั้งเดิม ใช้ไก่ 2 ตัว เหล้า 2 ขวด และสร้างศาลเล็ก ๆ ให้ (คล้ายกับการเลี้ยงผีข้าว) 2. แบบเจ ใช้น้ำส้ม 1 ขวด ขนมบัวลอย ข้าวต้มมัด <p><u>ข้อปฏิบัติ</u> ก่อนปลูกหากเจ้าของไร่บ้นถือศาสนาพุทธแล้วไม่ต้องการเลี้ยงผีหลังเก็บเกี่ยวผลผลิต จะเชิญคนนั้บถือศาสนาคริสต์มาปลูกให้ก่อน 3-5 หลุม เป็นการหลอกผีว่าไร่นี้เป็นของคนนั้บถือศาสนาคริสต์</p>
เดือนพฤศจิกายน	งานทอดกฐิน วันลอยกระทง	<p>ในงานทอดกฐินชาวบ้านในหมู่บ้านห้วยปลากองที่นับถือศาสนาพุทธจะมีการจัดเตรียมงานก่อน 1-2 วัน และในวันงานจะมีการแห่ผ้ากฐิน จุดปัจจัยไทยทาน ไปที่วัดบ้านห้วยปลากอง และถวายผ้ากฐิน จุดปัจจัยไทยทานดังกล่าวแต่พระสงฆ์</p> <p>ในวันลอยกระทง ช่วงกลางวันชาวบ้านหมู่บ้าน ห้วยปลากองแต่ละครอบครัวจะร่วมกันทำกระทง ในช่วงกลางคืนก็จะนำกระทงไปลอยบริเวณลำห้วยปลากองเพื่อแสดงความเคารพนับถือและขอขมาแม่น้ำคงคา</p>
	พิธีเรียกขวัญข้าว (ก้อะเท้าทุ)	<p>พิธีเรียกขวัญข้าว หรือ ก้อะเท้าทุ เป็นการเรียกขวัญข้าวหลังจากเก็บเกี่ยวเสร็จ โดยมีความเชื่อว่าหากไม่ทำพิธีกรรมนี้เจ้าของนาจะเจ็บป่วย</p> <p><u>อุปกรณ์ในการประกอบพิธีกรรม</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ไผ่ซาง(ตะออคี) มาผ่าเป็น 4 ซีก 2. ไก่ 2 ตัว (ตัวผู้ 1 ตัว ตัวเมีย 1 ตัว) 3. เหล้า 2 <p><u>ขั้นตอนในการประกอบพิธีกรรม</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. นำไม้ไผ่ซาง(ตะออคี) มาผ่าเป็น 4 ซีก แล้วนำไปยังบริเวณนา และปักไว้ในนาข้าว 2. นำไก่ 2 ตัว (ตัวผู้ 1 ตัว ตัวเมีย 1 ตัว) ที่ต้มสุกแล้ว และเหล้า 2 ขวด ไปยังบริเวณนา

ช่วงระยะเวลาในการจัด ประเพณี/พิธีกรรม	ประเพณี/พิธีกรรม ในรอบปี	ลักษณะของประเพณี/พิธีกรรม
		3. เจ้าของนาทำพิธีเรียกขวัญข้าวบอกกล่าว เจ้าที่ ที่กะจา (เจ้าที่น้ำ) กอกะจา (เจ้าป่าเจ้าเขา) หลังจาก ทำพิธีเสร็จก็นำไก่และเหล้ามารับประทาน เป็นอัน เสร็จสิ้นพิธีกรรม <u>ข้อปฏิบัติ</u> 1. ไก่ต้องเป็นไก่ต้มสุก 2. หากไม่สามารถหาไก่และเหล้ามาประกอบพิธีกรรมได้ ใช้ไข่ต้มในการประกอบพิธีแทนได้ 3. หากไม่มีการทำพิธีกรรมนี้เจ้าของนาจะเจ็บป่วย
เดือนธันวาคม	วันคริสต์มาส ประเพณีกินข้าวใหม่ (ออบ้อซอโค๊ะ)	วันคริสต์มาส คือ วันเฉลิมฉลองการประสูติของพระเยซูผู้ ซึ่งเป็นศาสดาสูงสุดของ ชาวคริสต์ เมื่อถึงวันคริสต์มาสทุก คนจะไปรวมตัวกันเพื่อร่วมกันนมัสการ ตอนเย็นก็จะ นมัสการและเทศนาร่วมกัน ออบ้อซอโค๊ะประเพณีกินข้าวใหม่ของชาวปกากะญอ จัดขึ้นในต้นเดือนธันวาคม โดยชาวปกากะญอในหมู่บ้าน ห้วยปลากองจะนำข้าวหลามและอาหารที่ปรุงเสร็จใหม่ ๆ ไปให้ผู้อาวุโสในหมู่บ้าน ตามลำดับอายุ

ที่มา: จุฑามาต บุตรสีดา และคณะ, 2559, น. 47-53

13.2 ประเพณีพิธีกรรมเกี่ยวกับชีวิต

ประเพณีพิธีกรรมเกี่ยวกับชีวิตของชาวปกากะญอหมู่บ้านห้วยปลากอง
 เป็นประเพณีที่ยึดถือปฏิบัติสืบทอดกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เป็นประเพณีพิธีกรรมที่อยู่ในวิถี
 ชีวิตของชาวปกากะญอตั้งแต่เกิดจนถึงตาย ประกอบด้วย ประเพณีพิธีกรรมการเกิด ประเพณี
 พิธีกรรมการแต่งงาน และประเพณีพิธีกรรมการตาย มีรายละเอียดดังนี้

13.2.1 ประเพณีพิธีกรรมการเกิด

ในอดีตชาวปกากะญอจะคลอดลูกที่บ้านโดยมีหมอต้าแยะเป็นผู้ทำ
 คลอด เมื่อตัดสายสะดือเสร็จแล้วจะนำไปใส่ในกระบอกไม้ไผ่ แล้วนำไปผูกกับต้นไม้ใหญ่ถือเป็นต้นไม้
 ประจำตัวเด็ก ห้ามตัดต้นไม้ต้นนั้นเด็ดขาด เพราะมีความเชื่อว่าจะทำให้เด็กล้มป่วยได้ วิธีการตัดสาย
 สะดือ คือ จะใช้ขนไก่มัดสายสะดือไว้ให้แน่น ผ่านไป 1-2 สัปดาห์ สายสะดือก็จะขาดหลุดไปเอง
 หลังจากหมอต้าแยะทำคลอดเสร็จเรียบร้อยแล้ว จะต้องนำน้ำส้มป่อยมาล้างมือล้างเท้าให้หมอต้าแยะ

รวมถึงให้ค่าสินน้ำใจในการทำคลอดประมาณ 200-300 บาท หลังจากนั้นผู้เป็นแม่จะต้องอยู่ไฟ หลังคลอด ระยะเวลาการอยู่ไฟขึ้นอยู่กับสภาพร่างกายของแม่ โดยทั่วไปมักจะอยู่ไฟประมาณ 15 วัน แต่บางคนก็อาจอยู่ไฟนานถึง 1 เดือน (จุฑามาศ บุตรสีดา และคณะ, 2559, น. 45)

13.2.2 ประเพณีพิธีกรรมการแต่งงาน

การแต่งงานของชาวปกากะญอหมู่บ้านห้วยปลากองนั้นฝ่ายหญิง จะต้องไปสู่ขอฝ่ายชาย หลังจากฝ่ายหญิงไปสู่ขอ ฝ่ายชายก็จะปรึกษากับพ่อแม่ เมื่อฝ่ายชายตกลงกับ พ่อแม่ว่าจะแต่ง ก็จะกลับมาบอกฝ่ายหญิง หลังจากนั้นจะหาฤกษ์ยามสำหรับการแต่งงาน

ในพิธีแต่งงานจะมีการผูกข้อมือ หลังจากเสร็จพิธีผูกข้อมือแล้ว เจ้าบ่าวจะไปนอนบ้านของเจ้าสาว 2-3 คืน หลังจากนั้นจะพาเจ้าสาวไปผูกข้อมือที่บ้านของเจ้าบ่าว แล้วนอนต่ออีก 3 คืน จึงจะกลับไปใช้ชีวิตคู่ที่บ้านของเจ้าสาวหรือบ่าวสาวบางคู่ก็จะสร้างบ้านใหม่ ชุดแต่งงานเจ้าบ่าวจะใส่เสื้อสีแดงและโสร่งหรือกางเกงขายาวสีดำ เจ้าสาวจะใส่ชุดสีขาว (เขวา) โดยฝ่ายหญิงนั้นหลังแต่งงานจะต้องเปลี่ยนไปสวมเสื้อสีดำ (เชชู) และผ้าถุง (จุฑามาศ บุตรสีดา และ คณะ, 2559, น. 46)

ภาพ 11 ชุดแต่งงานของชาวปกากะญอ

ที่มา: ปริญดา ธาราภินันท์สุข, 2563, ไม่ปรากฏเลขหน้า

13.2.3 ประเพณีพิธีกรรมการตาย

การประกอบประเพณีพิธีกรรมของผู้นับถือศาสนาพุทธ

เมื่อคนในครอบครัวเสียชีวิตญาติจะนำศพมาไว้ที่บ้าน เพื่อนบ้านก็จะมาแสดงความเสียใจและมาอยู่เป็นเพื่อนของครอบครัวผู้ตาย ชาวปกากะญอหมู่บ้านห้วยปลากรองจะเก็บศพไว้สามวันสามคืน หรือจนกว่าญาติจะมาร่วมงานศพจนครบแล้วจึงจะเผาศพ ซึ่งในอดีตนั้นจะใช้วิธีการฝังศพ ภายในงานศพจะมีการร้องเพลง โดยคนร้องจะเป็นผู้ชายเท่านั้น บทเพลงจะมีเนื้อหาร่ำรำพันถึงผู้ตาย (จุฑามาศ บุตรสีดา และคณะ, 2559, น. 45-46)

การประกอบประเพณีพิธีกรรมของผู้นับถือศาสนาคริสต์

เมื่อคนในครอบครัวเสียชีวิตญาติจะนำศพมาไว้ที่บ้าน เพื่อนบ้านก็จะมาแสดงความเสียใจและมาอยู่เป็นเพื่อนของครอบครัวผู้ตาย ช่วงเช้าของอีกวันหลังจากตายเพื่อนบ้านจะไปช่วยกันขุดหลุมฝังศพ พร้อมกับช่วยกันทำป้ายรูปไม้กางเขน และเขียนชื่อวัน/เดือน/ปี เกิดผู้ตาย รวมถึงวันที่เสียชีวิตของผู้ตาย หลังจากนั้นก็จะกลับมารวมตัวกันที่บ้านผู้ตายเพื่อทำพิธีนมัสการพระเจ้า หนุนใจญาติของผู้ตาย เมื่อทำพิธีเสร็จก็จะนำศพไปฝังที่สุสาน โดยจะแบกไม้กางเขนไปด้วย เมื่อไปถึงสุสานก็จะอธิษฐานและร้องเพลง หลังจากอธิษฐานและร้องเพลงเสร็จก็จะฝังศพ ในช่วงเย็นของการนำศพไปฝังเพื่อนบ้านก็จะไปเยี่ยมญาติของผู้เสียชีวิตที่บ้านเพื่อคอยปลอบใจ และให้กำลังใจ (จุฑามาศ บุตรสีดา และคณะ, 2559, น. 45-46)

14. ความเชื่อ

ชาวปกากะญอหมู่บ้านห้วยปลากรองทั้งที่นับถือศาสนาพุทธ และนับถือศาสนาคริสต์ต่างมีความเชื่อเกี่ยวกับผีหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เชื่อว่าในทุกพื้นที่ และทุกหนทุกแห่ง มีผีหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์สิงสถิตอยู่ไม่ว่าจะเป็น ในน้ำ ในป่า ในไร่ในนา ในหมู่บ้าน และในบ้านเรือน และถึงแม้ว่าชาวบ้านที่นับถือศาสนาคริสต์บางครอบครัวจะผ่นปรนความเคร่งครัดในการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ลงก็ตามแต่กระนั้นในความคิดและความรู้สึกของชาวบ้านก็ยังคงมีความเชื่อเหล่านี้้อยู่โดยรายละเอียดเรื่องความเชื่อของชาวปกากะญอหมู่บ้านห้วยปลากรองสามารถแบ่งได้ดังนี้

14.1 ผีหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในน้ำ ชาวปกากะญอหมู่บ้านห้วยปลากรองเชื่อว่าในน้ำมีผีหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ สิงสถิตอยู่ ดังนั้นหากจะทำอะไรที่ต้องใช้น้ำจะต้องทำพิธีกรรมบอกกล่าวและเซ่นไหว้ผีหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ดังกล่าวเพื่อแสดงความเคารพนับถือ เช่น พิธีลือที่บอเกาะ (พิธีเลี้ยงผีผาย) เป็นการแสดงความเคารพต่อน้ำที่ชาวปกากะญอได้นำมาใช้ในการเกษตร

14.2 ผีหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในป่า ชาวปกากะญอหมู่บ้านห้วยปลากรองเชื่อว่าในป่ามีผีหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์คอยดูแลอยู่ ดังนั้นหากเข้าไปในป่าจะไม่แสดงพฤติกรรมลบหลู่ผีหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์เป็นอันขาด เช่น พุดจาลบหลู่ผีหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ภายในป่า หากประกอบอาหารภายในป่าจะไม่ชิมหรือกินอาหารในขณะที่หม้อตั้งอยู่บนเตาไฟ รวมถึงจะไม่ทะเลาะและส่งเสียงดังในป่า

14.3 ผีหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในไร่และนา ชาวปกากะญอหมู่บ้านห้วยปลากองเชื่อว่าในไร่และนามีผีหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์คอยดูแล หากจะทำไร่ทำนา ต้องมีการบอกกล่าวและแสดงความนับถือด้วยการเซ่นไหว้บอกกล่าว โดยมีความเชื่อว่าการกระทำดังกล่าวจะส่งผลให้การทำไร่ทำนาในปีนั้นๆ เป็นไปด้วยดี และได้ผลผลิตที่ดี เช่น พิธีตะแฉะบือละ (พิธีเลี้ยงเจ้าที่นา) พิธีก้อะเทาะทุ (พิธีเรียกขวัญข้าว) และพิธีเลี้ยงผีไร่ข้าวโพด ซึ่งพิธีกรรมดังกล่าวล้วนแล้วแต่มีวัตถุประสงค์หลักที่เหมือนกันคือ เพื่อให้การทำไร่ทำนาเป็นไปด้วยดี และได้ผลผลิตที่ดี

14.4 ผีหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในหมู่บ้าน ชาวปกากะญอหมู่บ้านห้วยปลากองเชื่อว่าในหมู่บ้านมีผีหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ คอยดูแลปกป้องคุ้มครองชาวบ้านให้รอดพ้นจากภัยอันตรายต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในหมู่บ้าน เช่น เชื่อว่าเจ้าพ่อโมกขละคือผู้ที่ปกป้องคุ้มครองและช่วยเหลือคนในหมู่บ้านให้รอดพ้นจากภัยอันตรายต่าง ๆ ดังนั้นเพื่อเป็นการแสดงถึงความเคารพนับถือชาวบ้านจึงมีพิธีกรรมการสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละ

14.5 ผีหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในบ้านเรือน ชาวปกากะญอหมู่บ้านห้วยปลากองเชื่อว่าในบ้านเรือนที่ตนอยู่อาศัยมีผีหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์คอยดูแลรักษา ปกป้องคุ้มครองอยู่ ดังนั้นการสร้างบ้านจึงต้องมีขั้นตอนการประกอบพิธีกรรมในหลาย ๆ ขั้นตอน เช่น ก่อนการสร้างบ้านจะต้องมีการเสี่ยงทายว่าพื้นที่นั้นสามารถปลูกบ้านได้หรือไม่ และในการสร้างบ้านก็ต้องมีการดูทิศทางในการวางโครงสร้างของตัวบ้าน นอกจากนี้ยังมีความเชื่อว่ามีผีบรรพบุรุษ เป็นวิญญาณของปู่ ย่า ตา ยายที่เสียชีวิตแล้วยังคงอยู่ในบ้านเพื่อคอยดูแลปกป้องคุ้มครองลูกหลาน ซึ่งลูกหลานเองก็จะต้องทำพิธีกรรมเลี้ยงเซ่นไหว้พวกท่านเพื่อแสดงความเคารพนับถือ (จุฑามาศ บุตรสีดา และคณะ, 2559, น. 46-49)

15. การแต่งกาย

ลักษณะการแต่งกายของชาวปกากะญอนั้นสะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดและวิถีชีวิตของชาวปกากะญอไม่ว่าจะเป็นสีและลักษณะของชุดที่ใช้สวมใส่ โดยลักษณะเสื้อและชุดของชาวปกากะญอนั้นด้านหน้ากับด้านหลังจะเหมือนกันซึ่งเปรียบได้กับคนปกากะญอที่มีความซื่อตรง ต่อหน้าเป็นอย่างไรลับหลังก็เป็นแบบนั้น รายละเอียดลักษณะเครื่องแต่งกายของชาวปกากะญอ ดังตาราง 6

ตาราง 6 การแต่งกายของชาวปกากะญอบ้านห้วยปลากอง

ลำดับที่	การแต่งกาย	ลักษณะชุดที่ใส่
1	ผู้ชายจะใส่เสื้อสีแดง เรียกว่าเซโป๊ะ สีแดงเป็นสัญลักษณ์ของความกล้า หาญ	
2	เด็กผู้หญิงและหญิงสาวที่ยังไม่ แต่งงานจะใส่ชุดสีขาว เรียกว่าเซวา สีขาวเป็นสัญลักษณ์ของความ บริสุทธิ์	

ลำดับที่	การแต่งกาย	ลักษณะชุดที่ใส่
3	ผู้หญิงที่แต่งงานแล้วจะสวมใส่เสื้อสีดำ เรียกว่า เซชู และสวมใส่ผ้าถุงสีดำเป็นสัญลักษณ์ของผู้หญิงที่แต่งงานแล้ว	

ที่มา: นายสมพงษ์ พงษ์อภิโชติ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 11 พฤษภาคม 2562

16. ที่อยู่อาศัย

การสร้างบ้านของชาวปกากะญอหมู่บ้านห้วยปลากองมีความเชื่อว่าการสร้างบ้านต้องนำข้าวสารหรือข้าวเปลือก 7 เมล็ด จิ้มลงบนพื้นดินให้เมล็ดข้าวตั้งขึ้นตรงพื้นที่จะปลูกบ้านและเอากระป๋องมาครอบไว้ 1 คืน หากเปิดกระป๋องออกแล้วข้าวยังคงตั้งอยู่ทั้ง 7 เมล็ด หมายความว่าพื้นที่บริเวณนั้นสามารถสร้างบ้านได้ การสร้างบ้านของชาวปกากะญอหมู่บ้านห้วยปลากองโดยส่วนใหญ่เสาบ้านทำจากไม้สัก ตัวยานทำจากไม้แดง ไม้สัก และไม้ไผ่ หลังคาทำจากใบตองตึง โดยจะเปลี่ยนหลังคาใหม่ทุก ๆ 3 ปี การสร้างบ้านจะสร้างให้พื้นบ้านมีระดับที่ต่างกัน พื้นบ้านส่วนมากมี 2 ระดับ คือ พื้นห้องครัว (ชั้นบันไดแล้วจะพบพื้นระดับนี้ก่อน) และพื้นบ้านที่เป็นห้องนอนและห้องรับแขก ซึ่งจะยกให้สูงกว่าห้องครัว ในขณะที่บางบ้านมีพื้นบ้าน 3 ระดับ โดยระดับที่เตี้ยสุดคือพื้นห้องครัว สูงขึ้นมาคือพื้นห้องรับแขก และพื้นที่ยกระดับสูงสุดคือห้องนอน ชั้นบันไดบ้านจะทำให้เป็นเลขคู่ เพราะชาวบ้านเชื่อว่าจะทำให้บ้านมีแต่สิ่งที่ดี ๆ เข้ามา ได้แก่ เลข 3 5 7 9 จะไม่ทำชั้นบันไดที่เป็นเลขคู่ เพราะชาวบ้านเชื่อว่านำสิ่งไม่ดีเข้าบ้าน พื้นใต้ถุนบ้านจะสร้างให้สูงโดยในอดีตสร้างเพื่อ

ป้องกันสัตว์ป่า แต่ปัจจุบันสร้างให้เตี้ยขึ้นสูงเพื่อใช้เลี้ยงสัตว์ และเก็บพืช (จุฬามาศ บุตรสีดา และคณะ, 2559, น. 50-51)

ภาพ 12 ลักษณะบ้านของชาวปกากะญอบ้านห้วยปลากอง

ภาพถ่ายโดย: ศิริวรรณ มูลใจ, 16 เมษายน 2562

ภาพ 13 ลักษณะบ้านไต่ของชาวปกากะญอบ้านห้วยปลากอง

ภาพถ่ายโดย: ศิริวรรณ มูลใจ, 16 เมษายน 2562

จากการเก็บข้อมูลภาคสนามและการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิทำให้ได้ทราบถึงภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ สังคม วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของชาวปกากะญอหมู่บ้านห้วยปลากอง ตำบลชะเนนจื้อ อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก ทั้งในอดีตสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน สะท้อนให้เห็นว่ากลุ่มชาติพันธุ์ ปกากะญอมีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่โดดเด่นทั้งในด้านภาษา อาหาร และการแต่งกาย รวมถึงยังคงมีความเชื่อประเพณีและพิธีกรรมที่ชาวปกากะญอหมู่บ้านห้วยปลากองยังคงยึดถือปฏิบัติอยู่อย่างเหนียวแน่น ซึ่งหนึ่งในความเชื่อและพิธีกรรมที่ชาวปกากะญอหมู่บ้านห้วยปลากองยังคงยึดถือและปฏิบัติกันอย่างเหนียวแน่นก็คือ ความเชื่อและพิธีกรรมการสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละ โดยชาวบ้านได้กำหนดให้พิธีกรรมการสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละเป็นหนึ่งในกิจกรรมที่ปรากฏในปฏิทินประเพณีและพิธีกรรมในรอบปีของหมู่บ้านห้วยปลากอง และเพื่อแสดงให้เห็นว่าเจ้าพ่อโมกขละมีความสำคัญต่อชาวปกากะญอหมู่บ้านห้วยปลากองอย่างไร ผู้วิจัยจึงจะกล่าวถึงประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อโมกขละ รวมถึงความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับเจ้าพ่อโมกขละหมู่บ้านห้วยปลากอง ในบทต่อไป

บทที่ 4

ประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อโมกขละ ความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวกับเจ้าพ่อโมกขละ หมู่บ้านห้วยปลากอง ตำบลชะเนง้อ อำเภอมะเระมาต จังหวัดตาก

บทนี้ผู้วิจัยจะจำแนกหัวข้อเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนแรกจะกล่าวถึงประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อโมกขละ โดยจะนำเสนอข้อมูลปฐมภูมิที่ได้จากการลงพื้นที่ภาคสนาม และข้อมูลทุติยภูมิที่ได้จากการรวบรวมเอกสาร และฐานข้อมูลออนไลน์ของหน่วยงานราชการ จำนวน 4 ส่วนวน เปรียบเทียบโครงเรื่องของแต่ละสำนวนเพื่อแสดงให้เห็นความเหมือนคล้ายและความแตกต่างของแต่ละสำนวน และส่วนที่สองจะกล่าวถึงความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับเจ้าพ่อโมกขละ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน นำมาวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของพิธีกรรมการสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละของชาวปกากะญอหมู่บ้านห้วยปลากอง ตำบลชะเนง้อ อำเภอมะเระมาต จังหวัดตาก

ประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อโมกขละ

จากการเก็บข้อมูลภาคสนามในพื้นที่หมู่บ้านห้วยปลากอง ตำบลชะเนง้อ อำเภอมะเระมาต จังหวัดตาก พบเรื่องเล่าเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อโมกขละสำนวนหมู่บ้านห้วยปลากองเพียง 1 สำนวน และเนื่องจากพื้นที่หมู่บ้านห้วยปลากองมีแม่น้ำเมยเป็นเขตกั้นพรมแดนระหว่างประเทศไทยกับสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา ผู้วิจัยจึงได้ไปสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับเจ้าพ่อโมกขละจากชาวเมียนมาซึ่งอาศัยอยู่ฝั่งตรงข้าม ซึ่งเป็นชาวเมียนมาที่พูดภาษาไทยได้พบว่า ชาวเมียนมาก็มีเรื่องเล่าเกี่ยวกับเจ้าพ่อโมกขละเช่นกัน ผู้วิจัยจึงจะกล่าวถึงประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับเจ้าพ่อโมกขละสำนวนเมียนมาในงานวิจัยนี้ด้วย นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้รับคำแนะนำจากชาวบ้านหมู่บ้านห้วยปลากอง และชาวเมียนมาว่า เรื่องเล่าเกี่ยวกับเจ้าพ่อโมกขละยังปรากฏในพื้นที่อำเภอกำสองยาง จังหวัดตาก ผู้วิจัยจึงได้เดินทางไปเก็บข้อมูลในพื้นที่อำเภอกำสองยาง และได้รับมอบเอกสารประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อโมกขละ ฉบับเรียงเรียงโดย เจ้าอาวาสวัดสองห้วย ตำบลแม่ต๋าน อำเภอกำสองยาง จังหวัดตาก (พระกล้าหาญ (อาสโถ ภิกขุ)) ผู้วิจัยจึงจะกล่าวถึงประวัติความเป็นมาของ เจ้าพ่อโมกขละ ฉบับเรียงเรียงโดยพระกล้าหาญ (อาสโถ ภิกขุ) ในงานวิจัยนี้ และจากการที่ผู้วิจัยได้สืบค้นข้อมูลในอินเทอร์เน็ตผู้วิจัยพบข้อมูลประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อโมกขละจากฐานข้อมูลขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่หละ อำเภอกำสองยาง จังหวัดตาก ผู้วิจัยจึงจะกล่าวถึงประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อโมกขละขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่หละในงานวิจัยนี้ด้วยเช่นกัน กล่าวโดยสรุปคือ ผู้วิจัยจะนำเสนอข้อมูลประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อโมกขละทั้งหมดจำนวน 4 สำนวน ประกอบไปด้วย

1. ประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อโมกขละสำนวนหมู่บ้านห้วยปลากอง ตำบลชะเนือ อำเภอมะละมาต จังหวัดตาก
2. ประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อโมกขละสำนวนเมียนมา
3. ประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อโมกขละฉบับเอกสารเรียบเรียงโดย เจ้าอาวาสวัดสองห้วย ตำบลแม่ต๋าน อำเภอสองยาง จังหวัดตาก (พระกล้าหาญ (อาสโภ ภิกขุ))
4. ประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อโมกขละที่รวบรวมโดยองค์การบริหารส่วนตำบลแม่หละ อำเภอสองยาง จังหวัดตาก

1. ประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อโมกขละสำนวนหมู่บ้านห้วยปลากอง

ดอยผาขาวหรือดอยพระเจ้า เป็นที่ตั้งของถ้ำโมกขละหรือเดิมเรียกว่าถ้ำเมาะกะละ (เมาะ แปลว่า รวม กะละ แปลว่า หนึ่งหมื่น ถ้ำเมาะกะละ จึงหมายถึง ถ้ำที่รวมคนหนึ่งหมื่นคน) ชาวบ้านห้วยปลากองรู้จักถ้ำนี้มาตั้งแต่สมัยก่อตั้งหมู่บ้านห้วยปลากอง นายพะเมี้ยะผู้นำหมู่บ้านคนแรกมีความเชื่อว่าดอยเมาะหรือถ้ำโมกขละเป็นที่อยู่ของเจ้าพ่อโมกขละ เชื่อกันว่าเจ้าพ่อโมกขละเป็นพี่ชายของเจ้าพ่อพระวอ และมีเรื่องเล่าเกี่ยวกับถ้ำว่าในอดีตมีชาวบ้านหนีข้าศึกศัตรูในช่วงสงครามเข้าไปหลบในถ้ำเป็นหมื่น ๆ คน แล้วไม่ออกมาอีกเลย ชาวบ้านจึงเชื่อว่าในถ้ำมีเมืองลับแลอยู่ เพราะในคืนพระจันทร์เต็มดวงจะได้ยินเสียงกลอง เสียงร้องรำทำเพลง และมีความเชื่อว่าเมื่อล่องเรือในแม่น้ำเมยหรือเข้าไปในถ้ำต้องระมัดระวังคำพูด ห้ามพูดโกหก พูดไม่สุภาพ เพราะมีเรื่องเล่าว่าบริเวณกลางน้ำจะมีปลาตัวใหญ่ตัวหนึ่ง หากคนที่ล่องเรือหรือแพในน้ำเมยผ่านมาบริเวณถ้ำเจ้าพ่อโมกขละแล้วพูดเสียงดัง พูดไม่สุภาพหรือพูดโกหก ปลาตัวดังกล่าวก็จะไหลหัวมาบนผิวน้ำแล้วเอาหนวดมาวางบนเรือหรือแพจนจมลง ซึ่งเหตุการณ์นี้เคยเกิดขึ้นกับคนไทยที่มาล่องเรือและแพผ่านถ้ำเจ้าพ่อโมกขละได้พูดจาไม่สุภาพลบหลู่เจ้าพ่อโมกขละ ซึ่งชาวบ้านหมู่บ้านห้วยปลากองเตือนแต่ก็ไม่ฟัง หลังจากนั้นผิวน้ำก็เริ่มมีอาการสั่นและมีปลาตัวใหญ่ไหลหัวมาจากผิวน้ำนำหนวดมาวางบนเรือหรือแพ เรือหรือแพก็จมลงเรื่อย ๆ ผู้ชายคนนั้นจึงรีบกล่าวขอขมาเจ้าพ่อโมกขละ เรือหรือแพจึงลอยกลับขึ้นมาเหมือนเดิม และยังมีความเชื่อว่าหากต้องค้างแรมในป่าบริเวณดอยเมาะ เมื่อทำอาหารและต้องการชิมจะต้องยกหม้อลงจากเตาก่อนจึงจะชิมได้

นอกจากนี้ชาวบ้านยังมีเรื่องเล่าว่าภายในถ้ำโมกขละมีสมบัติ ได้แก่ ถ้วย ชาม ชาวบ้านเข้าไปขุดเอาออกมาใช้ แต่ก็ฝันร้ายว่ามีคนมาทวงคืนจึงต้องนำไปคืน และยังมีตำนานว่ามีเศรษฐีนำสมบัติไปฝังบนแพदानและฆ่าลูกน้องให้เป็นผีเฝ้าสมบัติ แล้วตัดต้นโพธิ์ในถ้ำเพื่อไม่ให้ใครปีนขึ้นไปเอาสมบัติ ปัจจุบันต้นโพธิ์ที่ถูกตัดยังคงอยู่และกำลังเจริญเติบโตขึ้นมาใหม่ ภายนอกถ้ำมีหาดทรายอยู่ด้านหน้าทางเข้าถ้ำ มีหินที่มีลักษณะเหมือนรอยเท้า ชาวบ้านเชื่อว่าเป็นรอยพระพุทธรูปของพระพุทธรูปเจ้า และมีท่อนไม้พาดอยู่ด้านบนซึ่งชาวบ้านเรียกท่อนไม้นั้นว่า “ราวตากผ้า” มีตำนานว่าในอดีตเมื่อถึงวันงานสำคัญ หรือชาวบ้านจะไปเที่ยวต่างถิ่น ชาวบ้านคนใดไม่มีเสื้อผ้าดี ๆ ใส่ก็จะไปขอ

เสื้อผ้าที่ถ้าโมกขละ เช้าวันต่อมาจะพบว่า มีผ้าแขวนไว้ที่ท่อนไม้ และเมื่อใช้เสื้อผ้านั้นเสร็จก็ต้องนำไปคืนไว้ที่เดิม แต่มีอยู่ครั้งหนึ่งคนติดสิ่งเสพติด (ติดฝิ่น) มาขอยืมเสื้อผ้าแล้วไม่นำเสื้อผ้าที่ยืมไปมาคืน กลับนำเสื้อของตนเองมาคืนแทน หลังจากนั้นจึงไม่มีเสื้อผ้าให้ยืมใส่อีกเลย เดิมทีท่อนไม้ราวตากผ้ามีอยู่ 2 ท่อน แต่มีคนปีนขึ้นไปตัดจึงเหลือเพียงท่อนเดียว และห่างออกไปจากถ้ำเจ้าพ่อโมกขละ ประมาณ 5 เมตรยังมีบ่อน้ำกินรีที่ในอดีตมีความเชื่อว่าบ่อน้ำนี้มีความศักดิ์สิทธิ์ คนที่เจ็บป่วย หรือเป็นโรคคอกพอกนำน้ำนี้ไปดื่มและตั้งจิตอธิษฐานขอให้หายจากโรค ก็จะหาย โดยบ่อน้ำนี้จะห้ามผู้หญิงขึ้นไปตัก ผู้ที่สามารถตักน้ำนี้ได้ต้องเป็นผู้ชายเท่านั้น (นายอภิสิทธิ์ พงษ์อภิชาติ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 15 เมษายน 2562)

ภาพ 14 บริเวณพื้นที่หน้าถ้ำเจ้าพ่อโมกขละ

ภาพถ่ายโดย: ศิริวรรณ มูลใจ, 14 เมษายน 2562

ภาพ 15 ดอยผาขาวหรือดอยพระเจ้า

ภาพถ่ายโดย: ศิริวรรณ มูลใจ, 15 เมษายน 2562

2. ประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อโมกขละจากคำบอกเล่าสำนวนเมียนมา

บริเวณดอยเลว (ดอยผาขาวหรือดอยพระเจ้า) ซึ่งเป็นบริเวณพื้นที่ถ้ำเจ้าพ่อโมกขละ ปัจจุบันนั้น ตามคำบอกเล่าของผู้เฒ่าผู้แก่ได้เล่าว่าเจ้าพ่อโมกขละเป็นผู้บำเพ็ญเพียรภาวนาอยู่บริเวณ ดอยเลว และบนดอยนี้ก็มีหมู่บ้านอยู่หมู่บ้านหนึ่ง บนดอยเลวามีบึงน้ำขนาดใหญ่ที่ชาวบ้านใน หมู่บ้านใช้ได้ตลอดทั้งปีไม่มีแห้งขาด ต่อมาเมื่อเกิดศึกสงครามเจ้าพ่อโมกขละได้ย้ายผู้คนในหมู่บ้านไป อยู่ที่ฝั่งเมียนมา โดยตั้งชื่อหมู่บ้านว่าบือบอเบ มีบ้านเรือนทั้งหมด 10,000 หลังคาเรือน ต่อมาเมื่อ เกิดศึกสงครามอีกครั้งเจ้าพ่อโมกขละก็ตกลงนาคให้ชาวบ้านในหมู่บ้านบือบอเบหายไป

ชาวเมียนมาที่มีความเชื่อเกี่ยวกับเจ้าพ่อโมกขละเชื่อว่า เจ้าพ่อโมกขละเปรียบได้กับ พระเจ้าอยู่หัว ชาวปกากะญอและชาวเมียนมาที่อาศัยอยู่บริเวณริมแม่น้ำเมยทั้งฝั่งไทยและฝั่งเมียนมา ต่างรู้จักและให้ความเคารพนับถือ (นายยี่ยี ไม่มีนามสกุล, ผู้ให้สัมภาษณ์, 15 เมษายน 2562)

3. ประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อโมกขละจากเอกสารฉบับประวัติความเป็นมาของอำเภอท่าสองยาง เรียบเรียงโดยเจ้าอาวาสวัดสองห้วย พระกล้าหาญ (อาสโณ ภิกขุ)

จากการเก็บข้อมูลภาคสนามในพื้นที่บ้านแม่ต๋าน อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก พบว่า เจ้าอาวาสวัดสองห้วย พระกล้าหาญ (อาสโณ ภิกขุ) ได้ศึกษาข้อมูลประวัติเจ้าพ่อโมกขละโดยรวบรวม มาจากการบันทึกของอาจารย์ทอง ศิริวงษ์ อาจารย์ผู้อาวุโสของอำเภอท่าสองยาง โดยพระกล้าหาญได้ นำมาเรียบเรียงเป็นเอกสารฉบับประวัติความเป็นมาของอำเภอท่าสองยาง โดยได้กล่าวถึงประวัติ ความเป็นมาของเจ้าพ่อโมกขละไว้ดังนี้

...อำเภอลำปาง โดยเฉพาะบ้านแม่ต๋าน แม่หละ แม่ออกผารู นับถือเจ้าพ่อ
 โหมกขละมาตั้งแต่โบราณ เจ้าพ่อโหมกขละจะสืบเชื้อสายเผ่าพันธุ์ เป็นชนชาติไต มาจากไหน
 เมื่อใด มีตำแหน่งหน้าที่สำคัญอย่างไร ไม่มีหลักฐานยืนยันและอ้างอิงได้ เท่าที่เล่าสืบกันมา
 ว่า เจ้าพ่อโหมกขละเป็นเจ้าพ่อที่ศักดิ์สิทธิ์ตนหนึ่ง เดิมอยู่ที่ตอยพ่อเจ้า หรือตอยโหมกขละ
 (กะเหรี่ยงเรียกว่า มอ แกละ หรือ มอแกละเก จนทุกวันนี้) ปัจจุบันอยู่เหนือบ้านแม่ออก
 ผารู ตำบลแม่หละ เรียกตามลำน้ำเมยไหลจากใต้ขึ้นเหนือ เป็นภูเขาหินสูงชัน ตั้งอยู่บนฝั่ง
 แม่น้ำเมย ตรงกันทั้งสองฝั่ง มีแม่น้ำเมยไหลผ่านกลางมีทิวทัศน์อันสวยงามมาก ภูเขาหินมี
 รูปลักษณะต่างๆ มีต้นไม้ขึ้นตามหน้าผา มีอากาศเย็น มีฝูงลิง ค่าง ชะนี ไต่บนหน้าผา
 ใครลบลูหรือประพฤติกการไม่สมควร ก็จะมีอันเป็นไปต่างๆ นานา เช่น จะมีมีดฟ้าผ่าฝน
 หรือลมกระโชกแรงผิดปกติ บางครั้งก็มีปลาตัวโตๆ กระโดดขึ้นบนแพ หากประสบ
 เหตุการณ์เช่นนั้น จะต้องบนบานศาลกล่าวกราบไหว้ขอขมา เหตุการณ์เหล่านั้นจึงจะ
 หายไป ซึ่งเหตุการณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความศักดิ์สิทธิ์ของเจ้าพ่อโหมกขละ นอกจากนี้
 ยังมีถ้ำกว้างใหญ่ลึกเข้าไป 10 เมตร ที่ปากถ้ำมีลานกว้างขวางบรรจุคนได้มากพอสมควร
 ร่มรื่นเย็นสบาย ทางฝั่งพม่าก็จะมีถ้ำและทิวทัศน์อันสวยงามเช่นกัน มีธารน้ำไหลออกจาก
 ปากถ้ำลงสู่แม่น้ำเมยตลอดปี

อดีตการคมนาคมไม่สะดวก ต้องใช้เส้นทางเดินจากบ้านแม่ต๋านไปแม่สอด ต้องเดิน
 ทางผ่านเขาเจ้าพ่อโหมกขละทางด้านหลัง เมื่อเดินทางมาถึงตรงกับเขาเจ้าพ่อโหมกขละต้อง
 หยุดพักมีดอกไม้ รูป เทียนไหว้บูชาเจ้าพ่อโหมกขละ ชาวบ้านเรียกที่นี่ว่า “แพนดอกไม้”
 เมื่อกราบไหว้แล้วก็เก็บก้อนหินเล็กใหญ่กองไว้ที่แพนดอกไม้ ขอพรอย่าได้ปวดเมื่อยแข่ง
 ขา พอหายเหนื่อยแล้วก็เดินทางต่อไป และตอนกลับจากแม่สอดมาบ้านแม่ต๋าน ทำสองยาง
 สบายลม ชาวบ้านนำสินค้า เช่น ข้าวสาร น้ำอ้อย มะพร้าว สิ่งของต่าง ๆ บรรทุกแพจาก
 แม่สอดล่องมาตามลำน้ำเมย เมื่อแพมาถึงเหนือแก่งเจ้าพ่อ ที่เรียกกันว่า “ปากเข้า” ทุกแพ
 ต้องจอด และนำอาหารคาวหวาน ยกขึ้นที่ปากถ้ำเลี้ยงถวายเจ้าพ่อโหมกขละ เมื่อเลี้ยง
 บวงสรวงถวายแล้ว ก็จะนำอาหารส่วนหนึ่งวางบนรางไม้ไผ่ปล่อยให้ไหลลงน้ำไปให้ผีโอบนกิน
 โดยชาวบ้านเชื่อว่าการกระทำดังกล่าวจะทำให้หน้าเรือแพลงแก่งอย่างปลอดภัย ดังมีเรื่องเล่า
 กันมานานว่า สมัยก่อนมีพ่อค้านำแพล่องมาและได้ว่าจ้างให้นายอันเป็นผู้ตัดแพ เมื่อแพ
 มาถึงเหนือแก่ง นายจ้างจึงได้สั่งให้นายอันจอดแพ เพื่อดูทิศทางน้ำสำหรับนำแพลงได้
 สะดวกและปลอดภัย และให้ผู้โดยสารที่มากับแพลงเดินทางบก ให้คนบนแพซึ่งเหลือ
 ประมาณ 2-3 คนช่วยกันฟันเชือกขนาดเท่าแขนยาว 30 - 40 วา สำหรับร้อยแพลงแก่ง
 บริเวณแก่งมีก้อนหินใหญ่ขวางอยู่เกือบเต็มแม่น้ำ พอมีช่องเรือแพลงได้เท่านั้น นายอัน
 ไม่ยอมเชื่อ จึงนำแพลง ผลสุดท้ายแพชนกับก้อนหินใหญ่ แพแตกข้าวของเสียหายนายอัน

กระโดดขึ้นไปอยู่บนก้อนหินตรงที่แพชน ผู้ที่อยู่บนบก ไม่สามารถให้ความช่วยเหลือได้ เนื่องจากน้ำไหลแรงมาก ตัวนายเองจะกระโดดก็ไม่พ้น ด้วยความโมโหที่แพแตกทำให้ข้าวของเสียหาย นายจ้ำจึงตัดสินใจยิงนายอ้นตายบนก้อนหินนั้น นายอ้นจึงกลายเป็นผีเฝ้าแก่งตรงนั้นตลอดมา ก้อนหินที่นายอ้นตายบนนั้นเรียกว่า “ก้อนไอ้อัน” มาจนถึงทุกวันนี้ หินที่ตรงกันข้ามก้อนไอ้อันมีลักษณะเหมือนหัวหมูยื่นออกมา ชาวบ้านจึงเรียกว่า “ก้อนหัวหมู” น้ำตรงนั้นเรียกว่า “วังพ่อเจ้า” ในช่วงฤดูฝนน้ำบริเวณนี้จะไหลแรงมาก ในช่วงระยะเวลา 30-40 ปีที่ผ่านมามีผู้นำเรือแพมาล่องบริเวณวังพ่อเจ้าหลายราย

ชาวบ้านหมู่บ้านแม่ต๋านที่เดินทางผ่านเส้นทางนี้เห็นว่าเพื่อให้การกราบไหว้บูชาเจ้าพ่อโมกขละเป็นไปด้วยความสะดวก จึงได้สร้างศาลเจ้าพ่อโมกขละไว้เป็นที่เคารพสักการบูชา โดยสร้างศาลขึ้นที่ฝั่งเมย ปากห้วยลำร้อง ปัจจุบันอยู่หมู่บ้านลำร้อง หมู่ที่ 2 ตำบลแม่ต๋าน อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก ด้านหลังหน่วยมาลาเรียแม่ต๋าน ถึงสงกรานต์แต่ละปีชาวบ้านจะนำน้ำขมิ้นส้มป่อยมาดำหัวเจ้าพ่อโมกขละ ตกแต่งต้นดอกด้วยขี้ผึ้ง เรียกว่า “ดอกผึ้ง” นำดอกไม้ธูปเทียนแห่กันมาวางบนศาล มีหัวหน้าเป็นผู้นำพิธีกรรม มีสละล้อซอซึง อัญเชิญ เจ้าพ่อโมกขละมารับเครื่องสักการบูชา มีร่างทรงผู้หญิงเป็นร่างทรงของเจ้าพ่อโมกขละซึ่งเจ้าพ่อโมกขละจะเข้าทรงเพื่อบอกกล่าวเหตุการณ์บ้านเมือง เสกจ่ายสายสิญจน์ เสกเป่าน้ำมนต์ ให้ชาวบ้านที่มีความเชื่อนำไปใช้และนำไปตีหมึก

กาลต่อมาบ้านเมืองเจริญ ชาวบ้านได้สร้างบ้านเรือนรุกเข้าไปใกล้ศาล จึงเป็นการไม่สมควรและไม่เหมาะสม เพราะเป็นที่สักการบูชา จึงได้ย้ายจากที่เดิมไปอยู่ที่หัวบ้านแม่ต๋าน บริเวณคูเมืองเก่า หมู่ที่ 2 ตำบลแม่ต๋าน อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก เป็นที่ร่มรื่นห่างจากชุมชน มีทางเดินผ่านศาลไปแม่สอด ตั้งอยู่ข้างฝั่งน้ำเมยนานประมาณ 90 ปีเศษ ต่อมาปี พ.ศ. 2522 - พ.ศ. 2523 ทางกรมได้ตัดถนนจากแม่สอด - แม่สะเรียง ถัดขึ้นไปทางทิศเหนือ ห่างจากศาลเดิม ประมาณ 400 เมตร ชาวบ้านแม่ต๋านโดยการนำของกำนันผู้ใหญ่บ้าน และผู้เฒ่าผู้แก่ จึงย้ายศาลขึ้นไปอยู่บนแพะ (บนตอย) เสาหินข้างคูเมืองเก่า ด้านเหนือถนนที่ตัดใหม่ เป็นที่สง่างามเชื่อมกับโรงพยาบาลเก่า (ปัจจุบันเป็นโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล อำเภอท่าสองยาง) มีถนนคอนกรีตกว้าง 10 เมตร ตัดแยกลงสู่ถนนปัญญาสามัคคี เข้าสู่หมู่บ้าน และตัวที่ว่าการอำเภอท่าสองยาง สร้างเป็นศาลจตุรมุขหลังคามุงสังกะสี กว้าง 5 ยาว 8 เมตร พื้นก่ออิฐถือปูน มีลูกกรงไม้ล้อมตัวศาล มีรูปเจ้าพ่อโมกขละประดิษฐานอยู่ (ปัจจุบันได้ยกให้บ้านแม่หละไทยนำไปไว้ที่บ้านแม่หละไทยแล้ว ตั้งแต่วันที่ 13 มีนาคม พ.ศ. 2542)

ครั้งต่อมาปี 2534 นายอำเภอพัลลภ ศรีภา และกรรมการสุขาภิบาลแม่ต๋านได้ประชุมหารือเพื่อจะดำเนินการสร้างศาลใหม่ จึงมีมติให้สร้างศาลใหม่ ณ บ้านแม่ต๋าน อำเภอท่าสองยาง เป็นศาลจตุรมุข กว้าง 1 เมตร ยาว 1 เมตร ใหญ่สง่างามกว่าของเดิม ห่างจากศาลเดิมไปทางทิศเหนือประมาณ 8 เมตร สร้างด้วยคอนกรีตเสริมเหล็กทั้งหลัง ปูพื้นด้วยหินแกรนิต ได้ยกเสาเอกเมื่อวันที่ 27 มิถุนายน พ.ศ. 2540 และจัดสร้างรูปหล่อของเจ้าพ่อโมกขละ เป็นทองสัมฤทธิ์ สูง 1 เมตรครึ่ง การก่อสร้างได้ดำเนินการมาตลอดปี พ.ศ. 2540 และ ปี พ.ศ 2541 และได้ก่อสร้างแล้วเสร็จลงในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2542 ได้อัญเชิญรูปหล่อของเจ้าพ่อโมกขละขึ้นประดิษฐานไว้บนศาลใหม่ เมื่อวันที่ 13 เดือน มีนาคม พ.ศ 2542

(พระกล้าหาญ (อาสโณ ภิกขุ), 2542, ไม่ปรากฏเลขหน้า)

4. ประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อโมกขละ ที่รวบรวมโดยองค์การบริหารส่วนตำบลแม่หละ อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก

จากการศึกษาประวัติความเป็นมาเจ้าพ่อโมกขละขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่หละ อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก กล่าวถึงประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อโมกขละไว้ดังนี้

...เจ้าพ่อโมกขละขุนพลกัเอกราชนักรบคู่บัลลังก์พระเจ้าตากสินมหาราชบ้านแม่ต๋าน อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก ได้ทำการต่อสู้กับพม่าจนกระทั่ง ตั้วตาย ด้วยเหตุนี้เองชาวบ้าน จึงเกิดความเคารพและศรัทธาโดยตั้งศาลขึ้นบูชาเป็นที่นับถือของชาวบ้านในพื้นที่ตำบลแม่หละ อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก โดยศาลเจ้าพ่อโมกขละตั้งอยู่ที่หมู่ 1 บ้านแม่หละไทย ตำบลท่าสองยาง จังหวัดตาก เป็นศาลก่ออิฐถือปูนภายในมีรูปปั้นประดิษฐานเจ้าพ่อโมกขละที่ชาวบ้านในตำบลแม่หละ อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก ให้ความเลื่อมใสมาก เชื่อกันว่าศาลเจ้าพ่อโมกขละนี้เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ ผู้ที่สัญจรไปมาบนเส้นทางนี้มักแวนมนัสการและจุดประทัดถวายเจ้าพ่อโมกขละ

(องค์การบริหารส่วนตำบลแม่หละ, 2558)

จากประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อโมกขละที่ผู้วิจัยรวบรวมมาทั้ง 4 สำนวน ผู้วิจัยพบว่าประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อโมกขละแต่ละสำนวนมีทั้งความเหมือนคล้ายและแตกต่างกันในรายละเอียด ในหัวข้อต่อไปผู้วิจัยจะนำประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อโมกขละทั้ง 4 สำนวนมาเปรียบ โครงเรื่องเพื่อพิจารณาความเหมือนคล้ายของแต่ละสำนวน

5. วิเคราะห์เปรียบเทียบโครงเรื่องประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อโมกขละ

ผู้วิจัยจะเปรียบเทียบโครงเรื่องประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อโมกขละที่รวบรวมไว้ทั้ง

4 สำนวน ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 7 เปรียบเทียบโครงการเรื่องประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อโมกข์และ

โครงการเรื่อง	ประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อโมกข์และ	ประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อโมกข์จากเอกสารฉบับประวัติ	ประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อโมกข์และข้อมูลจากองค์การ
เจ้าพ่อโมกข์และเป็นผู้ศักดิ์สิทธิ์	<ul style="list-style-type: none"> - เป็นพี่น้องกับเจ้าพ่อพะวอ/เป็นผู้ศักดิ์สิทธิ์ 	<ul style="list-style-type: none"> - เป็นผู้มีความศักดิ์สิทธิ์ 	<ul style="list-style-type: none"> - เป็นทหารของพระเจ้าตากสิน
สถิตยอยู่ที่ดอยเฒ่า	<ul style="list-style-type: none"> - สถิตอยู่ที่ดอยเฒ่า/ถ้าโมกข์และ 	<ul style="list-style-type: none"> - สถิตอยู่บริเวณดอยเฒ่า/ดอยโมกข์และ 	<ul style="list-style-type: none"> - ได้ประกอบพิธีกรรมสำคัญเมื่อเสียชีวิต จึงได้รับการสถาปนาเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์
คุ้มครองดูแลคนในพื้นที่	<ul style="list-style-type: none"> - ช่วยชาวบ้านหลบหนีข้าศึกศัตรู - ดลบันดาลให้มีเสื้อผ้าให้ชาวบ้านได้สวมใส่ 	<ul style="list-style-type: none"> - ย้ายผู้คนในหมู่บ้านไปฝั่งพม่าเมื่อเกิดสงคราม - ดลบันดาลให้คนในหมู่บ้านหายป่วยเมื่อเกิดสงครามอีก 	<ul style="list-style-type: none"> - บริหารส่วนตำบลแม่หละ
มีสัตว์บริวารของเจ้าพ่อ	<ul style="list-style-type: none"> - มีปลาทูใหญ่เป็นบริวาร 	<ul style="list-style-type: none"> - - 	<ul style="list-style-type: none"> - -
หน้าพืดุ้มครองดูแลพื้นที่	<ul style="list-style-type: none"> - หากใครหลบหลีกดูหมิ่นหรือกระทำการไม่เหมาะสมจะถูกลงโทษ 	<ul style="list-style-type: none"> - - 	<ul style="list-style-type: none"> - -

โครงเรื่อง	ประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อโมกข์และ สำนวนหมู่บ้านห้วยปลากอง	ประวัติความเป็นมาของ เจ้าพ่อโมกข์และสำนวน เมียนมา	ประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อ โมกข์จากเอกสารฉบับประวัติ ความเป็นมาของอำเภอทาสอง ยาง เรียบเรียงโดย พระภิกษุ (อาสโม ภิฑู)	ประวัติความเป็นมาของ เจ้าพ่อโมกข์ข้อมูลจากองค์การ บริหารส่วนตำบลแม่หละ
แทรกตำนานอธิบาย สถานที่และสิ่งต่างๆ	<ul style="list-style-type: none"> - ต้นโพธิ์บริเวณหน้าถ้ำ - รอยเท้า (รอยพระพุทธรูปบาท) - ท่อนไม้ (ราวตากผ้า) - บ่อน้ำกินรี 	-	<ul style="list-style-type: none"> - แหนดอไก่ไม้ - ก้อนหิน (ก้อนเอี้ยน, ก้อนหัวหมู) - วังพ่อเจ้า 	-

จากตารางดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อโมกขละสำนวนหมู่บ้าน ห้วยปลากอง สำนวนเมียนมา สำนวนอำเภอท่าสองยาง และสำนวนองค์การบริหารส่วนตำบลแม่หละ มีโครงเรื่องที่กล่าวถึงเจ้าพ่อโมกขละว่าเจ้าพ่อโมกขละเป็นผู้ศักดิ์สิทธิ์สอดคล้องกันทั้ง 4 สำนวน แต่มีรายละเอียดในแต่ละสำนวนแตกต่างกันไปคือ สำนวนหมู่บ้านห้วยปลากอง เจ้าพ่อโมกขละเป็นผู้ศักดิ์สิทธิ์และเป็นพี่น้องกับเจ้าพ่อพะวอ สำนวนเมียนมาเจ้าพ่อโมกขละเป็นผู้บำเพ็ญเพียรภาวนา สำนวนอำเภอท่าสองยางเจ้าพ่อโมกขละเป็นผู้มีความศักดิ์สิทธิ์ และสำนวนองค์การบริหารส่วนตำบลแม่หละ เจ้าพ่อโมกขละเป็นทหารของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ซึ่งจะเห็นได้ว่าแม้ทุกสำนวนจะกล่าวถึงสถานะของเจ้าพ่อโมกขละเหมือนกัน แต่สำนวนองค์การบริหารส่วนตำบลแม่หละ มีความแตกต่างไปจากสำนวนอื่น ๆ คือในสำนวนนี้กล่าวถึงเจ้าพ่อโมกขละว่ามีกำเนิดเป็นมนุษย์ เป็นทหารของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช และเนื่องจากได้ประกอบวีรกรรมสำคัญสู้รบกับพม่าจนเสียชีวิต เมื่อเสียชีวิตจึงได้รับการสถาปนาเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์

นอกจากนี้จะเห็นได้ว่า สำนวนหมู่บ้านห้วยปลากอง สำนวนเมียนมา และสำนวนอำเภอท่าสองยาง กล่าวถึงโครงเรื่องที่ตรงกันคือ เจ้าพ่อโมกขละสถิตอยู่บริเวณพื้นที่ตอyleา/ถ้ำโมกขละ และทำหน้าที่คอยดูแลพื้นที่ดังกล่าว ส่วนโครงเรื่องที่กล่าวถึงสัตว์บริวารพบในสำนวนหมู่บ้านห้วยปลากอง ส่วนโครงเรื่องที่แทรกตำนานอธิบายสถานที่พบในสำนวนบ้านห้วยปลากอง และสำนวนอำเภอท่าสองยาง เท่านั้น

จากโครงเรื่องประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อโมกขละ ดังที่ปรากฏในตารางข้างต้น จะเห็นได้ว่า ประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อโมกขละทั้ง 4 สำนวนมีทั้งโครงเรื่องที่ตรงกันและแตกต่างกัน อีกทั้งมีรายละเอียดที่ปรากฏแตกต่างกันไปในแต่ละสำนวน ซึ่งโครงเรื่องและรายละเอียดที่เหมือนและแตกต่างกันในแต่ละสำนวนนั้น ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์ประเด็นต่าง ๆ ได้ดังนี้

1. เหตุที่ประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อโมกขละสำนวนหมู่บ้านห้วยปลากอง และสำนวนเมียนมา มีการกล่าวถึงเหตุการณ์ที่เจ้าพ่อโมกขละช่วยเหลือชาวบ้านในยามศึกสงครามเหมือนกันนั้นผู้วิจัยสันนิษฐานว่า เนื่องจากพื้นที่หมู่บ้านห้วยปลากองและสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมามีพรมแดนติดต่อกัน มีเพียงลำน้ำเมยเป็นลำน้ำแบ่งพรมแดน อีกทั้งตอyleาเป็นเทือกเขาทอดตัวเป็นแนวยาวตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำเมย บริเวณพื้นที่ชายแดนไทย-เมียนมา ด้วยเหตุที่พื้นที่หมู่บ้านห้วยปลากองติดต่อกับประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาย่อมเป็นไปได้ว่าคนทั้ง 2 พื้นที่มีการเดินทางข้ามพรมแดนหรือติดต่อกัน ส่งผลให้เรื่องเล่าเกี่ยวกับเจ้าพ่อโมกขละได้รับการแพร่กระจายระหว่างคนทั้ง 2 กลุ่ม ทำให้ชาวเมียนมามีเรื่องเล่าเกี่ยวกับเจ้าพ่อโมกขละเช่นเดียวกับชาวบ้านหมู่บ้านห้วยปลากอง และหากพิจารณาในรายละเอียดของเนื้อเรื่อง จะเห็นได้ว่าในสำนวนเมียนมายังคงเหตุการณ์ที่มีลักษณะเหมือนคล้ายกับสำนวนหมู่บ้านห้วยปลากอง

หากนำทฤษฎีการแพร่กระจายของนิทาน ซึ่งศิริพร ณ ถลาง (ศิริพร ณ ถลาง, 2557, น. 150) สรุปลักษณะการแพร่กระจายของนิทานไว้ 6 ลักษณะคือ

1. การละความ (omission)
2. การเปลี่ยนรายละเอียด (changing detail)
3. การขยายความ (expansion)
4. การผนวกเรื่อง (adding another story)
5. การสลับเหตุการณ์ (transposition)
6. การอนุรักษ์ตนเอง (self-correction)

มาใช้วิเคราะห์ประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อโมกขละสำนวนเมียนมาจะเห็นได้ว่ามีลักษณะตรงกับข้อที่ 2 คือ การแพร่กระจายของนิทานอาจทำให้เกิดการเปลี่ยนรายละเอียด (changing detail) ในสำนวนเมียนมามีรายละเอียดสถานที่ที่แตกต่างไปจากสำนวนบ้านห้วยปลากอง กล่าวคือ ประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อโมกขละสำนวนเมียนมา กล่าวว่า เจ้าพ่อโมกขละได้ช่วยเหลือชาวบ้านในช่วงเกิดศึกสงครามโดยย้ายชาวบ้านไปอยู่ฝั่งเมียนมา และเมื่อเกิดศึกสงครามอีกครั้งก็ดลบันดาลให้ชาวบ้านในหมู่บ้านหายไป ในขณะที่สำนวนหมู่บ้านห้วยปลากองกล่าวถึงเหตุการณ์ตอนเดียวกันนี้ว่าเจ้าพ่อโมกขละได้ช่วยชาวบ้านโดยการทำให้ชาวบ้านหายไปในถ้ำโมกขละ

2. เหตุที่ประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อโมกขละสำนวนหมู่บ้านห้วยปลากอง สำนวนเมียนมา และสำนวนท่าสองยาง กล่าวตรงกันว่า เจ้าพ่อโมกขละสถิตอยู่ที่ดอยเวลานั้น ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า เนื่องจากสภาพภูมิศาสตร์ของดอยเวลาที่มีลักษณะเป็นเทือกเขาที่มีแนวยาวทอดไปตามริมแม่น้ำเมย จากหมู่บ้านห้วยปลากองไปจรดบริเวณพื้นที่อำเภอท่าสองยาง อีกทั้งเป็นเทือกเขาที่ทอดตัวเป็นแนวยาวไปตามริมฝั่งแม่น้ำเมย บริเวณพื้นที่ชายแดนไทย-เมียนมา จึงทำให้ชาวบ้านทั้ง 3 กลุ่ม รับรู้เรื่องเล่าที่กล่าวถึงที่สถิตของเจ้าพ่อโมกขละเหมือนกัน

ภาพ 16 ภาพแนวเทือกเขาดอยเลว/ดอยผาขาว/ดอยพ่อเจ้า/ดอยโมกขละ

ที่มา: <http://nutdoocom.net/>

3. เหตุที่ใคร่เรื่องประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อโมกขละสำนวนหมู่บ้านห้วยปลากอง มีการกล่าวถึงปลาใหญ่ว่าเป็นสัตว์บริวารของเจ้าพ่อโมกขละ ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า เนื่องจากชาวบ้านเชื่อว่าบริเวณดอยเลวและถ้ำโมกขละเป็นพื้นที่สถิตของเจ้าพ่อโมกขละ อีกทั้งเป็นพื้นที่ที่ตั้งอยู่บริเวณริมฝั่งแม่น้ำเมย ซึ่งในอดีตแม่น้ำเมยอุดมสมบูรณ์ไปด้วยกุ้ง หอย ปู ปลา เป็นแหล่งอาหารที่สมบูรณ์ของชาวบ้านหมู่บ้านห้วยปลากอง ด้วยสภาพแวดล้อมดังกล่าวจึงทำให้ปรากฏเรื่องเล่าเกี่ยวกับปลาใหญ่ว่าเป็นบริวารของเจ้าพ่อโมกขละในเรื่องเล่าประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อโมกขละสำนวนหมู่บ้านห้วยปลากอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องลักษณะเด่นของตำนานประจำถิ่นริมแม่น้ำและชายฝั่งทะเลภาคกลางของไทย ของสายป่าน ปุริวรรณชนะ ที่กล่าวถึงแบบเรื่องจระเข้เจ้าว่ามีโครงเรื่องหลักที่แสดงให้เห็นว่าจระเข้เป็นบริวารของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ อีกทั้งสอดคล้องกับข้อสรุปในการศึกษาลักษณะเด่นของตำนานประจำถิ่นสัมพันธ์กับสภาพภูมิศาสตร์ ภูมินาม และสถานที่สำคัญในท้องถิ่น ในขณะที่เดียวกันก็สัมพันธ์กับการตั้งถิ่นฐาน สภาพเศรษฐกิจ และการคมนาคม ซึ่งต้องอาศัยแม่น้ำและทะเลเป็นสำคัญ นอกจากนี้ตำนานประจำถิ่นยังสัมพันธ์กับสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชนหลายชาติพันธุ์หลายวัฒนธรรมที่อาศัยอยู่ร่วมกันในบริเวณริมแม่น้ำและชายฝั่งทะเล” (สายป่าน ปุริวรรณชนะ, 2548, น. ง, 88-89) เหตุที่ประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อโมกขละสำนวนหมู่บ้านห้วยปลากองและสำนวนอำเภอท่าสองยางแทรกตำนานอธิบายสถานที่ ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าเหตุที่สำนวนบ้านห้วยปลากอง

มีการแทรกตำนานอธิบายสถานที่ เนื่องจากบริเวณพื้นที่ดอยเลวตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ของหมู่บ้านห้วยปลากอง ชาวบ้านได้เห็นลักษณะทางภูมิศาสตร์ของดอยเลว ที่เป็นเทือกเขา มีถ้ำ และมีป่าไม้ล้อมรอบ และตั้งอยู่บริเวณริมฝั่งแม่น้ำเมย ประกอบกับการรับรู้เรื่องเจ้าพ่อโมกขละของชาวบ้านในพื้นที่หมู่บ้านห้วยปลากอง ชาวบ้านจึงเล่าประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อโมกขละโดยแทรกตำนานสถานที่เพื่อเชื่อมโยงให้สัมพันธ์กับพื้นที่บริเวณดอยเลวที่ชาวบ้านเชื่อกันว่าเป็นพื้นที่ศักดิ์ที่เจ้าพ่อโมกขละคอยปกป้องคุ้มครอง

ส่วนเหตุที่สำนวนของอำเภอท่าสองยางมีการแทรกตำนานอธิบายสถานที่นั้น ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าอาจเกิดจากการที่ในอดีตชาวบ้านได้ใช้เส้นทางสัญจรผ่านบริเวณดอยเลว ชาวบ้านในอำเภอ ท่าสองยางได้เห็นลักษณะทางภูมิศาสตร์ของดอยเลวเช่นเดียวกับชาวบ้านหมู่บ้านห้วยปลากอง นอกจากนี้ยังสะท้อนให้เห็นระเบียบแบบแผนเรื่องแต่งกายของชาวบ้าน โดยชาวบ้านจะสวมใส่เสื้อผ้าที่ดี ๆ เมื่อไปทำบุญ และไปต่างหมู่บ้าน ถือเป็นกรให้เกียรติสถานที่ ชาวบ้านมีความเชื่อเรื่องของการนับถือบูชารอยเท้าหรือรูปฝ่าเท้า ซึ่งถือเป็นคติความเชื่อสากล ดังที่ เหมือนพิมพ์ สุวรรณภาค และ สุดารรา สุขฉายา ได้กล่าวไว้ในบทความเรื่องความเชื่อท้องถิ่นในรอยพระพุทธรูปวัดเขาศาลาว่า “การนับถือบูชารอยเท้าหรือรูปฝ่าเท้า เป็นคติความเชื่อสากลที่พบอยู่ในอารยธรรมเกือบทุกถิ่นในโลก ด้วยเชื่อว่าเป็นรูปรอยของเทพเจ้าหรือผู้ทรงความศักดิ์สิทธิ์ที่ประทับลงในโลก หรือเป็นเครื่องหมายที่บรรพบุรุษได้ทิ้งไว้เป็นแนวทางการประพฤติปฏิบัติของบุคคลรุ่นหลัง” (เหมือนพิมพ์ สุวรรณภาค และ สุดารรา สุขฉายา, 2549) รวมถึงสะท้อนให้เห็นการรักษากิริยามารยาทและการมีสัมมาคารวะซึ่งถือเป็นแบบแผนการดำเนินชีวิตของชาวปกากะญอผ่านการที่ชาวบ้านนำก้อนหินมาวางกองกันไว้เพื่อกราบไหว้และบอกกล่าวเจ้าพ่อโมกขละ สถานที่ที่กล่าวถึงในประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อโมกขละได้แก่

3.1 รวดตากผ้า

ปัจจุบันปรากฏให้เห็นบริเวณด้านบนถ้ำเจ้าพ่อโมกขละคือลักษณะของท่อนไม้ที่พาดอยู่บริเวณด้านบนถ้ำเจ้าพ่อโมกขละ ชาวบ้านจึงมีความเชื่อว่าเป็นท่อนไม้ที่ใช้พาดเสื้อผ้าที่เจ้าพ่อโมกขละให้ชาวบ้านหยิบยืมไปสวมใส่

3.2 รอยพระพุทธรูป

ปัจจุบันปรากฏให้เห็นบริเวณผนังถ้ำโมกขละ มีลักษณะเป็นรอยเท้าขนาดใหญ่บนผนังถ้ำซึ่งในเรื่องได้กล่าวถึงเหตุที่มาของรอยเท้าที่ปรากฏบริเวณผนังถ้ำเจ้าพ่อโมกขละที่ชาวบ้านเชื่อว่าเป็นรอยพระพุทธรูปของพระพุทธเจ้า

3.3 บ่อน้ำกินรี

บ่อน้ำกินรีซึ่งในปัจจุบันไม่ปรากฏให้เห็นแล้วเนื่องจากสภาพภูมิศาสตร์ที่เปลี่ยนแปลงไป แต่ชาวบ้านก็ยังคงมีความเชื่อและเรื่องเล่าว่าเป็นบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ที่เจ้าพ่อโมกขละคลบันดาลขึ้นเพื่อช่วยเหลือชาวบ้านจากโรคภัยไข้เจ็บชาวบ้านสามารถนำน้ำไม่ดื่มกินเพื่อรักษาโรคได้

3.4 แทนดอกไม้

แทนดอกไม้ซึ่งในปัจจุบันไม่ปรากฏให้เห็นแล้ว แต่ชาวบ้านเชื่อว่าในอดีตนั้นมีแทนดอกไม้ ที่มีที่มาจากการที่ชาวบ้านเดินทางผ่านมาและกราบไหว้เจ้าพ่อโมกขละโดยจะเก็บก้อนหินเล็กใหญ่กองไว้ที่แทนดอกไม้ และขอพรให้อายุได้ปอดเมื่อยแข็งแรง

3.5 ก้อนไอ้อัน และวังพ่อเจ้า

ก้อนไอ้อันเป็นก้อนหินที่เกิดจากเรื่องเล่าเกี่ยวกับพ่อค้าที่ฆ่าลูกน้องชื่ออัน บริเวณก้อนหินกลางน้ำเมย ชาวบ้านจึงเรียกก้อนหินนั้นว่าก้อนไอ้อัน หรือเรียกบริเวณแก่งกลางลำน้ำเมยที่มีน้ำไหลเชี่ยวว่า วังพ่อเจ้า เพราะเชื่อว่าบริเวณนี้เป็นที่สถิตของเจ้าพ่อโมกขละ แต่เนื่องจากน้ำเชี่ยวทำให้ลักษณะภูมิศาสตร์ในบริเวณดังกล่าวเปลี่ยนแปลงไป ปัจจุบันไม่ปรากฏให้เห็นร่องรอยของสถานที่ดังกล่าวแล้ว

ปัจจุบันบ่อน้ำกินรี ก้อนไอ้อัน และวังพ่อเจ้า ไม่ปรากฏให้เห็นแล้ว เนื่องจากสภาพภูมิศาสตร์ที่เปลี่ยนแปลงไป

4. เหตุที่ประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อโมกขละสำนวนหมู่บ้านห้วยปลากอง กล่าวถึงความสัมพันธ์ของเจ้าพ่อโมกขละกับเจ้าพ่อพะวอ ในสำนวนหมู่บ้านห้วยปลากองมีการกล่าวถึงเจ้าพ่อโมกขละว่าเป็นพี่น้องกับเจ้าพ่อพะวอ ผู้ที่ชาวปกากะญอเชื่อว่าเป็นวีรบุรุษของชาวปกากะญอ ซึ่งตามประวัติความเป็นมาเล่าสืบเนื่องกันมาว่า พะวอเป็นวีรบุรุษของชาวปกากะญอ เป็นนักรบทำหน้าที่เป็นนายด่านแม่ละเมา และเมื่อพม่ายกทัพเข้ามาทางด่านแม่ละเมา พะวอได้รับกับพม่าจนถึงแก่ชีวิต ชาวบ้านมีความเชื่อว่าวิญญาณศักดิ์สิทธิ์ของพะวอนักรบชาวปกากะญอยังคงสิงสถิตอยู่ในพื้นที่ดังกล่าวจึงได้สร้างศาลและรูปหล่อขึ้นโดยสร้างให้ส่วนใบหน้ามีแววตาดุดันดั่งนักรบผู้กล้าหาญ ศาลเจ้าพ่อพะวอนั้นตั้งอยู่บริเวณพื้นที่ถนนสายแม่สอด-ตาก ซึ่งเป็นที่นับถือทั้งของชาวปกากะญอและชาวไทยต่างก็แวะเวียนไปกราบไหว้ขอพรกันอย่างสม่ำเสมอ (จอนิ โอโตเซา, ม.ป.ป, น. 13) และเมื่อนำโครงเรื่องประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อพะวอมาเปรียบเทียบกับโครงเรื่องประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อโมกขละสำนวนตำบลแม่หละ จะเห็นได้ว่ามีลักษณะความเหมือนกันคือ ทั้งเจ้าพ่อพะวอและเจ้าพ่อโมกขละมีลักษณะเป็นวีรบุรุษ เดิมทีเป็นมนุษย์นักรบ เมื่อต่อสู้กับพม่าจนเสียชีวิตเมื่อสิ้นชีวิตลงด้วยคุณูปการที่ได้ปกป้องบ้านเมืองจึงได้รับการสถาปนาเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และด้วยความเคารพศรัทธาชาวบ้านจึงตั้งศาลและรูปเคารพขึ้นเพื่อสักการบูชา จากการศึกษาทั้งสองสำนวนได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าพ่อโมกขละกับเจ้าพ่อพะวอนั้น ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า เนื่องจากทั้งเจ้าพ่อพะวอ

และเจ้าพ่อโมกขละได้รับการยกย่องว่าเป็นวีรบุรุษของชาวปกากะญอที่ต่อสู้กับพม่าจนตัวตาย อีกทั้งชาวปกากะญอยกย่องทั้งเจ้าพ่อพะวอและเจ้าพ่อโมกขละเป็นบรรพบุรุษของชาวปกากะญอ ด้วยเหตุนี้จึงผูกโยงความสัมพันธ์ของเจ้าพ่อพะวอและเจ้าพ่อโมกขละเป็นพี่น้องกัน

จากประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อโมกขละที่แสดงถึงความศักดิ์สิทธิ์ และแสดงถึงการช่วยเหลือและปกป้องคุ้มครองชาวบ้าน จึงนำไปสู่การประกอบพิธีกรรมสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละของชาวบ้านที่มีความเคารพศรัทธา ซึ่งสอดคล้องกับสิ่งที่ศิริพร ณ ถลาง ได้กล่าวไว้ในข้อมูลของบทบาทคติชนในการอธิบายกำเนิดและอัตลักษณ์ของกลุ่มชนและพิธีกรรม ที่ว่า “พิธีกรรมมักมีองค์ประกอบที่สำคัญคือ ตำนาน อาจกล่าวได้ว่า สมาชิกในสังคมใช้เรื่องเล่าประเภทตำนานในการอธิบายเหตุผลและที่มาในการประกอบพิธีกรรม ตำนานจึงเป็นส่วนที่เป็นนามธรรมในขณะที่พิธีกรรมเป็นส่วนที่เป็นรูปธรรม” (ศิริพร ณ ถลาง, 2557, น. 365) ดังนั้นผู้วิจัยจะกล่าวถึงความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับเจ้าพ่อโมกขละ หมู่บ้านห้วยปลากอง ตำบลชะเนงือ อำเภอมะเระมาต จังหวัดตาก ในหัวข้อต่อไป

ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับเจ้าพ่อโมกขละของชาวปกากะญอหมู่บ้านห้วยปลากอง ตำบลชะเนงือ อำเภอมะเระมาต จังหวัดตาก

จากการเก็บข้อมูลภาคสนามในพื้นที่หมู่บ้านห้วยปลากอง ตำบลชะเนงือ อำเภอมะเระมาต จังหวัดตาก ผู้วิจัยพบว่า ชาวบ้านหมู่บ้านห้วยปลากองยังคงมีความเชื่อและความเคารพศรัทธาต่อเจ้าพ่อโมกขละอย่างเหนียวแน่น และปัจจุบันชาวบ้านห้วยปลากองยังประกอบพิธีกรรมสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละ ในหัวข้อนี้ผู้วิจัยจะแบ่งหัวข้อนำเสนอเป็น 2 ประเด็น คือ ความเชื่อเกี่ยวกับเจ้าพ่อโมกขละของชาวปกากะญอ หมู่บ้านห้วยปลากอง ตำบลชะเนงือ อำเภอมะเระมาต จังหวัดตาก และพิธีกรรมเกี่ยวกับเจ้าพ่อโมกขละของชาวปกากะญอ หมู่บ้านห้วยปลากอง ตำบลชะเนงือ อำเภอมะเระมาต จังหวัดตาก

1. ความเชื่อเกี่ยวกับเจ้าพ่อโมกขละของชาวปกากะญอ หมู่บ้านห้วยปลากอง ตำบลชะเนงือ อำเภอมะเระมาต จังหวัดตาก

ชาวปกากะญอ หมู่บ้านห้วยปลากอง ตำบลชะเนงือ อำเภอมะเระมาต จังหวัดตากที่มีต่อเจ้าพ่อโมกขละ มีความเชื่อเกี่ยวกับเจ้าพ่อโมกขละดังนี้

1.1 เจ้าพ่อโมกขละคือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่คุ้มครองดูแลพื้นที่บริเวณดอยเลวา/ดอยผาขาว/ดอยพระเจ้า

จากการศึกษาประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อโมกขละสะท้อนให้เห็นว่าชาวบ้านมีความเชื่อว่าบริเวณดอยเลวา (ดอยผาขาว) เป็นที่สถิตของเจ้าพ่อโมกขละ หากผู้ใดสัญจรผ่านบริเวณ

พื้นที่ดอยเลวต้องแสดงความเคารพต่อเจ้าพ่อโมกขละ และหากใครแสดงอาการลบหลู่ก็จะถูกลงโทษ ดั่งเหตุการณ์ที่ปรากฏในประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อโมกขละสำนวนหมู่บ้านห้วยปลา ดังนี้

...ชาวบ้านมีความเชื่อว่าเมื่อล่องเรือในแม่น้ำเมยหรือเข้าไปในถ้ำต้องระมัดระวัง คำพูด ห้ามพูดโกหก พูดไม่สุภาพ เพราะมีเรื่องเล่าว่าบริเวณกลางน้ำจะมีปลาตัวใหญ่ตัวหนึ่งหากคนที่ล่องเรือหรือแพในน้ำเมยผ่านมาบริเวณถ้ำเจ้าพ่อโมกขละแล้วพูดเสียงดัง พูดไม่สุภาพหรือพูดโกหกปลาตัวดังกล่าวก็จะไหลห้อมาบนผิวน้ำแล้วเอาหนวดมาวางบนเรือหรือแพ เรือหรือแพก็จะจมลงเรื่อยๆ ซึ่งเหตุการณ์นี้เคยเกิดขึ้นกับคนไทยที่มาล่องเรือและแพผ่านถ้ำเจ้าพ่อโมกขละ คนผู้นั้นพูดจาไม่สุภาพ ลบหลู่เจ้าพ่อโมกขละ ซึ่งชาวบ้านหมู่บ้านห้วยปลากองเตือนแต่ไม่ฟัง หลังจากนั้นผิวน้ำก็เริ่มมีอาการสั่นและมีปลาตัวใหญ่ไหลห้อมาจากผิวน้ำนำหนวดมาวางบนเรือหรือแพ เรือหรือแพก็จมลงเรื่อยๆ ผู้ชายคนนั้นจึงรีบกล่าวขอขมา เจ้าพ่อโมกขละเรือหรือแพจึงลอยกลับขึ้นมาเหมือนเดิม และยังมีความเชื่อว่าหากต้องค้างแรมในป่าบริเวณดอยเลว เมื่อทำอาหารและต้องการชิมจะต้องยกหม้อลงจากเตาก่อนจึงจะชิมได้

(นายอภิสิทธิ์ พงษ์อภิโชติ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 15 เมษายน 2562)

จากประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อโมกขละ สะท้อนให้เห็นว่าชาวปกากะญอในหมู่บ้านห้วยปลากอง มีความเชื่อว่าเจ้าพ่อโมกขละคือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่คอยดูแลบริเวณพื้นที่ดอยเลว ซึ่งหากผู้ใดเดินทางผ่านบริเวณพื้นที่ดอยนี้ ต้องมีการกราบไหว้ สักการบูชา เพื่อแสดงถึงความเคารพนับถือเจ้าพ่อโมกขละ รวมไปถึงห้ามกระทำการที่ไม่เหมาะสมไม่ควร ไม่ว่าจะเป็นการพูดเสียงดัง พูดไม่สุภาพหรือพูดโกหก เพราะจะทำให้เกิดเรื่องร้าย ๆ กับผู้ที่กระทำพฤติกรรมดังกล่าว

1.2 เจ้าพ่อโมกขละช่วยปกป้องคุ้มครองชาวบ้าน

จากการศึกษาประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อโมกขละ สะท้อนให้เห็นว่าเจ้าพ่อโมกขละเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของชาวบ้าน ชาวบ้านเชื่อว่าเจ้าพ่อโมกขละคอยช่วยเหลือให้รอดพ้นจากภัยอันตรายต่าง ๆ และคอยช่วยเหลือผู้ที่ตกทุกข์ได้ยาก ดังจะเห็นได้จากเรื่องเล่าเกี่ยวกับเจ้าพ่อโมกขละ และคำบอกเล่าจากประสบการณ์ของชาวบ้าน ได้แก่

เหตุการณ์ที่เจ้าพ่อโมกขละช่วยเหลือชาวบ้านให้รอดพ้นจากภัยสงคราม ดั่งเหตุการณ์ที่ปรากฏในเรื่องเล่าเกี่ยวกับเจ้าพ่อโมกขละสำนวนหมู่บ้านห้วยปลากองความว่า

...ถ้าโหมกขละเป็นที่อยู่ของเจ้าพ่อโหมกขละ มีเรื่องเล่าเกี่ยวกับถ้ำว่าในอดีตมีชาวบ้านหนีข้าศึกศัตรูในช่วงสงครามเข้าไปหลบในถ้ำเป็นหมื่น ๆ คน แล้วไม่ออกมาอีกเลย

(นายอภิสิทธิ์ พงษ์อภิโชติ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 15 เมษายน 2562)

การหลบเข้าไปในถ้ำของชาวบ้านเป็นหมื่น ๆ คนในช่วงสงคราม และไม่ได้ออกมาอีกเลยนั้น ชาวบ้านหมู่บ้านห้วยปลากองเชื่อว่าเกิดจากความศักดิ์สิทธิ์ของเจ้าพ่อโหมกขละที่ดลบันดาลให้เกิดเหตุการณ์ขึ้น เพื่อช่วยปกป้องคุ้มครองชาวบ้านให้รอดพ้นจากภัยอันตรายต่าง ๆ

และจากการสัมภาษณ์ชาวบ้านหมู่บ้านห้วยปลากองเกี่ยวกับความเชื่อที่มีต่อเจ้าพ่อโหมกขละพบว่าชาวบ้านมีความเชื่อและความศรัทธาต่อเจ้าพ่อโหมกขละเพราะได้ประสบเหตุการณ์ที่แสดงถึงความศักดิ์สิทธิ์ของเจ้าพ่อโหมกขละดังที่นาย อภิสิทธิ์ พงษ์อภิโชติ ได้กล่าวถึงเหตุการณ์ที่พ่อของผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านและเพื่อนรอดพ้นจากการถูกทหารกะเหรี่ยงฆ่าว่า

...พ่อของผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านและเพื่อนเดินทางไปประเทศพม่าและได้ไปปล้นเงินจากชาวพม่ามาจำนวน 50 บาท ทหารกะเหรี่ยงฝึ่งพม่าจึงตามมาฆ่า เพื่อนของผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านที่เดินทางไปด้วยกันแต่ไม่ได้บอกกล่าวขอให้เจ้าพ่อโหมกขละคุ้มครองถูกฆ่าทั้งหมด 5 คน แต่ส่วนพ่อของผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านนั้น ญาติพี่น้องได้ไปบอกกล่าวเจ้าพ่อโหมกขละทำให้รอดชีวิตมาได้ โดยเสียเงินค่าปรับไป 4,000 บาท จากเหตุการณ์ต่าง ๆ เหล่านี้จึงทำให้ผมเชื่อและศรัทธาต่อเจ้าพ่อโหมกขละเป็นอย่างมาก

(นายอภิสิทธิ์ พงษ์อภิโชติ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 15 เมษายน 2562)

นอกจากการปกป้องคุ้มครองชาวบ้านจากภัยอันตรายต่าง ๆ แล้ว เจ้าพ่อโหมกขละยังช่วยเหลือผู้ที่ตกทุกข์ได้ยากด้วย ดังเหตุการณ์ที่ปรากฏในเรื่องเล่าเกี่ยวกับเจ้าพ่อโหมกขละสำนวนบ้านห้วยปลากองที่กล่าวถึง เหตุการณ์ที่เจ้าพ่อโหมกขละดลบันดาลเสื้อผ้าให้แก่ชาวบ้านที่ยากจนยืมไปใช้ว่า

...มีท่อนไม้พาดอยู่ด้านบนซึ่งชาวบ้านเรียกท่อนไม้นั้นว่า “ราวตากผ้า” มีตำนานว่าในอดีตเมื่อถึงวันงานสำคัญหรือชาวบ้านจะไปเที่ยวต่างถิ่นชาวบ้านคนใดไม่มีเสื้อผ้าดี ๆ ใส่ก็จะไปขอเสื้อผ้าที่ถ้ำโหมกขละ เช้าวันต่อมาจะพบว่าผ้าแขวนไว้ที่ท่อนไม้ และเมื่อใช้เสื้อผ้านั้นเสร็จก็ต้องนำไปคืนไว้ที่เดิม แต่มีอยู่ครั้งหนึ่งคนติดสิ่งเสพติด (ติดฝิ่น) มาขอยืมเสื้อผ้าแล้วไม่นำเสื้อผ้าที่ยืมไปมาคืน กลับนำเสื้อของตนเองมาคืนแทน หลังจากนั้นจึงไม่มีเสื้อผ้าให้ยืมใส่อีกเลย

(นายสมพงษ์ พงษ์อภิโชติ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 11 พฤษภาคม 2562)

ความเชื่อเรื่องเจ้าพ่อโมกขละคอยช่วยเหลือผู้ที่ตกทุกข์ได้ยาก ไม่ได้ปรากฏในการรับรู้ของชาวปกากะญอหมู่บ้านห้วยปลากองเท่านั้น แต่ยังปรากฏในการรับรู้ของชาวปกากะญอหมู่บ้านอื่นด้วย จากการสัมภาษณ์ชาวปกากะญอหมู่บ้านชะเนงจือ อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก ได้กล่าวถึงความเชื่อเกี่ยวกับเจ้าพ่อโมกขละในลักษณะเดียวกันกับชาวปกากะญอหมู่บ้านห้วยปลากอง คือ “มีความเชื่อและความศรัทธาต่อเจ้าพ่อโมกขละจากการรับฟังเรื่องเล่าจากปู่ย่าตายายได้เล่าให้ฟังว่า ในอดีตนั้นภายในถ้ำจะมีราวไม้ที่มีเสื้อผ้าแขวนไว้ให้ชาวบ้านมายืมไปสวมใส่ เนื่องจากคนในอดีตนั้นไม่มีเสื้อผ้าดีๆ ใส่ ดังนั้นหากมีการเข้าวัดทำบุญก็จะมายืมเสื้อผ้าไปใส่และเมื่อเสร็จกิจธุระต่าง ๆ แล้วก็จะมาคืนไว้ที่เดิม แต่ภายหลังมีผู้คนมายืมและไม่นำมาคืน จึงทำให้หลังจากนั้นไม่ปรากฏเสื้อผ้าให้ผู้คนได้ยืมอีกเลย” (ชาวปกากะญอหมู่บ้านชะเนงจือ อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก, ผู้ให้สัมภาษณ์, 14 เมษายน 2562)

นอกจากชาวบ้านหมู่บ้านห้วยปลากองจะเชื่อว่าเจ้าพ่อโมกขละคอยช่วยเหลือให้รอดพ้นจากภัยอันตรายต่างๆ แล้ว ยังเชื่อว่าเจ้าพ่อโมกขละสามารถช่วยให้ชาวบ้านหายจากโรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ ได้ เนื่องจากเชื่อกันว่าพื้นที่บริเวณดอยเวลาเป็นที่สถิตของเจ้าพ่อโมกขละ ดังนั้นพื้นที่บริเวณดังกล่าวจึงเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ที่เจ้าพ่อโมกขละคุ้มครองดูแล สถานที่ที่อยู่ในบริเวณดอยเวลาจึงกลายเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ภายใต้อำนาจของเจ้าพ่อโมกขละ ดังเช่น บ่อน้ำกินรี ซึ่งตั้งอยู่ในถ้ำโมกขละ ชาวบ้านเชื่อกันว่าเป็นบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ที่เจ้าพ่อโมกขละคุ้มครองดูแล หากใครเจ็บป่วยให้มาตักน้ำที่บ่อน้ำนี้ไปดื่มและตั้งจิตอธิษฐานขอให้หายจากโรคก็จะหาย จากอาการที่เป็นอยู่ ดังความที่ปรากฏในเรื่องเล่าว่า

...ห่างออกไปจากถ้ำเจ้าพ่อโมกขละประมาณ 5 เมตรยังมีบ่อน้ำกินรีที่ในอดีตมีความเชื่อว่าบ่อน้ำนี้มีความศักดิ์สิทธิ์ คนที่เจ็บป่วย หรือเป็นโรคคอกพอกน่าน้ำนี้ไปดื่มและตั้งจิตอธิษฐานขอให้หายจากโรคก็จะหาย โดยบ่อน้ำนี้จะห้ามผู้หญิงขึ้นไปตัก ผู้ที่สามารถตักน้ำนี้ได้ต้องเป็นผู้ชายเท่านั้น

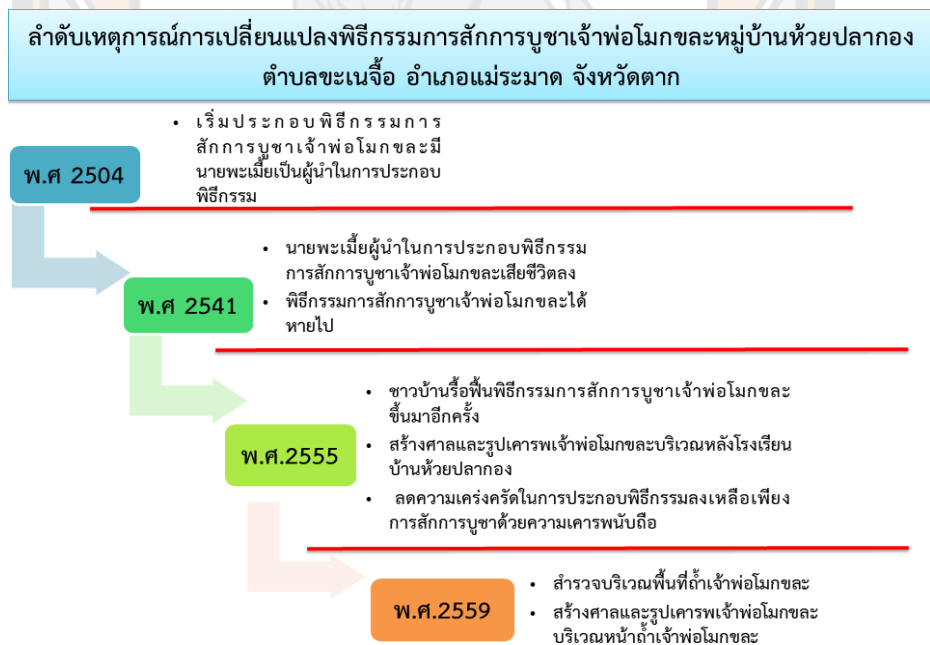
(นายอภิสิทธิ์ พงษ์อภิโชติ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 15 เมษายน 2562)

และจากการสัมภาษณ์ชาวปกากะญอหมู่บ้านชะเนงจือ อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก ที่มาสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละบริเวณรูปเคารพเจ้าพ่อโมกขละหน้าถ้ำเจ้าพ่อโมกขละได้กล่าวถึงความเชื่อเกี่ยวกับการช่วยให้คนหายจากโรคภัยไข้เจ็บ เช่นเดียวกับข้อมูลที่ปรากฏอยู่ในประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อโมกขละสำนวนหมู่บ้านห้วยปลากอง จากข้อมูลทั้ง 2 ชุด ที่มีลักษณะเดียวกันสะท้อนให้เห็นว่าชาวปกากะญอในหมู่บ้านห้วยปลากองและชาวปกากะญอหมู่บ้านอื่นในอำเภอแม่ระมาด มีความเชื่อเกี่ยวกับเจ้าพ่อโมกขละในลักษณะเดียวกัน

จากข้อมูลทีกล่าวมาทั้งหมดข้างต้น สะท้อนให้เห็นว่าชาวปกากะญอหมู่บ้านห้วยปลากองมีความเชื่อว่าเจ้าพ่อโมกขละคอยช่วยเหลือชาวบ้านให้พ้นภัยอันตรายจากข้าศึกศัตรูในช่วงสงครามโดยให้ที่หลบซ่อนแก่ชาวบ้าน ช่วยเหลือชาวบ้านเมื่อชาวบ้านพบเรื่องเดือดร้อนและต้องการความช่วยเหลือ ช่วยให้ชาวบ้านหายจากโรคร้ายไข้เจ็บ อีกทั้งยังให้ชาวบ้านที่ยากจนยืมเสื้อผ้ามาใช้ ด้วยความเชื่อและความศรัทธาที่ชาวปกากะญอหมู่บ้านห้วยปลากองมีต่อเจ้าพ่อโมกขละชาวบ้านจึงประกอบพิธีกรรมสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละ เพื่อแสดงถึงความเคารพนับถือศรัทธาและเพื่อขอให้เจ้าพ่อโมกขละช่วยเหลือและปกป้องคุ้มครอง ซึ่งผู้วิจัยจะกล่าวถึงในหัวข้อพิธีกรรมสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละต่อไป

2. พิธีกรรมสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละ หมู่บ้านห้วยปลากอง ตำบลชะเนือ อำเภอมะเระมาต จังหวัดตาก

พิธีกรรมสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละเริ่มมีมาตั้งแต่เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2504 จนถึงปี พ.ศ. 2541 เมื่อนายพะเมี้ยผู้นำในการประกอบพิธีกรรมเสียชีวิตลง จึงไม่มีผู้นำในการประกอบพิธีกรรมดังกล่าวส่งผลให้พิธีกรรมสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละหยุดประกอบพิธีกรรมไปช่วงระยะหนึ่ง และได้รับการรื้อฟื้นขึ้นมาอีกครั้งในช่วงประมาณ ปี พ.ศ. 2555

ภาพ 17 ลำดับเหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงพิธีกรรมสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละ หมู่บ้านห้วยปลากอง ตำบลชะเนือ อำเภอมะเระมาต จังหวัดตาก

ภาพโดย: ศิริวรรณ มูลใจ, 25 ตุลาคม 2562

ในหัวข้อนี้ผู้วิจัยจะแบ่งประเด็นการนำเสนอเป็น 3 หัวข้อ คือ พิธีกรรมการสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละหมู่บ้านห้วยปลากอง ตำบลชะเนง้อ อำเภอมะเระมาต จังหวัดตาก ในอดีตพิธีกรรมการสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละหมู่บ้านห้วยปลากอง ตำบลชะเนง้อ อำเภอมะเระมาต จังหวัดตาก ในปัจจุบัน และการเปลี่ยนแปลงของพิธีกรรมการสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละหมู่บ้าน ห้วยปลากอง ตำบลชะเนง้อ อำเภอมะเระมาต จังหวัดตาก

2.1 พิธีกรรมการสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละหมู่บ้านห้วยปลากอง ตำบลชะเนง้อ อำเภอมะเระมาต จังหวัดตาก ในอดีต

ในอดีตเริ่มตั้งแต่ก่อตั้งหมู่บ้านห้วยปลากอง ประมาณปี พ.ศ 2504 มีพิธีกรรมการสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละของคน 2 กลุ่มคือกลุ่มชาวปกากะญอหมู่บ้านห้วยปลากอง และกลุ่มพ่อค้าผู้ได้รับสัมปทานป่าไม้โดยพิธีกรรมการสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละของชาวปกากะญอหมู่บ้านห้วยปลากองจะจัดขึ้นใน 2 ลักษณะ คือ พิธีกรรมการสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละประจำปีของชาวปกากะญอหมู่บ้านห้วยปลากอง และพิธีกรรมการสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละของชาวปกากะญอหมู่บ้านห้วยปลากองที่ทำกระผัดจาริตประเพณีของชุมชน ส่วนพิธีกรรมการสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละของกลุ่มพ่อค้าผู้ได้รับสัมปทานป่าไม้ ซึ่งเป็นกลุ่มคนภายนอกหมู่บ้านห้วยปลากอง จะกระทำเมื่อขนส่งและลำเลียงไม้มาทางลำน้ำเมยซึ่งต้องผ่านบริเวณพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ที่เชื่อว่าเป็นที่สถิตของเจ้าพ่อโมกขละเพื่อแสดงถึงความเคารพนับถือ

พิธีกรรมการสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละของคนทั้ง 2 กลุ่ม มีนายพะเมี้ยผู้นำหมู่บ้านห้วยปลากอง ณ ขณะนั้น เป็นผู้ดำเนินการประกอบพิธีกรรม ซึ่งชาวบ้านห้วยปลากองเรียกผู้นำในการประกอบพิธีกรรมว่า “ป้อโฮ” โดยนายพะเมี้ยได้รับการสืบทอดการประกอบพิธีกรรมมาจากผู้เฒ่าผู้แก่ที่เป็นต้นตระกูล ขณะนั้นนายพะเมี้ยมีอายุประมาณ 25 – 26 ปี ซึ่งผู้ที่สืบทอดตำแหน่งป้อโฮได้นั้นต้องมีคุณสมบัติเฉพาะ ดังนี้

เป็นผู้ที่มีความเคารพศรัทธาต่อเจ้าพ่อโมกขละ

เป็นผู้ที่ประพฤติตนดี

เป็นผู้ที่ไม่มีวิชาอาคม

เป็นลูกชายของผู้ที่เป็นต้นตระกูลในการทำหน้าที่ป้อโฮ

การประกอบพิธีกรรมการสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละของคนทั้ง 2 กลุ่ม มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1.1 พิธีกรรมการสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละของชาวปกากะญอหมู่บ้านห้วยปลากอง

1) พิธีกรรมการสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละประจำปีของชาวปกากะญอหมู่บ้านห้วยปลากอง

ในอดีตพิธีกรรมการสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละ เป็นพิธีกรรมประจำปีที่สำคัญของชาวปกากะญอหมู่บ้านห้วยปลากอง ซึ่งจะจัดขึ้นปีละ 1 ครั้งในช่วงเดือนพฤษภาคม มีนายพะเมี้ยหรือป้อโฮเป็นผู้ประกอบพิธีกรรม สำหรับผู้ที่สามารถเข้าร่วมพิธีกรรมการสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละได้นั้นต้องเป็นผู้ชายในหมู่บ้านห้วยปลากองเท่านั้น รายละเอียดของพิธีกรรมมีดังนี้

สถานที่ในการประกอบพิธีกรรมการสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละ

บริเวณศาลเจ้าพ่อโมกขละท้ายหมู่บ้าน ซึ่งปัจจุบันศาลเจ้าพ่อโมกขละในพื้นที่ท้ายหมู่บ้านได้ผุพังไปจนไม่หลงเหลือให้เห็นแล้ว

วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมการสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละ

ประกอบด้วย

ไก่ 2 ตัว (ไก่ตัวผู้ 1 ตัว และไก่ตัวเมีย 1 ตัว)

เหล้าคนละ 2 ขวด

กรวยดอกไม้ใส่ธูป 3 ดอก เทียน 2 เล่ม บุหรี่ 2 ม้วน และยอด ใบตะมีจ่อ (ยอดใบหว่า) 3 ยอด จำนวน 1 ชุด สำหรับการสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละประจำปีนั้น สามปีจะทำพิธีกรรมสักการบูชาด้วยหมู 1 ครั้ง

ขั้นตอนในการประกอบพิธีกรรมการสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละ ดังนี้

ชาวบ้านผู้ชายจะนำไก่ 2 ตัว (ไก่ตัวผู้ 1 ตัว และไก่ตัวเมีย 1 ตัว) เหล้าคนละ 2 ขวด และกรวยดอกไม้ใส่ธูป 3 ดอก เทียน 2 เล่ม บุหรี่ 2 ม้วน และยอดใบตะมีจ่อ (ยอดใบหว่า) 3 ยอด จำนวน 1 ชุด ไปบริเวณศาลเจ้าพ่อโมกขละซึ่งอยู่บริเวณท้ายหมู่บ้าน

เมื่อชาวบ้านผู้ชายและผู้ประกอบพิธีกรรม (ป้อโฮ) ไปถึงบริเวณพื้นที่ประกอบพิธีกรรม ป้อโฮก็จะฆ่าไก่ โดยการปาดคอไก่ และนำเลือดไก่ทาบริเวณศาลเจ้าพ่อโมกขละและเริ่มประกอบพิธีกรรมจนเสร็จสิ้น

หลังเสร็จพิธีกรรม ชาวบ้านผู้ชายที่มาร่วมพิธีกรรมจะนำไก่มาประกอบอาหารและร่วมกันรับประทานอาหาร ในบริเวณพื้นที่ประกอบพิธีกรรมเท่านั้น หากอาหารเหลือต้องเททิ้งบริเวณพื้นที่ประกอบพิธีกรรม ไม่สามารถนำกลับบ้านได้

เมื่อรับประทานอาหารกันเสร็จแล้ว ชาวบ้านผู้ชายก็จะช่วยกันเก็บกวาดบริเวณพื้นที่ประกอบพิธีกรรมให้เรียบร้อย เป็นอันเสร็จสิ้นพิธีกรรม (นางหล้า พามาลี และนายอภิสิทธิ์ พงษ์อภิโชติ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 25 ตุลาคม 2562)

2) พิธีกรรมการสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละของชาว ปกากะญอหมู่บ้านห้วยปลากองที่กระทำผิดจารีตประเพณีของชุมชน

ในอดีตหากชาวปกากะญอในหมู่บ้านห้วยปลากองกระทำผิดจารีตประเพณี ต้องมีการประกอบพิธีกรรมขอขมาเจ้าพ่อโมกขละเพื่อให้เจ้าพ่อโมกขละไม่ถือโทษ และให้

อภัยในการกระทำนั้น ซึ่งการสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละของชาวบ้านหมู่บ้านห้วยปลากองในกรณีนี้จะเป็นการประกอบพิธีกรรมเพื่อขอขมาเจ้าพ่อโมกขละเมื่อมีหนุ่มสาวในหมู่บ้านมีความสัมพันธ์กันก่อนแต่งงาน หรือท้องก่อนแต่งงาน ซึ่งถือเป็นการทำผิดจารีตประเพณีของชุมชน หากหนุ่มสาวไม่มาขอขมาก็จะเกิดเหตุร้ายกับหนุ่มสาวคู่นั้น รวมถึงมีเหตุการณ์ผิดปกติเกิดขึ้นในหมู่บ้าน ซึ่งชาวบ้านเล่ากันว่า ในอดีตหากมีหนุ่มสาวทำผิดจารีตประเพณีจะมีลางบอกเหตุคือ ช่วงเวลากลางคืนจะมีเสียงมาเดินภายในหมู่บ้าน และเมื่อใดก็ตามที่เกิดลางบอกเหตุในลักษณะนี้ ชาวบ้านก็จะสังเกตพฤติกรรมของหนุ่มสาวในหมู่บ้าน และเมื่อพบว่าหนุ่มสาวคู่นั้นทำผิดจารีตประเพณีของชุมชน ก็จะทำให้หนุ่มสาวคู่นั้นมาขอขมาป้อโฮ้ (นายพะเมี้ย) โดยนำน้ำขมิ้นส้มป่อยมาขอขมาและล้างเท้านายพะเมี้ย หลังจากนั้นนายพะเมี้ยก็จะไปประกอบพิธีกรรมบอกกล่าวและขอขมาเจ้าพ่อโมกขละ รายละเอียดของพิธีกรรมมีดังนี้

สถานที่ในการประกอบพิธีกรรมการสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละ

บริเวณริมห้วยปลากอง

วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมการสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละ

ประกอบด้วย

หมูตัวผู้ 1 ตัว

ไก่ 2 ตัว (ไก่ตัวผู้ 1 ตัว และไก่ตัวเมีย 1 ตัว)

เหล้า 10 ขวด

ขั้นตอนในการประกอบพิธีกรรมการสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละ ดังนี้

หนุ่มสาวคู่นั้นทำผิดจารีตประเพณีนำหมูตัวผู้ 1 ตัว, ไก่ตัวผู้ 1 ตัว และไก่ตัวเมีย 1 ตัว รวมถึงเหล้า 10 ขวด มายังบ้านป้อโฮ้

เมื่อหนุ่มสาวคู่นั้นทำผิดจารีตประเพณีมาบอกกล่าวและขอขมาป้อโฮ้โดยนำน้ำขมิ้นส้มป่อยมาล้างเท้าให้กับป้อโฮ้เป็นที่เรียบร้อยแล้ว ป้อโฮ้ก็จะนำหมูตัวผู้ 1 ตัว, ไก่ตัวผู้ 1 ตัว และไก่ตัวเมีย 1 ตัว รวมถึงเหล้า 10 ขวด ไปยังบริเวณริมห้วยปลากอง

เมื่อป้อโฮ้นำสิ่งของดังกล่าวไปถึงบริเวณริมห้วยปลากอง ป้อโฮ้ก็จะทำพิธีบอกกล่าวและขอขมาในสิ่งที่คนหนุ่มสาวทำผิดจารีตประเพณี

หลังจากประกอบพิธีกรรมบอกกล่าวขอขมาเจ้าพ่อโมกขละเรียบร้อยแล้ว ก็จะนำหมูและไก่ รวมถึงเหล้ากับมาประกอบอาหารรับประทานร่วมกัน ที่บ้านของผู้ที่ทำผิดจารีตประเพณี (นางหล้า พามาดี และนายอภิสิทธิ์ พงษ์อภิโชติ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 25 ตุลาคม 2562)

2.1.2 พิธีกรรมการสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละของพ่อค้าผู้ได้รับสัมปทานไม้

พื้นที่อำเภอแม่ระมาดและอำเภอแม่สอดในอดีตนั้นมีการทำสัมปทานไม้ พ่อค้าไม้ จะลำเลียงไม้ล่องมาทางแม่น้ำเมย เมื่อไม้ลอยมาถึงบริเวณถ้าเจ้าพ่อโมกขละบ้านห้วยปลากอง

ไม้จะติดอยู่ไม่สามารถลอยผ่านไปได้ ถึงแม้จะไม่มีสิ่งกีดขวางใด ๆ ก็ตาม และไม่ว่าจะใช้ช่างลากหรือใช้ไม้จ้งคก็ไม่สามารถลอยผ่านไปได้ ชาวบ้านเชื่อว่าต้องทำพิธีบอกกล่าวเจ้าพ่อโมกขละก่อน ไม้ที่ลำเลียงมาจึงจะสามารถลอยผ่านไปได้อย่างสะดวก ซึ่งตามคำบอกเล่าของชาวบ้านหมู่บ้านห้วยปลากรอง นั้นเล่าว่า ชาวบ้านเชื่อว่าผู้ที่สามารถประกอบพิธีกรรมสักการบูชาบอกกล่าวเจ้าพ่อโมกขละได้นั้นมีอยู่ด้วยกัน 3 คน คือ

เศรษฐี ชาวบ้านห้วยปลากรองเรียกว่า “แส่พอ” เป็นคนต่างถิ่น ไม่ใช่คนในหมู่บ้านห้วยปลากรองมีฐานะร่ำรวย มีสัตว์เลี้ยงจำนวนมาก และหลายชนิด ได้แก่ ช้าง ม้า วัว และควาย

โจร ชาวบ้านเชื่อว่าสามารถเป็นผู้นำในการประกอบพิธีกรรมสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละได้เพียงครั้งเดียวเนื่องจากโจรได้กระทำในสิ่งที่ไม่ถูกต้องจนทำให้เจ้าพ่อโมกขละไม่พอใจ โดยการไม่รักษาสัจจะที่ตนได้บอกกล่าวไว้กับเจ้าพ่อโมกขละ ซึ่งโจรได้ให้คำมั่นสัญญากับเจ้าพ่อโมกขละว่าหากเจ้าพ่อโมกขละทำให้ไม้สามารถลอยผ่านไปได้อย่างไม่มีอุปสรรคใด ๆ จะนำสัตว์ที่มี 10 มือ 10 เท้ามาถวาย แต่เมื่อถึงวันที่ต้องถวายของตามที่ได้บอกกล่าวไว้ โจรกลับนำไก่ เหล้า ปู และปลามาเป็นตัวแทนสัตว์ที่มี 10 มือ 10 เท้า ถวายเจ้าพ่อโมกขละ การกระทำของโจรทำให้เจ้าพ่อโมกขละโกรธ และทำให้การเป็นผู้นำในการประกอบพิธีกรรมของโจรในครั้งต่อ ๆ มาไม่เป็นผลอีกต่อไป

นายพะเมี้ย ผู้นำหมู่บ้านห้วยปลากรอง ณ ขณะนั้น ชาวบ้านหมู่บ้านห้วยปลากรองเรียกว่า ป้อโฮ ซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับการสืบทอดตำแหน่งป้อโฮมาจากผู้เฒ่าผู้แก่ที่เป็นต้นตระกูล และมีคุณสมบัติการเป็นผู้ดำรงตำแหน่งป้อโฮ ทั้ง 4 ประการ คือ เป็นผู้ที่มีความเคารพศรัทธาต่อเจ้าพ่อโมกขละ เป็นผู้ประพฤติตนดี เป็นผู้ที่ไม่มีวิชาอาคม และเป็นลูกชายของผู้ที่เป็นต้นตระกูลในการทำหน้าที่ป้อโฮ

เนื่องจากเศรษฐี (แส่พอ) เป็นคนต่างถิ่นไม่สามารถเดินทางมาประกอบพิธีกรรมให้ได้ และโจรได้ผิดสัญญากับเจ้าพ่อโมกขละจึงไม่สามารถประกอบพิธีกรรมได้อีกต่อไป มีเพียงนายพะเมี้ย ที่สามารถประกอบพิธีกรรมให้กับพ่อค้าไม้ได้ ด้วยเหตุนี้พิธีกรรมสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละของพ่อค้าไม้จึงมีนายพะเมี้ยเป็นผู้นำในการประกอบพิธีกรรมเรื่อยมา

พิธีกรรมสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละของพ่อค้าไม้ได้รับสัมปทานไม่มีรายละเอียดดังนี้

สถานที่ในการประกอบพิธีกรรมสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละ

บริเวณพื้นที่หน้าถ้ำเจ้าพ่อโมกขละ

วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมสักการบูชา ประกอบด้วย

หมูตัวเมีย 1 ตัว

ไก่คนละ 2 ตัว (ตัวผู้ และตัวเมีย)

เหล่าคนละ 2 ขวด

รูป 3 ดอก จำนวน 1 ชุด

เทียน 2 เล่ม จำนวน 1 ชุด

ขั้นตอนในการประกอบพิธีกรรมการสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละ ดังนี้

ผู้เข้าร่วมพิธีกรรม ซึ่งก็คือ พ่อค้าผู้สัมปทานไม้ทุกคน นำวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ที่เตรียมไว้ ประกอบด้วย หมูตัวเมีย 1 ตัว, ไก่คนละ 2 ตัว, เหล้าคนละ 2 ขวด, รูป 3 ดอก และเทียน 2 เล่ม จำนวน 1 ชุด มายังบริเวณพื้นที่หน้าถ้ำเจ้าพ่อโมกขละ

เมื่อเตรียมอุปกรณ์ทุกอย่างเรียบร้อยแล้ว นายพะเมี้ย ผู้นำในการประกอบพิธีกรรมจะทำการฆ่าหมู และไก่ และทำพิธีบอกกล่าวเจ้าพ่อโมกขละให้การขนไม้ของพ่อค้าไม้เป็นไปด้วยดี ไม่มีอุปสรรคใดๆ

เมื่อผู้นำในการประกอบพิธีกรรมบอกกล่าวเสร็จก็จะนำหมูและไก่มาประกอบอาหาร และร่วมกันรับประทาน หลังจากรับประทานอาหารเสร็จก็จะช่วยกันเก็บกวาดทำความสะอาด

เมื่อเก็บกวาดทำความสะอาดพื้นที่เรียบร้อยแล้ว ตัวแทนพ่อค้าไม้ 1 คนก็จะทำการยิงปืนขึ้นฟ้า โดยมีความเชื่อว่าห้ามให้กระสุนปืนโดนหน้าผากเจ้าพ่อโมกขละ หากยิงโดนหน้าผากผู้ที่ยิงปืนต้องกลับมาประกอบพิธีกรรมใหม่ และหากไม่มาประกอบพิธีกรรมใหม่ก็จะทำให้ตนเอง ญาติพี่น้อง รวมถึงสัตว์เลี้ยงเจ็บป่วย โดยไม่รู้สาเหตุ และหากยิงนิงเฉยไม่มาทำพิธีก็จะทำให้ตนเอง ญาติพี่น้อง รวมถึงสัตว์เลี้ยงที่เจ็บป่วยนั้นเสียชีวิตลงในที่สุด (นางหล้า พามาลี และนายอภิสิทธิ์ พงษ์อภิโชติ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 25 ตุลาคม 2562)

2.2 พิธีกรรมการสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละของชาวปกากะญอ หมู่บ้านห้วยปลากอง ตำบลชะเนง้อ อำเภอมะรุมมาต จังหวัดตาก ในปัจจุบัน

หลังจากนายพะเมี้ยหรือป้อโซผู้นำในการประกอบพิธีกรรมเสียชีวิตลงประมาณปี พ.ศ. 2541 พิธีกรรมการสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละที่ได้ถือปฏิบัติกันมาเป็นระยะเวลากว่า 30 ปี ก็หายไป เนื่องจากลูกชายคนเดียวของนายพะเมี้ยซึ่งต้องรับหน้าที่เป็นผู้สืบทอดไม่รับการสืบทอดตำแหน่งเป็นผู้ประกอบพิธีกรรม เพราะได้แต่งงานกับหญิงสาวหมู่บ้านอื่น (หมู่บ้านชะเนง้อ ตำบลชะเนง้อ อำเภอมะรุมมาต จังหวัดตาก) ซึ่งตามประเพณีชาวปกากะญอ เมื่อแต่งงานแล้วฝ่ายชายต้องไปอยู่บ้านฝ่ายหญิง ด้วยเหตุนี้ลูกชายนายพะเมี้ยจึงต้องย้ายไปอยู่บ้านภรรยา อีกทั้งลูกชายของนายพะเมี้ยยังมีรอยสัก ซึ่งชาวปกากะญอเชื่อกันว่าคนที่มียอยสักจะมีวิชาอาคม ไม่สามารถฆ่าสัตว์ได้ ถ้าหากฆ่าสัตว์จะทำให้วิชาอาคมเสื่อมลง ด้วยเหตุผลทั้ง 2 ประการ ทำให้ลูกชายนายพะเมี้ยไม่รับสืบทอดการเป็นป้อโซ ประกอบกับมีการเผยแผ่ศาสนาคริสต์เข้ามาในหมู่บ้านห้วยปลากอง ชาวบ้านในหมู่บ้านบางส่วนจึงหันไปนับถือศาสนาคริสต์ แต่ก็ยังคงมีชาวบ้านบางส่วนที่นับถือผี และนับถือ

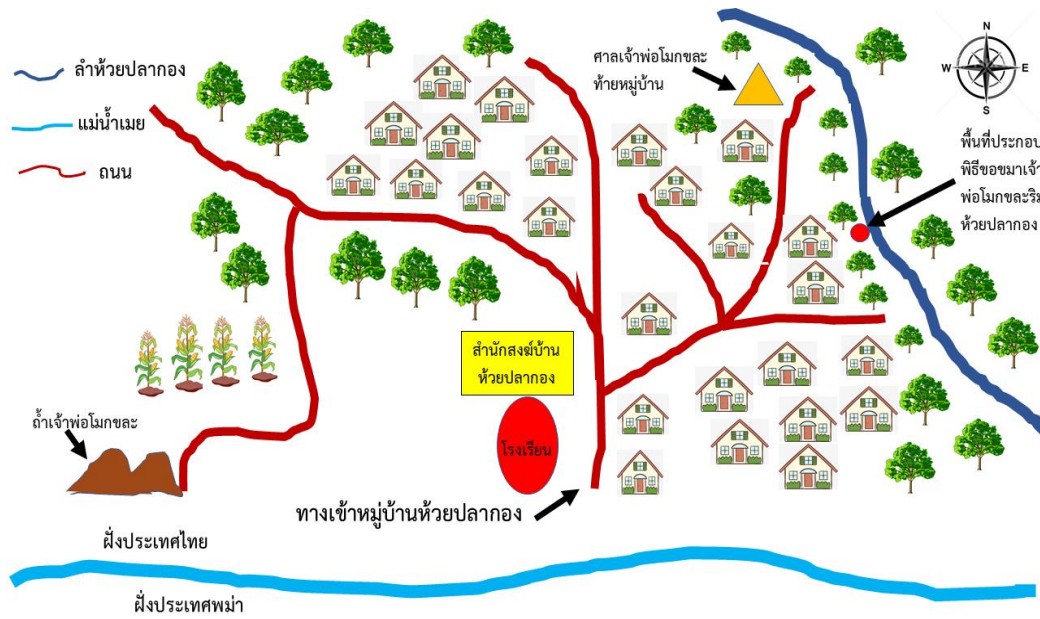
ศาสนาพุทธควบคู่กันไปที่ยังคงประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อดั้งเดิมไม่ว่าจะเป็นการเลี้ยงผีฝ่าย การเลี้ยงเจ้าที่นา และการเรียกขวัญข้าว ส่วนการประกอบพิธีกรรมการสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละ ของพ่อค้าผู้ได้รับสัมปทานไม้ค่อยๆ เลือนหายไปเนื่องจากบริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป การคมนาคมขนส่งต่างๆ มีความสะดวกมากขึ้น จากเดิมที่ขนส่งไม้ด้วยการล่องมาทางแม่น้ำเมย ก็เปลี่ยนมาขนส่งทางบกโดยใช้รถขนส่งไม้แทน ส่งผลให้พิธีกรรมการสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละ ค่อย ๆ เลือนหายไป

ต่อมาในช่วงประมาณปี พ.ศ. 2555 นายอภิสิทธิ์ พงษ์อภิโชติ หลานชายของ นายพะเมี้ย ซึ่งเป็นผู้ที่มีความเคารพศรัทธาต่อเจ้าพ่อโมกขละเป็นอย่างมากต้องการจะรื้อฟื้น พิธีกรรมการสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละของชาวบ้านห้วยปลากองขึ้นมาอีกครั้ง จึงได้ร่วมกับชาวบ้าน สร้างศาลและรูปเคารพเจ้าพ่อโมกขละขึ้น โดยสร้างในพื้นที่ใหม่คือ บริเวณหลังโรงเรียนบ้านห้วยปลากอง ให้ชาวบ้านที่เคารพศรัทธาได้มากราบไหว้บูชา ดังที่นายอภิสิทธิ์ พงษ์อภิโชติ ได้กล่าวถึงความจำเป็น มาในการสร้างศาลเจ้าพ่อโมกขละขึ้นมาว่า

...ผมและชาวบ้านสร้างศาลเจ้าพ่อโมกขละขึ้นมาไว้เพื่อสักการบูชาแสดงความเคารพนับ ถือต่อเจ้าพ่อโมกขละ ผมได้ตั้งชื่อเจ้าพ่อตามคำบอกเล่าของตาผม (นายพะเมี้ย) ชื่อว่าเจ้าพ่อ เมาะกะละ (เมาะ แปลว่า รวม กะละ แปลว่า หนึ่งหมื่น ถ้าเมาะกะละ จึงหมายถึง ถ้าที่รวม คนหนึ่งหมื่นคน ซึ่งตามเรื่องเล่าเชื่อว่าเจ้าพ่อเมาะกะละได้ช่วยเหลือชาวบ้านให้รอดพ้นจาก ข้าศึกศัตรู โดยดลบันดาลให้ข้าศึกศัตรูมองไม่เห็นชาวบ้านที่เข้าไปหลบภายในถ้ำถึงหนึ่งหมื่น คน) และที่ผมและชาวบ้านสร้างศาลไว้บริเวณหลังโรงเรียนก็เพื่อให้สะดวกต่อการมา สักการบูชาของชาวบ้านเพราะอยู่ด้านหน้าหมู่บ้าน

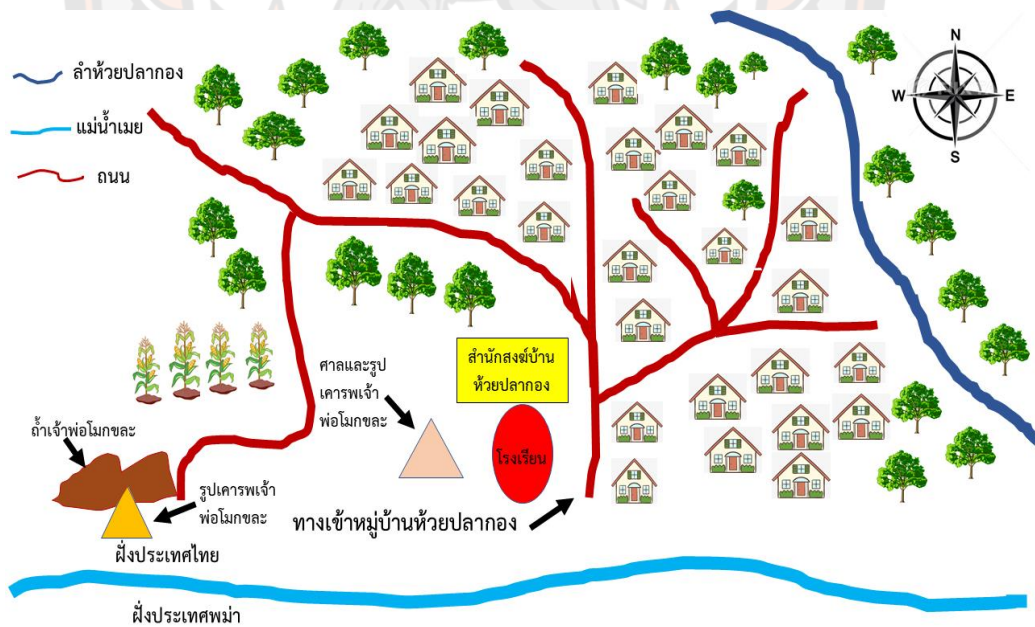
(นายอภิสิทธิ์ พงษ์อภิโชติ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 15 เมษายน 2562)

ดังนั้นสถานที่สักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละของชาวปกากะญอหมู่บ้านห้วยปลากอง ในปัจจุบัน จึงมีอยู่ 2 แห่ง คือ ศาลเจ้าพ่อโมกขละบริเวณหลังโรงเรียนบ้านห้วยปลากอง และ รูปเคารพเจ้าพ่อโมกขละตั้งอยู่หน้าถ้ำโมกขละ

ภาพ 18 พื้นที่ตั้งรูปเคารพและศาลเจ้าพ่อโมกขละในอดีตตั้งอยู่ท้ายหมู่บ้าน

ภาพโดย: ศิริวรรณ มูลใจ, 25 ตุลาคม 2562

ภาพ 19 พื้นที่ตั้งรูปเคารพและศาลเจ้าพ่อโมกขละในปัจจุบันที่ย้ายมาตั้งหน้าหมู่บ้าน

ภาพโดย: ศิริวรรณ มูลใจ, 25 ตุลาคม 2562

ภาพ 20 รูปเคารพเจ้าพ่อโมกขละ (เมาะกะละ) ที่สร้างบริเวณหลังโรงเรียนบ้านห้วยปลากอง

ภาพถ่ายโดย: ศิริวรรณ มูลใจ, 25 ตุลาคม 2562

ต่อมาในช่วงปี พ.ศ. 2559 นายสมพงษ์ พงษ์อภิโชติ ผู้ใหญ่บ้านหมู่บ้านห้วยปลากอง คนปัจจุบัน ซึ่งเป็นหลานชายอีกคนหนึ่งของนายพะเม็ย เป็นอีกบุคคลหนึ่งที่มีความศรัทธาและเคารพ นับถือเจ้าพ่อโมกขละ ได้ทำการสำรวจพื้นที่บริเวณถ้ำโมกขละซึ่งตั้งอยู่บริเวณดอยเลว (ดอยผาขาว หรือดอยพระเจ้า) ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ชาวบ้านเชื่อว่าเป็นจุดกำเนิดของเรื่องเล่าเกี่ยวกับเจ้าพ่อโมกขละ โดยได้สำรวจพื้นที่ดังกล่าวร่วมกับนายสมชัย หทยะตันย์ดี ผู้ว่าราชการจังหวัดตาก และนายวาที ตัญญาคม นายอำเภอแม่ระมาด รวมถึงหัวหน้าส่วนราชการต่าง ๆ ด้วยเล็งเห็นว่าบริเวณพื้นที่ดังกล่าว สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ของจังหวัดตากได้ (เอ็มจีอาร์ (MGR Online), 2559)

เนื่องจากบริเวณถ้ำโมกขละตั้งอยู่บริเวณริมแม่น้ำเมย ในช่วงฤดูร้อนน้ำจะใสเหมาะกับการมาเที่ยวพักผ่อน อีกทั้งชาวบ้านมีความเชื่อว่าบริเวณริมแม่น้ำเมยเลียบบริเวณดอยเลวเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ของเจ้าพ่อโมกขละ เป็นเขตอภัยทานไม่สามารถจับปลาบริเวณนี้ได้ จึงทำให้แม่น้ำเมย บริเวณนี้มีปลาแหวกว่ายอยู่มาก ด้วยเหตุนี้องค์การบริหารส่วนตำบลชะเนงจึง ให้เงินสนับสนุนในการปรับปรุงพื้นที่บริเวณถ้ำโมกขละ รวมถึงได้สร้างรูปเคารพเจ้าพ่อโมกขละขึ้น บริเวณหน้า

ถ้าโมกขละนอกจากนี้องค์การบริหารส่วนจังหวัดตากยังได้เสนอถ้าโมกขละ ให้เป็นหนึ่งในแปดสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดตากที่ต้องมาเยือน ดังภาพการประชาสัมพันธ์ในเว็บไซต์ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดตาก ดังนี้

ภาพ 21 การประชาสัมพันธ์สถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดตากจากเว็บไซต์ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดตาก

ที่มา: <http://www.taksej.com/th/news/N0000285.html>

จากการประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานราชการทำให้ในช่วงปี พ.ศ. 2559 บริเวณพื้นที่ถ้าโมกขละและบริเวณริมน้ำเมยบ้านห้วยปลากองเป็นพื้นที่ที่นักท่องเที่ยวพากันมาเที่ยวพักผ่อนในช่วงสงกรานต์กันเป็นจำนวนมากและจากการที่ผู้วิจัยลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนามพบว่า นอกจากชาวบ้านหมู่บ้านห้วยปลากองและชาวบ้านหมู่บ้านอื่น ๆ ที่มีความเคารพศรัทธาต่อเจ้าพ่อโมกขละต่างพากันมาสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละบริเวณถ้าโมกขละแล้ว ยังมีผู้คนจากหลายหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอพบพระ อำเภอแม่สอด อำเภอแม่ระมาด และอำเภอท่าสองยาง ที่มาเที่ยวบริเวณถ้าโมกขละเข้ามาสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละด้วย ซึ่งคนทั้งสองกลุ่มนี้มาด้วยวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน กล่าวคือชาวบ้านหมู่บ้านห้วยปลากองและชาวบ้านหมู่บ้านอื่น ๆ ที่มีความเคารพศรัทธาต่อเจ้าพ่อโมกขละต่างพากันมาสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละเพราะมีความเชื่อว่าบริเวณพื้นที่ถ้าโมกขละ (ดอยผาขาวหรือดอยพระเจ้า) เป็นจุดกำเนิดเรื่องราวและความศักดิ์สิทธิ์ของเจ้าพ่อโมกขละ ซึ่งจากการสัมภาษณ์

ชาวปกากะญอหมู่บ้านชะเนง้อ อำเภอมะระมาต จังหวัดตาก ได้กล่าวว่า “พาคครอบครัวมาสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละทุกปี เริ่มมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559 เพราะมีความเชื่อและความศรัทธาต่อเจ้าพ่อโมกขละจากการรับฟังเรื่องเล่าจากปู่ย่าตายายได้เล่าให้ฟังว่า ในอดีตนั้นภายในถ้ำจะมีราวไม้ที่มีเสื้อผ้าแขวนไว้ให้ชาวบ้านมายืมไปสวมใส่ เนื่องจากคนในอดีตนั้นไม่มีเสื้อผ้าดี ๆ ใส่ ดังนั้นหากมีการเข้าวัดทำบุญก็จะมายืมเสื้อผ้าไปใส่และเมื่อเสร็จกิจธุระต่างๆ แล้วก็มาคืนไว้ที่เดิม แต่ภายหลังมีผู้คนมายืมและไม่นำมาคืน จึงทำให้หลังจากนั้นไม่ปรากฏเสื้อผ้าให้ผู้คนได้หยิบยืมอีกเลย นอกจากนี้ยังมีบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ชื่อว่า บ่อน้ำกินรี อยู่ห่างจากถ้ำเจ้าพ่อโมกขละประมาณ 5 เมตร ชาวบ้านสามารถนำน้ำไปดื่มได้เฉพาะช่วงเดือนกุมภาพันธ์ - เมษายนเท่านั้น และบริเวณทางเข้าถ้ำจะมีหินที่มีลักษณะเหมือนรอยเท้า มีความเชื่อว่าเป็นรอยพระพุทธรูปของพระพุทธเจ้า” (ชาวปกากะญอหมู่บ้านชะเนง้อ อำเภอมะระมาต จังหวัดตาก, ผู้ให้สัมภาษณ์, 15 เมษายน 2562)

นอกจากนี้จากการสัมภาษณ์ชาวปกากะญอบ้านแม่หละยาง ตำบลแม่หละ อำเภอสองยาง จังหวัดตาก ได้กล่าวว่า “ได้มาสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละประมาณ 2-3 ปีมาแล้ว ตั้งใจมากราบไหว้ขอพรให้ครอบครัวอยู่เย็นเป็นสุขไม่เจ็บป่วย ขอให้การทำไร่ทำสวนในแต่ละปีเป็นไปด้วยดีมีกำไร มาสักการบูชาทุกครั้งก็จะพาคนในครอบครัวมาด้วย” (ชาวปกากะญอหมู่บ้านแม่หละยาง ตำบลแม่หละ อำเภอสอด จังหวัดตาก, ผู้ให้สัมภาษณ์, 14 เมษายน 2562)

ส่วนกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มาจากพื้นที่อำเภอบพพระ อำเภอสอด อำเภอมะระมาต และอำเภอสองยางนั้น โดยส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่มีวัตถุประสงค์เพื่อมาเล่นน้ำเมย แต่เนื่องจากรูปเคารพเจ้าพ่อโมกขละตั้งอยู่บริเวณริมฝั่งแม่น้ำเมย ผู้คนที่มาเที่ยวต้องเดินผ่านรูปเคารพเจ้าพ่อโมกขละ ผู้คนส่วนใหญ่จึงพากันมากราบไหว้บูชาเจ้าพ่อโมกขละก่อนลงไปเล่นน้ำเมย เพื่อขอพรให้เจ้าพ่อโมกขละช่วยปกป้องคุ้มครองให้การมาเที่ยวในครั้งนี้เป็นไปด้วยดี ไม่เกิดอันตรายใด ๆ ขณะเล่นน้ำ แต่จากการสอบถามกลุ่มนักท่องเที่ยวเหล่านี้ไม่มีผู้ใดทราบถึงเรื่องราวความศักดิ์สิทธิ์ของเจ้าพ่อโมกขละเลย

ภาพ 22 พื้นที่ริมแม่น้ำเมยบริเวณถ้ำโหมกขละสำหรับนักท่องเที่ยวนั่งพักผ่อนและเล่นน้ำ

ภาพถ่ายโดย: ศิริวรรณ มูลใจ, 15 เมษายน 2562

ภาพ 23 นักท่องเที่ยวให้อาหารปลา

ภาพถ่ายโดย: ศิริวรรณ มูลใจ, 15 เมษายน 2562

สำหรับการสักการบูชารูปเคารพเจ้าพ่อโหมกขละบริเวณพื้นที่หน้าถ้ำโหมกขละบ้านห้วยปลากอง ตำบลชะเนือ อำเภอมะรมาต จังหวัดตาก นั้น โดยส่วนใหญ่ชาวบ้านหมู่บ้านห้วยปลากองและชาวบ้านหมู่บ้านอื่นๆ ที่มีความเคารพศรัทธาต่อเจ้าพ่อโหมกขละจะพากันมาสักการบูชาในช่วงสงกรานต์ในระหว่างวันที่ 13-17 เมษายน ของทุกปี โดยผู้ที่มาสักการบูชาไม่ถูกจำกัดว่าต้องเป็นเพศใด ทุกคน ทุกเพศ ทุกวัย สามารถมาสักการบูชากราบไหว้ได้

วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละมีรายละเอียดดังนี้

ธูปจำนวน 3 ดอก และเทียนจำนวน 2 เล่ม

น้ำส้มป่อย

ดอกไม้

ใบตะมีจ่อ (ใบอ่อนหว่า) สำหรับไว้พรมน้ำส้มป่อย มีความเชื่อว่าเป็นใบไม้ศักดิ์สิทธิ์
น้ำเปล่า/น้ำส้ม/น้ำแดง/น้ำเขียว/ขนม/ผลไม้

ขั้นตอนในการสักการบูชารูปเคารพเจ้าพ่อโมกขละบริเวณหน้าถ้ำโมกขละ
มีรายละเอียดดังนี้

ผู้ที่มาสักการบูชาจุดธูปและจุดเทียนสำหรับสักการบูชา

ภาพ 24 ชาวบ้านที่มาสักการบูชาจุดธูปเทียน

ภาพถ่ายโดย: ศิริวรรณ มุลใจ, 15 เมษายน 2562

ผู้ที่มาสักการบูชานำน้ำเปล่า/น้ำส้ม/น้ำแดง/น้ำเขียว/ขนม/ผลไม้ วางไว้ตรง
ด้านหน้ารูปเคารพเจ้าพ่อโมกขละ

ภาพ 25 ชาวบ้านที่มาสักการบูชาวางน้ำที่นำมาถวายด้านหน้ารูปเคารพเจ้าพ่อโมกขละ

ภาพถ่ายโดย: ศิริวรรณ มุลใจ, 15 เมษายน 2562

ผู้ที่มาสักการบูชาตั้งจิตอธิษฐานบอกกล่าวเจ้าพ่อโมกขละ

ภาพ 26 ชาวบ้านที่มาสักการบูชาตั้งจิตอธิษฐาน

ภาพถ่ายโดย: ศิริวรรณ มุลใจ, 15 เมษายน 2562

หลังจากอธิษฐานเสร็จผู้ที่มาสักการบูชานำรูปเทียนปักไว้ตรงด้านหน้ารูปเคารพเจ้า
พ่อโมกขละ

ภาพ 27 ชาวบ้านปักรูปเทียนหลังจากอธิษฐานแล้วเสร็จ

ภาพถ่ายโดย: ศิริวรรณ มูลใจ, 15 เมษายน 2562

ผู้ที่มาสักการบูชาหน้าโบตะมีจ่อ (โบอ่อนหว่า) ชุบน้ำส้มป่อยและพรมรูปเคารพเจ้า
พ่อโมกขละ

ภาพ 28 พรมน้ำส้มป่อยรูปเคารพเจ้าพ่อโมกขละ

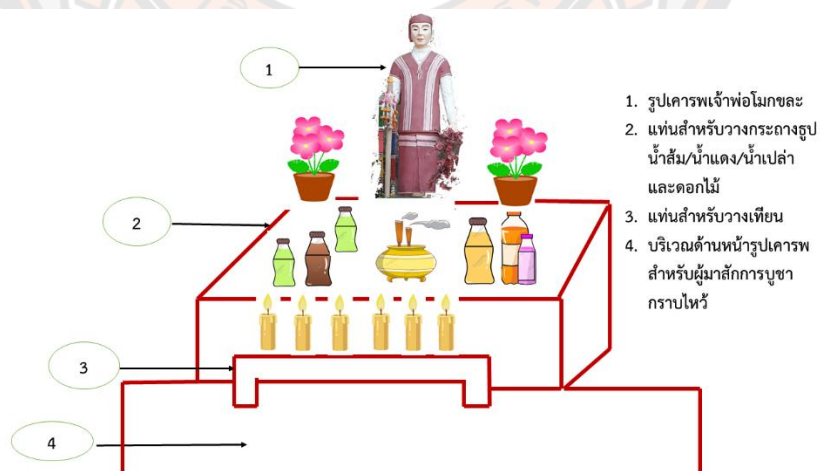
ภาพถ่ายโดย: ศิริวรรณ มูลใจ, 15 เมษายน 2562

ผู้ที่มาสักการบูชา ก้มลงกราบรูปเคารพเจ้าพ่อโมกขละ 3 ครั้ง เป็นอันเสร็จสิ้น
พิธีกรรมการสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละ

ภาพ 29 หลังจากสักการบูชาแล้วก็จะกราบลา 3 ครั้ง

ภาพถ่ายโดย: ศิริวรรณ มูลใจ, 15 เมษายน 2562

ภาพ 30 ลักษณะพื้นที่ตั้งรูปเคารพเจ้าพ่อโมกขละ บริเวณด้านหน้าถ้ำโมกขละ ดอยเลว

ภาพโดย: ศิริวรรณ มูลใจ, 15 เมษายน 2562

2.3 การเปลี่ยนแปลงของพิธีกรรมการสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละของชาวปกากะญอหมู่บ้านห้วยปลากอง ตำบลชะเนงือ อำเภอมะเขาะมาต จังหวัดตาก

จากการเก็บข้อมูลรวบรวมข้อมูลพิธีกรรมการสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละหมู่บ้านห้วยปลากอง ตำบลชะเนงือ อำเภอมะเขาะมาต จังหวัดตาก ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน พบว่าในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปจากอดีต ทั้งในด้านสถานที่ในการประกอบพิธีกรรม ผู้ประกอบพิธีกรรม ผู้เข้าร่วมพิธีกรรม วัสดุอุปกรณ์และขั้นตอนในการประกอบพิธีกรรม วัตถุประสงค์ในการประกอบพิธีกรรม ดังนั้นในหัวข้อนี้ผู้วิจัยจะนำเสนอข้อมูลวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของพิธีกรรมการสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละของชาวปกากะญอ หมู่บ้านห้วยปลากอง ตำบลชะเนงือ อำเภอมะเขาะมาต จังหวัดตาก โดยการเปรียบเทียบรูปแบบพิธีกรรมการสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละในอดีตกับรูปแบบการสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละในปัจจุบัน เพื่อแสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงของพิธีกรรมการสักการบูชาที่เกิดขึ้น ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.3.1 วัตถุประสงค์ในการประกอบพิธีกรรม

ในอดีตรูปแบบการสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละมีอยู่ด้วยกัน 3 รูปแบบ แต่ละรูปแบบก็มีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันไป ดังนี้

การสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละ รูปแบบที่ 1 การสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละโดยชาวบ้านหมู่บ้านห้วยปลากอง มีวัตถุประสงค์เพื่อแสดงความเคารพนับถือ ให้เจ้าพ่อโมกขละช่วยปกป้องคุ้มครองคนในหมู่บ้าน คนในหมู่บ้านอยู่กันอย่างสงบร่มเย็นไม่มีภัยอันตรายต่าง ๆ เข้ามาในชุมชน

การสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละ รูปแบบที่ 2 การสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละเพื่อขอขมาเจ้าพ่อโมกขละเมื่อคนในหมู่บ้านทำผิดจารีตประเพณีของชุมชน (มีความสัมพันธ์กันก่อนแต่งงาน ท้องก่อนแต่งงาน) มีวัตถุประสงค์เพื่อแสดงการขอขมาต่อเจ้าพ่อโมกขละ เนื่องจากมีผู้กระทำความผิดจารีตประเพณีของชุมชน ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่ถูกไม่ควรที่จะกระทำ

การสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละ รูปแบบที่ 3 การสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละโดยพ่อค้าผู้ได้รับสัมปทานไม้ มีวัตถุประสงค์เพื่อแสดงความเคารพนับถือต่อเจ้าพ่อโมกขละเนื่องจากการขนส่งไม้ทางลำน้ำเมยนั้นผ่านบริเวณพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์เจ้าพ่อโมกขละดังนั้นเพื่อแสดงถึงความเคารพนับถือ และขอให้เจ้าพ่อโมกขละช่วยให้การขนส่งไม้เป็นไปด้วยดีไม่มีอุปสรรคใดๆ พ่อค้าไม้จึงทำพิธีกรรมสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละ

แต่ปัจจุบันการสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละเป็นเพียงพิธีกรรมการสักการบูชาของผู้ที่เคารพศรัทธาซึ่งจะกระทำโดยบุคคลและครอบครัวเป็นส่วนใหญ่ วัตถุประสงค์ในการสักการบูชาก็เพื่อแสดงความเคารพนับถือ ขอให้เจ้าพ่อโมกขละช่วยปกป้องคุ้มครองตนเองและครอบครัวให้อยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุข ปราศจากโรคภัยต่าง ๆ มีความเจริญรุ่งเรืองในหน้าที่การงาน

และการประกอบอาชีพต่าง ๆ เป็นไปอย่างราบรื่น ซึ่งการเปลี่ยนแปลงวัตถุประสงค์ในการสักการบูชาดังกล่าวเกิดจากการที่บริบทสังคมได้เปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือ ชาวบ้านไม่มีการทำสัมปทานไม้เช่นในอดีต การคมนาคมสะดวกขึ้นมีการตัดถนนและใช้รถยนต์ในการสัญจรชาวบ้านจึงไม่ต้องล่องแพไปตามแม่น้ำเมย หรือเดินลัดเลาะตามแนวเทือกเขาอีกต่อไป อีกทั้งคนในหมู่บ้านมียังการติดต่อกับสังคมภายนอกมากขึ้น จึงรับเอาค่านิยมของสังคมภายนอกที่ส่วนใหญ่ต้องการความสะดวกและรวดเร็วมายึดถือและปฏิบัติ ด้วยลักษณะการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจึงทำให้ความเคร่งครัดในการสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละลดลงเป็นเพียงพิธีกรรมการสักการบูชาของผู้ที่เคารพศรัทธา แต่กระนั้นเมื่อเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงของพิธีกรรมในประเด็นวัตถุประสงค์ในการสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละจะเห็นได้ว่าวัตถุประสงค์ในการสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละในอดีตและปัจจุบันยังคงวัตถุประสงค์ที่มีร่วมกันอยู่คือ เพื่อแสดงความเคารพนับถือต่อเจ้าพ่อโมกขละ และเพื่อขอให้เจ้าพ่อโมกขละปกป้องคุ้มครอง

2.3.2 สถานที่ในการประกอบพิธีกรรม

พื้นที่สักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละในอดีต (ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2504 – พ.ศ. 2541) มี 3 แห่ง คือ

บริเวณศาลเจ้าพ่อโมกขละ ตั้งอยู่บริเวณท้ายหมู่บ้านตัวศาลสร้างจากไม้ หลังคามุงด้วยใบตองตึง

บริเวณริมห้วยปลากอง ไม่มีศาลและรูปเคารพใดๆ

บริเวณถ้ำเจ้าพ่อโมกขละ ซึ่งชาวบ้านเชื่อว่าเป็นพื้นที่ที่เจ้าพ่อโมกขละอาศัยอยู่ ไม่มีศาลหรือรูปเคารพใด ๆ

พื้นที่ที่ใช้สักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละทั้ง 3 แห่งนี้ชาวบ้านเชื่อว่าเป็นพื้นที่ที่เจ้าพ่อโมกขละ เป็นผู้ดูแลอยู่ ชาวบ้านไม่ควรเข้าไปรบกวน ยกเว้นเมื่อมีการประกอบพิธีกรรม

ในปัจจุบัน (ตั้งแต่ปี พ.ศ.2555 เป็นต้นมา) หลังจากที่ป๋อโช่ผู้นำในการประกอบพิธีกรรมเสียชีวิตลงในปี พ.ศ. 2541 ศาลที่ตั้งอยู่ท้ายหมู่บ้านสำหรับประกอบพิธีกรรมประจำปีของชุมชนถูกทิ้งร้าง และผุพังลงไป พื้นที่บริเวณริมห้วยปลากองและบริเวณถ้ำเจ้าพ่อโมกขละไม่ได้ถูกใช้สำหรับการประกอบพิธีกรรมอีกต่อไป พื้นที่สำหรับการประกอบพิธีกรรมถูกสร้างขึ้นใหม่โดยชาวบ้านที่มีความเคารพศรัทธาต่อเจ้าพ่อโมกขละร่วมกันสร้างขึ้น การสร้างขึ้นใหม่ถูกปรับเปลี่ยนตามการเปลี่ยนแปลงของช่วงเวลาและการเปลี่ยนแปลงของบริบทสังคม พื้นที่สักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละบริเวณศาลเจ้าพ่อโมกขละท้ายหมู่บ้านหายไป แต่มีพื้นที่การสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละใหม่บริเวณหลังโรงเรียนหมู่บ้านห้วยปลากองมาแทน รวมถึงได้มีการสร้างรูปเคารพเจ้าพ่อโมกขละเพิ่มเข้ามา พื้นที่บริเวณถ้ำเจ้าพ่อโมกขละยังคงอยู่แต่กระนั้นก็มีการเพิ่มรูปเคารพเจ้าพ่อโมกขละเข้ามา สำหรับพื้นที่การสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละ บริเวณริมห้วยปลากองนั้นได้หายไปอย่างถาวร ซึ่งนายอภิสิทธิ์ พงศ์อภิโชติ หลานชายของนายพะเมี้ย ได้กล่าวถึงการตั้งศาลและรูปเคารพของเจ้าพ่อโมกขละใน

ปัจจุบันไว้ว่า “การตั้งศาลและรูปเคารพเจ้าพ่อโมกขละบริเวณหลังโรงเรียนบ้านห้วยปลากอง มีความสะดวกกับชาวบ้านที่มาสักการบูชามากกว่าการตั้งไว้บริเวณท้ายหมู่บ้าน และการสร้างรูปเคารพเจ้าพ่อโมกขละไว้บริเวณหน้าถ้าเจ้าพ่อโมกขละ ซึ่งขณะนี้กำลังอยู่ในช่วงการพัฒนาเป็นพื้นที่ท่องเที่ยวของจังหวัดตาก เหมือนเป็นการขยายพื้นที่ให้กับผู้ที่เคารพศรัทธาได้มาสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละ” (นายอภิสิทธิ์ พงษ์อภิโชติ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 15 เมษายน 2562)

จากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการสร้างรูปเคารพเจ้าพ่อโมกขละและการเปลี่ยนแปลงพื้นที่การสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละจากท้ายหมู่บ้านมาไว้บริเวณหน้าหมู่บ้าน (หลังโรงเรียน) รวมถึงมีการสร้างรูปเคารพในพื้นที่ที่ชาวบ้านเล็งเห็นว่าจะเป็นการเปิดโอกาสให้กับผู้ที่เคารพศรัทธาไม่ใช่เฉพาะเพียงชาวบ้านหมู่บ้านห้วยปลากองได้มาสักการบูชา สะท้อนให้เห็นว่าชาวบ้านหมู่บ้านห้วยปลากองไม่ได้ละทิ้งการประกอบพิธีกรรมการสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละ รวมถึงยังคงให้ความสำคัญกับเจ้าพ่อโมกขละ ที่ชาวบ้านเชื่อว่าคอยปกป้องคุ้มครองชาวบ้านหมู่บ้านห้วยปลากองเสมอมา

2.3.3 ผู้ประกอบพิธีกรรมและผู้เข้าร่วมพิธีกรรม

ในอดีตการประกอบพิธีกรรมการสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละมีผู้ประกอบพิธีกรรมชื่อนายพะเมี้ย ชาวปกากะญอในหมู่บ้านห้วยปลากองเรียกว่า ป้อโช ซึ่งนายพะเมี้ยได้รับหน้าที่เป็นผู้ประกอบพิธีกรรมตั้งแต่เริ่มก่อตั้งหมู่บ้านห้วยปลากอง ประมาณปี พ.ศ. 2504 และเป็นผู้ประกอบพิธีกรรมเรื่อยมาจนถึงประมาณ ปี พ.ศ. 2541 นายพะเมี้ยก็ได้เสียชีวิตลง

หลังจากนายพะเมี้ย ผู้ประกอบพิธีกรรมเสียชีวิตลงและไม่มีผู้สืบทอดพิธีกรรม พิธีกรรมการสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละก็ได้เปลี่ยนแปลงไป จากเดิมนั้นพิธีกรรมการสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละมีลักษณะการประกอบพิธีกรรมอยู่สามรูปแบบ คือ

การสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละของพ่อค้าผู้ได้รับสัมปทานไม้ มีนายพะเมี้ยเป็นผู้ประกอบพิธีกรรม และมีกลุ่มผู้ได้รับสัมปทานไม้ เป็นผู้เข้าร่วมพิธีกรรม

การสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละของชาวบ้านห้วยปลากอง ถือเป็นพิธีกรรมประจำปีที่ชาวบ้านห้วยปลากองยึดถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด มีนายพะเมี้ย เป็นผู้ประกอบพิธีกรรม และมีชาวบ้านผู้ชายในหมู่บ้านห้วยปลากอง เป็นผู้เข้าร่วมพิธีกรรม

การสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละของชาวบ้านห้วยปลากองที่ทำผัดจาริต ประเพณีของชุมชน มีนายพะเมี้ย เป็นผู้ประกอบพิธีกรรม และมีหนุ่มสาวที่กระทำผัดจาริตประเพณีเป็นผู้ที่เข้าร่วมพิธีกรรม

ปัจจุบัน (ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2555 เป็นต้นมา) พิธีกรรมการสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละไม่มีผู้นำในการประกอบพิธีกรรม การประกอบพิธีกรรมมีการผ่อนคลายความเคร่งครัดลงเหลือเพียงการสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละด้วยความเคารพศรัทธาโดยผู้ที่สามารถสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละ

ได้ไม่จำกัดเพียงผู้ชายอีกต่อไป ผู้หญิง หนุ่มสาว และเด็กสามารถร่วมสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละได้ เมื่อเปรียบเทียบการสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละในประเด็นผู้ประกอบการพิธีกรรมและผู้เข้าร่วมพิธีกรรม จะเห็นได้ว่า ถึงแม้จะไม่มีผู้นำในการประกอบพิธีกรรม ชาวบ้านหมู่บ้านห้วยปลากองยังคงให้ความเคารพนับถือเจ้าพ่อโมกขละ และสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละ อีกทั้งการสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละในปัจจุบันไม่ได้ถูกจำกัดเพียงพ่อค้าไม้ ชาวบ้านที่กระทำผิด และชาวบ้านที่เป็นผู้ชายเท่านั้น แต่ปัจจุบันใครก็ตามที่เคารพศรัทธาเจ้าพ่อโมกขละสามารถมาสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละได้ การประกอบพิธีกรรมไม่ต้องมีผู้นำในการประกอบพิธีกรรม บุคคลที่มีความเคารพศรัทธาสามารถสักการบูชาได้ด้วยตนเอง ซึ่งลักษณะดังกล่าวถือเป็นการขยายพื้นที่ให้กับผู้ที่เคารพศรัทธาได้มีโอกาสสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละ

2.3.4 วัสดุอุปกรณ์ในการประกอบพิธีกรรม

วัสดุอุปกรณ์ในการประกอบพิธีกรรมในอดีตและปัจจุบัน มีดังนี้

ตาราง 8 เปรียบเทียบวัสดุอุปกรณ์ในการประกอบพิธีกรรมในอดีตและปัจจุบัน

วัสดุอุปกรณ์	อดีต	ปัจจุบัน
ไก่/หมู	✓	
เหล้า	✓	
ธูป/เทียน	✓	✓
น้ำส้มป่อย		✓
ใบตะมิงจ่อ (ใบหว่า)	✓	✓
น้ำเปล่า/น้ำส้ม/น้ำแดง		✓
ผลไม้		✓
ขนม		✓

ปัจจุบัน (ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2555 เป็นต้นมา) วัสดุอุปกรณ์ในการประกอบพิธีกรรมเปลี่ยนแปลงไปจากอดีต ผู้ที่มาสักการบูชาสามารถนำอาหาร ขนมหวาน หรือผลไม้ และน้ำที่ชาวบ้านสามารถหาได้ง่ายมาถวาย โดยส่วนใหญ่ชาวบ้านจะนำขนม ผลไม้ น้ำเปล่าหรือน้ำส้ม/น้ำแดง มาสักการบูชาวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการประกอบพิธียึดเอาวัสดุที่ชาวบ้านหาได้ง่ายและไม่ต้องมีขั้นตอนที่ซับซ้อนในการหามา การลดความเคร่งครัดดังกล่าวช่วยเอื้อประโยชน์ให้กับผู้ที่ต้องการมา

สักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละรวมถึงเป็นการขยายพื้นที่ให้กับผู้ที่เคารพศรัทธาได้สักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละ และเพื่อเป็นการสืบทอดพิธีกรรมการสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละให้ดำรงอยู่สืบไป

2.3.5 ขั้นตอนในการประกอบพิธีกรรม

ในอดีตขั้นตอนในการประกอบพิธีกรรมในแต่ละรูปแบบ มีรายละเอียดดังนี้

การสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละโดยชาวบ้านห้วยปลากอง

ก่อนการประกอบพิธีกรรมชาวบ้านผู้หญิงหรือแม่บ้านจะช่วยกันจัดเตรียม วัสดุอุปกรณ์ในการประกอบพิธีสำหรับให้ชาวบ้านผู้ชายหรือพ่อบ้านใช้ในการประกอบพิธีกรรม หลังจากเตรียมวัสดุอุปกรณ์แล้วเสร็จ ชาวบ้านผู้ชายก็จะนำวัสดุอุปกรณ์ไปยังบริเวณพื้นที่ประกอบ พิธีกรรม

มีขั้นตอนในการประกอบพิธีกรรมคือ ผู้นำในการประกอบพิธีกรรมฆ่าไก่ที่ นำมาประกอบพิธีกรรม หลังจากนั้นก็จะทำพิธีบอกกล่าวเจ้าพ่อโมกขละ เมื่อทำพิธีกรรมเสร็จ ชาวบ้านผู้ชายที่เข้าร่วมพิธีกรรมจะนำไก่มาช่วยกันประกอบอาหาร หลังจากนั้นจะรับประทานอาหาร ร่วมกัน เมื่อรับประทานอาหารเสร็จก็จะช่วยกันเก็บกวาดบริเวณพื้นที่ประกอบพิธี ถือว่าเป็นการเสร็จ สิ้นพิธีกรรม

การสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละเพื่อขอขมาเจ้าพ่อโมกขละเมื่อคนใน หมู่บ้านทำผิดจารีตประเพณีของชุมชน

ก่อนการประกอบพิธีกรรมครอบครัวของผู้กระทำผิดจารีตประเพณีทั้งฝ่าย หญิงและฝ่ายชายจะช่วยกันจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ในการประกอบพิธี หลังจากจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ เรียบร้อยแล้ว คู่หนุ่มสาวที่กระทำผิดจารีตประเพณีจะนำวัสดุอุปกรณ์ดังกล่าวไปยังบ้านผู้นำพิธีกรรม เพื่อขอขมาผู้นำพิธีกรรมและเพื่อให้ผู้นำพิธีกรรมนำวัสดุอุปกรณ์ดังกล่าวไปประกอบพิธีกรรมขอขมา เจ้าพ่อโมกขละต่อไป

มีขั้นตอนในการประกอบพิธีกรรมคือ ผู้ที่กระทำผิดจะต้องมาขอขมาผู้นำ พิธีกรรมโดยการนำน้ำขมิ้นส้มป่อยมาล้างเท้าเพื่อขอขมา หลังจากนั้นต้องจัดเตรียมหมูและไก่ให้ผู้ ประกอบพิธีกรรมใช้ในพิธีกรรมขอขมาเจ้าพ่อโมกขละ ผู้ประกอบพิธีกรรมจะนำหมูและไก่ไปบอก กล่าวและขอขมาเจ้าพ่อโมกขละ และนำหมูและไก่กลับมาประกอบอาหารและรับประทานร่วมกันที่ บ้านของผู้ที่กระทำผิดจารีตประเพณี ถือว่าเสร็จสิ้นพิธีกรรม

การสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละโดยพ่อค้าผู้ได้รับสัมปทานไม้

ก่อนการประกอบพิธีกรรมพ่อค้าไม้ก็จะไปบอกกล่าวผู้นำในการประกอบ พิธีกรรมไว้ก่อน หลังจากบอกกล่าวนัดแนะกันเรียบร้อยแล้วกลุ่มพ่อค้าไม้ก็จะช่วยกันจัดเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ในการประกอบพิธีกรรมหลังจากจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ในการประกอบพิธีกรรมเรียบร้อยแล้ว ตัวแทนพ่อค้าไม้หนึ่งคนก็จะไปเชิญผู้นำในการประกอบพิธีกรรมมาประกอบพิธีกรรมให้

มีขั้นตอนในการประกอบพิธีกรรมคือ ผู้นำในการประกอบพิธีกรรมฆ่าไก่ และหมู หลังจากนั้นก็จะทำพิธีบอกกล่าวเจ้าพ่อโมกขละ เมื่อประกอบพิธีเสร็จ พ่อค้าไม้ก็จะช่วยกัน ฆ่าไก่และหมูมาประกอบอาหารและรับประทานร่วมกัน เมื่อรับประทานและเก็บกวาดบริเวณพื้นที่ ประกอบพิธีเสร็จแล้ว พ่อค้าไม้ก็จะยิงปืนขึ้นฟ้า ถือว่าเป็นการเสร็จสิ้นพิธีกรรม

สำหรับขั้นตอนในการประกอบพิธีกรรมการสักการบูชาในปัจจุบันจะไม่มี ผู้นำในการประกอบพิธีกรรม บุคคลหรือครอบครัวสามารถมากราบไหว้สักการบูชาได้ด้วยตนเอง ขั้นตอนการประกอบพิธีกรรมการสักการบูชาครั้งนี้ ผู้ที่มาสักการบูชา นำสิ่งของที่จัดเตรียมมาถวาย วางไว้บริเวณด้านหน้ารูปเคารพเจ้าพ่อโมกขละ จุดธูปเทียน ตั้งจิตอธิษฐานบอกล่าว วางธูปเทียน และ ก้มกราบเพื่อแสดงความเคารพ ถือเป็นการเสร็จสิ้นพิธีกรรม เมื่อเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงของ พิธีกรรมในประเด็นขั้นตอนในการประกอบพิธีกรรมการสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละจะเห็นได้ว่า ขั้นตอนในการประกอบพิธีกรรมการสักการบูชาในปัจจุบันถือว่าลดความเคร่งครัดลง

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่าพิธีกรรมการสักการบูชาเจ้าพ่อ โมกขละ ถือได้ว่าเป็นพิธีกรรมที่มีการปรับเปลี่ยนไปตามบริบทสังคม สังคมปัจจุบันการจะกระทำสิ่งใด ต้องใช้ความสะดวกและรวดเร็ว ดังนั้นการลดวัสดุอุปกรณ์ในการประกอบพิธีกรรมการสักการบูชาเจ้า พ่อโมกขละจึงถือเป็นการเอื้อประโยชน์ให้กับผู้ที่เคารพศรัทธาสามารถมากราบไหว้บูชาได้ง่ายกว่าการ ต้องเตรียมหมูหรือไก่มาถวาย นอกจากนี้การเปิดพื้นที่ให้คนทุกกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็หญิง ชาย หนุ่ม สาว หรือเด็ก ล้วนเป็นการเปิดโอกาสและเอื้อประโยชน์ให้กับผู้ที่ต้องการมาสักการบูชาทั้งสิ้น

จากข้อมูลประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อโมกขละ ความเชื่อและพิธี กรรมการสักการบูชา เจ้าพ่อโมกขละ และการเปลี่ยนแปลงพิธีกรรมการสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละ ดังกล่าวข้างต้นสามารถกล่าวสรุปได้ว่า ชาวปกากะญอหมู่บ้านห้วยปลากอง รับรู้เรื่องราวประวัติ ความเป็นมาของเจ้าพ่อโมกขละว่าเจ้าพ่อโมกขละคือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่อาศัยอยู่บริเวณดอยเลว/ถ้ำเจ้า พ่อโมกขละ คอยดูแลพื้นที่ดังกล่าว เจ้าพ่อโมกขละเป็นผู้ที่มีจิตใจโอบอ้อมอารี คอยช่วยเหลือชาวบ้าน ที่เดือดร้อน แต่ในทางกลับกันหากผู้ใดกระทำความผิด กระทำในสิ่งที่ไม่ถูกไม่ควรก็จะถูกเจ้าพ่อโมกขละ ลงโทษ

จากประวัติความเป็นมาและเรื่องราวที่แสดงถึงอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ของเจ้า พ่อโมกขละดังกล่าวทำให้ชาวปกากะญอหมู่บ้านห้วยปลากอง ต่างศรัทธาและเคารพนับถือเจ้าพ่อ โมกขละกันอย่างมาก จนนำไปสู่การประกอบพิธีกรรมการสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละในพื้นที่หมู่บ้าน ห้วยปลากอง กล่าวคือชาวปกากะญอหมู่บ้านห้วยปลากองได้มีพิธีกรรมการสักการบูชาเจ้าพ่อ โมกขละมาตั้งแต่เริ่มก่อตั้งหมู่บ้านห้วยปลากอง คือเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2504 โดยมีรูปแบบการ สักการบูชา เจ้าพ่อโมกขละอยู่ด้วยกัน 3 รูปแบบ ประกอบด้วย 1) พิธีกรรมการสักการบูชาเจ้าพ่อ โมกขละของชาวบ้านหมู่บ้านห้วยปลากอง 2) พิธีกรรมการสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละของชาวบ้าน

หมู่บ้านห้วยปลากองที่ทำผิดจารีตประเพณีของชุมชน และ 3) พิธีกรรมการสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละของพ่อค้าผู้ได้รับสัมปทานไม้ ซึ่งพิธีกรรมการสักการบูชาในแต่ละรูปแบบมีวัตถุประสงค์ที่ต่างกันออกไป แต่กระนั้นก็ยังคงมีวัตถุประสงค์หลักที่เหมือนกันคือเพื่อแสดงความเคารพนับถือต่อเจ้าพ่อโมกขละ ต่อมาประมาณปี พ.ศ. 2541 ผู้นำในการประกอบพิธีกรรมได้เสียชีวิตลง พิธีกรรมการสักการบูชาทั้ง 3 รูปแบบก็ได้หายไป และประมาณปี พ.ศ. 2555 พิธีกรรมการสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละได้ถูกรื้อฟื้นกลับมาอีกครั้ง แต่มีรูปแบบและขั้นตอนในการประกอบพิธีกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปมีการลดความเคร่งครัดในการประกอบพิธีกรรมลงเหลือเพียงการสักการบูชาด้วยความนับถือและเคารพบูชาพื้นที่ในการประกอบพิธีกรรมเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม มีการศาลและรูปเคารพเจ้าพ่อโมกขละขึ้นใหม่ใน 2 พื้นที่ คือ 1) บริเวณพื้นที่หลังโรงเรียนบ้านห้วยปลากอง จะเป็นศาลและรูปเคารพเจ้าพ่อโมกขละ และ 2) บริเวณพื้นที่หน้าถ้ำเจ้าพ่อโมกขละจะเป็นรูปเคารพเจ้าพ่อโมกขละ

จากข้อมูลบทที่ 4 ทั้งในส่วนของประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อโมกขละทั้ง 4 ส่วน ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับเจ้าพ่อโมกขละในพื้นที่หมู่บ้านห้วยปลากองตำบลชะนะจือ อำเภอมะรุม จังหวัดตาก และข้อมูลความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับเจ้าพ่อโมกขละในพื้นที่อำเภอน้ำสองยาง รวมไปถึงการเปลี่ยนแปลงพิธีกรรมการสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละในพื้นที่หมู่บ้านห้วยปลากอง ล้วนแล้วแต่เป็นข้อมูลที่สอดคล้องกัน กล่าวคือชาวบ้านรับรู้เรื่องราวประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อโมกขละที่สะท้อนให้เห็นถึงความศักดิ์สิทธิ์ และความเป็นผู้มีจิตใจโอบอ้อมอารี ช่วยเหลือและปกป้องคุ้มครองชาวบ้าน จนทำให้ชาวบ้านเกิดความเชื่อและความเคารพศรัทธาจนนำไปสู่การประกอบพิธีกรรมสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละขึ้น แต่พิธีกรรมดังกล่าวก็มีการเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทสังคมและสภาพแวดล้อม มีการเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับปัญหาและบริบทสังคมในชุมชน เห็นได้จากที่พิธีกรรมการสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละในปัจจุบันไม่มีความเข้มขลังเช่นในอดีต อดีตการประกอบพิธีกรรมทั้ง 3 ลักษณะล้วนแล้วแต่มีวัตถุประสงค์เฉพาะ มีผู้นำในการประกอบพิธีกรรม ซึ่งถือเป็นบุคคลสำคัญที่ไม่สามารถขาดได้ เนื่องจากผู้นำในการประกอบพิธีกรรมเป็นเสมือนสื่อกลางในการสื่อสารระหว่างชาวบ้านกับเจ้าพ่อโมกขละ ขั้นตอนในการประกอบพิธีกรรมมีความซับซ้อน มีสิ่งต้องระมัดระวังในการประกอบพิธี วัสดุอุปกรณ์ในการประกอบพิธีกรรมจึงต้องมีการเลือกสรรอย่างดีเพื่อให้เจ้าพ่อโมกขละพึงพอใจ แต่ในปัจจุบันวัตถุประสงค์ในการสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละเหลือเพียงการแสดงความเคารพนับถือต่อเจ้าพ่อโมกขละ และเพื่อขอให้เจ้าพ่อโมกขละปกป้องคุ้มครองในลักษณะปัจเจกบุคคลมากขึ้น ไม่ใช่พิธีกรรมที่ทำร่วมกันของคนในชุมชน แต่เป็นพิธีกรรมที่ทำโดยบุคคลหรือครอบครัวที่เคารพศรัทธาต่อเจ้าพ่อโมกขละ ผู้ร่วมพิธีสักการบูชาไม่ได้จำกัดเพียงผู้ชายอีกต่อไป โดยในปัจจุบันพิธีกรรมการสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละเป็นพิธีกรรมที่ทุกคนสามารถปฏิบัติได้ วัสดุอุปกรณ์ในการประกอบพิธีกรรมก็ใช้สิ่งของที่ชาวบ้านสามารถจัดหาได้สะดวกมาเป็นของถวาย เช่น ดอกไม้ ขนม ผลไม้ น้ำส้ม น้ำแดง ฯลฯ ไม่ใช่หมูและไก่มาเป็นของถวายเช่นในอดีตอีกต่อไป

เนื่องจากผู้ที่จะฆ่าไก่และหมูได้คือผู้นำในการประกอบพิธีกรรม เมื่อไม่มีผู้นำในการประกอบพิธีกรรม ก็ไม่มีใครสามารถทำได้ ส่วนขั้นตอนในการประกอบพิธีกรรมก็ไม่มี ความซับซ้อนเช่นในอดีต ซึ่งการปรับเปลี่ยนรูปแบบของพิธีกรรมให้เรียบง่ายขึ้น การจัดหาวัสดุอุปกรณ์ที่ชาวบ้านสามารถจัดหาได้ด้วยตนเองมาถวาย ช่วยคลี่คลายปัญหาที่เคยเป็นอุปสรรคในการจัดพิธีกรรมการสักการบูชาเจ้าพ่อ โมกขละในหมู่บ้านห้วยปลากองได้

นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงพิธีกรรมการสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละยังเป็นไปเพื่อรองรับนโยบายภาครัฐที่ต้องการปรับปรุงพื้นที่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว เนื่องจากบริเวณถ้ำเจ้าพ่อโมกขละตั้งอยู่บริเวณริมแม่น้ำเมย ในช่วงฤดูร้อนน้ำจะใสเหมาะกับการมาท่องเที่ยวพักผ่อน อีกทั้งในบริเวณดังกล่าวยังมีปลาแหวกว่ายให้เห็นเป็นจำนวนมาก เนื่องจากชาวบ้านมีความเชื่อว่าบริเวณริมแม่น้ำเมยเลียบบริเวณตอยเลวเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ของเจ้าพ่อโมกขละ เป็นเขตอภัยทาน ไม่สามารถจับปลาบริเวณนี้ได้ ด้วยสภาพแวดล้อมดังกล่าวองค์การบริหารส่วนตำบลชะเนือจึงได้สนับสนุนเงินในการปรับปรุงพื้นที่บริเวณถ้ำเจ้าพ่อโมกขละ รวมถึงสร้างรูปเคารพเจ้าพ่อโมกขละขึ้นบริเวณหน้าถ้ำเจ้าพ่อโมกขละ นอกจากนี้องค์การบริหารส่วนจังหวัดตากได้เสนอถ้ำเจ้าพ่อโมกขละอำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก ให้เป็นหนึ่งในแปดสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดตากที่ต้องมาเยือน

ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นกับพิธีกรรมการสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละของชาวบ้านหมู่บ้านห้วยปลากองสอดคล้องกับแนวทางการวิเคราะห์ของ วัชรภรณ์ ดิษฐบ้าน ที่ได้วิเคราะห์เกี่ยวกับการสืบทอดวัฒนธรรม (Cultural transmission) และการผลิตซ้ำวัฒนธรรม (Cultural reproduction) ไว้ว่า “การผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมเป็นส่วนหนึ่งของพลวัตทางวัฒนธรรม เมื่อวัฒนธรรมบางอย่างที่เคยมีอยู่ในอดีตถูกรื้อฟื้นเลือกสรรขึ้นมาผลิตซ้ำหรือนำมาปฏิบัติใหม่โดยอาจปรับเปลี่ยนรูปแบบบ้างเพื่อให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายในปัจจุบัน หรืออาจมีการริเริ่มวิถีปฏิบัติใหม่ โดยนำสิ่งที่มีอยู่แล้วในวัฒนธรรมหลักมาตีความหมายใหม่ ทำให้เกิดการผลิตซ้ำวัฒนธรรมบางอย่างในพื้นที่ใหม่ที่ไม่เคยมีวิถีปฏิบัติเช่นนั้นมาก่อน” (วัชรภรณ์ ดิษฐบ้าน, 2557, หน้า 14) การรื้อฟื้นและผลิตซ้ำพิธีกรรมการสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละในรูปแบบที่เปลี่ยนแปลงไป ช่วยให้ความเชื่อและพิธีกรรมการสักการบูชาเจ้าพ่อ โมกขละยังคงดำรงอยู่ได้ในบริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

บทที่ 5

บทบาทของเจ้าพ่อโมกขละที่มีต่อคนในหมู่บ้านห้วยปลากอง ตำบลชะเนง้อ อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก

บทนี้ผู้วิจัยจะกล่าวถึงบทบาทของเจ้าพ่อโมกขละที่มีต่อชาวปกากะญอหมู่บ้านห้วยปลากอง ตำบลชะเนง้อ อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก โดยผู้วิจัยได้นำกรอบแนวคิดบทบาทหน้าที่ของคหบดีทั้ง 4 ประการ ของวิลเลียม บาสคอม (William Bascom) มาใช้ในการวิเคราะห์ ผลจากการวิเคราะห์ ผู้วิจัยพบว่าเจ้าพ่อโมกขละมีบทบาทต่อชาวบ้านหมู่บ้านห้วยปลากอง 4 ประการ คือ

1. บทบาทในการช่วยเหลือ ปกป้องคุ้มครองและเป็นที่ยึดเหนี่ยวใจให้กับคนในชุมชน
2. บทบาทในการใช้อธิบายที่มาของพิธีกรรมและยืนยันความสำคัญของพิธีกรรม
3. บทบาทในการควบคุมพฤติกรรม
4. บทบาทในการส่งเสริมด้านเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวของชุมชน

บทบาทในการช่วยเหลือ ปกป้องคุ้มครองและเป็นที่ยึดเหนี่ยวใจให้กับคนในชุมชน

จากการรวบรวมข้อมูลเรื่องเล่าเกี่ยวกับเจ้าพ่อโมกขละที่เล่าสืบต่อกันมาตั้งแต่อดีตเกี่ยวกับ ความศักดิ์สิทธิ์ของเจ้าพ่อโมกขละ ชาวปกากะญอหมู่บ้านห้วยปลากอง มีความเชื่อในช่วง สงครามเจ้าพ่อโมกขละช่วยปกป้องคุ้มครองชาวบ้านจากข้าศึกศัตรูโดยให้หลบซ่อนในถ้ำโมกขละ ซึ่งเป็นที่สถิตของเจ้าพ่อโมกขละ ดังที่นายอภิสิทธิ์ พงษ์อภิโชติ เล่าว่า “ในอดีตมีชาวบ้านหนีข้าศึก ศัตรูในช่วงสงคราม เข้าไปหลบในถ้ำเป็นหมื่นๆ คน” (นายอภิสิทธิ์ พงษ์อภิโชติ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 15 เมษายน 2562)

นอกจากนี้ชาวบ้านยังเชื่อว่าเจ้าพ่อโมกขละให้ชาวบ้านที่ขาดแคลนหีบยืมเสื้อผ้ามาใช้ใน วันสำคัญหรือไปเที่ยวต่างถิ่น ดังปรากฏในเรื่องเล่าว่า

...มีตำนานว่าในอดีตเมื่อถึงวันงานสำคัญหรือชาวบ้านจะไปเที่ยวต่างถิ่นชาวบ้าน คนใดไม่มีเสื้อผ้าดีๆ ใส่ก็จะไปขอเสื้อผ้าที่ถ้ำโมกขละ เช้าวันต่อมาจะพบว่าผ้าแขวนไว้ที่ ท่อนไม้ และเมื่อใช้เสื้อผ้านั้นเสร็จก็ต้องนำไปคืนไว้ที่เดิม แต่มีอยู่ครั้งหนึ่งคนติดสิ่งเสพติด (ติดฝิ่น) มาขอยืมเสื้อผ้าแล้วไม่นำเสื้อผ้าที่ยืมไปมาคืน กลับนำเสื้อของตนเองมาคืนแทน หลังจากนั้นจึงไม่มีเสื้อผ้าให้ยืมใส่อีกเลย

(นายอภิสิทธิ์ พงษ์อภิโชติ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 15 เมษายน 2562)

ภาพ 31 ราวตากผ้า

ภาพถ่ายโดย: ศิริวรรณ มูลใจ, 15 เมษายน 2563

ภาพ 32 รอยพระพุทธรบาทของพระพุทธเจ้า

ภาพถ่ายโดย: ศิริวรรณ มูลใจ, 15 เมษายน 2562

อีกทั้งหากใครเจ็บป่วยหรือป่วยเป็นโรคคอกพอกเชื่อกันว่า ให้นำน้ำจากบ่อน้ำกินรีไปดื่ม โดยก่อนดื่มให้ตั้งจิตอธิษฐานขอให้หายจากอาการเจ็บป่วย ดังที่นายอภิสิทธิ์ พงศ์อภิโชติเล่าว่า

...ห่างออกไปจากถ้ำเจ้าพ่อโมกขละประมาณ 5 เมตรยังมีบ่อน้ำกินรีที่ในอดีตมีความเชื่อว่าบ่อน้ำนี้มีความศักดิ์สิทธิ์ คนที่เจ็บป่วย หรือเป็นโรคคอกพอกนำน้ำนี้ไปดื่มและตั้งจิตอธิษฐานขอให้หายจากโรค ก็จะหาย โดยบ่อน้ำนี้จะห้ามผู้หญิงขึ้นไปตัก ผู้ที่สามารถตักน้ำนี้ได้ต้องเป็นผู้ชายเท่านั้น

(นายอภิสิทธิ์ พงษ์อภิโชติ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 15 เมษายน 2562)

แม้กระทั่งในปัจจุบัน เจ้าพ่อโมกขละก็ยังมีบทบาทในการช่วยเหลือปกป้องคุ้มครองชาวบ้านให้พ้นจากภัยอันตรายต่าง ๆ ดังเหตุการณ์ที่นายอภิสิทธิ์ พงศ์อภิโชติ เล่าถึงเหตุการณ์ที่ชาวบ้านหมู่บ้านห้วยปลากองถูกชาวเมียนมาจับตัวไป ชาวบ้านในหมู่บ้านจึงไปบนบานศาลกล่าวขอให้เจ้าพ่อโมกขละปกป้องคุ้มครองให้ชาวบ้านที่ถูกจับตัวไปกลับมาอย่างปลอดภัยว่า

...เมื่อประมาณ 20-30 ปีที่ผ่านมา ที่ชาวบ้านห้วยปลากองถูกพม่าจับตัวไป 3 คน คือ พ่อและลูกชายอีก 2 คน ชาวบ้านก็ไปบนบานศาลกล่าวเจ้าพ่อโมกขละให้ช่วยปกป้องคุ้มครองทั้งสามคนและขอให้ทั้งสามคนพ่อลูกกลับมายังหมู่บ้านห้วยปลากองอย่างปลอดภัย เมื่อไปบนบานศาลกล่าว เจ้าพ่อโมกขละแล้ว ไม่นานสามคนพ่อลูกก็ถูกปล่อยตัวมา และมาเล่าให้ชาวบ้านหมู่บ้านห้วยปลากองฟังว่า ที่ถูกพม่าจับตัวไปก็ได้ไปอยู่กับกลุ่มพม่าแบบพี่น้อง แต่อีกกลุ่มที่โดนจับไปด้วยกันกลับโดนใช้งาน ทำงานหนักเหมือนทาส

(นายอภิสิทธิ์ พงษ์อภิโชติ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 15 เมษายน 2562)

จากเหตุการณ์ดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ชาวบ้านเชื่ออย่างยิ่งว่า เหตุที่ครอบครัวที่ถูกจับไปไม่ได้รับอันตรายและได้รับการปฏิบัติแบบพี่น้อง เนื่องจากมีชาวบ้านมาขอให้เจ้าพ่อโมกขละช่วยปกป้องคุ้มครอง ขณะที่อีกกลุ่มต้องถูกใช้งานอย่างหนัก และอีกเหตุการณ์หนึ่ง que แสดงให้เห็นถึงความศักดิ์สิทธิ์ของเจ้าพ่อโมกขละที่ช่วยปกป้องคุ้มครองพ่อของผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านให้รอดพ้นจากการถูกทหารกะเหรี่ยงฝิ่นพม่ามาตามฆ่า ดังที่นายอภิสิทธิ์ พงศ์อภิโชติ เล่าว่า

...พ่อของผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านและเพื่อนเดินทางไปประเทศพม่าและได้ไปปล้นเงินจากชาวพม่ามา จำนวน 50 บาท ทหารกะเหรี่ยงฝิ่นพม่าจึงตามมาฆ่า เพื่อนของผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านที่เดินทางไปด้วยกันแต่ไม่ได้บอกกล่าวขอให้เจ้าพ่อโมกขละคุ้มครองถูกฆ่าทั้ง

ทั้งหมด 5 คน แต่ส่วนพ่อของผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านนั้น ญาติพี่น้องได้ไปบอกกล่าวเจ้าพ่อโมกขละ ทำให้รอดชีวิตมาได้ โดยเสียเงินค่าปรับไป 4,000 บาท จากเหตุการณ์ต่าง ๆ เหล่านี้จึงทำให้ผมเชื่อและศรัทธาต่อเจ้าพ่อโมกขละเป็นอย่างมาก

(นายอภิสิทธิ์ พงษ์อภิโชติ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 15 เมษายน 2562)

จะเห็นได้ว่าชาวบ้านเชื่อว่าเหตุที่พ่อผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านรอดชีวิตเพียงคนเดียวนั้น เนื่องจากญาติพี่น้องของพ่อผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านได้ไปบนบานขอให้เจ้าพ่อโมกขละปกป้องคุ้มครองให้ปลอดภัย ขณะที่อีก 5 คนกลับถูกฆ่าตาย

นอกจากนี้จากการที่ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนามบริเวณถ้ำเจ้าพ่อโมกขละ และได้สัมภาษณ์กลุ่มชาวบ้านที่มาสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละ และนักท่องเที่ยวที่มาเล่นน้ำเมย พบว่าชาวบ้านที่มาสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละต่างมีความเชื่อและความศรัทธาต่อเจ้าพ่อโมกขละจึงเดินทางมาสักการะรูปเคารพเจ้าพ่อโมกขละบริเวณถ้ำเจ้าพ่อโมกขละทุกปี ดังที่ชาวปกากะญอหมู่บ้านชะเนง้อ อำเภอมะเระมาต จังหวัดตาก กล่าวว่า “พวกครอบครัวมาสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละทุกปี เริ่มมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559 เพราะมีความเชื่อและความศรัทธาต่อเจ้าพ่อโมกขละ” (ชาวปกากะญอหมู่บ้านชะเนง้อ อำเภอมะเระมาต จังหวัดตาก, 2562, สัมภาษณ์) โดยกลุ่มชาวบ้านที่มาสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละนั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อขอพรให้เจ้าพ่อโมกขละปกป้องคุ้มครองตนเองและครอบครัวให้อยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุข ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ ดังที่ชาวปกากะญอหมู่บ้านแม่หละยาง ตำบลแม่หละ อำเภอสองยาง จังหวัดตาก กล่าวว่า “ได้มาสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละประมาณ 2-3 ปีมาแล้ว ตั้งใจมากราบไหว้ ขอพรให้ครอบครัวอยู่เย็นเป็นสุขไม่เจ็บป่วย ขอให้การทำไร่ทำสวนในแต่ละปี เป็นไปด้วยดีมีกำไร มาสักการบูชาทุกครั้งก็จะพาคนในครอบครัวมาด้วย” (ชาวปกากะญอหมู่บ้านแม่หละยาง ตำบลแม่หละ อำเภอสองยาง จังหวัดตาก, ผู้ให้สัมภาษณ์, 25 ตุลาคม 2562)

ส่วนกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มาเล่นน้ำเมยบริเวณถ้ำเจ้าพ่อโมกขละ ถึงแม้จะไม่ทราบประวัติความเป็นมาและความศักดิ์สิทธิ์ของเจ้าพ่อโมกขละ แต่นักท่องเที่ยวเหล่านี้ก็มาสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละขอให้เจ้าพ่อโมกขละช่วยปกป้องคุ้มครองตนเองและครอบครัวให้ปลอดภัยในการมาเที่ยวครั้งนี้ ดังที่นักท่องเที่ยวจากหมู่บ้านแม่ระมาตได้ให้สัมภาษณ์ว่า “ตั้งใจมาเที่ยวเล่นน้ำ แต่เมื่อเห็นรูปเคารพของเจ้าพ่อโมกขละก็จะแวะสักการบูชาก่อน เพื่อเป็นการบอกกล่าวให้ท่านทราบว่าตนและครอบครัวมาเที่ยวหากทำสิ่งที่ไม่เหมาะสมไม่ควรก็ขอให้อย่าถือโทษโกรธเคือง และขอให้ท่านปกป้องคุ้มครองให้การมาเที่ยวครั้งนี้เป็นไปด้วยดี แล้วยกพลอดภัยจากภัยอันตรายต่างๆ ” (ชาวบ้านหมู่บ้านแม่ระมาต, ผู้ให้สัมภาษณ์, 14 เมษายน 2562)

ภาพ 33 สัมภาษณ์นักท่องเที่ยวที่มาสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละ

ภาพถ่ายโดย: ศิริวรรณ มุลใจ, 15 เมษายน 2562

ภาพ 34 สัมภาษณ์นักท่องเที่ยวที่มาสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละ

ภาพถ่ายโดย: ศิริวรรณ มุลใจ, 15 เมษายน 2562

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า เจ้าพ่อโมกขละมีบทบาทในการช่วยเหลือปกป้องคุ้มครองและเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจให้กับคนในชุมชน เห็นได้จากที่ชาวปากแฉะญอหมู่บ้านห้วยปลากองเชื่อว่าเจ้าพ่อโมกขละเป็นผู้ที่คอยดูแลพื้นที่ดอยเลวาคอยช่วยเหลือปกป้องคุ้มครองชาวบ้านหมู่บ้านห้วยปลากอง ชาวบ้านหมู่บ้านห้วยปลากองต่างเคารพศรัทธาและสักการบูชากราบไหว้ การสักการบูชากราบไหว้เป็นไปในลักษณะการขอให้เจ้าพ่อโมกขละช่วยเหลือและปกป้องคุ้มครองในสิ่งที่ชาวบ้านมีความไม่มั่นใจ ถือเป็น การสร้างความหวังและความอบอุ่นทางจิตใจให้กับชาวบ้าน ในส่วนของนักท่องเที่ยว การสักการบูชากราบไหว้เจ้าพ่อโมกขละก็เพื่อขอให้เจ้าพ่อโมกขละช่วยปกป้องคุ้มครองให้การมาท่องเที่ยวเป็นไปด้วยดี ไม่มีปัญหาและอุปสรรคใด ๆ

บทบาทในการใช้อธิบายที่มาของพิธีกรรมและยืนยันความสำคัญของพิธีกรรม

ชาวบ้านหมู่บ้านห้วยปลากองมีความเชื่อว่าเจ้าพ่อโมกขละคอยปกป้องคุ้มครองชาวบ้านหมู่บ้านห้วยปลากอง และคอยดูแลพื้นที่ดอยเลวาค ด้วยความเชื่อและความเคารพศรัทธาต่อเจ้าพ่อโมกขละ ชาวบ้านจึงมีการประกอบพิธีกรรมสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละ พิธีกรรมสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละถือเป็นพิธีกรรมที่มีความสำคัญต่อชาวบ้านและผู้ที่ใช้เส้นทางผ่านบริเวณดอยเลวาค โดยมีรายละเอียดการประกอบพิธีกรรมดังนี้ พิธีกรรมสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละของพ่อค้าผู้ได้รับสัมปทานไม้ ซึ่งจะกระทำเมื่อพ่อค้าไม้ นำไม้ลอยมาถึงบริเวณถ้ำเจ้าพ่อโมกขละบ้านห้วยปลากอง ไม้จะติดอยู่ไม่สามารถลอยผ่านไปได้ถึงแม้จะไม่มีสิ่งกีดขวางก็ตาม และไม่ว่าจะใช้ช่างลากหรือใช้ไม้จัดก็ไม่สามารถลอยผ่านไปได้ ชาวบ้านเชื่อว่าเจ้าพ่อโมกขละคือผู้ที่ลั่นดาลให้ไม้ที่ขนส่งลำเลียงมาลอยผ่านไปไม่ได้ ดังนั้นจึงต้องมีการประกอบพิธีกรรมบอกกล่าวเจ้าพ่อโมกขละก่อน ไม้ที่ลำเลียงมาจึงจะสามารถลอยผ่านไปได้อย่างไม่มีอุปสรรคใดๆ การสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละของพ่อค้าผู้ได้รับสัมปทานไม้จึงเกิดขึ้นจากความเชื่อของชาวบ้านและพ่อค้าไม้ที่เชื่อว่าเจ้าพ่อโมกขละเป็นผู้กระทำให้เกิดเหตุการณ์ดังกล่าวขึ้น และวิธีที่จะแก้ไขเหตุการณ์ดังกล่าวก็คือ การสักการบูชาบอกกล่าวเจ้าพ่อโมกขละ เพราะหากไม่กระทำพิธีกรรมดังกล่าวการขนส่งไม้ซึ่งถือเป็นงานสำคัญของพ่อค้าผู้ได้รับสัมปทานไม้ก็จะไม่ประสบผลสำเร็จ ดังนั้นพิธีกรรมสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละจึงเป็นพิธีกรรมที่สำคัญยิ่งต่อพ่อค้าผู้ได้รับสัมปทานไม้ พิธีกรรมสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละของชาวบ้านหมู่บ้านห้วยปลากอง ซึ่งจะกระทำทุก ๆ ปี ปีละ 1 ครั้ง โดยชาวบ้านมีความเชื่อว่าเป็นการแสดงถึงความเคารพต่อเจ้าพ่อโมกขละ และเป็นการขอให้เจ้าพ่อโมกขละดูแลคนในหมู่บ้านให้อยู่ร่วมกันอย่างร่มเย็นเป็นสุข ไม่มีภัยอันตรายใด ๆ ดังนั้นเพื่อให้การดำเนินชีวิตของคนในหมู่บ้านเป็นไปด้วยดี ชาวบ้านจึงประกอบพิธีกรรมสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละขึ้นในทุกๆ ปี ปีละ 1 ครั้ง และพิธีกรรมสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละเพื่อขอขมาเจ้าพ่อโมกขละเมื่อคนในหมู่บ้านกระทำผิดจารีตประเพณีของชุมชน ซึ่งจะกระทำในกรณีที่หนุ่มสาวมีความสัมพันธ์กันก่อนแต่งงาน ท้องก่อนแต่งงาน โดยมีความ

เชื่อว่าการกระทำดังกล่าวจะทำให้เจ้าพ่อโมกขละโกรธ และนำไปสู่การเกิดเหตุการณ์ที่ผิดปกติภายในชุมชน ดังนั้นเพื่อไม่ให้เจ้าพ่อโมกขละโกรธ และไม่ให้เกิดเหตุการณ์ที่ผิดปกติขึ้นในชุมชน เมื่อมีผู้กระทำผิด คนในชุมชนจึงต้องมีพิธีกรรมการสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละเพื่อขอขมาเจ้าพ่อโมกขละขึ้น

ในปัจจุบันการประกอบพิธีกรรมการสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละอาจไม่มีความเคร่งครัดและไม่มีระเบียบแบบแผนเช่นในอดีต แต่กระนั้นชาวบ้านหมู่บ้านห้วยปลากองก็ยังคงสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละ เพื่อขอให้เจ้าพ่อโมกขละช่วยปกป้องคุ้มครอง ดังปรากฏให้เห็นจากคำบอกเล่าของชาวบ้านหมู่บ้านห้วยปลากองที่เล่าถึงการที่ชาวบ้านในหมู่บ้านถูกจับไป คนในครอบครัวจึงต้องไปกราบไหว้เพื่อขอให้เจ้าพ่อโมกขละคุ้มครองให้รอดพ้นจากภัยอันตรายและมีชีวิตรอดกลับมายังหมู่บ้าน และเมื่อชาวบ้านคนดังกล่าวมีชีวิตรอดกลับมาชาวบ้านที่ไปร้องขอก็ไปประกอบพิธีกรรมการสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละ เพื่อแสดงความขอบคุณที่เจ้าพ่อโมกขละปกป้องคุ้มครอง นอกจากนี้การสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละในปัจจุบันของชาวบ้านหมู่บ้านห้วยปลากองยังเป็นไปในลักษณะของการเชื่อมโยงเจ้าพ่อโมกขละเข้าหาตนเองในฐานะเครือญาติ เป็นญาติผู้ใหญ่ เป็นบรรพบุรุษที่คอยปกป้องดูแลลูกหลานในหมู่บ้านห้วยปลากอง ดังที่นายอภิสิทธิ์ พงศ์อภิโชติ ได้กล่าวถึงช่วงเวลาในการสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละในปัจจุบันว่า “ชาวบ้านโดยส่วนใหญ่ก็จะมากราบไหว้สักการบูชากันในช่วงสงกรานต์ ประมาณวันที่ 13 - 17 เมษายน ส่วนตัวผมจะมากราบไหว้ประมาณวันที่ 15 เมษายน นำน้ำขมิ้นส้มป่อย ดอกไม้ และขนมมาสักการบูชา เหมือนกับการรดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ ตัวผมเองคิดว่า เจ้าพ่อ โมกขละคือผู้ใหญ่ที่มีอายุมากที่สุดหมู่บ้านเป็นคนที่ยอดเยี่ยและชาวบ้านหมู่บ้านห้วยปลากอง” (นายอภิสิทธิ์ พงศ์อภิโชติ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 15 เมษายน 2562)

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นว่าพิธีกรรมการสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละถือเป็นพิธีกรรมที่ชาวบ้านต้องยึดถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัดเนื่องจากชาวบ้านเชื่อว่าหากไม่ประกอบพิธีกรรมให้ถูกต้องตามกาลและเทศะ อาจทำให้เจ้าพ่อโมกขละเกิดความไม่พอใจและจะส่งผลร้ายต่อตัวเอง ครอบครัว และชุมชนได้ ดังนั้นเพื่อให้การดำเนินชีวิตของชาวบ้านเป็นไปด้วยความราบรื่นจึงต้องมีพิธีกรรมดังกล่าว แต่ในปัจจุบันด้วยสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ชาวบ้านไม่มีผู้นำในการประกอบพิธีกรรมเช่นในอดีต การคมนาคมสะดวกขึ้น ทำให้ชาวบ้านไม่จำเป็นต้องสัญจรผ่านบริเวณพื้นที่ดอยเลวอีกต่อไป รวมถึงการเข้ามาของศาสนาคริสต์ ทำให้แนวคิดและความเชื่อของชาวบ้านเปลี่ยนแปลงไป ส่งผลให้การประกอบพิธีกรรมการสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละปรับเปลี่ยนเหลือเพียงการถือปฏิบัติตามความเชื่อและความศรัทธาของปัจเจกบุคคล และครอบครัว จะเห็นได้ว่าถึงแม้ว่าพิธีกรรมการสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละจะลดความเคร่งครัดในการปฏิบัติลง แต่กระนั้นพิธีกรรมการสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละของชาวบ้านหมู่บ้านห้วยปลากองก็ยังคงอยู่ และยังคงเป็นพิธีกรรมสำคัญที่ชาวบ้านหมู่บ้านห้วยปลากองยังคงยึดถือปฏิบัติอยู่เช่นเดิม และพิธีกรรมดังกล่าวล้วนมีที่มาจากความ

เชื่อและเรื่องเล่าเกี่ยวกับเจ้าพ่อโมกขละ จึงกล่าวได้ว่าเจ้าพ่อโมกขละมีบทบาทสำคัญที่ทำให้เกิดพิธีกรรมสำคัญของชาวบ้านหมู่บ้านห้วยปลากอง

บทบาทในการควบคุมพฤติกรรม

ชาวบ้านหมู่บ้านห้วยปลากองมีความเชื่ออย่างเหนียวแน่นเกี่ยวกับเจ้าพ่อโมกขละว่า หากใครลบหลู่ดูหมิ่นไม่รักษาสัจจะ กระทำผิดจารีตประเพณี จะถูกเจ้าพ่อโมกขละลงโทษ ด้วยความเชื่อดังกล่าวจึงทำให้คนในชุมชนหลีกเลี่ยงที่จะกระทำผิด ดังจะเห็นได้จากประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อโมกขละสำนวนต่าง ๆ และพิธีกรรมที่ชาวบ้านถือปฏิบัติ ซึ่งลักษณะดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของมาลินอฟสกีที่ได้กล่าวถึงความสำคัญของข้อมูลประเภทตำนานปรัมปราไว้ว่า

...ตำนานปรัมปราเป็นส่วนที่ขาดไม่ได้ในสังคมดั้งเดิมเพราะตำนานปรัมปราบรรจุรหัสของความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ซึ่งนำมาใช้ในการอธิบายพิธีกรรม กำหนดศีลธรรม กำหนดกฎเกณฑ์และแนวทางปฏิบัติให้สมาชิกในสังคม ตำนานปรัมปราไม่ได้เป็นเพียงเรื่องเล่าธรรมดา แต่เป็นเรื่องเล่าที่มีพลัง ไม่ใช่มีหน้าที่แค่อธิบาย แต่เป็นบทบัญญัติสำหรับความเชื่อ ศีลธรรม และภูมิปัญญาให้แก่สมาชิกในสังคมดั้งเดิม

(ศิริพร ณ ถลาง, 2557, น. 365)

จากแนวคิดของมาลินอฟสกีที่แสดงให้เห็นว่าตำนานปรัมปราช่วยกำหนดศีลธรรม กฎเกณฑ์ และแนวทางปฏิบัติให้แก่สมาชิกในสังคมนั้น ผู้วิจัยจึงนำแนวคิดนี้มาวิเคราะห์ข้อมูลประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อโมกขละและนำเสนอข้อมูลที่แสดงให้เห็นว่าเจ้าพ่อโมกขละมีบทบาทในการควบคุมรักษาบรรทัดฐานทางพฤติกรรมที่เป็นแบบแผนของสังคม ดังนี้

1. ต้องรักษาคำสัตย์ที่ตนเองได้พูดหรือกล่าวไว้

เหตุการณ์ที่สะท้อนให้เห็นว่าเจ้าพ่อโมกขละให้ความสำคัญกับการยึดถือและรักษาคำสัตย์ของชาวบ้านปรากฏให้เห็นในประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อโมกขละสำนวนหมู่บ้านห้วยปลากอง เรื่องการให้ชาวบ้านหยิบยืมเสื้อผ้าไปสวมใส่ เมื่อสวมใส่แล้วต้องนำมาคืน หากไม่นำมาคืนก็ไม่ให้ยืมอีกต่อไป ดังนี้

...ตำนานว่าในอดีตเมื่อถึงวันงานสำคัญหรือชาวบ้านจะไปเที่ยวต่างถิ่นชาวบ้านคนใดไม่มีเสื้อผ้าดี ๆ ใส่ก็จะไปขอเสื้อผ้าที่ถ้าโมกขละ เข้าวันต่อมาจะพบว่าไม่มีผ้าแขวนไว้ที่ท่อนไม้ และเมื่อใช้เสื้อผ้านั้นเสร็จก็ต้องนำไปคืนไว้ที่เดิม แต่มีอยู่ครั้งหนึ่งคนติดสิ่งเสพติด

(ติดผืน) มาขอยืมเสื้อผ้าแล้วไม่นำเสื้อผ้าที่ยืมไปมาคืน กลับนำเสื้อของตนเองมาคืนแทน หลังจากนั้นจึงไม่มีเสื้อผ้าให้ยืมใส่อีกเลย

(นายอภิสิทธิ์ พงษ์อภิโชติ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 15 เมษายน 2562)

การที่ชาวบ้านไม่รักษาคำสัตย์ ทำให้ชาวบ้านไม่มีเสื้อให้ยืมใส่อีกเลย แสดงให้เห็นว่าเจ้าพ่อโมกขละเป็นผู้ที่ยึดถือคำสัตย์เป็นสิ่งสำคัญยิ่ง หากผู้ใดไม่รักษาคำสัตย์ก็จะไม่ได้รับความช่วยเหลือจากเจ้าพ่อโมกขละอีกต่อไป

นอกจากนี้ยังปรากฏให้เห็นจากเรื่องเล่าเกี่ยวกับผู้นำในประกอบพิธีกรรมการสักการบูชา เจ้าพ่อโมกขละที่ชาวปกากะญอหมู่บ้านห้วยปลากองเชื่อว่าสามารถเป็นผู้นำในการประกอบพิธีกรรมได้เพียงครั้งเดียวเนื่องจากไม่รักษาคำสัตย์ที่ได้กล่าวไว้กับเจ้าพ่อโมกขละ ดังนี้

...โจร ชาวบ้านเชื่อว่าสามารถเป็นผู้นำในการประกอบพิธีกรรมสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละได้เพียงครั้งเดียวเนื่องจากโจรได้กระทำในสิ่งที่ไม่ถูกต้องจนทำให้เจ้าพ่อโมกขละไม่พอใจ โดยการไม่รักษาสัจจะที่ตนได้บอกกล่าวไว้กับเจ้าพ่อโมกขละ ซึ่งโจรได้ให้คำมั่นสัญญากับเจ้าพ่อโมกขละว่าหากเจ้าพ่อโมกขละทำให้ไม่สามารถลอยผ่านไปได้อย่างไม่มีอุปสรรคใดๆ จะนำสัตว์ที่มี 10 มือ 10 เท้ามาถวาย แต่เมื่อถึงวันที่ต้องถวายของตามที่ได้ออกกล่าวไว้ โจรกลับนำไก่ เหล้า ปู และปลามาเป็นตัวแทนสัตว์ที่มี 10 มือ 10 เท้า ถวายเจ้าพ่อโมกขละ การกระทำของโจรทำให้เจ้าพ่อโมกขละโกรธ และทำให้การเป็นผู้นำในการประกอบพิธีกรรมของโจรในครั้งต่อ ๆ มาไม่เป็นผลอีกต่อไป

(นางหล้า พามาลี และนายอภิสิทธิ์ พงษ์อภิโชติ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 15 เมษายน 2562)

2. ห้ามกระทำผิดจารีตประเพณี

เรื่องการห้ามกระทำผิดจารีตประเพณีของชุมชน ปรากฏในความเชื่อและพิธีกรรมการสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละของชาวปกากะญอหมู่บ้านห้วยปลากอง โดยชาวปกากะญอหมู่บ้านห้วยปลากองมีความเชื่อว่าหากคนในชุมชนกระทำผิดจารีตประเพณีจะทำให้เจ้าพ่อโมกขละโกรธ ส่งผลให้เกิดเหตุที่ไม่ดีกับชาวบ้านคนนั้น รวมถึงเกิดเหตุการณ์ผิดปกติในชุมชนขึ้น ดังนี้

...ในอดีตหากชาวบ้านในหมู่บ้านห้วยปลากองทำผิดจารีตประเพณี ต้องมีการประกอบพิธีกรรมขอขมาเจ้าพ่อโมกขละเพื่อให้เจ้าพ่อโมกขละไม่ถือโทษ และให้อภัยในการกระทำนั้น ซึ่งการสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละของชาวบ้านหมู่บ้านห้วยปลากองในกรณีนี้จะเป็นการประกอบพิธีกรรมเพื่อขอขมาเจ้าพ่อโมกขละเมื่อมีหนุ่มสาวในหมู่บ้านมีความสัมพันธ์กันก่อนแต่งงาน หรือท้องก่อนแต่งงาน ซึ่งถือเป็นการทำผิดจารีตประเพณีของชุมชน

หากหนุ่มสาวไม่มาขอขมาก็จะเกิดเหตุร้ายกับหนุ่มสาวคู่นั้น รวมถึงมีเหตุการณ์ผิดปกติเกิดขึ้นในหมู่บ้าน ซึ่งชาวบ้านเล่ากันว่า ในอดีตหากมีหนุ่มสาวทำผิดจารีตประเพณีจะมีลางบอกเหตุคือ ช่วงเวลากลางคืนจะมีเสือมาเดินภายในหมู่บ้าน และเมื่อใดก็ตามที่เกิดลางบอกเหตุในลักษณะนี้ ชาวบ้านก็จะสังเกตพฤติกรรมของหนุ่มสาวในหมู่บ้าน และเมื่อพบว่าหนุ่มสาวคูใดทำผิดจารีตประเพณีของชุมชน ก็จะทำให้หนุ่มสาวคู่นั้นมาขอขมาบ้อไซ้ (นายพะเมี้ย) โดยนำน้ำขมิ้นส้มป่อยมาขอขมาและล้างเท้านายพะเมี้ย หลังจากนั้นนายพะเมี้ยก็จะไปประกอบพิธีกรรมบอกกล่าวและขอขมาเจ้าพ่อโมกขละ

(นางหล้า พามาลี และนายอภิสิทธิ์ พงษ์อภิโชติ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 15 เมษายน 2562)

ลักษณะความเชื่อดังกล่าวของคนในชุมชนสะท้อนให้เห็นว่าเจ้าพ่อโมกขละมีบทบาทในการช่วยสร้างกรอบและแบบแผนในการอยู่ร่วมกันของคนในชุมชนช่วยควบคุมรักษาระบอบทางพฤติกรรมที่เป็นแบบแผนของคนในชุมชนบนฐานความเชื่อที่ว่าทุกคนในชุมชนห้ามกระทำในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง สิ่งที่ทำให้เจ้าพ่อโมกขละโกรธ เพราะการกระทำของคนเพียงไม่กี่คนจะส่งผลกระทบต่อคนทั้งหมดในชุมชน

3. ห้ามพูดจาดูหมิ่น พูดโกหกและพูดไม่สุภาพ

เรื่องการห้ามพูดจาดูหมิ่น พูดโกหกและพูดไม่สุภาพ หรือพูดจาบลอหู่ ปรากฏให้เห็นในประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อโมกขละในสำนวนหมู่บ้านห้วยปลากอง ความว่า

...มีความเชื่อว่าเมื่อล่องเรือในแม่น้ำเมยหรือเข้าไปในถ้ำต้องระมัดระวังคำพูด ห้ามพูดโกหก พูดไม่สุภาพ เพราะมีเรื่องเล่าว่าบริเวณกลางน้ำจะมีปลาตัวใหญ่ตัวหนึ่งหากคนที่ล่องเรือหรือแพในน้ำเมยผ่านมาบริเวณถ้ำเจ้าพ่อโมกขละแล้วพูดเสียงดัง พูดไม่สุภาพ หรือพูดโกหกปลาตัวดังกล่าวก็จะไหลหัวมาบนผิวน้ำแล้วเอาหนวดมาวางบนเรือหรือแพ เรือหรือแพก็จะจมลงเรื่อยๆ ซึ่งเหตุการณ์นี้เคยเกิดขึ้นกับคนไทยที่มาล่องเรือและแพผ่านถ้ำเจ้าพ่อโมกขละซึ่งชาวบ้านหมู่บ้านห้วยปลากองเตือนแต่ไม่ฟัง ได้พูดจาไม่สุภาพลบลอหู่ เจ้าพ่อโมกขละหลังจากนั้นผิวน้ำก็เริ่มมีอาการสั่นและมีปลาตัวใหญ่ไหลหัวมาจากผิวน้ำนำหนวดมาวางบนเรือหรือแพ เรือหรือแพก็จมลงเรื่อย ๆ ผู้ชายคนนั้นจึงรีบกล่าวขอขมาเจ้าพ่อโมกขละเรือหรือแพจึงลอยกลับขึ้นมาเหมือนเดิม

(นายอภิสิทธิ์ พงษ์อภิโชติ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 15 เมษายน 2562)

ในปัจจุบันชาวบ้านยังคงมีความเชื่อเกี่ยวกับเจ้าพ่อโมกขละ ในเรื่องการห้ามลบลู่คู่มิ้นเจ้าพ่อโมกขละ เนื่องจากชาวบ้านยังคงเชื่อว่าเจ้าพ่อโมกขละคอยดูแลพื้นที่ดอยเลว และถ้าโมกขละ หากใครที่ไปยังบริเวณพื้นที่ดังกล่าวต้องสำรวมพฤติกรรม ห้ามพูดจาไม่ดีหรือลบลู่คู่มิ้นเจ้าพ่อโมกขละ อีกทั้งยังห้ามจับปลาในพื้นที่ดังกล่าว หากใครฝ่าฝืนจะถูกเจ้าพ่อโมกขละลงโทษ ดังที่ผู้ใหญ่บ้านหมู่บ้านห้วยปลากองเล่าถึงเรื่องนี้ไว้ว่า “ชาวบ้านในหมู่บ้านห้วยปลากองรู้กันดีว่าพื้นที่บริเวณดอยเลวเป็นพื้นที่ที่เจ้าพ่อโมกขละคอยดูแลอยู่ หากผู้ใดจับปลาในน้ำเมยบริเวณดอยเลวจะมีอันเป็นไปใน 5 วัน 7 วัน จึงไม่มีใครกล้ามาจับปลาบริเวณนี้ ทำให้แม่น้ำเมยบริเวณนี้มีปลาให้เห็นค่อนข้างมาก เพราะปลาจะมารวมกันอยู่ที่นี่ (นายสมพงษ์ พงษ์อภิโชติ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 11 พฤษภาคม 2562) ซึ่งผู้วิจัยสันนิษฐานว่า เหตุที่ชาวบ้านไม่กล้าจับปลาในแม่น้ำเมยบริเวณดอยเลว อาจเป็นเพราะในประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อโมกขละได้กล่าวถึงปลาใหญ่ในฐานะที่เป็นสัตว์บริวารของเจ้าพ่อโมกขละ จึงส่งผลให้ชาวบ้านเชื่อว่าปลาในน้ำเมยบริเวณพื้นที่ถ้าโมกขละเป็นปลาบริวารของเจ้าพ่อโมกขละ ดังนั้นหากผู้ใดจับไปบริโภคหรือขายจะต้องมีอันเป็นไป ซึ่งความเชื่อดังกล่าวนอกจากจะช่วยควบคุมพฤติกรรมของผู้ที่เข้ามาในพื้นที่บริเวณดอยเลวแล้วยังเป็นกุศโลบายสำคัญในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่อีกด้วย

จากข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่าชาวบ้านหมู่บ้านห้วยปลากองยังคงยึดถือและปฏิบัติตามตามข้อห้ามความเชื่อที่เกี่ยวกับเจ้าพ่อโมกขละเสมอมา แม้ว่าในปัจจุบันข้อห้ามความเชื่อบางอย่างจะไม่ปรากฏให้เห็น แต่ก็ยังคงหลงเหลือข้อห้ามความเชื่อบางประการไว้โดยเฉพาะข้อห้ามความเชื่อบริเวณพื้นที่ดอยเลว ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ชาวบ้านเชื่อว่าเป็นพื้นที่สถิตของเจ้าพ่อโมกขละ ทุกคนต้องยึดถือและปฏิบัติตามข้อห้ามและระเบียบแบบแผนดังกล่าวอย่างเคร่งครัด

บทบาทในการส่งเสริมด้านเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวของชุมชน

พื้นที่ถ้าเจ้าพ่อโมกขละมีสภาพภูมิประเทศที่เหมาะสมกับการท่องเที่ยวคือ ตั้งอยู่บริเวณริมแม่น้ำเมย ในช่วงฤดูร้อนแม่น้ำเมยจะใสเหมาะกับการมาเที่ยวพักผ่อน นอกจากนี้ยังเป็นพื้นที่ที่ชาวบ้านเชื่อว่าเป็นที่สถิตของเจ้าพ่อโมกขละ และมีข้อห้ามความเชื่อห้ามจับปลาในพื้นที่ดอยเลว ซึ่งชาวบ้านหมู่บ้านห้วยปลากองยึดถือและปฏิบัติสืบต่อกันมาทำให้บริเวณแม่น้ำเมยด้านหน้าถ้าโมกขละมีปลาแหวกว่ายให้เห็นเป็นจำนวนมาก และด้วยเหตุที่สภาพแวดล้อมบริเวณดอยเลวมีลักษณะโดดเด่น ได้แก่ มีแม่น้ำเมยที่มีน้ำใสสะอาด มีปลาแหวกว่ายอยู่เป็นจำนวนมาก รวมถึงบริเวณริมแม่น้ำเมยมีถ้าโมกขละที่มีความเชื่อและเรื่องเล่าเกี่ยวกับเจ้าพ่อโมกขละ จึงทำให้หน่วยงานภาครัฐเล็งเห็นว่าบริเวณพื้นที่ดังกล่าวสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ของจังหวัดตากได้ จึงมอบเงินสนับสนุนในการปรับปรุงพื้นที่บริเวณถ้าโมกขละ และสร้างรูปเคารพเจ้าพ่อโมกขละบริเวณหน้าถ้าโมกขละ

ด้วยศักยภาพพื้นที่ที่มีความโดดเด่น หน่วยงานภาครัฐจึงเลือกให้ถ้าโมกขลาเป็นหนึ่งในแปดสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดตากที่นักท่องเที่ยวต้องมาเยือน โดยประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางเว็บไซต์ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดตาก เว็บไซต์ขององค์การบริหารส่วนตำบลชะเนง้อ และทางเว็บไซต์แนะนำสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ในจังหวัดตาก ส่งผลให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวถ้าโมกขลาเป็นจำนวนมาก ช่วยสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนบ้านห้วยปลากองทั้งในระดับบุคคลและชุมชนในระดับบุคคล ชาวบ้านในพื้นที่มีรายได้จากการนำอาหารและเครื่องดื่มต่าง ๆ มาจำหน่ายให้แก่นักท่องเที่ยว และรายได้จากการเก็บค่าเช่าพื้นที่นั่งบริเวณริมแม่น้ำเมย ในระดับชุมชน ชุมชนเก็บเงินค่าเที่ยวชม และนำรูปเขียน มาจำหน่ายให้แก่นักท่องเที่ยวที่ต้องการสักการบูชาบอกกล่าวเจ้าพ่อโมกขลา ก่อนการลงเล่นน้ำเมย และจำหน่ายอาหารปลาให้แก่นักท่องเที่ยวที่ต้องการให้อาหารปลาในแม่น้ำเมย รายได้จากค่าเที่ยวชม ค่าจำหน่ายดอกไม้รูปเขียน ค่าอาหารปลา และเงินทำบุญ คณะกรรมการหมู่บ้านจะนำไปพัฒนาชุมชนในด้านต่าง ๆ

ภาพ 35 การเก็บค่าผ่านทางข้ามสะพานไปฝั่งพม่า

ภาพถ่ายโดย: ศิริวรรณ มูลใจ, 15 เมษายน 2562

ภาพ 36 การจำหน่ายรูปเทียนแก่นักท่องเที่ยว โดยนักท่องเที่ยวสามารถทำบุญตามจิตศรัทธา

ภาพถ่ายโดย: ศิริวรรณ มูลใจ, 15 เมษายน 2562

ภาพ 37 สถานที่จำหน่ายอาหารปลาให้นักท่องเที่ยว

ภาพถ่ายโดย: ศิริวรรณ มูลใจ, 15 เมษายน 2562

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นว่าด้วยความเชื่อของชาวบ้านที่มีต่อเจ้าพ่อโมกขละผนวกกับภาครัฐเล็งเห็นถึงความโดดเด่นของพื้นที่ดังกล่าว จึงส่งเสริมและพัฒนาพื้นที่ดังกล่าวจนกลายเป็นพื้นที่ท่องเที่ยว การสร้างรูปเคารพเจ้าพ่อโมกขละบริเวณด้านหน้าถ้ำเจ้าพ่อโมกขละแสดงให้เห็นว่าชาวบ้านยังคงมีความเชื่อ และความเคารพศรัทธาต่อเจ้าพ่อโมกขละอย่างเหนียวแน่น หน่วยงานภาครัฐเองก็ให้ความสำคัญกับเรื่องดังกล่าว จึงทำให้เจ้าพ่อโมกขละเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการท่องเที่ยว เมื่อนักท่องเที่ยวมาเที่ยวชมก็จะมากราบไหว้สักการะบูชาและร่วมทำบุญถือเป็นการสร้างรายได้ให้กับชุมชน จึงกล่าวได้ว่าเจ้าพ่อโมกขละมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมด้านเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวของชุมชน

จากที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า เจ้าพ่อโมกขละมีบทบาทสำคัญที่ช่วยตอบสนองความต้องการของมนุษย์ในด้านความมั่นคงของสังคม และความมั่นคงทางจิตใจ ดังสะท้อนผ่านบทบาทของเจ้าพ่อโมกขละทั้ง 4 ประการคือ บทบาทในการช่วยเหลือปกป้องคุ้มครอง และเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจให้แก่คนในชุมชน ดังจะเห็นได้จากเหตุการณ์ที่เจ้าพ่อโมกขละปกป้องคุ้มครองชาวบ้านผ่านตำนานเกี่ยวกับเจ้าพ่อโมกขละ และจากประสบการณ์ตรงของชาวบ้าน บทบาทในการใช้อธิบายที่มาของพิธีกรรมและยืนยันความสำคัญของพิธีกรรม ดังจะเห็นได้จากพิธีกรรมที่ชาวบ้านยึดถือปฏิบัติตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันล้วนมีเหตุผลและที่มาจากความเชื่อและความศรัทธาของชาวบ้านหมู่บ้านห้วยปลากองที่มีต่อเจ้าพ่อโมกขละทั้งสิ้น บทบาทในการควบคุมรักษาบรรทัดฐานทางพฤติกรรมที่เป็นแบบแผนของสังคม ดังจะเห็นได้จากข้อควรปฏิบัติต่างๆ ที่สะท้อนผ่านประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อโมกขละ เช่น ห้ามพูดจาไม่สุภาพ และพูดโกหก และกระทำในสิ่งที่ไม่ถูกไม่ควรเมื่ออยู่ในพื้นที่บริเวณดอยเลว รวมถึงต้องรักษาคำสัตย์ที่ตนได้กล่าวไว้ การประกอบพิธีกรรมการสักการบูชา เจ้าพ่อโมกขละ ต่างสะท้อนให้เห็นบทบาทในการควบคุมรักษาบรรทัดฐานทางพฤติกรรมที่เป็นแบบแผนของสังคมไม่ว่าจะเป็นประกอบพิธีกรรมขอขมาเจ้าพ่อโมกขละเมื่อมีชาวบ้านกระทำความผิดจารีตประเพณี การปฏิบัติตัวตามข้อกำหนดในยามที่อยู่บริเวณพื้นที่ดอยเลว/ถ้ำโมกขละ ได้แก่ การไม่ฆ่าสัตว์ การไม่พูดโกหก พูดไม่ดี และการรักษาคำสัตย์ ซึ่งสอดคล้องตามหลักเบญจศีล ได้แก่ ศีลข้อที่ 1 ปาณาติปาตา เวรมณี สิกขาปทสี่สมาธิยามิ การละเว้นจากการฆ่าสัตว์ และศีลข้อที่ 4 มุสาวาทา เวรมณี สิกขาปทสี่สมาธิยามิ การไม่พูดปด ไม่พูดส่อเสียด ไม่พูดหยาบคาย และไม่พูดเพ้อเจ้อ บทบาทในการส่งเสริมด้านเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวของชุมชน ปรากฏให้เห็นจากการที่พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ของเจ้าพ่อโมกขละได้รับการพัฒนาให้กลายเป็นพื้นที่ท่องเที่ยว การเข้ามาของนักท่องเที่ยวช่วยส่งเสริมเศรษฐกิจของคนในหมู่บ้านห้วยปลากองได้เป็นอย่างดี ทั้งรายได้ระดับบุคคล และรายได้ระดับชุมชน

บทที่ 6

บทสรุป

งานวิจัยเรื่อง “เจ้าพ่อโมกขละ: ความเชื่อและพิธีกรรมของชาวปกากะญอ หมู่บ้านห้วยปลากอง ตำบลชะเนง้อ อำเภอมะเขาะ จังหวัดตาก” มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาวิจัย 3 ประการ ประการแรกเพื่อศึกษาและรวบรวมประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อโมกขละ หมู่บ้านห้วยปลากอง ตำบลชะเนง้อ อำเภอมะเขาะ จังหวัดตาก ประการสองเพื่อศึกษาความเชื่อ และพิธีกรรมที่เกี่ยวกับเจ้าพ่อโมกขละ หมู่บ้านห้วยปลากอง ตำบลชะเนง้อ อำเภอมะเขาะ จังหวัดตาก และประการสุดท้ายเพื่อศึกษาบทบาทของเจ้าพ่อโมกขละที่มีต่อคนในหมู่บ้านห้วยปลากอง ตำบลชะเนง้อ อำเภอมะเขาะ จังหวัดตาก

ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อโมกขละทั้งจากข้อมูลเอกสารและจากการเก็บข้อมูลภาคสนาม และเก็บข้อมูลภาคสนามความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวกับเจ้าพ่อโมกขละ ในหมู่บ้านห้วยปลากอง ตำบลชะเนง้อ อำเภอมะเขาะ จังหวัดตาก รวมถึงการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อแสดงให้เห็นบทบาทของเจ้าพ่อโมกขละที่มีต่อคนในหมู่บ้านห้วยปลากอง ตำบลชะเนง้อ อำเภอมะเขาะ จังหวัดตาก โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยทางคดีศึกษาในการเก็บข้อมูล สามารถสรุปผลและอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

1. ประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อโมกขละ หมู่บ้านห้วยปลากอง ตำบลชะเนง้อ อำเภอมะเขาะ จังหวัดตาก

ประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อโมกขละที่พบทั้ง 4 สำนัก ได้แก่ สำนักของชาวบ้านหมู่บ้านห้วยปลากอง 1 สำนัก สำนักชาวมะเขาะ 1 สำนัก สำนักของตำบลแม่หละ 1 สำนัก และสำนักอำเภอกำสองยาง 1 สำนัก นั้น มีลักษณะโครงเรื่องที่ตรงกันคือ เจ้าพ่อโมกขละมีสถานะเป็นผู้ศักดิ์สิทธิ์ สถิตอยู่ในพื้นที่ดอยเลว คอยช่วยเหลือและปกป้องคุ้มครองชาวบ้าน และมี 2 สำนักคือ สำนักหมู่บ้านห้วยปลากอง และสำนักอำเภอกำสองยาง ที่มีการแทรกตำนานอธิบายสถานที่รอบบริเวณดอยเลว ซึ่งประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อโมกขละทั้ง 4 สำนักได้สะท้อนให้เห็นว่าสิ่งที่สำคัญที่ชาวบ้านหมู่บ้านห้วยปลากอง ชาวบ้านในพื้นที่อำเภอกำสองยาง และชาวมะเขาะมีร่วมกันคือ ความเชื่อและความศรัทธาต่อเจ้าพ่อโมกขละ นอกจากนี้ประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อโมกขละในสำนักต่าง ๆ ยังสะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตของชาวบ้านหมู่บ้านห้วยปลากอง และชาวบ้านในพื้นที่อำเภอกำสองยาง

ท่าสองยาง อีกทั้งยังสะท้อนให้เห็นลักษณะทางภูมิศาสตร์ และความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่

2. ความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวกับเจ้าพ่อโมกขละ หมู่บ้านห้วยปลากอง ตำบลชะเนือ อำเภอมะรุมมาต จังหวัดตาก

ชาวบ้านหมู่บ้านห้วยปลากองมีความเชื่อเกี่ยวกับเจ้าพ่อโมกขละอย่างเหนียวแน่น ดังจะเห็นได้จากความเชื่อที่ปรากฏในเรื่องเล่าประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อโมกขละ และความเชื่อที่เกิดจากประสบการณ์ของชาวบ้านดังนี้

2.1 เจ้าพ่อโมกขละคือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่คุ้มครองดูแลพื้นที่บริเวณดอยเลว/ดอยผาขาว/ดอยพระเจ้า

2.2 เจ้าพ่อโมกขละคือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ปกป้องคุ้มครองชาวบ้าน ให้ความช่วยเหลือชาวบ้านที่ตกทุกข์ได้ยาก และช่วยให้ผู้ที่เจ็บป่วยหายจากโรคภัยไข้เจ็บ

ในด้านพิธีกรรมการสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละหมู่บ้านห้วยปลากอง ตำบลชะเนือ อำเภอมะรุมมาต จังหวัดตาก พบว่า พิธีกรรมการสักการบูชาเกิดขึ้นในสองช่วงเวลาคือ ในอดีตและปัจจุบัน พิธีกรรมการสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละในอดีต ตั้งแต่ประมาณ ปี พ.ศ. 2504 – 2541 เป็นการประกอบพิธีกรรมของคน 2 กลุ่ม คือ กลุ่มชาวปกากะญอหมู่บ้าน ห้วยปลากอง และกลุ่มพ่อค้าผู้ได้รับสัมปทานไม้ ซึ่งเป็นกลุ่มคนนอกหมู่บ้าน การประกอบพิธีกรรมมีอยู่ด้วยกัน 3 ลักษณะ ประกอบด้วย พิธีกรรมการสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละของชาวปกากะญอหมู่บ้านห้วยปลากอง พิธีกรรมการสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละของชาว ปกากะญอหมู่บ้านห้วยปลากองที่กระทำผิดจารีตประเพณีของชุมชน และพิธีกรรมการสักการบูชาของพ่อค้าผู้ได้รับสัมปทานไม้ การประกอบพิธีกรรมทั้ง 3 ลักษณะล้วนมีระเบียบ แบบแผนและความเคร่งครัดในการปฏิบัติ มีนายพะเมี้ย ซึ่งเป็นผู้นำหมู่บ้านห้วยปลากอง ณ ขณะนั้นเป็นผู้นำในการประกอบพิธีกรรม แต่ภายหลังเมื่อนายพะเมี้ยเสียชีวิตลง และไม่มีผู้สืบทอดการเป็นผู้นำพิธีกรรม พิธีกรรมการสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละทั้ง 3 ลักษณะจึงหายไป

พิธีกรรมการสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละในปัจจุบัน ตั้งแต่ประมาณปีพ.ศ 2555 เป็นต้นมา ชาวบ้านหมู่บ้านห้วยปลากองได้รื้อฟื้นพิธีกรรมการสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละขึ้นมาอีกครั้ง การประกอบพิธีกรรมการสักการบูชาในปัจจุบันได้ลดความเคร่งครัดในการประกอบพิธีกรรมลง การเปลี่ยนแปลงของพิธีกรรมการสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพแวดล้อมและบริบทสังคม ทั้งในส่วนวัตถุประสงค์ในการประกอบพิธีกรรม สถานที่ในการประกอบพิธีกรรม ผู้ประกอบพิธีกรรมและผู้เข้าร่วมพิธีกรรม วัสดุอุปกรณ์ในการประกอบพิธีกรรม และขั้นตอนในการประกอบพิธีกรรม การประกอบพิธีกรรมการสักการบูชาในปัจจุบันเป็นไปใน

ลักษณะของการแสดงความเคารพนับถือและขอพรให้ช่วยปกป้องคุ้มครองในระดับปัจเจกบุคคล และครอบครัว

3. บทบาทของเจ้าพ่อโมกขละที่มีต่อชาวบ้านหมู่บ้านห้วยปลากอง ตำบลชะเนง้อ อำเภอมะละมาต จังหวัดตาก

เจ้าพ่อโมกขละเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวบ้านหมู่บ้านห้วยปลากอง ตำบลชะเนง้อ อำเภอมะละมาต จังหวัดตาก เคารพและศรัทธาเป็นอย่างมาก ข้อห้ามและข้อปฏิบัติต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเจ้าพ่อโมกขละ ชาวบ้านหมู่บ้านห้วยปลากองจะยึดถือและประพฤติปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด ซึ่งจากการศึกษาประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อโมกขละ และความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวกับเจ้าพ่อโมกขละพบว่า เจ้าพ่อโมกขละมีบทบาทต่อชาวบ้านหมู่บ้านห้วยปลากอง 4 ประการ ได้แก่ บทบาทในการช่วยเหลือและปกป้องคุ้มครองและสร้างความมั่นคงทางจิตใจให้กับคนในชุมชน บทบาทในการใช้อธิบายที่มาของพิธีกรรมและยืนยันความสำคัญของพิธีกรรม บทบาทในการควบคุมพฤติกรรมของคนในชุมชน และบทบาทในการส่งเสริมด้านเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวของชุมชน

อภิปรายผล

ผู้วิจัยขอแบ่งการอภิปรายผลการศึกษาเป็น 2 ประเด็นคือ ประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อโมกขละสู่การเกิดความเชื่อและพิธีกรรมของชาวปกากะญอหมู่บ้านห้วยปลากอง ตำบลชะเนง้อ อำเภอมะละมาต จังหวัดตาก และบทบาทสำคัญของเจ้าพ่อโมกขละต่อชาวปกากะญอหมู่บ้านห้วยปลากอง ตำบลชะเนง้อ อำเภอมะละมาต จังหวัดตาก

1. ประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อโมกขละสู่การเกิดความเชื่อและพิธีกรรมของชาวปกากะญอหมู่บ้านห้วยปลากอง ตำบลชะเนง้อ อำเภอมะละมาต จังหวัดตาก

กลุ่มชาติพันธุ์ปกากะญอหมู่บ้านห้วยปลากองยังมีความเชื่อและพิธีกรรมที่สอดแทรกอยู่ในวิถีชีวิต ไม่ว่าจะเป็นความเชื่อเรื่องผีหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่สถิตอยู่ในธรรมชาติ ในน้ำ ในป่า ในไร่นารวมไปถึงผีหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่สถิตอยู่ในหมู่บ้าน และในบ้านเรือน การจะกระทำสิ่งใดจึงต้องพึงระลึกเสมอว่าต้องไม่ทำอะไรให้ผีหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ดังกล่าวเกิดความไม่พอใจ ต้องปฏิบัติต่อผีหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ด้วยความเคารพศรัทธา ไม่ลบหลู่ดูหมิ่น

จากการศึกษาประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อโมกขละ ผู้วิจัยพบว่าประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อโมกขละของชาวบ้านหมู่บ้านห้วยปลากอง มีลักษณะเป็นเรื่องเล่าศักดิ์สิทธิ์ เจ้าพ่อโมกขละเป็นผู้ศักดิ์สิทธิ์ที่สามารถบันดาลคุณและโทษให้เกิดขึ้นกับชาวบ้านได้ ดังจะเห็นได้จากเรื่องเล่าที่กล่าวถึงเจ้าพ่อโมกขละในเหตุการณ์ต่าง ๆ ช่วยลดบันดาลให้ข้าศึกศัตรูมองไม่เห็นชาวบ้าน โดยบันดาลให้ชาวบ้านจำนวนหนึ่งหมื่นคนหายเข้าไปในถ้ำและไม่ได้กลับออกมาอีกเลย บันดาลเสื้อผ้าให้ชาวบ้านได้หิยยิ้มสวมใส่ บันดาลให้มีบ่อน้ำที่ชาวบ้านสามารถนำน้ำไปดื่มเพื่อรักษาโรคได้

สามารถกำหนดการขนส่งและลำเลียงไม้ของพ่อค้าไม้ อีกทั้งเจ้าพ่อโมกขละยังมีบริวารที่ทำให้เรือหรือแพของผู้ที่ลบลู่ดูหมิ่นเจ้าพ่อโมกขละจมลงแม่น้ำเมยได้

จากเรื่องเล่าเกี่ยวกับความศักดิ์สิทธิ์ของเจ้าพ่อโมกขละที่ได้รับการถ่ายทอดผ่านเรื่องเล่าประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อโมกขละ ทำให้ชาวบ้านเกิดความเชื่อและความเคารพศรัทธาต่อเจ้าพ่อโมกขละจนนำไปสู่การประกอบพิธีกรรมสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละในลักษณะต่างๆ ขึ้น ซึ่งลักษณะปรากฏการณ์ดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของบัวออน พรหมบุตร (บัวออน พรหมบุตร, 2561) ที่ศึกษาพิธีกรรมของบุญห่อข้าวประดับดิน ในนครหลวงเวียงจันทน์ สปป. ลาว งานวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าพิธีกรรมของบุญห่อข้าวประดับดิน เป็นพิธีที่เกิดจากประวัติความเชื่อ 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 มีความเชื่อว่าเป็นสมัยพุทธกาล พระเจ้าพิมพิสารถวายทานแด่พระสมณโคดมพุทธเจ้า แล้วไม่ได้กรวดน้ำอุทิศส่วนกุศลไปให้บรรดาพระญาติที่สิ้นพระชนม์และกลายเป็นเปรตในนรก เนื่องจากตอนมีชีวิตได้ไปยกยอกเงินวัด พระญาติที่กลายเป็นเปรตจึงมาร้องขอส่วนบุญจากพระเจ้าพิมพิสาร เมื่อพระเจ้าพิมพิสารทำบุญถวายทานอีกครั้งแก่พระสงฆ์จึงได้กรวดน้ำไปให้บรรดาพระญาติที่เป็นเปรตตามการชี้แนะของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ส่วนที่ 2 จากตำนานนิทานพื้นเมืองสมัยประวัติศาสตร์พญาขุนบรมสอนลูกหลาน และประชาชนให้รู้บุญคุณของบรรพบุรุษที่เสียชีวิตไปแล้ว โดยการปลูกเรือนน้อยและส่งข้าวปลาอาหารไปให้บรรพบุรุษที่เสียชีวิต จากความเชื่อทั้ง 2 ส่วนส่งผลให้เกิดเป็นพิธีกรรมที่หลากหลายขึ้น และหนึ่งในนั้นก็คือ พิธีกรรมบุญห่อข้าวประดับดิน โดยสร้างให้เป็นบุญประเพณีของฮีต 12 เดือน เป็นบุญที่อุทิศข้าวของเครื่องเซ่นไหว้ให้แก่ดวงวิญญาณของผีบรรพบุรุษ ญาติพี่น้อง และผีเปรต จากงานวิจัยดังกล่าวจะเห็นได้ว่า พิธีกรรมของบุญห่อข้าวประดับดิน ใน นครหลวงเวียงจันทน์ สปป. ลาว มีที่มาจากเรื่องเล่าในสมัยพุทธกาลและจากตำนานพื้นเมืองเช่นเดียวกับพิธีกรรมการสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละของชาวบ้านหมู่บ้านห้วยปลากองที่มาจากประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อโมกขละ

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สิบปีย์ ชยานุสาสนี จันทร์ดอน, ทรงคุณ จันทร์จร, และระพีพันธ์ ศิริสัมพันธ์ ที่กล่าวถึงพิธีกรรมต่าง ๆ ว่าล้วนเกิดจากความเชื่อและความศรัทธาของกลุ่มชนต่อเรื่องนั้น ๆ หรือสิ่งนั้น ๆ โดยในงานวิจัยของสิบปีย์ ชยานุสาสนี จันทร์ดอน, ทรงคุณ จันทร์จร, และระพีพันธ์ ศิริสัมพันธ์ (2561) ได้ศึกษาผีปู่ตา: ประเพณีและพิธีกรรม ของชาวมหาสารคาม โดยในงานวิจัยของสิบปีย์ ชยานุสาสนี จันทร์ดอน และคณะ ได้แสดงให้เห็นว่าความเชื่อ ประเพณีและพิธีกรรมเกี่ยวกับผีปู่ตาของชุมชนเกิดจากคนในชุมชนมีความเชื่อว่า ผีปู่ตาคือผู้ที่คอยปกป้องคุ้มครองหมู่บ้านไม่ให้ประสบภัยพิบัติต่าง ๆ ทางธรรมชาติได้ เช่น ไม่ให้เกิดน้ำท่วม ไม่ให้เกิดไฟไหม้ เป็นต้น นอกจากนี้ยังเชื่อว่า ผีปู่ตาช่วยปกป้องคุ้มครองคนในชุมชนให้อยู่กันอย่างมีความสุข ไม่เจ็บป่วย ชาวบ้านจะร่วมกันจัดประเพณีเลี้ยงผีปู่ตาบริเวณศาลปู่ตา

ในส่วนของการสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละทั้ง 3 ลักษณะในอดีตได้แก่ การสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละประจำปีของชาวบ้านหมู่บ้านห้วยปลากอง การสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละของชาวบ้านที่กระทำผิดจารีตประเพณีของหมู่บ้าน และการสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละของพ่อค้าผู้ได้รับสัมปทานไม้ มีขั้นตอนในการประกอบพิธีกรรม และมีผู้นำในการประกอบพิธีกรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของสิบลี ชาญสาสนี จันทรดอน, ทรงคุณ จันทร, และระพีพันธ์ ศิริสัมพันธ์ แต่จะแตกต่างกันในส่วน of รายละเอียดของขั้นตอนการประกอบพิธีกรรมและวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรม ในส่วน of ขั้นตอนการประกอบพิธีกรรมเกี่ยวกับผีปู่ตามี 3 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) พิธีเลี้ยงผีปู่ตาประจำปี โดยเผ่าจ่าจะเป็นผู้กำหนดวัน และชาวบ้านจะไปช่วยกันทำความสะอาดบริเวณศาลปู่ตาก่อนวันประกอบพิธี เมื่อถึงวันประกอบพิธีชาวบ้านจะนำเครื่องเซ่นไหว้ ประกอบด้วย รูป เทียน ดอกไม้ และอาหารคาวหวาน มาเซ่นไหว้ โดยเผ่าจ่าจะเป็นผู้นำในการประกอบพิธี 2) พิธีการเสี่ยงทาย จะจัดในวันเดียวกับวันเซ่นไหว้ปู่ตา เผ่าจ่าจะทำหน้าที่เป็นผู้เสี่ยงทายโดยใช้คางไก่ในการเสี่ยงทาย 3) พิธีการบ่า (บนบาน) การทำพิธีบนบานนี้จะทำเป็นรายบุคคลคือ หากผู้ใดมีความเดือดร้อนหรือต้องการสิ่งใดจะมาบนบานกับปู่ตา ซึ่งชาวบ้านเรียกว่า การบ่า และเมื่อผู้ที่มาบนบานได้ตามความประสงค์แล้วต้องมาแก้ช้อที่บนบานไว้ ซึ่งชาวบ้านเรียกว่า ปลงบ่า

การสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละจากอดีตจนถึงปัจจุบัน มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบและขั้นตอนต่าง ๆ ในการประกอบพิธีกรรม เนื่องด้วยปัจจัยหลายประการ ได้แก่ การไม่มีผู้นำในการประกอบพิธีกรรม อิทธิพลของศาสนาคริสต์ และสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป รวมไปถึงการที่หน่วยงานภาครัฐได้เข้ามามีบทบาทในการปรับปรุงพื้นที่ที่ชาวบ้านเชื่อว่าเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ของเจ้าพ่อโมกขละ โดยผลักดันให้พื้นที่ดังกล่าวเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดตาก เนื่องจากมีสภาพภูมิประเทศที่เหมาะสมในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว ประกอบกับเป็นแหล่งพื้นที่ที่มีข้อมูลทางวัฒนธรรมโดยเฉพาะความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับเจ้าพ่อโมกขละ หน่วยงานภาครัฐได้สนับสนุนงบประมาณในการสร้างรูปเคารพเจ้าพ่อโมกขละขึ้นในบริเวณพื้นที่หน้าถ้ำโมกขละ ซึ่งการสร้างรูปเคารพเจ้าพ่อโมกขละในพื้นที่ดังกล่าว เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยว และชาวบ้านจากหมู่บ้านอื่นได้มีโอกาสมาสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละเพิ่มมากขึ้น ซึ่งการเปลี่ยนแปลงพิธีกรรมสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละที่เกิดขึ้นในปัจจุบันเพื่อให้สอดคล้องกับปัญหาและบริบทสังคมในชุมชน รวมถึงเพื่อรองรับนโยบายภาครัฐที่ต้องการปรับปรุงพื้นที่ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของพิมพ์นภัส จินดาวงศ์ (2554) ที่ศึกษาการดำรงอยู่และบทบาทความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวกับผิอารักษ์เมืองเชียงใหม่ในปัจจุบัน ในงานวิจัยของพิมพ์นภัส จินดาวงศ์ แสดงให้เห็นว่าพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อเรื่องผิอารักษ์เมืองในเขตเมืองเชียงใหม่ ประกอบไปด้วย พิธีบูชาเสาอินทขิล พิธีทำบุญเมืองและสืบชะตาเมืองเชียงใหม่ และพิธีบูชาปู่แสะย่าแสะ มีการเพิ่มเติมรายละเอียดในพิธีกรรมบางส่วน เพื่อเป็นการ

นำเสนออัตลักษณ์และความเป็นหนึ่งเดียวของคนในจังหวัด ตามนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดเชียงใหม่

จากข้อมูลที่กล่าวข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่าเรื่องเล่าศักดิ์สิทธิ์ที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมาในกลุ่มชน มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อวิถีการดำเนินชีวิต สะท้อนให้เห็นอัตลักษณ์ของกลุ่มชน ตลอดจนเป็นแนวทางในการวางกฎระเบียบและข้อบังคับของชุมชน

2. บทบาทสำคัญของเจ้าพ่อโมกขละต่อชาวปกากะญอหมู่บ้านห้วยปลากอง ตำบลชนะจือ อำเภอมะรุมมาต จังหวัดตาก

เนื่องจากชาวปกากะญอหมู่บ้านห้วยปลากองมีความเชื่อและความศรัทธาต่อเจ้าพ่อโมกขละ ส่งผลให้เจ้าพ่อโมกขละมีบทบาทต่อชาวปกากะญอหมู่บ้านห้วยปลากองเป็นอย่างมากและหลายลักษณะ โดยส่วนใหญ่ชาวบ้านคาดหวังให้เจ้าพ่อโมกขละช่วยปกป้องคุ้มครอง ช่วยให้หายจากโรคร้ายไข้เจ็บช่วยให้การประกอบอาชีพ หรือการค้าขายเป็นไปด้วยดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพรศักดิ์ พรหมแก้ว (2544) ที่ศึกษาวิเคราะห์บทบาททางสังคมของความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับการนับถือผีของชาวไทยพุทธภาคใต้ ในงานวิจัยได้แสดงให้เห็นว่า จากการที่ชาวไทยพุทธภาคใต้มีความเชื่อว่ามีพลังอำนาจมาก ผีจึงมีบทบาทต่อชาวไทยพุทธภาคใต้เป็นอย่างมากและหลายลักษณะ แต่โดยส่วนใหญ่จะเป็นไปในลักษณะความคาดหวังว่ามีอำนาจช่วยมนุษย์ได้ ซึ่งสามารถจำแนกบทบาทหน้าที่ทางสังคมของความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับการนับถือผีที่มีต่อชาวไทยพุทธภาคใต้ได้ ดังนี้ บทบาทเกี่ยวกับการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ บทบาทเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ บทบาทเกี่ยวกับการดูแลรักษาสุขภาพ บทบาทเกี่ยวกับการสร้างขวัญและกำลังใจ บทบาทเกี่ยวกับการสร้างพลังอำนาจของบุคคล และบทบาทเกี่ยวกับการเสี่ยงโชคเสี่ยงทาย

ในงานวิจัยฉบับนี้พบบทบาทของเจ้าพ่อโมกขละที่มีความสำคัญต่อชาว ปกากะญอหมู่บ้านห้วยปลากอง 4 ประการ ได้แก่

2.1 บทบาทในการช่วยเหลือ ปกป้องคุ้มครอง และสร้างความมั่นคงทางจิตใจให้กับคนในชุมชนชาวปกากะญอหมู่บ้านห้วยปลากองต่างเชื่อว่าเจ้าพ่อโมกขละคอยช่วยเหลือและปกป้องคุ้มครองชาวบ้านที่เดือดร้อนและต้องการความช่วยเหลือเสมอมา ดังนั้นการสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละจึงเป็นไปในลักษณะร้องขอให้ช่วยเหลือชาวบ้านในสิ่งที่กังวล การกระทำดังกล่าวช่วยสร้างความหวังและความอบอุ่นทางใจให้กับชาวบ้าน เพราะเมื่อชาวบ้านกราบไหว้ร้องขอแล้วสมปรารถนาก็จะเกิดความมั่นใจในการดำเนินชีวิตจึงกล่าวได้ว่าเจ้าพ่อโมกขละมีบทบาทหน้าที่ในการช่วยเหลือปกป้องคุ้มครอง และสร้างความมั่นคงทางจิตใจให้กับชาวปกากะญอหมู่บ้านห้วยปลากอง

2.2 บทบาทในการใช้อธิบายที่มาของพิธีกรรมและยืนยันความสำคัญของพิธีกรรมพิธีกรรมการสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละของชาวบ้านหมู่บ้านห้วยปลากอง ในอดีตพิธีกรรมการสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละถือเป็นพิธีกรรมที่ชาวบ้านต้องยึดถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัดเนื่องจาก

ชาวบ้านเชื่อว่าหากไม่ประกอบพิธีกรรมให้ถูกต้องตามกาลและเทศะที่ควรจะเป็นอาจทำให้เจ้าพ่อโมกขละเกิดความไม่พอใจและจะส่งผลร้ายต่อตัวเอง ครอบครัว และชุมชนได้ ดังนั้นเพื่อให้การดำเนินชีวิตของชาวบ้านเป็นไปด้วยความราบรื่นจึงต้องมีพิธีกรรมดังกล่าว แต่ปัจจุบันพิธีกรรมการสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละได้ลดความเคร่งครัดในการถือปฏิบัติลง มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการสักการบูชาแตกต่างไปจากในอดีต แต่กระนั้นชาวบ้านที่มีความเชื่อและความเคารพศรัทธาก็ยังคงประกอบพิธีกรรมสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละ ซึ่งการสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละในปัจจุบันเป็นการสักการบูชาด้วยความศรัทธาและความเคารพนับถือของปัจเจกบุคคล และครอบครัว

2.3 บทบาทในการควบคุมพฤติกรรมของคนในชุมชน ชาวบ้านหมู่บ้านห้วยปลากรองมีความเชื่ออย่างเหนียวแน่นเกี่ยวกับเจ้าพ่อโมกขละ หากใครลบหลู่ดูหมิ่นไม่รักษาสัจจะ กระทำผิดจารีตประเพณี จะถูกลงโทษ ดังนั้นจึงทำให้คนในชุมชนหลีกเลี่ยงที่จะกระทำผิดและไม่กล้าฝ่าฝืนกฎข้อห้ามความเชื่อต่างๆ ที่เกี่ยวกับเจ้าพ่อโมกขละ

2.4 บทบาทในการส่งเสริมด้านเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวของชุมชน จากการทำพื้นที่บริเวณถ้ำเจ้าพ่อโมกขละตั้งอยู่บริเวณริมแม่น้ำเมย มีสภาพภูมิประเทศที่เหมาะสมกับการท่องเที่ยวในช่วงฤดูร้อนแม่น้ำเมยจะใสเหมาะกับการมาเที่ยวพักผ่อน อีกทั้งถ้ำโมกขละเป็นพื้นที่ที่มีข้อมูลทางวัฒนธรรมที่โดดเด่นโดยเฉพาะความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับเจ้าพ่อโมกขละ จึงทำให้หน่วยงานภาครัฐเล็งเห็นว่า บริเวณพื้นที่ดังกล่าวสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ของจังหวัดตากได้ จึงมอบเงินสนับสนุนในการปรับปรุงพื้นที่บริเวณถ้ำโมกขละ และสร้างรูปเคารพเจ้าพ่อโมกขละบริเวณหน้าถ้ำโมกขละ มีการประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางเว็บไซต์ต่างๆ ในจังหวัดตาก ส่งผลให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวถ้ำโมกขละเป็นจำนวนมาก ช่วยสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนบ้านห้วยปลากรองทั้งในระดับบุคคลและชุมชน

จากผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของพิมพ์นภัส จินดาวงศ์ (พิมพ์นภัส จินดาวงศ์, 2554) ที่ศึกษา การดำรงอยู่และบทบาทความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวกับผีอารักษ์เมืองเชียงใหม่ในปัจจุบัน ที่แสดงให้เห็นว่าการประกอบพิธีกรรมมีการเพิ่มเติมรายละเอียดในพิธีกรรมบางส่วนเพื่อเป็นการนำเสนออัตลักษณ์และความเป็นหนึ่งเดียวของคนในจังหวัด ตามนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดเชียงใหม่ ในด้านบทบาทของความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับผีอารักษ์เมืองในปัจจุบันมีด้วยกัน 3 บทบาทคือ บทบาทในการตอบสนองความต้องการทางด้านจิตใจ บทบาทในการตอบสนองความต้องการทางสังคม และบทบาทในการตอบสนองนโยบายของรัฐด้านการสืบสานประเพณีของจังหวัดเชียงใหม่ จากงานวิจัยของพิมพ์นภัส จินดาวงศ์ แสดงให้เห็นว่าหน่วยงานภาครัฐใช้ความเชื่อและพิธีกรรมซึ่งถือเป็นอัตลักษณ์หนึ่งของกลุ่มชนมาสร้างรายได้โดยทำให้กลายเป็นองค์ประกอบหนึ่งของการส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัด ซึ่งในพื้นที่หมู่บ้านห้วยปลากรองก็มีลักษณะของการที่หน่วยงานภาครัฐได้เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาพื้นที่ที่ชาวบ้านเชื่อว่าเป็นพื้นที่

ศักดิ์สิทธิ์ของเจ้าพ่อโมกขละให้กลายเป็นพื้นที่ท่องเที่ยวของจังหวัดตาก ซึ่งปรากฏการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นในลักษณะเดียวกับที่ศิราพร ณ ถลาง (2557) ได้กล่าวไว้ว่า บทบาทหน้าที่ถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในสังคมวัฒนธรรมของกลุ่มชน ทั้งในระบบการศึกษา ศาสนา ความเชื่อ ระบบการปกครอง ฯลฯ โดยคติชนประเภทต่าง ๆ ล้วนแล้วแต่ทำหน้าที่ในการสร้างความมั่นคงทางจิตใจ สร้างความมั่นคงทางสังคม และความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมของสังคมนั้น ๆ

จากที่กล่าวมาแล้วนั้น เห็นได้ชัดว่างานวิจัยนี้มีจุดเด่นอยู่ที่การศึกษาประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อโมกขละซึ่งชาวปกากะญอให้ความเคารพนับถือ จากการศึกษาพบว่าเรื่องเล่าเกี่ยวกับเจ้าพ่อโมกขละไม่ได้พบเฉพาะในพื้นที่หมู่บ้านห้วยปลากองเท่านั้น แต่ยังพบเรื่องเล่าเกี่ยวกับเจ้าพ่อโมกขละในพื้นที่อำเภอท่าสองยาง พื้นที่สาธารณสุขแห่งสหภาพเมียนมา และผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบโครงเรื่องประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อโมกขละในแต่ละสำนวน และพิธีกรรมการสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน สะท้อนให้เห็นวิถีชีวิต สภาพสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชน ตลอดจนสภาพพื้นที่ทางภูมิศาสตร์อีกทั้งบทบาทสำคัญของเจ้าพ่อโมกขละที่มีต่อกลุ่มชน ในด้านการสร้างขวัญและกำลังใจ การสร้างแบบแผนและแนวทางปฏิบัติและรักษาบรรทัดฐานที่ดำรงมาของชุมชน-รวมถึงการส่งเสริมเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวของชุมชน ผู้วิจัยเชื่อว่าข้อค้นพบต่างๆ ในงานวิจัยนี้นอกจากจะเพิ่มพูนองค์ความรู้ให้กับผู้ที่สนใจศึกษาแล้ว ชุดความรู้ที่ได้จากผลการวิจัยนี้ยังช่วยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลชะเนจื้อ องค์การบริหารส่วนจังหวัดตาก การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานตาก นำไปเป็นข้อมูลในการส่งเสริมและพัฒนาพื้นที่หมู่บ้านห้วยปลากองให้กลายเป็นพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในอนาคตได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัย

ควรมีการศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับเจ้าพ่อโมกขละในหมู่บ้านอื่นหรือพื้นที่อื่นทั้งหมู่บ้านที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์และคนไทยในจังหวัดตาก เพื่อให้เห็นความเชื่อและพิธีกรรมที่ชาวบ้านมีต่อเจ้าพ่อโมกขละ และจากการศึกษาผู้วิจัยพบว่ามีคติชนของกลุ่มชาติพันธุ์ปกากะญอที่น่าสนใจศึกษาอีกมาก อาจศึกษาได้ทั้งในลักษณะที่เป็นพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง หรือเปรียบเทียบกันในพื้นที่ ซึ่งถือเป็นการขยายขอบเขตของการศึกษาให้เห็นข้อมูลคติชนด้านต่าง ๆ ของกลุ่มชาติพันธุ์ปกากะญอมากขึ้น หรืออาจเปรียบเทียบคติชนบางประเภทที่ปรากฏร่วมกันในกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยให้เห็นลักษณะร่วมและความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในประเทศไทยได้เป็นอย่างดี

2. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ประโยชน์

เนื่องจากจังหวัดตากเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางศาสนา วัฒนธรรม และกลุ่มชาติพันธุ์ รวมถึงมีเขตพื้นที่ติดต่อกับสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา อีกทั้งยังเป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ทำให้ผู้คนจากหลายพื้นที่เข้ามาอยู่อาศัยทำธุรกิจการค้าและลงทุนในจังหวัดตากเป็นจำนวนมาก การเข้ามาของกลุ่มคนจำนวนมากทำให้ในช่วงวันหยุดผู้คนต่างพากันไปท่องเที่ยวตามสถานที่ต่าง ๆ ผู้วิจัยคิดว่า หากจังหวัดมีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพจะสามารถดึงดูดผู้คน และสร้างรายได้ให้กับพื้นที่และจังหวัดได้เป็นอย่างดี ซึ่งในงานวิจัยของผู้วิจัยที่ได้ศึกษาประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อโมกขละ และความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับเจ้าพ่อโมกขละ ทำให้เห็นข้อมูลว่าในพื้นที่จังหวัดตากโดยเฉพาะพื้นที่อำเภอแม่ระมาด และพื้นที่อำเภอท่าสองยาง ชาวบ้านมีความเชื่อและความเคารพศรัทธาต่อเจ้าพ่อโมกขละ ดังจะเห็นได้จากการสร้างศาลและรูปเคารพในพื้นที่ต่าง ๆ ปรากฏให้เห็นในพื้นที่หมู่บ้านห้วยปลากอง (เป็นพื้นที่ในช่วงฤดูร้อนนักท่องเที่ยวมาท่องเที่ยวกันเป็นจำนวนมาก) พื้นที่หมู่บ้านแม่หละไทย และพื้นที่อำเภอท่าสองยาง จากข้อเท็จจริงที่ค้นพบจึงทำให้ผู้วิจัยคิดว่า ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในจังหวัดตากสามารถนำชุดความรู้ประวัติความเป็นมา ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับเจ้าพ่อโมกขละจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ไปใช้พัฒนาต่อยอดในการออกแบบเส้นทางท่องเที่ยวสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละ โดยสามารถออกแบบรูปแบบการท่องเที่ยวที่เชิญชวนให้ผู้คนเดินทางไปสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละตามเส้นทางประวัติศาสตร์ของเจ้าพ่อโมกขละในพื้นที่อำเภอแม่ระมาด และอำเภอท่าสองยางเพื่อขอพร ขอให้ประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิต เป็นต้น ซึ่งการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวดังกล่าวสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาของจังหวัดตากในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4 การส่งเสริมการท่องเที่ยว สินค้า OTOP และการค้าชายแดนจังหวัดตาก และสอดคล้องกับโครงการพัฒนาชุมชนเพื่อสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ เตรียมพร้อมรับการพัฒนาเส้นทางระเบียงเศรษฐกิจเชื่อมโยง หลวงพระบาง อินโดจีน เมะล้าโย (LIMEC) เป็นโครงการที่สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ร่วมกับมหาวิทยาลัยเครือข่าย 5 สถาบัน ได้แก่ มหาวิทยาลัย เชียงใหม่ มหาวิทยาลัยนเรศวร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร และมหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ โดยมีเป้าหมายการพัฒนา 5 จังหวัดภาคเหนือตอนล่าง ประกอบด้วย จังหวัดพิษณุโลก จังหวัดสุโขทัย จังหวัดเพชรบูรณ์ จังหวัดตาก และจังหวัดอุตรดิตถ์

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กิตติกุล ศิริเมืองมูล, และเขาวลิต สัยเจริญ. (2559). ความเชื่อกับการจัดระเบียบที่ว่างของเรือน
กะเหรี่ยงในหมู่บ้านพระบาทห้วยต้ม ตำบลนาทราย อำเภอเถลี จังหวัดลำพูน. เจ-ดี:
วารสารวิชาการ การออกแบบสภาพแวดล้อม, 3(1), 113-142.
- ชนิษฐา จิตชินะกุล. (2556). วิเคราะห์บทบาทหน้าที่ของศาลปู่ดู่เป่ง อำเภอโพธารอง
จังหวัดร้อยเอ็ด. วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้, 1(1), 26-41.
- จอนิ โอโดเชา. (ม.ป.ป). *ร่างโครงการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในระดับประถมศึกษาชนเผ่าปกากะ
เกอะญอ*. เชียงใหม่: สมาศุนย์รวมการศึกษาและวัฒนธรรมของชาวไทยภูเขาในประเทศไทย
ไทย.
- จักรพันธ์ เพียรพนัสสัก. (2543). *ภูมิปัญญาชาวบ้านในพิธีกรรมของชุมชนกะเหรี่ยง* (วิทยานิพนธ์
ปริญญามหาบัณฑิต). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- จังหวัดตาก. (ม.ป.ป). *สภาพทั่วไป ที่ตั้งและอาณาเขตและภูมิอากาศ*. สืบค้น 31 มีนาคม 2563, จาก
<http://www.tak.go.th/general.htm>.
- จุฬามาศ บุตรสีดา, กมลวรรณ สนิทผล, ชุตริตา หน่อคำบุตร, ภาวิณี ไตรบำรุง, วรรณัย อังดา,
วัชร ชาญ...สิทธิชัย เทพรส. (2559). *หมู่บ้านห้วยปลากรอง จังหวัดตาก* (รายงาน
ผลการวิจัย). ตาก: วิทยาลัยโพธิวิชชาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ชุตินันท์ มาลาธรรม. (2559). *การสืบทอดและบทบาทของคติชนที่เกี่ยวกับ “พระพุทธรูปไม้ตี้ว” ใน
อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม และอำเภอพนสนิมคม จังหวัดชลบุรี* (วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชูพินิจ เกษมณี, และกุลวดี เจริญศรี. (2558). *การศึกษาปกป้องคุ้มครองมรดกภูมิปัญญาโดยชุมชน
ท้องถิ่น : กรณีชาติพันธุ์ปกากะเกอะญอ จังหวัดเชียงใหม่* (รายงานผลการวิจัย). เชียงใหม่:
สมาศุนย์รวมการศึกษาและวัฒนธรรมของชาวไทยภูเขาในประเทศไทย.
- ณัฐชัชช์ สารหงษ์, บุญสม ยอดมาลี, และสมชาย ลำดวน. (2561). ศักยภาพทางวัฒนธรรมของ
ชาวปกากะเกอะญอ: พลวัตการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยชุมชน จังหวัดแม่ฮ่องสอน.
วารสารวิชาการเครือข่ายบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ, 8(14), 87-102.
- ทัศน์ไท พลมณี. (2560). ความเชื่อและพิธีกรรมของชุมชนต่อปราสาทวัดพู่ แขวงจำปาสัก สปป.ลาว.
วารสารศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 9(1), 45-66.
- เทศบาลตำบลแม่ระมาด. (ม.ป.ป). *สภาพทั่วไป สภาพภูมิประเทศและลักษณะภูมิอากาศ*.
สืบค้น 31 มีนาคม 2563, จาก <https://www.maeramat.go.th/condition2.php>

- นฤพนธ์ ต้วงวิเศษ. (2560). แนวคิดมานุษยวิทยากับการศึกษาความเชื่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในสังคมไทย. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 25(47), 173-197.
- นฤมล ลภะวงศ์, และอนรรักษ์ ปัญญาวัฒน์. (2557). กระบวนการจัดการเพื่อรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ปกากะญอบ้านหนองมณฑล อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารวิชาการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ*, 10(2), 44-55.
- บัวออน พรหมบุตร. (2561). พิธีกรรมของบุญต่อข้าวประดับดินในนครหลวงเวียงจันทน์ สปป.ลาว. *วารสารศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 10(1), 25-43.
- ประวัติ ศรีกนกสายชล, กรรชัย ปราโมทธาดา, อมรเทพ ศรีกนกสายชล, จันทรมิ ตรีห่านกุลชัย, อภิวัฒน์ ทรัพย์รังสีกุล, วิไลวรรณ เมฆามรกต,...,วริษฐ์ ธรรมเกษตรกร. (2560). *โครงการการเรียนรู้ฐานชีวิตชุมชนกะเหรี่ยงฤๅษีคนต้นทะเล ตำบลแม่จัน อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก* (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัยท้องถิ่น (สกว.).
- ปานวาด มากนวล. (2556). *บทบาทและการสืบทอดคาถาและพิธีกรรมของหมอพื้นบ้านในการรักษาโรคที่บ้านหนองขาว จังหวัดกาญจนบุรี* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรศักดิ์ พรหมแก้ว. (2544). *ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับการนับถือผี กับบทบาททางสังคมของชาวไทยที่นับถือศาสนาพุทธในภาคใต้* (รายงานผลการวิจัย). สืบค้น 16 ตุลาคม 2561, จาก <http://research.culture.go.th/index.php/research/st/item/576-2012-09-17-19-10-58.html>
- พระกล้าหาญ (อาสโภ ภิกขุ). (2542). *ประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อโกมลละสำนวนอำเภอท่าสองยาง. เอกสารฉบับประวัติความเป็นมาของอำเภอท่าสองยาง, จังหวัดตาก*. ม.ป.ท.: ม.ป.พ.
- พระญาณพล กิตติปัญญา. (2560). *ศึกษาวิเคราะห์พิธีกรรมการผูกข้อมือของกะเหรี่ยงสะกอตามแนวพุทธจริยศาสตร์. วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา*, 8(1), 26-38.
- พระวิศิษฐ์ สุมน (แทบทาม). (2556). *การศึกษาคุณค่าความเชื่อในพิธีกรรมการบูชาปู่ตา ของชาวบ้านหนองแวงโสภพระ และชาวบ้านหนองแวงโคตร ตำบลหนองแวงโสภพระ อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- พิมพ์นภัส จินดาวงศ์. (2554). *การดำรงอยู่และบทบาทของความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวกับผีอารักษ์เมืองเชียงใหม่ ในปัจจุบัน* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- พิมพ์เพ็ญแข วรรณปาน. (2549). การศึกษาความเชื่อเรื่องพิธีกรรมการรำผีของชาวมอญ: กรณีศึกษาชุมชนมอญบางกระดี่ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ภาณุพงศ์ อุดมศิลป์. (2548). กาละเกต: พระโพธิสัตว์ในอุดมคติและเจ้าพ่อในโลกทัศน์ของไทยพวน. ใน สุกัญญา สุจฉายา (บก.), *พิธีกรรม ตำนาน นิทาน เพลง: บทบาทของคติชนกับสังคมไทย* (น. 11-56). กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ระยะทางกรมทางหลวง. (2563). *เส้นทางและระยะการเดินทางเข้าสู่หมู่บ้านห้วยปลากอง*. สืบค้น 31 มีนาคม 2563, จาก <https://www.google.co.th/maps/dir/>
- รัฐศาสตร์ สร้อยมาด. (2556). การปรับตัวทางวัฒนธรรมการผลิตด้านการเกษตรของชาวปกากะญอ ตำบลห้วยบุลึง อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- รัตนา จันทร์เทาว์. (2559). พลวัตของบทบาทหน้าที่ประเพณีการแข่งเรือยาวในภาคอีสาน. *วารสารมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 33(3), 115-134.
- ลาวัญญ์ สังข์พนันธานนท์. (2552). บทบาทหน้าที่ของนิทานพื้นบ้านลาว (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ศรพิชัย พันธุ์ปัญญากรกุล, วิทยา พันธุ์ปัญญากรกุล, พงศ์ศักดิ์ กุศลตระกูลทวี, อาทิตย์ เจษฎากุลอนุชิต, ศาสวัต โขติธีระกุล, ธนา ตระกูลสุพนา,... ศิริวรรณ มูลใจ. (2560). *โครงการแผนชีวิตชุมชนเพื่อการจัดการตนเองอย่างมีส่วนร่วมบ้านห้วยกระทิง ตำบลพระธาตุ อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก* (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัยท้องถิ่น (สกว.).
- ศิริพร ณ ถลาง. (2557). *ทฤษฎีคติชนวิทยา วิธีวิทยาในการวิเคราะห์ตำนาน-นิทานพื้นบ้าน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริธร สาวเสม. (2555). *ดนตรีกะเหรี่ยง กรณีศึกษาหมู่บ้านโป่งกระทิงบน ตำบลบ้านบึง อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ศูนย์อนามัยกลุ่มชาติพันธุ์ ชายขอบ และแรงงานข้ามชาติ. (2561). *ความหนาแน่นประชากรกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดตาก*. สืบค้น 31 มีนาคม 2563, จาก <https://hhdc.anamai.moph.go.th:8080/hhdcdashboard/frontend/web/ethnics/default/ampur?cw=63>
- สายปาน ปุริวรรธชนะ. (2548). *ลักษณะเด่นของตำนานประจำถิ่นริมแม่น้ำและชายฝั่งทะเลภาคกลางของไทย* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ. (ม.ป.ป.). *ประวัติอำเภอแม่ระมาด*. สืบค้น 31 มีนาคม 2563, จาก <http://www.oic.go.th/FILEWEB/CABINFOCENTER31/DRAWER095/GENERAL/DATA0000/00000021.PDF>
- สำนักงานจังหวัดตาก. (ม.ป.ป.). *การปกครองและข้อมูลอื่น ๆ*. สืบค้น 31 มีนาคม 2563, จาก http://web.tak.go.th/?module=general&pages=data_tak&data_type=04
- สำนักงานจังหวัดตาก. (ม.ป.ป.). *ประวัติความเป็นมา*. สืบค้น 31 มีนาคม 2563, จาก http://123.242.165.136/?module=general&pages=data_tak&data_type=01
- สิบลีชัย ขยานุสาสนี จันทร์ดอน, ทรงคุณ จันทร์จร, และระพีพันธ์ ศิริสัมพันธ์. (2561). ฝิ่ปูตา: ประเพณี และพิธีกรรม ของชาวมหาสารคาม. *วารสารช่อพะยอม*, 29(1), 115-420.
- สุกัญญา สุฉฉายา. (2548). การศึกษาบทบาทหน้าที่ของคติชน. ใน *สุกัญญา สุฉฉายา (บก.), พิธีกรรมตำนาน นิทาน เพลง: บทบาทของคติชนกับสังคมไทย* (น. 6). กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุขสันต์ ทักสนลวด, คอสำ ทิพย์บรรจงสุข, พะนิซอ คณะจรจิตกุล, พะกร้า เมฆามาศศิริ, กขพร เกษมสุขไพศาล, เบญจวรรณ คัมภีร์พยัคฆ์, และสงกรานต์ หทัยภัสสร. (2560). *โครงการการเรียนรู้แบบบูรณาการบนฐานชีวิตชุมชนปกาสองเยอบ้านแม่เหว่ย ตำบลท่าสองยาง อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก* (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัยท้องถิ่น (สกว.).
- สุรียา รัตนกุล, และสมทรง บุรุษพัฒน์. (2538). กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอ. ใน *สารานุกรมกลุ่มชาติพันธุ์* (น. 1-58). กรุงเทพฯ: สหธรรมมิก.
- เหมือนพิมพ์ สุวรรณภาศ, และสุตารา สุฉฉายา. (2549). *ความเชื่อท้องถิ่นในรอยพระพุทธรูปบาทวัดเขาศาลา*. สืบค้น 1 สิงหาคม 2563 จาก <http://lek-prapai.org/home/view.php?id=348>
- องค์การบริหารส่วนตำบลชะเนง้อ. (ม.ป.ป.). *สภาพทั่วไป. จำนวนประชากรและเขตการปกครอง*. สืบค้น 31 มีนาคม 2563, จาก <https://www.khanejue.go.th/condition.php>
- องค์การบริหารส่วนตำบลชะเนง้อ. (ม.ป.ป.). *สภาพทั่วไป. ประวัติความเป็นมาและที่ตั้ง*. สืบค้น 31 มีนาคม 2563, จาก <https://www.khanejue.go.th/condition.php>
- องค์การบริหารส่วนตำบลชะเนง้อ. (ม.ป.ป.). *สภาพทั่วไป. ภูมิประเทศ*. สืบค้น 31 มีนาคม 2563, จาก <https://www.khanejue.go.th/condition.php>
- องค์การบริหารส่วนตำบลชะเนง้อ. (ม.ป.ป.). *สภาพทั่วไป. อาณาเขตติดต่อ*. สืบค้น 31 มีนาคม 2563, จาก <https://www.khanejue.go.th/condition.php>
- องค์การบริหารส่วนตำบลแม่หละ. (2558). *ศาลเจ้าพ่อโมกขละ (จังหวัดตาก)*. สืบค้น 16 เมษายน 2562 จาก https://www.maehla.go.th/travel_detail.php?id=346

อุดม เจริญนิยมไพโร, จันทน์ พิเชษฐกุลสัมพันธ์, และวิลาวัลย์ ธาราวโรดม. (2547). *การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและควมหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืนตามจารีตประเพณีของชนเผ่าพื้นเมืองในประเทศไทย: กรณีศึกษาชุมชนม้งและกะเหรี่ยง* (รายงานผลการวิจัย). เชียงใหม่: สมาศุนย์รวมการศึกษาและวัฒนธรรมของชาวไทยภูเขาในประเทศไทย.

เอ็มจีอาร์ ออนไลน์ (MGR Online). (2559). พบถ้ำ “เจ้าพ่อโมกขละ” ชายแดนไทย-พม่า เตรียมบันเป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ของตาก. สืบค้น 28 ตุลาคม 2562 จาก <https://mgronline.com/local/detail/9590000026165>

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยนเรศวร

ภาคผนวก ก ข้อมูลผู้ให้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และภาพการเก็บข้อมูลภาคสนาม

สัมภาษณ์

ชาวปกากะญอหมู่บ้านขะเนจื้อ ตำบลขะเนจื้อ อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก, ผู้ที่มา
สัมภาษณ์เจ้าพ่อโมกขละ. (14 เมษายน 2562).

ชาวปกากะญอหมู่บ้านแม่หละยาง ตำบลแม่หละ อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก, ผู้ที่มา
สัมภาษณ์เจ้าพ่อโมกขละ. (14 เมษายน 2562).

ชาวบ้านหมู่บ้านแม่ระมาด อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก, ผู้ที่มาสัมภาษณ์เจ้าพ่อ
โมกขละ. (14 เมษายน 2562).

นายยี๊ ไม่มีนามสกุล, ผู้รู้ประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อโมกขละ (14 เมษายน 2562).

นายสมพงษ์ พงษ์อภิโชติ, ผู้ใหญ่บ้านหมู่บ้านห้วยปลากอง และหลานชายของผู้นำในการ
ประกอบพิธีกรรมการสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละ (นายพะเมี้ย). (11 พฤษภาคม 2562).

นางหล้า พานมาลี. ลูกสาวของผู้นำในการประกอบพิธีกรรมการสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละ
(นายพะเมี้ย) และผู้ที่มีความเคารพศรัทธาต่อเจ้าพ่อโมกขละ. (25 ตุลาคม 2562).

นายอภิสิทธิ์ พงษ์อภิโชติ. หลานชายของผู้นำในการประกอบพิธีกรรมการสักการบูชา
เจ้าพ่อโมกขละ (นายพะเมี้ย) และผู้ที่มีความเคารพศรัทธาต่อเจ้าพ่อโมกขละ. (15 เมษายน 2562
และ 25 ตุลาคม 2562).

ภาพ 38 เก็บข้อมูลความเชื่อและพิธีกรรมการสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละ

ภาพ 39 เก็บข้อมูลประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อโมกขละ สำนักนเมียนมา

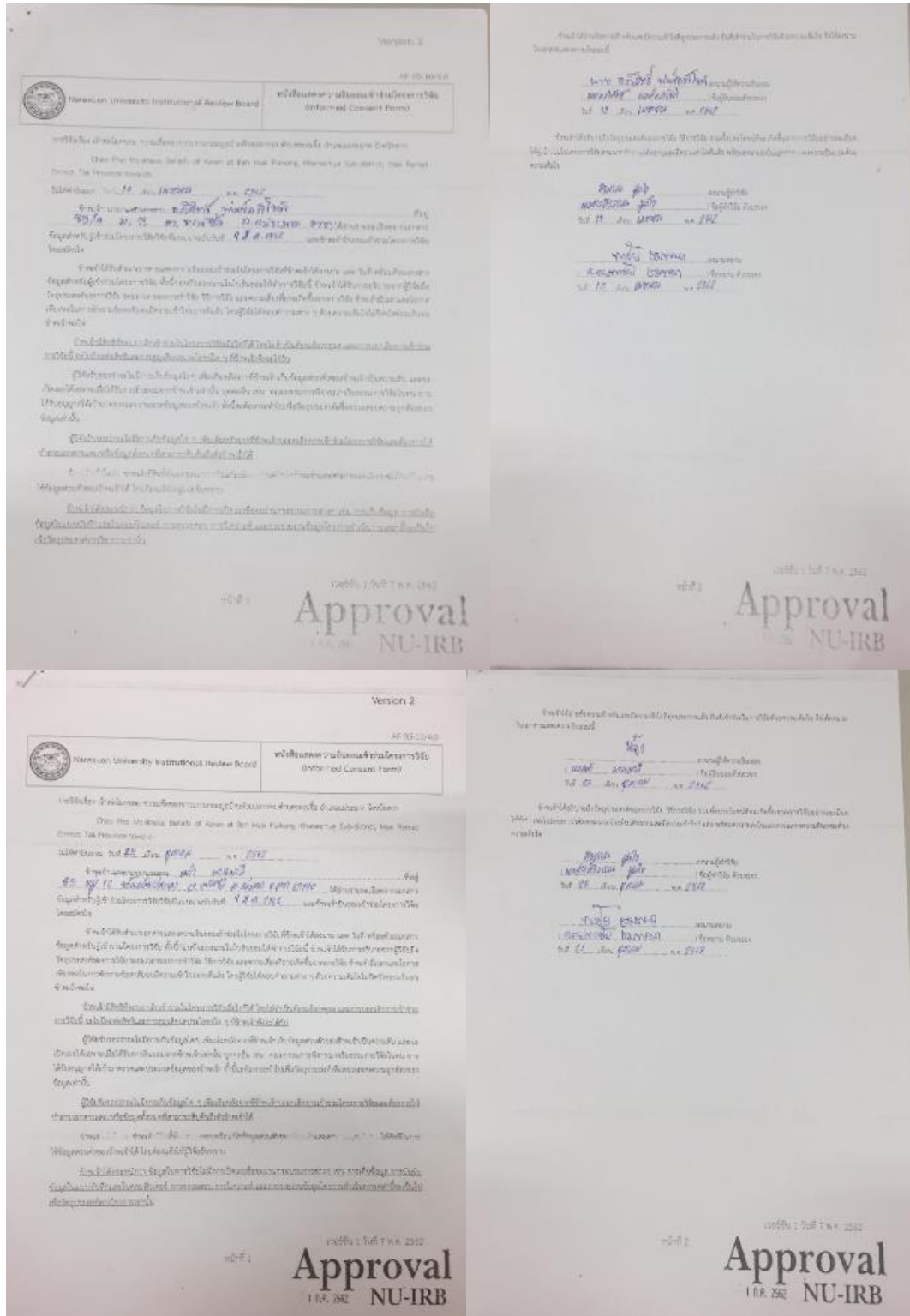

ภาพ 40 เก็บข้อมูลประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อโมกขละสำนักนวนหมู่บ้านห้วยปลากอง

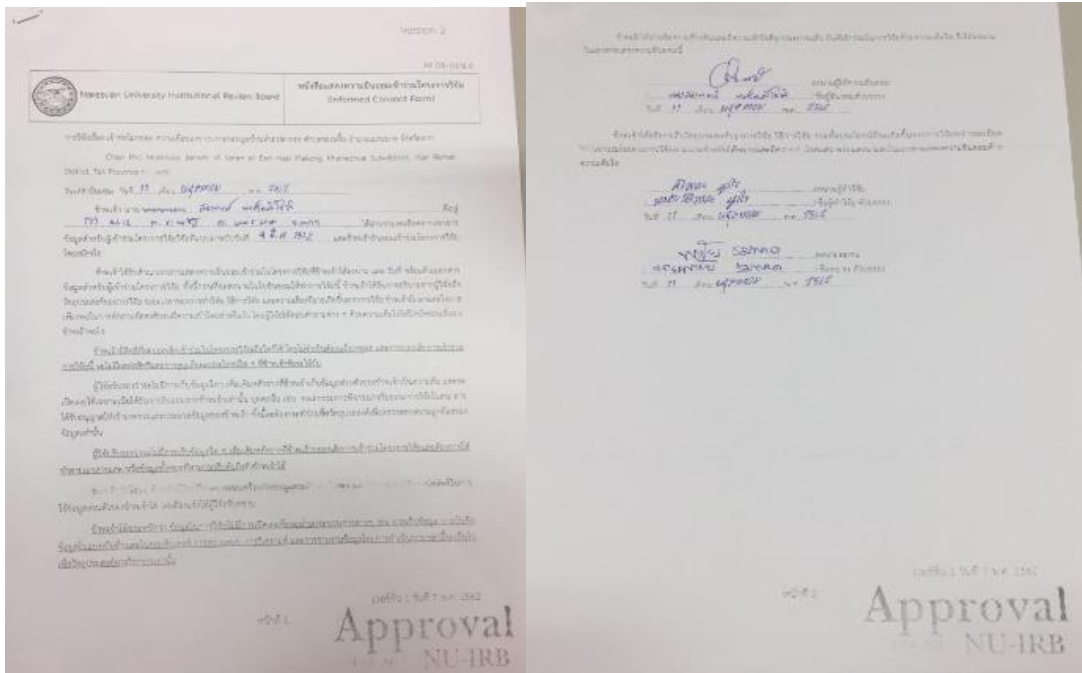

ภาพ 41 อธิบายข้อมูลการขอความยินยอมในการเข้าร่วมโครงการวิจัยให้ชาวบ้านได้รับทราบ

ภาคผนวก ข หนังสือแสดงความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย

ภาพ 42 หนังสือแสดงความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย

ภาพ 43 หนังสือแสดงความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย

